

รัฐบาลไทย พงศาวดารเมืองทวายไชย

ที่กษัตริย์เจ้าเมือง

เมืองทวายไชย

เจ้าทวายศรี พระราชา

พิมพ์ในงานปลงศพ เจ้าทิพบุตร อินทโรธสุโขทัย

959.352

๗ 495 ๖

พิมพ์ที่กรุงเทพฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิทยพิมพ์

ห้องดิน

หอสมุดแห่งชาติวังมณฑลพิษณุโลก
เชียงใหม่

ด้านงานด้าน , มณฑลพิษณุโลก

เรื่อง จามเทววงศ์ พงศาวดารเมืองทริภุญไชย

ทั้งภาษาพื้นเดิมคำแปล

ฉบับพิมพ์ครั้งแรก

เจ้าดารารัศมี พระราชชายา

พิมพ์ในงานฉลองศพ เจ้าทิพเนตร อินทร์สวัสดิวงศ์

๖
๒๖๓๓ พ.ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

សម្រាប់ការបោះពុម្ព
សៀវភៅ

សៀវភៅស្រាវជ្រាវ បោះពុម្ព

LOC04361

លេខសៀវភៅ ១៥៩.៣៥២

លេខបោះពុម្ព ១៥៩.៣៥២

១៥៩.៣៥២

លេខបោះពុម្ព ១៥៩.៣៥២

(มท.ม.)

เจ้าทิพเนตร อินทวโรรสสุริยวงศ์ ต.จ.

คำนำ

เจ้าท้าวศรีวิกรม์ พระราชธิดา ขวัญพระพิมพ์คัมภีร์เป็นของแจก
ในงานฉลองศพ เจ้าทิพเนตร ค. จ. ภรรยาหลวงของเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์
เจ้านครเชียงใหม่ ครั้นให้ข้าพเจ้าช่วยเลือกเรื่องหนังสือในหอพระสมุด ฯ
พิมพ์ถวายสักเรื่อง ฯ แลได้เรียบเรียงเรื่องประวัติของเจ้าทิพเนตรพิมพ์
ไว้ในหนังสือนี้เพื่อให้เป็นรฤกแก่ญาติมิตรทั้งปวงด้วย ข้าพเจ้า
เป็นธุระด้วยความยินดี ที่ได้มีส่วนช่วยงานศพเจ้าทิพเนตร ซึ่งข้าพเจ้า
ได้คุ้นเคยชอชอชมาช้านาน เรเรียบเรียงเรื่องประวัติของเจ้าทิพเนตรก่อน

ประวัติเจ้าทิพเนตร อินทวโรรสสุริยวงศ์

เจ้าทิพเนตรน ชาวเชียงใหม่เร่ร่อนตามประเพณีเดิมชื่อว่า “แม่
เจ้าทิพเนตร” เกิดที่เมืองนครเชียงใหม่ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันพุธ
ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๔๐๒ บรมมหาราช

เจ้าทิพเนตรเกิดในสกุลเดิมเชียงใหม่ แต่ดำเนินโดยลำพังทสันสาย
โลกิกลงมาหากพระยาสุวภักไชย (ทิพช้าง) ผู้เป็นต้นวงศ์สกุลเดิมเชียงใหม่
ณลำปาง แลณลำพูน ทั้ง ๓ สกุลนี้ เจ้าทิพเนตรเป็นชนที่ ๕ ทั้ง
ทางฝ่ายบิดาแลมารดา บิดาของเจ้าทิพเนตรชื่อเจ้ามหาเทพเดิมเชียงใหม่
เป็นบุตรของพระเจ้ามโหตรประเทศราชอินทนิทร นพรัตนมหาราช
อิสริยาภรณ์พิภพ สถิตย์ในอุคมชิยางควาฮวงคำอินทิ พระเจ้านคร

เชียงใหม่ กับแม่เจ้าคำแสน พระเจ้ามโหตรประเทศ ฯ เป็นบุตรพระเจ้าเชียงใหม่ น้อยธรรม ซึ่งเรียกกันว่าพระเจ้าเชียงใหม่ข้างเล็ก เพราะเหตุที่ไค้ข้างเล็ก (พระยาเสวตรโศกรา) ถวายเมื่อในรัชกาลที่ ๒ พระเจ้าเชียงใหม่ข้างเล็กนั้นอยู่ใน “เจ้า ๘ คน” อันเป็นบุตรเจ้าฟ้าชายแก้ว คือ

- ที่ ๑ เจ้ากาวิละ ไค้เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ในรัชกาลที่ ๓
- ที่ ๒ เจ้าคำโสม ไค้เป็นพระยานครลำปางในรัชกาลที่ ๓
- ที่ ๓ เจ้าน้อยธรรม ไค้เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ (ข้างเล็ก) ในรัชกาลที่ ๒

- ที่ ๔ เจ้าดวงทิพ ไค้เป็นพระยานครลำปางในรัชกาลที่ ๒
 - ที่ ๕ เจ้าหม่อม ไค้เป็นพระยาอุปราชเมืองเชียงใหม่ในรัชกาลที่ ๒
 - ที่ ๖ เจ้าคำพูน ไค้เป็นพระยาเชียงใหม่ในรัชกาลที่ ๒
 - ที่ ๗ เจ้าบุญมา ไค้เป็นพระเจ้าน้ำพูนในรัชกาลที่ ๒
- เจ้าฟ้าชายแก้วบิดาของเจ้า ๘ คน เป็นบุตรของพระยาสุรวงษาไชย (ทิพช้าง) ผู้เป็นกษัตริย์วงศ์

ทางฝ่ายมารดาของเจ้าทิพเนตรนั้น แม่เจ้าทิพโสมมารดาของเจ้าทิพเนตร เป็นธิดาของเจ้าราชบุตรทนต์ไชยกับแม่เจ้าคำมด เจ้าราชบุตรทนต์ไชยเป็นบุตรของพระยาเชียงใหม่ พุกวงศ์ ซึ่งพวกชาวเมืองเรียกกันว่า “เจ้าหลวงแผ่นดินเย็น” พระยาเชียงใหม่พุกวงศ์ เป็นบุตรเจ้าพ่อเวียง เจ้าพ่อเวียงเป็นบุตรพระยาสุรวงษาไชย (ทิพช้าง) เจ้าทิพเนตรจึงเป็นชั้นที่ ๕ ทั้งฝ่ายบิดามารดาโดยลำดับก็ถึงแสดงมา

เจ้าทิพนครได้ทำการวิวาทมงคลกับเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์แต่ยังมี
 นามปรากฏว่าเจ้าสุระ ยศพระเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ เมื่อยังดำรงยศเป็น
 เจ้านครเชียงใหม่อยู่ในรัชกาลที่ ๕ ต่อมาเจ้าสุริยราชธิดาได้พระราช
 ทานสัญญาบัตรเป็นตำแหน่งเจ้าราชบุตรเมืองนครเชียงใหม่ แล้วได้
 เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าราชวงศ์ แลเป็นเจ้าอุปราชโดยลำดับมา ครั้นเมื่อพระ
 เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ถึงพระราชนิพพาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 พระองค์มาในพระบรมราชจักรีวงศ์นี้ คือ

- ที่ ๑ พระเจ้าเชียงใหม่แก้วใส ในรัชกาลที่ ๑
 - ที่ ๒ พระเจ้าเชียงใหม่ช้างเผือก (น้อยธรรม) ในรัชกาลที่ ๒
 - ที่ ๓ พระยาเชียงใหม่คำพัน ในรัชกาลที่ ๒
 - ที่ ๔ พระยาเชียงใหม่พุทธวงศ์ ในรัชกาลที่ ๓
 - ที่ ๕ พระเจ้าเมืองโขงประเทศ (นทวงศ์) เป็นพระยาเชียงใหม่
 ในรัชกาลที่ ๓ เลื่อนเป็นพระเจ้าเชียงใหม่ในรัชกาลที่ ๔
 - ที่ ๖ พระเจ้าแก้วโอรสสุริยวงศ์ (สุริย) ในรัชกาลที่ ๔
 - ที่ ๗ พระเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ (อินทนนท์) ในรัชกาลที่ ๕
 - ที่ ๘ เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ (สุริย) ในรัชกาลที่ ๕
 - ที่ ๙ เจ้าแก้วแก้วบุรี (แก้ว) ในรัชกาลปัจจุบัน
- เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์กับเจ้าทิพนครมีลูกคนเดียวแต่เจ้าราชบุตร
 (เลาแก้ว) ซึ่งรัชการในตำแหน่งเสนาบดีเมืองนครเชียงใหม่

ค
ชยชัยคน แคมชยครหลานเจ้าราชชยครซึ่งจะสืบสกุลเจ้าอินทวโรรสแล้วเจ้าทิพ
เนศวรคือไปหลายคน

เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๕ เจ้าทิพเนศวรได้ลงมากรุงเทพฯ กับเจ้าอินทว
โรรสสรีขวงศ์หลายครั้ง ได้เคยเข้าเฝ้าฯ แห่นั่ง ๑ พระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตทียจุลจอมเกล้าฝ่ายใน ให้เป็นสมาชิกพิเศษ
แลพระราชทานบำเหน็จอย่างอื่น ๆ โดยฉันทพระองค์ทรงพระเมตตา
ก็อีกหลายอย่าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลปัจจุบันได้ให้
ทรงคืนยศ แต่เมื่อยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเทพราช เสด็จไป
ประพาสเมืองเชียงใหม่ เจ้าทิพเนศวรได้ช่วยเจ้าเชียงใหม่สามีกักกว
วียดเสด็จสนองพระเดชพระคุณในครั้งนั้น ถึงเจ้านายพระองค์อื่น ๆ ที่ได้
เสด็จไปเมืองเชียงใหม่ก็ ฎาฎมีได้มีโอกาสเสด็จไปก็ ที่ใดทรง
ค้นเคยกับเจ้าทิพเนศวรก็มาก ส่วนที่เมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่เจ้าสาม
ยังเป็นเจ้าอยู่ราช คนทั้งหลายก็นับถือเจ้าทิพเนศวรว่าเป็นเจ้าหญิงผู้ใหญ่
ในสกุลหนึ่ง ตลอดจนมาจนสามีกักกววียดเสด็จเมืองนครเชียงใหม่ แต่มา
ในตอนหลังเจ้าทิพเนศวรช่วยเป็นบรรณไวศภายใน อาคารวัดเพียงมาก
ถึงกาลล่วงที่จะสิ้นชีพหลายครั้ง แต่กลียพจน จึงเป็นคนไข้เรื้อรัง
ต้องรักษาพยาบาลอยู่แต่กับเรือนมาช้านาน จนเจ้าอินทวโรรสสรีขวงศ์
ถึงอสัญกรรมไปก่อน เจ้าทิพเนศวรได้ปลงศพขององค์แล้วอยู่มา
จนวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ จึงสิ้นชีพ คำดวงอายุได้ ๘๘ ปี สิ้น
เนชความดีมาประวัติของเจ้าทิพเนศวรอินทวโรรสสรีขวงศ์เพียงนี้

๓
ว่าด้วยการเลือกหนังสือ

การเลือกเรื่องหนังสือสำหรับที่จะพิมพ์แรกในงานศพเจ้าทิพเนตร
อินทวโรรสศรีวงศ์ เหมือนหนังสือมเชตรจำกั เพราะจะแจกหนังสือนี้
ทั้งที่เมืองเชียงใหม่แลที่ในกรุงเทพฯ ๑ ประกอบกัเป็นหนังสือของ
พระราชาชายา แลเป็นหนังสือแจกในงานศพเจ้าภรรยาของเจ้านคร
เชียงใหม่ จำต้องเลือกหนังสือซึ่งเป็นเรื่องสำคัญแห่งกัวยเมืองนคร
เชียงใหม่ อันควรระพอใจอ่านกันทั้งที่ในกรุงเทพฯ แลในมณฑลภาค
พายัพ จึงระเหมาะแก่การ หนังสือเช่นนั้นกัมีแต่ในจำพวกพงศาวดาร
จึงเหมือนมเชตรจำกัคัยด้วยเหตุคังกล่าวมาน

หนังสือพงศาวดารมณฑลภาคพายัพมี ๒ อย่าง คือเป็นหนังสือ
แต่งในภาษาไทยอย่าง ๑ เป็นหนังสือแต่งในภาษาไทยอย่าง ๑ พิมพ์
แล้วบ้าง ยังไม่พิมพ์บ้าง ๒ อย่าง ในจำพวกพงศาวดารแต่งใน
ภาษาไทยซึ่งมเชตรกันั้นเป็นเรื่องสำคัญมาแต่โบราณมี ๔ เรื่อง คือเรื่อง
รัตนพิมพวงศ์เรื่อง ๑ เรื่องสังกัณทานเรื่อง ๑ เรื่องจามเทววงศ์เรื่อง ๑
เรื่องชินกาลมาลินเรื่อง ๑

หนังสือ ๔ เรื่องกักล่าวมาน เรื่องชินกาลมาลิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าไพฑูโลก ได้โปรดให้ราชบัณฑิตแปลเป็นภาษาไทย
สำเร็จแต่ในรัชกาลที่ ๑ เรื่องรัตนพิมพวงศ์ แลเรื่องสังกัณทาน พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลปัจจุบันนี้ แต่ยังค้างพระชคเป็น

สมเด็จพระพุทธเจ้า ทรงเป็นสมณนายกกรรมการหอพระสมุด ฯ สำหรับ
พระนคร ได้โปรดให้พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์)
เปรียญ ๕ แต่เมื่อขึ้นเป็นหลวงประเสริฐอุทิศหมื่นที่แปลเป็นภาษาไทยสำเร็จ
ในรัชกาลที่ ๕ อีก ๒ เรื่อง เรื่องรามเทววงศ์ กรรมการหอพระสมุด ฯ
ได้ให้พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) เปรียญ ๕ กับพระ
ญาณวิจิตร (สีหะ โลหะนามะ) เปรียญ ๕ ช่วยกันแปลเป็นภาษาไทย
สำเร็จในรัชกาลปัจจุบันอีกเรื่อง ๔

ส่วนการพิมพ์ เรื่องขึ้นกาลมาลีนกยเวรรัตนพิณพงศ์ สมเด็จพระ
เจ้าที่นั่งยาลอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ ได้ทรงพระศรัทธา
พิมพ์หนังสือแปลเมื่อชวต พ.ศ. ๒๔๕๐ เรื่อง ๑ เมื่อชวต พ.ศ. ๒๔๕๕
เรื่อง ๑ เรื่องสังคยนิทาน พระยาพิทักษ์เทพมงคลเจ้าขจร (กระจำ) ได้มี
ศรัทธาพิมพ์หนังสือแปลเมื่อชวต พ.ศ. ๒๔๕๐ อีกเรื่อง ๑ แต่เรื่อง
รามเทววงศ์ยังหาได้พิมพ์ไม่ เพราะพิมพ์สำเร็จไม่ทัน

ฉะนั้นได้โดยความที่กล่าวมา ว่าหนังสือซึ่งจะพิมพ์ในงานศพ
เจ้าทิพเนตร อินทวโรธสวีสวรรค์คราวนี้ จะพิมพ์ไว้ให้เหมาะกว่า
เรื่องรามเทววงศ์เห็นจะไม่ดี ว่าเป็นหนังสือพงศาวดารซึ่งมีข้อถก
กันมาแต่โบราณเรื่อง ๑ และยังมีเรื่องอื่นเรื่องใดที่ควรจะมีได้พิมพ์ ถ้า
พิมพ์จนกระทั่งเป็นอันได้พิมพ์หนังสือพงศาวดารมณฑลภาคพายัพซึ่งโบราณ
บัณฑิตได้แต่งไว้ในภาษายาหุคฤท ๕ เรื่อง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้
ทูลขอให้พระราชอำนาจพิมพ์หนังสือรามเทววงศ์ฉบับ

อธิบายเรื่องจามเทววงศ์

เหตุไฉนจึงมีพงศาวดารที่แต่งในมณฑลภาคพายัพแต่โยวธา จึง
แต่งในภาษาไทยบ้างแลแต่งในภาษาชาติบ้าง อันเหตุที่แต่งในภาษา
ไทยนั้นไม่คงอธิบายก็จะเข้าใจได้ง่าย เพราะภาษาไทยเป็นภาษาของชาว
เมือง ผู้ที่แต่งหนังสือเป็นไทย การที่แต่งในภาษาไทยย่อมเป็นธรรมดา
แต่เหตุที่แต่งในภาษาชาตินั้นเนื่องด้วยเรื่องตำนานพระพุทธศาสนาใน
ประเทศนี้ จำต้องเล่าเรื่องประวัติของศาสนวงศ์จะทราบเหตุได้แจ่มแจ้ง
ความเกิดมูลที่ปรากฏในกาลชัณ พระพุทธศาสนาแรกมาประดิษฐาน
ในประเทศของเรานี้ เมื่อพระพุทธศักราชล่วงได้ประมาณ ๓๕ ปี ครั้น
พระเจ้าอโศกมหาราชเป็นพระศาสนูปถัมภก ให้พระสงฆ์ทำคัมภีร์สัง
คายนาที่เมืองปาณฑิครแล้ว ทรงพระอาราธนาพระเถระนามว่า
เทวสังฆอนพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ มีถึงกาฬยัสสสุวรรณ
ภูมิประเทศ ก็ประเทศของเรานี้เป็นต้น สถิตีพระพุทธศาสนาในชั้นนั้น
บูชาพระสถูป แล้วยังพระธรรมจักรเป็นเทพมณฑปของคัมภีร์พระศาสนา
ยังหาได้ทำพระพุทธรูปไม่ พระโคตมพุทธเจ้าจึงเสด็จมาที่เมืองโยวธา
มีโยวธาจึงเกิดชดได้โยวธาพระปฐมเจดีย์ปรากฏอยู่เป็นหลักฐานว่า
พระพุทธศาสนาได้มาประดิษฐานในประเทศนี้แต่ชั้นนั้น ครั้นต่อมาพวก
พุทธศาสนิกชนชาวอินเดียก็คิดสร้างพระพุทธรูปขึ้น แล้วยังก็แพร่หลาย
มาลงประเทศนี้ แลประเทศนี้เทอญพระพุทธศาสนาด้วยกัน คือถึงกา
ฬยัสเป็นต้น

จำเนียรกาลต่อมาเมื่อพระพุทธศักราชได้ประมาณ ๖๘๐ ปี เกิด
ลัทธิมหายานในพระพุทธศาสนาซึ่งเกิดขึ้นในอินเดีย พระเจ้ากนิษกะ
ซึ่งครองนครอรรราชเป็นพุทธศาสนูปถัมภกนำยลัทธิมหายาน ให้พระสงฆ์
ทำสังคายนาพระไตรปิฎกแปลงไปเป็นภาษาสันสกฤต แลพวกมหายาน
เขาถือนิโสยสาครเข้ามาเถยขึ้น สมมตพระพุทธเจ้าแลพระโพธิสัตว์เพิ่ม
เต็มขึ้นอีกมากมายหลายพระองค์ ที่ในอินเดียซึ่งเกิดพระพุทธศาสนา
เป็น ๒ ลัทธิ ลัทธิเดิมเรียกว่าสาวกยาน (ญานยาน) ลัทธิใหม่เรียก
ว่ามหายาน ลัทธิมหายานก็ไ้มาดังประเทศนี้ เหมื่อนลัทธิสาวก
ยานซึ่งมาก่อน ยังมีพระพุทธรูปแลรูปพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูป
หล่อด้วยโลหะแลเป็นรูปพิมพ์ด้วยดินเผาอย่างดินกีย้างปรากฏอยู่ พระ
ไตรปิฎกที่แปลงเป็นภาษาสันสกฤตก็ยังปรากฏทั้งในอักษรจารึกแลในคำ
สวด ยกเป็นตัวอย่าง เช่นคำวิสูตรคณในการบรรพชาแต่ก่อนที่ให้รับ
เป็นภาษาพาฬิเทย ๑ แล้วให้รับเป็นภาษาสันสกฤตอีกเทียว ๑ นั้นเป็น
กัน แม้พระปริตต่าง ๆ ที่พระสงฆ์สวดเช่น “สมุพพุเต” ก็น่าจะเป็น
ปริตในลัทธิมหายานมีปะปนอยู่ไม่น้อย คงจะดังทั้ง ๒ ลัทธิปะปนกัน
อยู่ตลอดสมัยกาลอันหนึ่ง ทั้งในประเทศนี้แลในลังกาทวีป

ต่อมาเมื่อพระพุทธศักราชได้เก้าวร้อยเศษ พระพุทธโฆษาจารย์
เป็นผู้ทรงพระไตรปิฎกข้างฝ่ายสาวกยานอยู่ในอินเดีย ไปดังลังกาทวีป
ไปเห็นพระไตรปิฎกวิปาสี ท่านองจะปะปนกันทั้งภาษาพาฬิแลสันสกฤต
แลที่แต่งเป็นอรรถกถาไว้ในภาษาสันสกฤตมาก พระพุทธโฆษาจารย์จึง

พยายามแปลงพระโคธชูก ในสิ่งหัตถ์ปลัดเป็นภายาพาฬ เมื่อพระพรท
ศักราชได้ ๔๕๐ ปี ซึ่งเรานับเข้าในมหาสังคายนาเป็นครั้งที่ ๖ เพราะ
พระโคธชูกุณ ใกล้เคียงกันแต่อยู่ในประเทศของเราสืบมาจนทุกวันนี้

ทั้งแก่พระพรทโฆษาจารย์ทำสังคายนาแล้ว ทางอินเดียพระพรท
ศาสนิกเสื่อมทรามลงโดยลำดับมาก เพราะถูกพวกดลัสนาพราหมณ์
และพวกดลัสนาอิสลามเบียดเบียนพิศอกกันมาช้านาน การที่นานา
ประเทศเกี่ยวข้องกับอินเดียกับพวกดลัสนาพรทศาสนา ร่วมกันจึงเป็นอันขาดสูญ
ไป ทางประเทศข้างใต้ก็ถูกกันมาความลัทธิของคน

เมื่อพระพรทศักราชได้ประมาณ ๑๖๐๐ ปี พระเจ้าอโนรุ (อุก)
เวียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า พระเจ้าอะโนราทามังช่อ) ครองประเทศพม่า
ทั้งเมืองพุกามเป็นราชธานี เช่นพระเจ้าราชาธิราช มีอำนาจปกแผ่มหา
ชนตลอดเมืองน้อยใหญ่ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พระเจ้าอโนรุมทราว
ทรงศรัทธาเลื่อมล้นเป็นพุทธศาสน์มีมาก คล้ายพระเจ้าโคทมทราว
แต่ครั้งนั้นประจวบที่ในลังกาทวีปสาสนวงศ์เป็นเจ้าพล เหตุด้วยพวก
ทมิฬมีชาติวิไลกว่าครอบงำเมืองกัทตะภิกขุสังฆเสียดมก ครั้น
พระเจ้าไชยพาทิศวิสังฆโพธิ์เชื้อกรรมศรัทธาสิ่งศักดิ์พระนครคืน ให้นำ
ขอคณะสงฆ์เมืองพุกาม" ไปให้อุปสมบทตั้งสาสนวงศ์ให้คืนใน
ลังกาทวีป พระเจ้าอโนรุจึงขอคักพระโคธชูกที่พระพรทโฆษาจารย์ได้
ทำสังคายนามายังเมืองพุกาม เป็นเหตุให้คณะสงฆ์มาลทางประเทศนี้

พระโคกเขวเนื่องกับสงครามในลังกาทวีปกันนั้นมา เพราะชาวลังกา
 รัชชูปสมมทนต์สงครามทางประเทศนั้น ฝ่ายทางประเทศนั้นก็ให้พระโคกเขว
 ของชาวลังกามาเป็นนายรบ พระโคกเขวทางประเทศนั้น จึงกลับเป็น
 ภาษาชาติกันนั้นมา

ล่วงสมัยพระเจ้าอนรรฆมาจนถึงเวลาที่พวกไทยลงมาจากบ้านเมืองเป็น
 อิศระชัยที่เมืองเขียงแสนเลิกเมืองศุโขไทย แล้วมีไทยอีกพวกหนึ่งซึ่ง
 เราเรียกว่าไทยใหญ่จุฬาราช ไซ้ตั้งบ้านเมืองเป็นอิสระชัยในแดนพม่า
 จึงเกิดเป็นประเทศมอญ พม่า ไทยใหญ่ ไทยน้อย แลลานั้นไทย
 ลานช้าง ล้วนถือพระพุทธศาสนาตามลัทธิที่พระเจ้าอนรรฆได้ทรงจัดไว้
 กว้างกันทั้งนั้น แต่พวกชมน้างฝ่ายไทยยังถือศาสนาพราหมณ์ชกคามเดิม

ส่วนลังกาทวีปนั้น เมื่อพระพุทธศักราชใกล้เคียง ๑๓๐๐ ปี มีมหา
 ราชชนกอีกพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าพระเจ้าปรัถกรมพาท มีอำนาจ
 ปรายปรามเสียดศัตรู ได้ขึ้นเมืองทั้งปวงในลังกาทวีปไว้ในพระราชอาณาจักร
 เขตบรมกแล้ว ทรงปรารภถึงศาสนวงศ์ซึ่งทรุดโทรมเพราะเหตุที่พวก
 นิจชาติผู้เข้าแซกแซงแย่งกันเป็นหลายลัทธิ จึงทรงดำริห์พวก
 นิจชาติผู้เสียแล้ว ให้ประชุมสงฆ์ทำสังคายนาพระธรรมวินัยอีกครั้ง ๑
 ซึ่งในคัมภีร์สังคายนาของเรานั้นเป็นมหาสังคายนาครั้งที่ ๘ (แล้ว
 ทำเมื่อพระพุทธศักราชล่วงไป ๑๓๘๘) สงครามในลังกาทวีปก็กลับ
 รุ่งเรืองขึ้น เมื่อก็คัพพัชณันปรากฏมาถึงประเทศนั้น ก็มีพระสงฆ์
 พม่ามอญไทยพากันเลื่อมใสไปศึกษาในลังกาทวีป แล้วมีลัทธิลังกา

วงศ์ ซึ่งสืบทอดมาครั้งพระเจ้าปรีดภูมิรพาท มาตั้งสอนในพระเทศน์
เมื่อพระพุทธศักราช ๒๗๓๓ ปี^๑ แต่เดิมความเลื่อมใสในลัทธิลังกาวงศ์
ก็เจริญแพร่หลายในประเทศไทยมอญพม่าทั่วไป จนถึงพระเจ้าแผ่นดิน
ให้มีมณฑลพระเถระชาวลังกามาเป็นครูบาอาจารย์ แลทรงยกย่องพระ
ภิกษุซึ่งได้ไปเล่าเรียนแลบวชแปลงเป็นลังกาวงศ์มาแต่ลังกาทวีปให้เป็น
สังฆนายกไทยมาก เพราะฉะนั้นจึงมีพระภิกษุไทยมอญพม่าพากันไป
ศึกษาขลังลังกาทวีปไม่ขาดมาช้านาน

ก็แลการที่พระภิกษุไทยมอญพม่าไปศึกษาพระธรรมวินัยในลังกา
ทวีปนั้น ผู้ที่ไปมีฐานะสาหัสหาญ ฝ่ายพระเถระในลังกาทวีปเป็นครูบา
อาจารย์ก็ไม่มีภาษาไทยมอญพม่า จำต้องพูดแลสอนกันโดยภาษาบาลี
เพราะฉะนั้นการเล่าเรียนภาษาบาลี จึงเป็นการสำคัญแลจำเป็นของพระ
ภิกษุไทยมอญพม่าที่ไปศึกษา ทั้งที่ระอานหนึ่งคือพระไตรปิฎก แลใน
การที่ระพูทกัยครูบาอาจารย์ ด้วยเหตุนี้พระภิกษุที่ไปศึกษาในลังกา
ทวีปจึงรู้ภาษาบาลีแตกฉาน ไทยมาก บางองค์จึงสามารถจะแต่งหนังสือ
ในภาษาบาลีได้ (เช่นเกิดขงกัณเฑียรไทยที่ไปเล่าเรียนในประเทศ
ยุโรปในชั้นหลังนี้ บางคนก็ชำระแต่งหนังสือในภาษาฝรั่ง โดยทำนอง
เกิดขงกัณ) ครั้นพระภิกษุเหล่านั้นกลับมามีบ้านเมืองก็เอาวิชาที่ไปเล่าเรียน
ในลังกาทวีปมาตั้งสอนในประเทศของตน พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงพระราช
ศรัทธาท่านอย่างดียิ่งด้วยกันทุก ๆ ประเทศ ยกตัวอย่างดังพระเจ้ากัโธ

๑ กล่าวตามจารึกถ้ำศิลา ของพระเจ้าท้าวธรรมเจดีย์มอญ

พระราชเมืองเชียงใหม่ ถึงทำสังคายนาพระไตรปิฎก ซึ่งตำนานของ
เรานี้เป็นมหาสังคายนาครั้งที่ ๘ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
มีความรู้ภาษาทิเบต จึงมาเจริญในพระพุทธศาสนา จนถึงกับแต่งหนังสือ
ในภาษาทิเบตหลายคัมภีร์ ว่าแต่เฉพาะหนังสือภาษาทิเบตที่แต่งใน
ประเทศล้านนาไทย ก็มีมณฑลภาคพายัพทุกวันนี้ ที่มีคัมภีร์อยู่ในหอพระ
สมุดสำหรับพระนครถึง ๔๐ คัมภีร์ คือ

๑. โยชนาวินัย ๒. คัมภีร์ยาโคโมกข์ ๓. สัมมาสังกัสนิคม
๔. มังคละคัมภีร์ ๕. คัมภีร์เวสสันดรชาดก ๖. จักกวาฬคัมภีร์ ๗. ฎีกา
สังขยาปกาสะ ๘. สัทธัมมสังคหะ ๙. สวรรคสังคหะ ๑๐. รามเทววงศ์
๑๑. ชินกาลมาลี ๑๒. โยชนาทิอภิมิมสังคหะ ๑๓. โยชนาฎีกา
อภิมิมสังคหะ ๑๔. โยชนาสังคหะปกรณานิคม ๑๕. โยชนามูลกัจจายน์
๑๖. ปัทมกัมโปชนาสังคหะปกรณานิคม ทั้งคัมภีร์อันซึ่งแต่งทาง
ประเทศนี้มาจะมีอีก ดังเช่นขุณฺณสาชกเป็นต้น ก็กล่าวกันว่าแต่ง
ในประเทศนี้ แต่ไม่ใคร่ชดไว้นักในคัมภีร์เหมือน ๑๗. คัมภีร์ที่กล่าวมา
จึงมิได้เอามาลงในบัญชานี้

อนึ่งคัมภีร์ซึ่งแต่งด้วยภาษาทิเบตในประเทศเหล่านี้ มีอยู่ใน
ประเทศ คืออธิบายพระธรรมวินัยตามอย่างลัทธิคัมภีร์และโยชนาของ
ลัทธิประเทศ ๑. แต่งเรื่องตำนานสาสนวงศ์ ตามอย่างหนังสือที่แต่ง
แลมทวงศ์ของลัทธิประเทศ ๑. หนังสือตำนานแต่งด้วยภาษาทิเบต
มณฑลภาคพายัพ ที่มีคัมภีร์นี้ ๔ เรื่อง คือ

๑ เรื่องรักนพพิภพวงศ์ ว่าด้วยเรื่องตำนานพระพรหมมหารัตนเขมรมา
กรแก้วมรกต พระพรหมราชาสัญญาว่าแต่งเมธยธรรมา (สันนิษฐานว่า
พ.ศ. ๑๘๘๒) เรื่อง ๑

๒ เรื่องสิทธิกันนิทาน ว่าด้วยเรื่องตำนานพระพรหมปิ่นทองพระนามว่า
พระพรหมสิทธิกัน (อันประภัสสรฐานอยู่ในพระที่นั่งพุทธไสยาสน์ ณ พิพิธ
ภัณฑสถานยี่น) พระโพธิ์รังษีแต่ง เมธยธรรมาไม่ปรากฏ เรื่อง ๑

๓ เรื่องรามเทววงศ์ ว่าด้วยเรื่องพงศาวดารเมืองทริภุญไชย
พระโพธิ์รังษีแต่งอีกเรื่อง ๑

๔ เรื่องชินกาลมาลินี ว่าด้วยเรื่องตำนานพระพรหมสาธนา
ประภัสสรฐานอยู่ในประเทศสยามไทย ตอนต้นพระรัตนสัญญาแต่งเมธยธรรมา
พ.ศ. ๒๐๘๔ ตอนปลาย (เข้าใจว่ามี อันแต่ง) ว่าด้วยเรื่องพงศาวดาร
เมืองเชียงใหม่มุ่งมาจนทุกวันนี้ พ.ศ. ๒๐๘๐ เรื่อง ๑

ว่าเฉพาะเรื่องรามเทววงศ์ที่พิมพ์ในสมัยนั้น ต้นฉบับเดิมแต่ง
เป็นหนังสือ ๑๕ ขวี่เลข แบ่งเรื่องเป็นตอน ๆ ทั้งบอกไว้ในสารบัญแล้ว
หนังสือเรื่องรามเทววงศ์นั้นยังขาดฉบับที่มีอยู่ ทั้งที่ในหอหลวงและวังหลวง
ก็หาไม่ ช่างผูกสองทุกฉบับ เห็นพระหายสูญมาช้านาน แต่เรื่องตรง
ที่หนังสือขาดไปนั้นยังมีอยู่ในหนังสือชินกาลมาลินี พระยาปรีชิตธรรม
ราชาผู้แปล จึงก็หาความในหนังสือชินกาลมาลินีมาใส่ลงตรงที่ขาดให้
เรื่องบริบูรณ์ ส่วนการที่พิมพ์นั้นแต่ก่อนก็เคยพิมพ์คำแปลไว้ก่อนกัน

พิมพ์ออกไว้ข้างคชนท้ายเล่มสมุด เห็นว่ายังไม่ปากแก่นักเรียนที่ประสงค์
จะสอบข้อคดีคำแปล จึงได้แก้ไขการพิมพ์หนังสือตามเทววงศ์ฉบับนี้ ให้
พิมพ์ออกด้วยแปลเคียงกันไปทุกประโยคให้สอบได้สะดวก ฉะนั้นจะอ่าน
แต่คำแปลแปลซึ่งแต่ข้อคดีก็อ่านได้สะดวกเหมือนกัน เห็นว่าดีกว่า
อย่างก่อน เป็นแต่ต้องพิมพ์นำกระดาษขึ้นข้างเล็กน้อย

การที่พระราชชายาทรงพิมพ์หนังสือตามเทววงศ์ขึ้นให้ไว้ข้างกัน
แพร่หลายเป็นครั้งนี้นั้น เชื่อแน่ว่าท่านทั้งหลายบัณฑิตหนังสือไปอ่าน
คงจะอนุโมทนาในพระกุศลบุญราศีซึ่งได้ทรงบำเพ็ญไว้

อภัย ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๖๓

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๓

ถาวรภาพ

- ประวัติ ๑. ศาลาามณัฏการ นลว่าทวยพระพุทธรูปองค์
ทรงพยากรณ์พระทัยฐานพระสรีระธาตุ หน้า ๑
- ประวัติ ๒. ว่าด้วยอุทัยพระญาณ ๔ องค์ จนถึงพระญาณว่าสุเทพ
สร้างมณฑลสังฆคณิศร สร้างอุยุมณิศร สร้างอวิรัตนนคร
สร้างรมณิศร ๖๖ ๒๓
- ประวัติ ๓. ว่าด้วยพระญาณว่าสุเทพกับพระญาณผู้สฤกษณันต์
สร้างทวีปอุยุมณิศร ๖๖ ๕๓
- ประวัติ ๔. ว่าด้วยพระญาณผู้สฤกษณันต์ ขอนางจามเทวีว่าสมาธิ
พระเจ้าโลโว ไปครองทวีปอุยุมณิศร ๖๖ ๗๗
- ประวัติ ๕. ตอนปลายกับประวัติ ๕-๖ ฌมัยเคิมความชาติ
โคธะความในชินกาลมาลินีมานะกให้เคิม ว่าด้วย
ความยังเกิดของทวีปอุยุมณิศร จนถึงพระเจ้า
มณฑลจวาชมารบทวีปอุยุมณิศร ๖๖ ๘๘
- ประวัติ ๖. ว่าด้วยสงครามพระเจ้ามณฑลคยัค กับพระเจ้า
มณฑลจวาช ๖๖ ๙๐๘
- ประวัติ ๗. ว่าด้วยราชาภิเศกพระเจ้ามณฑลคยัค ๖๖ ๙๖๕
- ประวัติ ๘. ว่าด้วยอุทัยของของกลางคนนคร ๖๖ ๙๖๖
- ประวัติ ๙. ว่าด้วยสร้างศาลาามณัฏการคนนคร ๖๖ ๙๖๗
- ประวัติ ๑๐. ว่าด้วยพระนางจามเทวีสันพระสนม ๖๖ ๙๖๘

ยวิเทศ ๓๒	ว่าด้วยล้าสมัยพระอิศวร ๒๗ พระองค์	หน้า ๒๒๐
ยวิเทศ ๓๓	ว่าด้วยแผ่นดินกับพระเจ้าอาทิตย์ราช	๖, ๒๕๗
ยวิเทศ ๓๔	ว่าด้วยสงครามพระเจ้าอาทิตย์ราชกับพระเจ้าไวย	๖๖ ๒๗๗
ยวิเทศ ๓๕	ว่าด้วยพระเจ้าอาทิตย์ราชพบพระอมรนาถ	๖๖ ๓๗๗

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

ปริเฉท ๑ ถึงปริเฉท ๘

พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ คาลดลภิมณฑ์) แปล

นมัสการ สุกตัสส

อาทิเจ้าโส จิโน โย
มนัสสาโค ทิพทานินโท
พิชามิยปภาโส อภิชยมาโร
มณิยโสโค จินิ ตัม นมามิ.

สมเด็จพระชินสีห์เจ้า ผู้เป็นวงษ์
พระอาทิตย์ผู้ประเสริฐ พระองค์
โค ไก่ถือธำมรงค์ในชาตินมนุษย์
แล้ว พระองค์ก็เปรมเกษมในใหญ่
กว่าสัตว์สองเท้าทั้งหลาย มีพระ
กายอันงามสง่าวิเศษต่างข้างธรรมา
ประจุทั้งว่าดวงมณีโชติอันรุ่งโร
ยอยู่นั้น ข้าพเจ้าขอมนัสการ ซึ่ง
สมเด็จพระชินสีห์เจ้าพระองค์นั้น
(ด้วย)

คัมภีรมงคล นิพนธ์ สุกตัสส
สาธิตพิพัฑฒ สนิมรเทญ
นานาชาต มนเสวคินค
สุชมณัมมิ ปวร นมามิ.

ซึ่งนงธรรมทั้งหลายมีนัยต่าง ๆ
ธรรมชาตินิโคเถา มีธรรมอันลึก
ถ้าคัมภีรภาพเต็มทึ ขากทอคคล
จะถึงเห็นได้ง่าย เพียงทั้งว่ามณี
พระณณิกากอนอยู่ภายใต้เจ้าพระ

สินธุราช อันจักปราชาญ มีสม
 เกศพระมณีนาคเป็นคันเสพบแล้ว
 ข้าพเจ้าขอณมัสการซึ่งพระธรรมเจ้า
 อันทรงไว้ซึ่งธรรมอันสุขุมประเสริฐ
 นั้น (กว๊ย)

วิศุขธิดา สุตมาหิการิย
 วิรัชชยศก พทอสาวกาน
 อาทมนัยยานะ ยาทมนัย
 สุภาวิกิ สัตถวร นมามิ.

ประชุมพระพุทธรูปสาวกทั้งหลาย
 ผู้ควรซึ่งวัดทานอันยกคนนำมา
 ยชา ผู้ควรซึ่งสักการะเครื่องคือน
 วยนชก หมูโตเล่า มีศีลวิสุทธิ
 แล้ว ตำรวมอินทรียธัยยธัยย ถึง
 ซึ่งธรรมอันอาหาญแล้ว ข้าพเจ้า
 นมัสการพระสงฆ์เจ้าผู้ประเสริฐ
 ผู้มีศีลคุณอันจำเริญแล้วหมั่น
 (กว๊ย)

วิศุขธิดา ยาวร นมิตวา
 สชากชิน สัพพดา วิคณค
 โพธิญ รุกชิ ยาวร นมิตวา
 กโรมิ รุกชา ปริยณณณ.

ข้าพเจ้ามีสการแล้ว ซึ่งรัก
 อันประเสริฐ ว่า "วิศุขธิดา" คือ
 ประชุมแห่งวิศุขทั้งสาม ทั้งนี้ ก็
 ใ้ชื่อว่ามีสการแล้ว ซึ่งพระ
 ชินสัพพดา กับทั้งกัวยพระอาทอน
 แล่กว้างไป แล้วโดยที่ทั้งยวงกัวย

ซึ่งพระโพธิพุดกษัตริย์ประเสริฐด้วย
ขอให้กระทำราชการรักษาจากความ
ไม่มีอันตรายแก่ข้าพเจ้าเทอญ.

อันตราโย วิจิเสณ
สัพเพเต เสฏฐุเทศสา
อันตราเย วิจิเสศวา
วิคคิสีสามิ วาริก.

อันตราโยทั้งหลายทั้งปวงเหล่า
นี้ ขอจงกำกัโปให้วัฒนา ด้วย
เทศอำนาจแห่งพระรัตน ไกรยเจ้า
อันประเสริฐ ข้าพเจ้ากำกัอิน
ตราโยทั้งหลาย ให้พิณาคโปแล้ว
จึงยกแปลซึ่งคำจารึกให้เป็นไปณะ
กาลบัดนี้.

วิคคิสี นกั รัมมิ
หริ ปุณฺณเสชยนาณกั
ชินธาคะปโปคคิ
นาณาวตณเสยคคั
นาณาสณสมากัน
นาณาโลกสมิทอน
นาณาลังการสัมมณ
คิตธานั รัมมิ.

อันคาประเทศ คือพระนคร
ทั้งหลายในเวลาโน้น ที่ชนชอล
นามแล้ว พระนครทวีภณชัยเป็น
เมืองรรมย์สำราญ มีชื่อเสียง
โด่งดังมาก เพราะเป็นประเทศที่
ประชุม เกิดพระสารีริกธาตุของ
พระชินสีห์เจ้า ทั้งประภคยด้วย
แก้วเก้าเนาวรัตน์ต่าง ๆ มีหมู่

จารึก ภาสุมานัน
 เทยภานุสาธน์
 ทิ ภาส ลหุ ทิ
 นานวชิ ชิน ปุ
 วกคยัสสามิ ทิ ภาส
 ปาสัพยัญจนมกั
 ปทาภาณิกินดาน
 สวินัยม โนรม
 ปสาทชนนัญ
 สาธยานิ นรวานิน
 ศัสมา ทิ ภัญญมานัน เม
 นิสามยด สาธโวติ.

ประชุมชน ก็ชนาทั้งพ่อค้า
 นาประเทศ ชนหลายชาติประชุม
 อยู่เช่นอันมาก มั่งคั่งสมบูรณ์ด้วย
 โภกสมยัต แลพักคฤอยู่ถาวร
 ใช้สรวนอันใหญ่ต่าง ๆ เป็นเมือง
 เกษมสำราญรื่นรมย์สนุกสหาย
 คล้ายกับเทวโลกอันเป็นรัชมหา
 ของเทวภานุสาธน์.

การที่ระล่ำความตามสำนวน
 ภาษาไทย ของนักปราชญ์ทั้งหลาย
 ผู้กล่าวคำอันจารึกไว้แล้ว ภาษา
 ไทยนั้น ก็มีเนื้อความอันเขา
 ช้อย ไม่เป็นภาษาสมควรแก่ชาว
 เมืองของพระชินสีห์เจ้า ข้างเจ้า
 จึงก็แปลภาษาไทยนั้นจนลุลือ
 ไทยพยัญจนแห่งชาติ ให้เป็น
 คัมภีร์อันรื้อยครองไว้ โดยยบทแล
 ภาณอนันตนาฬิก อารยกิจให้

๑. น่าจะเป็น (ภัญญุमानัน)

๒. ภาควม คือพยาน

งานเทววิงษ์ ปรีเฉท. ๑

๕

วรมณย์โค^๕ ทงระโค^๕เป็นเหตุให้
ยังเกิดความเลื่อมใสแก่สาธุสัพ^๕ป
รุษชายหญิงทั้งหลาย เพราะเหตุ
นั้น เมื่อข้าพเจ้ากล่าวอุบายซึ่งตำนาน
คำทำวัตรนั้น ขอท่านผู้สาธุสัพ^๕ป
ทั้งหลาย จงตั้งใจสวดโดยสักการะ
เคารพ เทอญ.

เคนไซ ปณ สมนเบน อัมมีตากั
ภควา พาราณสิย - อปนิสส่าย
สิสิยคเน มีคทาเช รุคหิ
อิริยาปเถติ วิหรณโค.

ณสมัยกาลครั้งนั้น สมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย
พระองค์เสด็จเข้าไปหาศรัยเมือง
พาราณสีแล้ว ทรงดำรัสถามพระอิ
ริยาถทั้งสี่ อยู่มีข้าสิสิยคเนมฤค
ทายวัน.

ภคมานิ อิริยาปถานิ.

มีคำแปลว่า พระอิริยาถ
ทั้งสี่นั้น คือ อะไรบ้าง

ทัญ^๕ วั^๕ นสิณ^๕
เสยยานญายคิ อิม
จักคาโร อิริยาปถา
รุคอิริยาปถา นาม.

คำอธิบายแก่ว่า อิริยาถทั้ง
หลายสี่เหล่านั้น คือ พระเสกขนิ^๕
ทรงทำเนนิ^๕ ทรงนิสัทนาการ^๕
ทรงโสขาสัน^๕ เรียกว่ารุคอิ
ริยาถ

อภัย สัพพพุทธิกิจจานิ
สาธณมานิ วิหริติ.

อีกประการหนึ่ง สมเด็จพระ
สัคคเจ้ายังพระพุทธิกิจทั้งหลายทั้ง
ปวงให้สำเร็จแล้ว พระองค์ทรง
สำราญพระวิหารธรรม

กตมานิ พุทธิกิจจานิ
ทิ ทิสฺสเนโก อาท.

พระคันธนาถจารย์ เมธี
สำแดงพระพุทธิกิจนั้น ด้วยบท
กถกถามยคยาปจฉาว่า “กตมานิ
พุทธิกิจจานิ” กัน แล้วจึงได้กล่าว
คำไขความโดยบาทพระคาถาแปล
ความว่า

ยัพพะเนหะ ยัญชาปาคัญ
สาธเนหะ อิมัมเมกสนิ
ยทุเส อิกขุโธวาโท
อัทธมวรัคเค เทวธัญญัท
ยัญญเสว คเค กามล
ภัพพาทัพเพ วิโลกิต
อิมะ ยัญญเวเธ กิจเ
สาเนติ มุนิยุงกโวติ.

คือพระองค์เสด็จไปบิณฑบาต
ในเวลาเช้า • ทรงสำแดงธรรม
ในเวลาเย็น • ทรงโธวาทิกษ
ในเวลาค่ำ • ทรงน้อมยัญญาทวคา
ในเวลาเที่ยงคืน • ครั้นกาลใกล้
รุ่งสว่างไปแล้ว ทรงพิจารณาอุกฤษฏ์
ควรเป็นพุทธชเวโนชแลไม่ควรถ

สมเด็จพระมนเฑียรเจ้า ได้
ทำกิจทั้งหลายทำประการเหล่านี้
ให้สำเร็จแล้วจึงแล

กิเรกัสมิ หิ ทิวเส
โกลาโนโลกิโก ชิโน
อัททลี วณฺณานิ
เมงคปุกฺกานนฺนเกชา
วสันตานิ ปวณฺณินิ
ชโรทนีนาม ความเก
ญฺวณฺณชาลปวิฏฺฐานิ
โอวาทนุสฺสสาสนนียะ.

ป่าโค วุฏฐาสี สยนา
สวริชชีคฺคณิ อกา
ปัททจักรวรมาทาย
ชาภาเสนาโค ชิโน
โอริยหิทวาลนมนก
รุกขวนิ มโนรมิ
โกณคณฺญเว ชโรทนี
ทิวณิ ความงามมีชัยก.

แก่จริงทั้งใกล้กับมา ๑๑ วัน
หนึ่งสมเด็จพระชินสีห์เจ้าทรงเลง
พระญานต์สองโลกโก้ทศกพระเนตร
เห็นพวกเมงคยครทั้งหลายเป็นอัน
มากพากันเที่ยวอยู่ในป่า ชาศริย
ในย่านเวียงชโรทคามในป่าใหญ่
ผูกพันไสย ได้ฉายเข้าเฝ้าอยู่ใน
คองซ้ายพระญาน ๑๑ ๑๑ ๑๑
องค์ระทรงประทาน โอวาทแลอนุ
สาสน์สยณ

ครั้นเวลาเช้า ก็เสด็จจากพระ
แท่นไสยาสน์ ทรงทำการชำระ
พระสรีริกแล้ว ทรงชำระจวรแล้ว
สมเด็จพระชินสีห์เจ้า ก็เสด็จไป
โดยประเทศธากาศแล้ว เสด็จ
ลงสู่ป่าไม้ทรงประทับยังคันทวาล
พุดกษัตินั้น อันเป็นที่น่าสำราญ
อยู่ในท่ามกลางระหว่างย่านทั้งสอง
ก็เยี่ยมโกณคณฺญกัณยชโรทคาม

* คณฺณฉยณเปน (วนปฺรณ) แปลว่า เมืองในน้ำ ความไม่จัดเพราะจัดความ
เปนบุทกลในน้ำ เห็นใจว่าเปน (วนจรม) ผู้ดีชวน้ำ หรือชาวน้ำ

ก็ขึ้นมา มาทวนเน็ค

วูจันตี ชนตา ปร่า

รักชมูล อป้ากัญฉิ

บักคัลลิกเกลสิ ส้าชก

จิ๋วข่าบิ กักควา

บักคัลลิก อาทาย โสภณ

ถกกรกัณหาทาย

คามิ บัณชาบาย ข่าวิสิ.

เพราะเหตุนี้ ประชุมชนชาว
เมือง จึงได้พากันมาเรียกเรื่องที
ค่ายนั้นว่า มาทวน เมฆพระ
องค์เสด็จเข้าไปสู่ประเทศโคนโม
แล้ว ได้แขวนเขาคาวไว้ที่กิ่งไม้
ทรงห่มคลุมจีวรแล้วทรงดิถีไว้ ซึ่ง
เขาคาวนั้นแล้วทรงไม่จำพระกร
เสด็จสถิตย์เข้าไปสู่บ้านเพื่อยินยา
ยา

กทา เมงคา วณชิตา

บัสสันคา พุทธสัมปัต

อภิชัยคร โสภ

วณณนค อสากัล

อภิชัยปพิ ทิสวาน

บักโกทกคมาเส

สัพเพ ศักด สมากัญฉิ

ภควันค อป้ากัลสิ.

ณกาลครั้งนั้น พวกเมงควน
บุตรทั้งหลาย เมื่อได้เห็นพระพุท
ธสมณอันงามปรากฏอยู่ ทรง
พระวรคัมภ์ หามิได้รักเบียด
ปานนี้ ครั้นมาได้เห็นพระพุท
ธองค์อันคนมิได้เคยเห็นแล้ว ก็
พากันมิไ้อินเหิมด้วยปีติอาปร
โมทัย ทุกๆคน ได้พากันมา
ประชุมอยู่ในที่นั้นแล้ว ทูลถาม
สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า

โก ทวี เทโว นุ คันฉัพโพ
 สักโก นาโค นุ วัคชโส
 โก นุ ทวี ทัสส วา ปุคฺโค
 กถิ ชาเนมุ ทํ มยํ คิ.

พระองค์เป็นใคร เช่นเทวคา
 หรือเป็นคนธรรมดา เป็นท้าวสักกะ
 เป็นนาคหรือว่าเป็นรากษส “นุ”
 ทั้งข้าพเจ้าทั้งหลายทูลถาม
 พระองค์เป็นใคร อันเป็นบุตร
 ของผู้ใด ทำไฉนข้าพเจ้าทั้งหลาย
 จะรู้จักพระองค์ได้เล่า

คํ สุตฺวา นวามรรวสโก
 ภควา สุตฺวาเชตฺตชวคิณฺณมฺหิ
 มุกฺขมณเฑรมณฺหา วิวริณฺโณ
 อญฺญูรังคสมันนาคคํ พรหมสฺส
 นินฺนาราเรตฺวา เมงคปฺปคานํ

เอวมาห.

สมเด็จพระผู้ทรงพระภาคย์เจ้า
 ผู้สถลประทับเสวยวิมวันระแผลเทพย
 ดา ครั้นพระองค์ได้ทรงสดับว่า
 พวกเมงคทั้งหลายทูลถามถึงนั้น
 แล้ว เมื่อพระองค์จะเผยพระอณเฑ
 ษณบรรพตคนชวคิณ ๔ มีกถิน
 หอมพวงจร จึงเปล่งสัททสำเนียง
 เสียงพรหมสสรอันประคอบด้วยองค์
 ๗ ประการ ครั้นบรรพ
 ทอบเมงคยศทั้งหลาย อย่าง
 คำนว

นาท กะโถ น กัณฐิโพ
 น สักโก นาคกรักโส
 อหิ สัพพัญญู พุทโธ
 ปุคฺโค สุตโธทมนีวโร
 ปุชฺชโค สัพพะเทเวหิ
 เขว ชาขนาด เมฆคณาคิ.

เรามีไช่แปงแหวกกา มีไช่แปน
 คนอรรพ มีไช่ท้าวสักกะแสนาก
 วากนย เวคถาคค เปนพระ
 สัพพัญญูพุทธเจ้า เปนบุตรเกิด
 แต่ท้าวสุทโธทมนมหาราชา เวาเป็น
 ผู้ที่เทพยเจ้าทั้งยวง อภิวัตตบูชา
 กรวาคณะเมงคทั้งหลาย จึงคงให้
 มีนหมายจำเราไว้ช้อย่างนี้เกิด

อด สัพเพย เมฆคาโย
 อิศฺกโย ปุริสย วา
 โททิกา พุทธสัมภาวา
 พุทโธ พุทโธติ วาจิลา
 สัมพุทธะภิยสาแทนคา
 ยินชาปากัสส อทฺส เค
 วันทันคา สาทวา สัพเพ
 เอมมาหุส คัสส ๑
 ภาณเค สัพพัญญูสัมพุทธ
 กุโธ อากัญญิ ทวี อธิชาติ.

ถ้าคียั้น พวกเมงคทั้งหลาย
 ทั้งชายทั้งหญิง เมื่อพระพุทธ
 สมภารหากตกเคื่อนแล้ว ก็พา
 กันเลื่อมใสยิ่งในพระสัมพุทธเจ้า
 กล่าววาทว่า “พุทฺโธ” ดังนี้
 แล้วก็ได้ถวายยินชายาตแก่พระพุทธ
 องค์เจ้านั้น ครั้นแล้วพวกเมงค
 ทั้งยวงก็ได้ถวายอภิวัตตโคบายเชื้อเพื่อ
 แล้ว กรวาทแก่สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคยเจ้าอย่างนี้ดังนี้ว่า “ข้า
 แต่พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้าพระ

จอมเทวีนัย ปริเฉท ๑

๑๑

องค์ผู้เจริญ พระองค์ใดเสด็จมา
แล้วแต่ประเทศใด จึงไ้มาใน
สถานนั้น”

ขอ ไช โลกนาโด
โลก โลกคักนายโก
วิวิธวา สก มุข
สุคันธ นิจฉาริต
พรหมสว นิจฉาเรติ
สัพเพติ เอมมาท ฯ
อัมโก วณเร เมงเก
มิกโค อากมโน มม
พาวณสินศรมิทา
อติทวรา อิกโก.

ที่นั่นแล สมเด็จพระโลก
นาถเจ้าผู้เป็นนายกอันเลิศกว่า
หมู่สัตว์ในโลกสันนิบาต มี
พระองค์จะดำรงดีประภาษ จึงเคย
พระโอรสของพระองค์ทรงสุคนธ์
ชาติพิงจวร เปื้องพระพรหมสว
สักกสถานซึ่งเพียงประหนึ่งว่าเสด็จ
ท้าวมหาพรหม ไทยนิคมกาธา
อย่างนี้ แก่พวกเมงคทั้งหลาย
ทั้งปวงว่า

“ดูราเมงคัพเนรผู้เจ้าเจริญ
ทั้งหลาย มรรคาที่พวกเมงคมี
หมายเป็นทางดำเนินมาของเราพระ
คณาคคมิถ้าหนคมาแต่เมืองพาวา
ณสี จนถึงต้ายลทณ ก็เป็นทาง
ทุเรศลำบากมาก” กระนั้นแล

อด เตะ คั ปวทันคิ
 ภาณเฑ อากณัน ทว
 อติทรวร มัคค
 กิมคดาบ อีธาโคติ.

อด โข เกลส เมงคาม
 อิติ วณเมพริว
 คดาโค อีธาคัมม
 คัมหาก สัตติการก
 อีโค อทริ คโค มัคโค
 มานัสมี น ทูร ปณ
 มพนคั นกรเมก
 อปัชชิสสัค อนาคต
 ยทา มย ปรัณพพายนเฑ
 อากุ มยทิ สวรรัก
 เตน เตน ภิชชิสสันค

ถ้ากันนั้น พวกเมงกะเหล่านั้
 ก็ทูลกระสมแก่พระผู้มีพระภาคย์เจ้า
 อิกว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 หนทางเป็นก้าเดินมาของพระองค์
 ก็เป็นนรคามใช้ตรง ก็ เป็นทาง
 ทวกันการนั้ ข้าพระบาททั้งหลาย
 จะใคร่ทราบให้ประจักษ์อีกว่า พระ
 องค์พระพุทธประสงค์ถึงขั้นใด จึง
 ไปเสด็จมาลวณทน ”

ถ้ากันนั้นแล สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้า ได้ตรัสพระวาจา
 แก่พวกเมงกะทั้งหลายเหล่านั้ว่า
 “เราพระคดาโค เสด็จมาในทน
 ความประสงค์จะทำความสวัสดิการ
 พวกท่านทั้งหลาย มรคาใช่ทาง
 เหนือแต่คำชอนไป ก็เป็นทางไม่
 ลัไกลมหมั้ย่านพวกมานชู้ จัก
 เช่นพระนครทนงอันใหญ่ เกิกชน
 ในอนาคตเมื่อถ้าทนสกกาลใด เรา

เอกรา เอคัจฉะชัสสัคคี
คัสสมา ทัง ยัสสัคคี โส ทัง
ยัคคัจฉะชัคคี อธิภาโคติ.

ยวินิพานแล้ว งานเหล่านี้จักทำ
แนกพระสาวกริภาคของเขาไปโดย
ประเทศนั้น ๆ พระสาวกริภาคส่วน
หนึ่ง จักประชุมกันขึ้นในพระนคร
ใหม่ นั้น อากัณเฑณแล้วพระ
ศากยมาแล้วในทัน เพียรจะรวบรวม
กุสณาทนนั้น ว่าสมควรหรือไม่
สมควรแล้วประการใดแล

ธม เก ทัง อวทส
สาธ ภันเต วโร ทว
อภัพพามิ มย สัพเพ
วนวาเส มิคะ ยถา
สาธ โน ภควา อัมม
เทเสตุ ธนัญญัตติ.

ถ้าเช่นนั้น พวกเม่งกัทั้งหลาย
ก็กราบทูล สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคขึ้นนั้น ว่าข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
พระวาทะของพระองค์ ครุสัถิแล้ว
ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งปวงเป็นคณ
อภัพเสียแล้ว เป็ชยทั้งฝูง
มฤคทุกพวกนั้นมาอยู่ในนี้ ขอสมเด็จ
พระผู้มีพระภาคยงเจ้า ไก้ทรงพระ
มหารุณณาณเคราะห์ ทรงแสดง
พระธรรมเทศนา แก่ข้าพระพุทธ
เจ้าทั้งหลาย ให้ประ โยชนสำเร้งเถิด

อด ไช ภควา เกส

มนิ ญัตถา อปาณญ
ขณามะฐิ เทเสสิ
จัมมิ สยัปวิสคค.

ลำดับนั้นแล สมเด็จพระผู้มี
พระภาคย์เจ้า ได้กำหนดรู้วาระนา
จิตแห่งพสกเมงก์ทั้งหลายว่าเธอ
ไม่เข้าใจ จึงได้ทรงสั่งนางธรรม
อันเป็นสยัปวิสคคิ เกรงจะกำเนิน
ของสยัปยุธ โดยสมควรว่า

มาตาเปคิภว โทถ

กุล เสฏฐิราชชายถ
สัณหา สักกิลลสัมภาสา
มา ยมาทาชาทินนา
ปาโท สาขณัทธกาสัมมิ
พทธี อุกทิสส์ วันทถ
จัมมิ สังฆณฺเฐ วันทถ
ยมาทาวณิ นาม
อิเม เก มา กัณโธตถโก
สเส กโรถ เม วา
เทวโลกิ คมัสส์สธาคิ.

ท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้เลี้ยง
มารดาบิดาเถิด จงเป็นผู้ประพฤติ
นอบน้อมต่อผู้เป็นใหญ่ในตระกูล
จงเป็นผู้มีวาจาไพเราะเพราะพริ้ง
จงอย่าได้ถือเอาซึ่งวิตถของผู้อื่น
ด้วยความประมาณ ท่านทั้งหลาย
จงอุทิศต่อพระพรหมเจ้า แล้วอุทิศ
ในกาลเวลาเช้าแลเวลาเย็น อนึ่ง
ท่านทั้งหลายจงอุทิศพระธรรม
พระสงฆ์ด้วย อันชื่อว่าคำที่ประ
ทอนด้วยความประมาณแล้ว ท่าน
ทั้งหลายอย่าได้ถือเอาเลย ถ้า
หากว่าท่านทั้งหลายจักทำตามคำ

เราใช้ ท่านทั้งหลายก็รักพากัน
ไปสู่สวรรค์เทวโลก

เอว ภควา เกต สัมปยุต—
อัมม เทเสควา ปุณ ๑ ยวี เกต
ปัญจสัถ ทัทนโท สักดา อาท.

แต่ เมื่อสมเด็จ พระผู้มีพระ
ภาคเจ้า ทรงดำเนงสัมปยุต
ธรรมแก่พวกเมงคทั้งหลายเหล่านี
นั้นอย่างนั้นแล้ว เอย่นำแต่ได้
สมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้า เมื่อ
จะปรุทานกัล ๕ แก่พวกเมงค
ทั้งหลายเหล่านี ก็ควรสโคยยาท
พระศาสดา แปลความว่า

ปาณาติปาตา วิรมต ชีขย
โตเก อทินน ปวิชชชยาด
ยวีตส ทาว มา ๑ เสเวชชยาด
ยวีตส ชีว มา ๑ มุสา ภณาด
ยวีตส ชีว สุ มา ยีว
ปัญญานี สักดา สมนทิตยาค.

ท่านทั้งหลายจงเว้นจากการ
ฆ่าสัตว์ให้เก็ทซากด้วย ท่านทั้ง
หลายจงเว้นให้หมดทุกสิ่ง จาก
การดื่มน้ำของอินชวโลกมิได้
ให้แล้วด้วย ท่านทั้งหลายอย่า
เสพภวภวของผู้อื่นด้วย ท่าน
ทั้งหลายอย่ากล่าวคำเท็จ คลอก
ชีวิตด้วย ท่านทั้งหลายอย่ากัม
สุราเมรัย คลอกชีวิต ด้วยท่านทั้ง
หลาย จงสมาทานกัลทั้งหลาย
อันเป็นบุญไว้เถิด

เต สาธุ วิทวา ทิ สมา—
ทยิตวา ภควันต วิทิตวา วิทา.

ชนทั้งหลายนั้นก็กล่าวคำว่า
สาธุ สาธุ กันแล้วสมาทานศีล
ไว้ แล้วถวายอภิवाทพระผู้มีพระ
ภาคเจ้าแล้วพากันยืนอยู่

อดไซ ภควา เสด บัธ—
สันคามณฺเฑว ธากาสิ ธพภัก—
กันตวา พิงคมาทิกาย อเรน ธก—
ธากมนเน ธากาเสนาคนตวา.

ถ้าเช่นนั้น สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคเจ้า เมื่อพวกเมงคทั้งหลาย
กำลังแลกลอยนั้นแท้ขว พระองค์ก็
เสด็จทรงขึ้นไปสู่ประเทศอากาศ
เสด็จมาแล้วโดยอากาศวิดิ อัน
เป็นทมาทางเทวนธตามฝั่งคลอง
แม่น้ำพิงคมา

คทา เอโก สัพพะเสโต
ภากรธา ภควโต บัธโต ธา—
กาเสเน ธนธากันตวา คามโร—
ธกาทโย วเมงคยุคทา โยชชี
มาทิกาย ทิรมคเคน ภควันต
ธนธากณฺเฑส.

ณกาลครั้งนั้น มีพระยาภา
เมธกัตวาทนเษนธามาทางอากาศ
โดยเบื้องหลัง สมเด็จพระผู้มี
พระภาคเจ้า แม้ชาวววน
เมงคยุคทั้งหลายมีนายข้านเป็น
กัน ก็พากันเฝ้าตามสมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคเจ้า มาโดยมรรคา
วิมฝั่งคลอง

อาคมมัทเทเชว ภควา มา—
 ติกาเย ชีวิมภิสภาภัก วิษั—
 ปคุณพสมันนาคค อภิรมมคร
 มทานควชนิคัยปะเทส อากาสโค
 โอศวิทวา อาคสมัญฐุนสมเีย
 ฐาน ฐโต ชัคค ฐยัคคฐา
 โอโลเกส.

คัมมิ ขณ เธโก จก—
 รัสโส สิลายโฏ เภรัสติโส สม—
 คโล ทิวาทสทคัยยะมาโน ภค—
 วโต ปาทสมเีย ปถวิโต สมัญ
 ฐติ.

อดโธ ภควา คัมมิ สิลาคเล
 ชัคค ฐยัคควา มหาปัสสูกัฏฐ
 เภกัณส กัคควา อโธ จิโต ๑ โธ—
 โอโลเกส.

ส่วนสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
 เจ้า ก็เสด็จจากอากาศสู่ประเทศ
 อันเป็นที่ซึ่งเกิดมทานครอภิรมย์
 สถานสำราญยิ่ง อันเสลาสล้าง
 ไปด้วยพรรณพุ่มไม้อันมิชยในทศ
 ภาคคามยังนิมแห่งคลองในทางที่
 เสกขมานันธเองแล้ว จึงเสด็จไป
 ประทับอยู่ในที่ใกล้ตำบล อันจะ
 ประชุมพระชาติ ทรงทอดพระเนตร
 สถานที่จะคังชาคร

ณขณะนั้น มีพระแท่นสี่เหลี่ยม
 ๔ เหลี่ยมมจรสิแห่งหนึ่ง สัตฐาน
 คล้ายกับกลองมีน้ำอันเรี่ยใหญ่
 ประมาณ ๑ ศอก ผู้คนมาจาก
 แผ่นดินในที่ใกล้พระบาทของพระ
 ผู้มีพระภาคย์เจ้า

ล่ำชัณนั้นแล สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้า ก็ตั้งชาครไว้ ใน
 พนแท่นหินนั้น แล้วทรงทำ
 มหาปัสสูกัฏฐ์เนื่องพระธัมมาชา

หนึ่ง แลวังทอภพระนครแล
ไปอยู่ข้างโน้นแลข้างนี้

ขดา นครคัคโค โกมม—
กาไร โกมม วิษัสนโค คโค
เฮโค ๖ โอโธเกนโค ทดา ภควา
เมงคยัคคาคะ สันญาปนคัค โอ—
โธเกส.

กรมการผู้มีหน้าที่ราชการรักษา
พระนคร เทษวสันญะระทวาราชการ
เกินไปแล้วแลคอยู่แต่ที่โน้นแลที่
นี้ ฉนโคกัก สัมเก้พระผู้มีพระ
ภาคเจ้า ก็มิพระอาการฉนนั้น
แลโคทอภพระนครแลคแล้วเพื่อ
ระยังพวกเมงคยครทั้งหลาย ให้
หมายำสำคัญสถานไว้แล้ว

โอโธกนกาเลเชว ภควา
เตส เอคทโว โภณโค วนเมง—
กาโย ฌนาคเก กาเล อิท ปรเทส
มทานคร ภวิสสคิ เฮโก ชาทิระ—
ราชานาม รัชชิ กาเรสสคิ.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ได้มีพระราชาครัดแก่พวกเมงคทั้ง
หลาย ในกาลเมื่อกำลังทอภพระ
นครอยู่นี้ว่า “ดูวณเมงค
ทั้งหลายผู้จำเวญ ในกาลอนาคต
ภavnā ประเทศนั้นจักปรากภูมิ
เช่นพระมหานครใหญ่ มีพระเจ้า
เอกราชทรงพระนามว่า อากิระราช
จักได้ด้วยราชครองพระนครน

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๑

๑๕

โส ๑ คุมทัพทำ กุลวโสติ
กวิธัสติ ขทา หิ มยิ ปวินพัฬา—
เนเขว มยิหิ สารวิธธาค อิมัสสิ
ฐาน อัยยชชีธัสติ โส ราชา ๑
ค อัยยชชีธัสติค.

ก็พระเจ้าชาทิวราชได้ตั้งเป็น
วงมัคระกุลของท่านทั้งหลาย ก็
กาลใดเราพระคณาคณินพานแล้ว
เทียว พระสารวิธธาคของเรา
จักยังเกิดขึ้นในสถานนั้น แล
พระราชานั้น จักได้บำรุงพระสาร
วิธธาคนั้น

เฮว วิทวา ภควา ยัคค
คเหตวา หักคคเก รุเปตวา
กัสมิ ขณะ ยัคโค สยิ อากาเส
อุลลัจฉิตวา ภควา ปุเรตเรเมว
อภมาสิ.

เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
เจ้า ครุติอย่างนั้นแล้วก็ทรงจำ
ยาตรมาครั้งไว้ในพระหัตถ์ และ
ขณะนั้น ยาควก็อุบคิลอชฌนไปใน
อากาศเองแล้ว จึงลอยไปก่อน
สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า

ภควายิ อากาสิ อพภัก—
คณัตวา คิ ยัคโค คณัตวา
พารานสิ อิลิยคณิ อภมาสิ.

แม้ว่าสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
เจ้า ก็เหาะขึ้นไปสู่ประเทศอากาศ
แล้วทรงตั้งตามยาตรไป โดย
อาการอันเบื่องหลัง จนกระทั่งถึง
ย้าอิลิยคณิเมืองพารานสิ

เคย วนเมงกยุทศา คัม
 ชัณฐิ ทิสวา ภควโต คุณ
 โธเมตวา ชัคคโน วสคามิ
 ชคมุตฺต.

เสศกาโธ ๑ ภควโต วน
 สัตวา เอก กากิ ชัคคณามคิก
 กเถตวา คัม ฐานัม วัคชนคถ
 ฐเปตวา หิมวันเต ชัคคณก.

เคน สังคาหโธ คัม ทิส-
 เสนโธ อาท.

สัมพทโธ วนุ กรณาทิวาโส
 ทเว สันคาโน วินโย วิทิตวา

แม้ว่าวนเมงกยุทศาทั้งหลาย
 ครั้นได้เห็นซึ่งชัคครวณแล้ว จึง
 ได้พากันไถ่มาคุณสมแก่พระผู้
 พระภาคย์เจ้า แล้วก็พากันไป
 สัชนันอันเป็นวสนสถานแห่งคนๆ

ฝ่ายกาเมธกได้ฟัง พระพุทธ
 พจน์ของสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
 เจ้า แล้วจึงมายอภกาคัณฑัง ตาม
 อนุมัติของตน แล้วทั้งภาควัน
 ได้ให้รักษาสถานที่นั้น แล้วก็ขึ้น
 ไปสู่หิมวันตประเทศ

เพราะอาศัยเหตุนี้ พระ
 คันถรนาทรวัยเจ้า เมื่อจะสำแดง
 อรรถนั้นให้แจ้ง จึงกล่าวเป็นภาษ
 พระคาถาแปลความว่า

แท้จริง พระสัมพุทธเจ้า ผู้
 อยู่ด้วยพระคุณพระมหากรุณา

๑. จะเป็น พห หรือ ฐา ไม่แน่ จะแปลว่า สอง หรือ ฐาน ความรู้ดีได้ แต่ความ
 ทรงเอ็นมหา และ วด แท้ จะแปลตามวค ศัพท์ ไม่แน่นอน

สัมปตคสา ภคณานิโย
คันคาว ไส โขยิ สาสติ ฯ
โลกคตคตัญญ โลกิยมีคต
ยคิฏฐิตันคต เสฏฐภาวิญญาน
นิวัคตยคาว สก วิหาร
พทธานกิริ ยวิคโค ชิโน ไส.

ญาณเป็นคณ ทรงรู้แจ้งซึ่งธรรม
เครื่องทรมานสันถวนเสถียรในทีโลก
พระองค์มีความเพ่งอยู่ในความคช
อันเสถียรดังแล ในธรรมอันเสถียร
พึงเสถียรอยู่เป็นนิตย์ พระพุทธ
องค์เจ้านั้นเสถียรไปโปรดพวกเมงค
บุตรให้ตรัสรู้ข้าง ทรงโอวาทสั่ง
สอนข้าง ซึ่งโลกคตคตประโยชน์
ข้าง ซึ่งโลกิยประโยชน์ข้าง พระ
องค์ประคินฐานไว้ ซึ่งพวกเมงค
บุตรนั้น ยังสถานอันเป็นคตแห่ง
ความประเสริฐแล้ว สมเด็จพระ
ชินสีห์เจ้านั้น เมื่อพระพุทธองค์ได้
ยังพระพุทธภิให้เป็นไปแล้ว จึง
ได้เสด็จกลับไปสู่วิหารอันเป็นทศ
วิหารของพระองค์

เมงคาย ยคตา วณาสี สัพเพ
พทธี นมัสสันคต ยสันนนา
โอสถกคิมทา วิคคยส คาม
สัมพทอวา สัมคตกค.

แม้พวกเมงคชาวป่าทั้งหลาย
ก็พากันเลื่อมใสถวายนมัสการสม
เด็จพระพุทธองค์แล้ว ก็พา
กันหลีกลงจากสถานท่านนั้น กลับ
ไปสู่บ้าน พระราชาของสมเเก

พระพรเจ้า ก็ได้สำเริงดังที่สุข
ด้วยกนิคนแล

เสด็จ กากิ พุทธวาทันต์
สุทธาน นิส สุธิวั สกาค
ฐปเส ฐาน นิจ กาลวัช
ยักคามิ เวทาย หิมาลย์ โสคิ.

แม้ว่ากาเสชก ครวนไคพิง
พระพรพรหมนั้น จึงไคทั้งกาค
ควหนง ซึ่งมชาติอันกพรหมให้
อัยวิธยาสถานทั้นเป็นนิตยกาล
แลวกาเสชกนั้น ก็ขึ้นโยโคยเวท
สเสหิมาลย์ กนิคนแล

อิกิ ทาว หริภุญไชยชนก—
เทโส มหาวาริกานสาเรน โทอิ—
วิสินา นาม มหาเดเรน ลักโก
พทขพยากรโณ ปริเฉทโท ปรโม
นีฐวิโค.

อันนแสงทักด้วยเมืองหริภุญไชย
เท่านั้น อันพระโพธิ์จึงมอหาเด
ไคแต่ทั้งคามล้วนวเรงมหาวาริก.

พทขพยากรณ ปริเฉทที่แรก ขณแล ๖๖

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๒๐

ธัมมัทธัม ปณ ภควา
เศสฺส เศสฺส วิทาสี สัพพะ
พุทธกิริยาสุ โสเธควา
สัพพะกาลิกา.

ศโค จิรโร ธาโค
ยวินพิพาธิ โส จิน
สัพเพ เต ธรรมา
พุทธบุคคา ฯ สวภา
ปติยัคคสุ ปุเรนทา
เคยฺยฎฺฐาทิวิภา
ธัญญมณฺเฑญฺญานสาสฺส
กุลบุคคานการิกา.

ศโค ศโค สุธรรมา
กุลบุคคา ทุชฺชเน
พุทธวิธัสสาสนะ วิมมา

ปางเมื่อสมเ็จพระผู้ทรงพระ
ภาคย์เจ้าของเวรทั้งหลาย ไก่
เสกษะประทัยอยู่แล้วในทั้งหลาย
นั้นๆ ไก่ชำระพระพุทธกิจทั้งหลาย
ทั้งปวงให้สำเร็จไปตลอดกาลทั้ง
ช่วงแล้ว

จำเดิมแต่กาลนั้นล่วงแล้วมา
นาน สมเ็จพระพิชิตมารเจ้าใน
ก็เสกษะทัยขึ้นยวินพินแล้ว พระ
ธรรมาเจ้าทั้งหลายทั้งช่วงนั้นก็
พระพุทธบุตรมีสาวกทั้งหลายก็
ก็ไต่ประพฤติกิไต่เดิมทออยู่ในธรรม
ปฏิบัติทั้งหลาย พากันขอพระ
โคธิยฎฺฐเป็นต้น ไก่สั่งสอนแล้ว
ซึ่งกันแลกัน ไก่ยังกุลบุตรทั้ง
หลายให้ประพฤติกิไต่

มีกุลบุตร ๔ คนเที่ยววิธียะมา
แก่กันนั้น ๆ ต่าง ๆ ไก่พร้อมกัน
ขึ้นในพระพุทธานุสา พากัน

ยัพพิชิตวาทสาสน์
 เสด็จออก อัครคันหันที
 สัพพดา ปรีณัฐวิศา
 มัคคผลลัน พุชณันที
 อัญญมัญญ ปภาสันติ
 อติกริณสาธยา
 วินย อณการิก
 มย อัยพพิชิตสา

คหัญญู อวิภาวัก
 ขันธูลีล อัญญูลีล
 วิกขาม อัยยมาทก
 ท กัมม น ๑ กิลมัทธา
 สักค กามิ อวามัทเสก.

เฮว เถ พักศาโร กุลปุตตา
 อัญญมัญญู สมภทยิควาว พุท
 ธสาสนโค อัยยพพิชิต สก
 สกานะย อวิย คเหควา คหัญญู
 กัมม กักวา จีวัก กัยเปสุ.

ชาวแลเวียนพระไตรปิฎก อัน
 เป็นคำสอนสาสน์สอนเขาโดยพระ
 การทั้งช่วง รู้จักการงานอันเป็น
 มีกแลผลทั้งหลาย ปฤจฉากัน
 อยู่ว่า เราทั้งหลายก็ไยระฏิยัก
 ความคำสอนสาสน์สอนทำคามพระ
 วินย อันเป็นกิจยากนัก เราทั้ง
 หลายจักก็ไปอยู่คฤหฺฐอันมีกิจไม่
 กว้างนัก แล้วรักษาสถูซึ่งเขมู
 คิลอฐีคิล มีไยยะมาทแล้ว
 กรรมนั้นเราทั้งหลายก็จักไม่ลำบาก
 แล้ว เราทั้งหลายก็จักไปอยู่สวรรค์
 ไก่แท้แล

เมธกุตตบุตรทั้ง ๔ คนนั้น ปฤ
 ฉากันอย่างนั้นแล้ว ก็ชักชวนซึ่ง
 กันแลกัน แล้วพากันก็กราบ
 พระพุทธศาสนา ต่างไยกรรมยา
 ความสมควรแก่จิตตภาพแห่งคนๆ
 แล้ว ทำการงานของคฤหฺฐ ไก่
 สำเร็จการเลี้ยงชีพแล้ว

น วัธเสว กามาทินว ทิสวา
 อุกกณฐิตา หุตวา เต จิตฺตาโร
 เกหิ ปทา ย หิมวันตํ ปวตฺติวา
 อสิขัปปชชํ ปัพพชชิสฺส กสิณ—
 ขริกัณณํ ภาเวตฺวา กคิยาหิเชว
 ขณฺฑาภินฺนํ ๑ ธมฺมํสมาธิคคิโย
 ๑ นิตฺตคคิสฺส.

อยู่บ้านเขี้ยวมากมีสุนัขมาก ไก่
 เห็นเข้ากินแพนหางมาก ก็พากัน
 กระสรวรแล้วก็วิ่งทักข่มแล้ว จน
 ทั้ง ๕ นั้นก็พากันละเวงนอนเสียแล้ว
 เข้าไปสู่ป่าหิมวันตก็พากันบวชเป็น
 ฤๅษีเจริญกุศลสมาธิกรรม ประมาณ
 สองสามวัน ก็ถึงธมฺมภาวนา ๕
 สมายคิ ๑ ให้บังเกิดแล

กตมานิ ขณฺฑาภินฺนํ.

ก็ธมฺมภาวนาทั้งหลาย ๕ ประการ
 ก็ขอไว้เถ่า พระกัณโธรนาหารย
 เจ้า ทั้งเป็นกฤดาการมาบวชอยู่
 ไว้แล้ว

คํ ทิสฺสเสณโก อาท.

เมื่อจะสำแดงธรรมนั้นให้แจ้ง
 จึงกล่าวโดยขาทกาคา แปล
 ความว่า

อิทธีวชิ ทิพฺพโสถํ
 ปวตฺติคฺคิขานนํ
 ปุพฺเพ นิสสาณสํสคิ

ธมฺมภาวนาทั้งหลาย ๕ สมเกศ
 พระมุนีตรเจ้าคริสต์แล้วโดยส่วน ๕
 ประการ คือ อิทธีวชิ วิธำคาง

ทิพพรักขิ ชัยภูชา
ชัยภูชาภินิชา อิมานิ
มุนินฺทน ปกาสิตาคิ.

อุทธี ๑ “ทิพพรักขิ” ทิพพรักขิ ๑
“ชัยภูชาภินิชา” ความรู้ใจผู้
อื่น ๑ “ชัยภูชาภินิชา” ความ
รฤกษุชาตักอื่น ๑ “ทิพพรักขิ”
คาทิพพรักขิ ๑

กตมานิ ชัยภูชาภินิชา—
โยทิ.

กตมานิทั้งหลาย ๑ ประการ
อย่างไรเล่า
พระกตมานาหารย์เจ้า ก็กล่าว
ไว้ โดยบาทกตมานาแปลความว่า

ปฐมชิวาน สมายติ
ทุกขิ คคิยิ กต
ทุกขิ ชัยภูชาภินิชา
วิญญูชาภินิชา อากิณฺณวิญญู
สมายติคคิยิ โทณิ
มุนินฺทน ปกาสิตาคิ.

สมายติทั้งหลายโดยส่วน ๑
ประการ สมเด็จพระมุนิทร
ศาสดาจารย์ศรีสวัสดิ์ประกาศไว้มีอยู่
คือ ประชุมฉานสมายติความถึง
พร้อม คือ ฉานที่แรกทุกขิสมายติ
ความถึงพร้อม คือ ฉานที่สอง
คคิยิสมายติ ความถึงพร้อม คือ
ฉานที่สาม ทุคคิณฉานสมายติ
ความถึงพร้อม คือ ฉานที่สี่ ชัยภู
ชาภินิชา ความถึงพร้อม คือ

ฅานกั^๑ทำ อากา^๑สำ^๑ญาย^๑คน
 สมาย^๑กั^๑ ความ^๑ดง^๑พริ^๑ม คั^๑ อากา^๑
 สำ^๑ญาย^๑คนฅาน^๑ท^๑ก วิญญา^๑
 ญาย^๑คนฅาน^๑สมาย^๑กั^๑ ความ^๑ดง^๑
 พริ^๑ม คั^๑ วิญญา^๑ญาย^๑คนฅาน^๑
 ท^๑ก อากิ^๑ญ^๑ญาย^๑คนฅาน^๑
 สมาย^๑กั^๑ ความ^๑ดง^๑พริ^๑ม คั^๑
 อากิ^๑ญ^๑ญาย^๑คนฅาน^๑ท^๑ก

จัก^๑ทา^๑โร อิลิ^๑โย เอ^๑เต
 ปกั^๑ล^๑พริ^๑ม^๑คิ^๑ นู^๑ โล^๑เก
 ฅาน^๑กั^๑พริ^๑ม^๑คิ^๑ กั^๑พริ^๑ม^๑คิ^๑
 ภู^๑ณ^๑ชน^๑คิ^๑ มล^๑ล^๑เก
 ค^๑โก จิ^๑ร^๑น^๑ท^๑วา อ^๑า^๑ห^๑ว
 คั^๑ล^๑ทา^๑ ซา^๑ย^๑น^๑คิ^๑ เท^๑ อ^๑หุ^๑
 โล^๑ณ^๑ม^๑พริ^๑ล^๑เส^๑น^๑คั^๑ล^๑
 หิ^๑ม^๑ว^๑น^๑คั^๑ ค^๑ร^๑ส^๑ เท^๑.

พระ^๑ญา^๑หิ^๑ทั้ง ๔ องค์^๑เหล^๑ล^๑้าน^๑
 ชัน^๑สน^๑ไ^๑คั^๑เล^๑พา^๑ระ^๑อ^๑ย^๑เท^๑ย^๑ว^๑ใน^๑โล^๑ก^๑ย^๑
 (คั^๑อ^๑ไ^๑คั^๑ย^๑ว^๑าก^๑ฎ^๑ใน^๑โล^๑ก^๑ย^๑เว^๑ล^๑า^๑น^๑น^๑คั^๑
 ๔ องค์^๑) เธอ^๑พา^๑กั^๑น^๑สำ^๑ว^๑ญ^๑อ^๑ย^๑คั^๑ย^๑
 ฅาน^๑สมาย^๑กั^๑ ชั^๑ม^๑ม^๑คั^๑น^๑คั^๑ว^๑าก^๑ไ^๑ม^๑
 แล^๑ล^๑ไ^๑ม^๑ทั้ง^๑ห^๑ล^๑าย^๑ เข^๑อ^๑น^๑ำ^๑คั^๑
 น^๑น^๑จ^๑ำ^๑น^๑ย^๑ร^๑ก^๑าล^๑น^๑ำ^๑มา^๑ เธอ^๑ทั้ง^๑ ๔
 น^๑น^๑กั^๑ม^๑คั^๑ล^๑ทา^๑ใน^๑ร^๑สา^๑ห^๑าร^๑เล^๑ก^๑ช^๑น^๑
 ไ^๑คั^๑พา^๑กั^๑น^๑มา^๑ว^๑าก^๑เขา^๑พระ^๑หิ^๑ม^๑พา^๑น^๑คั^๑
 เพ^๑อ^๑คว^๑าม^๑คั^๑อ^๑ง^๑การ^๑น^๑กั^๑อ^๑น^๑เส^๑พร^๑คั^๑
 เค^๑ม^๑แล^๑เป^๑ร^๑ย^๑ว

เอโก อีวากโต คัสมี
 อูธุขัปปทมทธรณี
 นามเน ชากโฏ เอโส
 วาสุเทโวติ นามโก.

เอโก ทิววักคณคัสมี
 วสิ พุทฺธิมิตินามโก
 เอโก ลทางคณคัสมี
 สัสซนาเลยฺชนาม โส.

เอโก อัมมิกณคัสมี
 ลโว นาม ปุริยติ
 สกกทณโคติ นามโส
 พยัคโค ยติฟโล อห.

เอเต มหิททอัสสมชัณนา
 ฉานสฺส กิพฺพันติ เต
 เอเตสุ วาสุเทโว โส
 วัสสันโค อธิ ยัพพเต

องค์หนึ่ง ไก่มาแล้วในประเทศ
 นำนั่งอยู่ชกเขาอุชฌยรรพค
 เน้น (เขาอธิย) ท่านผู้เฝ้าปรากฏ
 แล้วโดยชื่อ เรียกว่าพระवासุเทพ

องค์หนึ่ง มีชื่อว่าพระพรหมสิ
 นำนั่งอยู่ในภูเขาทิววักค (เขา
 สองชก)
 องค์หนึ่งนั้น โดยนามชื่อว่า
 พระสัสซนาโลย นำนั่งอยู่ใน
 เขาธทางค (เขาเครือเขา)

พระภายศองค์หนึ่ง นำนั่ง
 อยู่ในภูเขามมิก ณเมืองเรียกว่า
 ลโว โดยชื่อว่า พระสุกกทณค
 เฉลียวฉลาดมากถ้าถึงสามารถ

พระภายศทั้งหลายนั้น ถึง
 พริ้มแล้วทวยมมหิทฺธิฤทธิ เออ
 เหล่านี้ได้สำราญอยู่ในฉานสฺส
 ในอรรถทั้งหลายนั้น พระवासุเทพ.

พจนมคทั้งชาตรีขมิถลามีเนล
เชิงใหม่

จามเทววงษ์ ปวิเลท ๒

๒๕

ขัพทคยาท ไอรยท
โธโลเกลิ สมนกโค
ทิสวา มิกาน ยุกธานี
อพิมาทิน ชักค คว
ควยณู กรุงคาน
มิกมย มิกาทิน
กัทันค นคปาทินค
นทิน ปภว วั
เคลิ ยทานสาเรน
คันทวา คัตค คัตเดว โส
ทิสวา กุมารกุมาร
กัมมช ฐปยาคิก
เคลิ ยทพลณูชัม
ฐยณัน ฐคยัคค
กุมารเร เค คเทควา โส
ฐเปควา สกธัสสเม
ปติชัคเคลิ ภเชลิ
น จเวณ วณันติ เก
ทิตถยทพลณูชัมค
ชาคชาชปติ อกา
ชัคคกาเว ๑ ควเย

นั้น เมอล้านกอยในยรรพค
ไคลงมาล้งเชิงยรรพคไคแลกลไป
แล้วไคยรอยทค เมอล่งนอทง
หลายมิข้างเป็นคันทนกันช้อย ไค
เห็นแล้วซิงแมกควย ไคควย วั
เดอนควย ลำพองลำแกงช้อย ซิง
มฤคมายาแห่งกวางทงหลาย มิ
มฤคเป็นคันท วังแล่นไปมาแต่ท
สุดเชิงเขา คดคณานน้ำทงหลาย
พระกายคณันคันทนคานมอยเทว
สัศวทงหลายเหล่านนี้ไปนทเหล่า
นั้น จึงไคเห็นกุมารแลกลมา
อันเป็นกรรมมิชคานคยปยาคิกมิ
๔ ค ยังเกคอยในรอยเทวแห่ง
สัศวทงหลายเหล่านนี้ พระกายค
นั้น กัดธอากุมารทงหลายนั้น
พาไปประคิฐฐานไว้ ในชาครม
แห่งคณไคประคิฐประคองเลบงกุ
มา ไคยถาลมิชามิยานเทวไค
กุมารทงหลายนั้นกัไคคณนาการ
จำเรณูชน พระกายคกัจักการให้

ยี่ ยักขยทอ ธกา
 เสดมมาทินยี่ กัควา
 ฆ่าเปสึ สกขาสเส.

ธดัสเสกา มิกิ ยี่วิ
 สมกต สัททิตาส
 สว มิกิ ศัพท ขาเวส
 ปรียุณณ วิชายิ ท
 ทิ ศัพทมนุช ยุก
 กุมารกกุมารวิ
 วาสเทไวยิ ท ทิสว
 อาหริท ภารติ เท
 น จเร วุฑฒิมินวาย
 ธโร สลักครยิโน
 ธลินัน ชายยัก
 กัควา สเ เทส นามก
 กุมารางกุวิสินาม
 กุมารวินยี่ มิกุยักติ.

กุมารที่เกิดในรอยเท้าช้างให้เป็น
 ชายชบะ คือ สามภริยากัน ยัง
 อีก ๑ คู่ที่เกิดในรอยแวง รอยโค
 รอยโคตก เธอทั้งหลายเป็นสาม
 ภริยากันอย่างคู่ก่อนนั้น เธอได้
 ทำกุมารทั้ง ๔ คนนั้นยี่ก็กล่าว
 แล้วเป็นคัน แล้วจึงไต่ตังไว้ให้
 เป็นธูบาศของคณ

ณกาลนั้น มีนางเชศวรทง
 ได้มาคณกันชงธลี ทพระทนาย
 ถ่ายมศรย่นอยู่ นางเชศวรทง
 ครรภ เมศครรภแก่ยี่บุตรแล้ว
 ก็คลอดชงธกณ เป็นธูบาศ
 ทง ก็อุมารแลกุมาริ พระ
 วาสเทพ ครั้นได้เห็นคณเชศวร
 จึงได้เฝ้าอุมารแลกุมารินมาเลยง
 ไว้ ครั้นกาลไม่นาน อุมารกุมาริ
 ทั้งสองก็ไ้ทำเวญโดยลักขิมรย
 โนมอันงาม พระทนายคณ ก็ทำ
 ชนทั้งสองให้เป็นสามภริยากัน
 แลชานนามแก่ อุมารกุมาริทั้ง
 สองนั้น คณ คือ อุมารให้ชื่อว่า
 อังกุวิสิ (หน่อพระฤๅษ) อุมารให้
 ชื่อว่า มิกุยัก

โธ อัมมิ อลโค ปุพพิ
โธ อัมมิ น สักทหิ
วิญญุณฺท สักทหาเปยฺย
อิลลิสฺสเกน ชาตกา
โธ อิลลิสฺส มิกิยา กพฺเพ
ชาโค โทติ ขดา คดา
ขดา พาวณเสทวิ
สังกนามาคี วิสฺสาคา
ปุพฺพปฏิมิกคกพฺพลัม
ชาคา สา อูปยาคิคา
ขดา เอว คดา เอว
สัมมาสัมพุทธทเธสสินฺท.

เคอ อโถ ชายปคิกายี วาส-
เทวีสส พชชชคิกายเอว.

โธ เคส นีวาสนคิกาย
ยพพคยาสสมิเย วาเน เอก
นกว มาเปคฺวา อังกรวิสิฏฺฐมาว

ผู้ใดมีโคกขกขยพิงพระธรรม
แล้ว ผู้นั้นก็รักไม่เชื่อเรื่องน
วิญญูชนผู้รู้แจ้ง ก็ยังเรื่องนั้น
ใหม่หาชนฟังเชื่อได้ แต่เรื่อง
อิลลิสฺสกาชาคก พระญาณนั้นได้เกิด
แล้วในศรัทธาของนอมิอุมฺมิโค ก็
เหมือนกัน

อนึ่งพระเทวีของพระเจ้าพาว
ณเส เราทราบแล้วว่าทรงพระนาม
นางสังกเทวี ได้เกิดแล้วในกเปาะ
แห่งกอกยพม นางนั้นเป็นอุปยาคิก
เรื่องนคินโค เรื่องอย่างนั้น สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสำแดง
แล้วดังนี้

ฝ่ายว่าสามภิกษุทั้งสองนั้น
ได้ชื่อว่าพชชชคิกของพระवासเทว
ญาณแก่เทวี

พระवासเทวญาณนั้น จึงได้
สร้างเมืองหนึ่ง ในสถานเทโส
เชิงบรรพต เพื่อให้เป็นนิवास

ราชานี้เสก ก็ควา มีกษัตริย์มา
ราชเทวีเสก ก็ควา ชัญญ
มีกษัตริย์พลญชชาตมนัสเสย เสด
ปรีวาเรควา ทัดถ วิสสาเปควา
ชัญญ เมงคปุกเก ๑ เกหิ สัทธ
นิวาสาเปสิ.

ทัญญ ๑ ปเทส มีคคณินา—
สนัตติ มีกสังฆนคณินิ วุตติ.

เก อูโหมี สมัคคสวาสว—
สิคฺฉาว ทโย ปุคฺเค เอกิ อิศว
ยคิลลิส.

เกสุ เชฏฐปุคฺโคท กุณ—
วิกนาโส นาม กุณโรติ.

สถาน แห่งสองสามีภริยานั้น
แล้วก็ราชานี้เสกเจ้าซึ่งกษัตริย์มา
แล้วอภิเษกนางมีกษัตริย์มาไว้ ให้
เป็นราชเทวี แล้วให้มนษยทั้ง
หลายพวกทนต์ทเกกในรอยเท้าเนอ
ให้เป็นบริวารของพระราชา แล
พระราชเทวีในนครนั้น แล้วให้
พวกเมงคยครทั้งหลายอีกพวก
ทนต์ มาอยู่ก็ช่วยพระราช
พระราชเทวีนั่น

ก็แต่ละประเทศนั้น ก็มีความ
เป็นนิวาสดานของหม่อมมดุก ชน
ทั้งหลายจึงได้พากันเรียกว่ามีก
สังฆนคณิน

แม้ว่าสองราชานี้ ก็ครอง
สมัคคสังวาสกันมากได้มีพระบุตร
๑ องค์ เป็นพระธิดาองค์หนึ่ง

ในพระบุตรทั้งหลายนั้น พระ
เชฏฐบุตรมีนามว่า พระกุนวิกนาโส
กุมารทั้งนี้

กัณฐิกา กุณริกาโสคติ.

เพราะเหตุใดเล่า จึงมีพระ
นามว่า กุณริกาโส กะนั้น

กัณฐิกา กิริ ชาคทิวเสเขว
ราชา กุณรานัน ชานันทิ วิมา—
เสนทิ กัณฐิกา กัณฐิกา นามคหณ—
ทิวเส กุณริกาโสเคว นาม
กัณฐิกา.

ทั้งได้มีพระราชาได้มา
คนร้ายทั้งหลายให้พิณาศโยในวัน
พระชาติพระกุมารนั้น เพราะเหตุ
นั้น ในวันที่จะชานนามพระกุมาร
นั้น ชนทั้งหลายจึงถวายพระนาม
ว่า พระกุนริกาโส กะนั้นแล

กัณฐิกา กัณฐิกา ๑ กุณริกา—
โส นาม กุมาโรติ.

อันพระกัณฐิกาของพระกุนริกา
นาสนัน ก็มีพระนามว่า พระกุน
ริกาโสกุมารทั้งนั้น

กัณฐิกา กุณริกาโสคติ.

เพราะเหตุใดจึงได้มีพระนาม
ว่า กุณริกาโส กะนั้นเล่า

กัณฐิกา ชาคทิวเสเขว ราชา
กุณรานัน ชันนทิ ปลาเยนทิ กัณฐิกา
นามคหณทิวเสเขว กัณฐิกา—
โสเคว นาม กัณฐิกา.

คือในวันพระชาติ แห่งพระ
กุมารนั้น พระราชาได้กำชับคน
ร้ายทั้งหลายให้ทันไป เพราะเหตุ
นั้น ในวันที่จะชานนามพระกุมารนั้น

ชนทั้งหลายจึงถวายพระนามว่า
พระกุนวิกริช กะณแล

คัสส กณัญญู ๑ กุนวิกริช—
โรโสติ.

อนึ่งพระกนิฐของพระกุนวิกริช
นั้น มีพระนามว่า พระกุนวิกริช
กัจฉ

คัสสมา กุนวิกริชโรโสติ.

เพราะเหตุใดเล่า จึงทรงนาม
ว่า กุนวิกริช กัจฉ กะณ

คัสส กิร ชาคทิวเส วาชา
กุนราน โมสันโต คัสเซโนโต
คัสสมา นามกทตทิวเสยวัสส
กุนวิกริชโรโสติ นาม กวิสุ.

คังได้ยินมา ในวันพระชาติ
แห่งพระกุนรานัน พระราชาทรง
พระพิโรธกุกคามคนร้ายทั้งหลาย
เพราะเหตุนั้น ในวันนั้นพระ
นามแห่งกุนรานัน ชนทั้งหลาย
จึงถวายพระนามว่า พระกุนวิกริช
กัจฉ

สัพพกณัญญู ๒ ปทุมมาเทวี
นามาคิ.

พระกนิฐแห่งพระกุนรานัน
ยวง มีพระนามว่าพระปทุมมาเทวี
กัจฉ

กัณฐมา ปทุมมาติ.

เพราะเหตุใดจึงมีพระนามว่า
พระนางปทุมมา กันแล้ว

ทิสสา กิร ชาคทิวเสเขว
พทุปทุมอยู่ย่นกลาปานี อาทวันติ
ทิสสา นามคหณทิวเสเขวทิสสา
ปทุมเทวติ นามิ กวิสุ.

ทั้งได้อินมา ในวันพระชาติ
แห่งพระอินทร์ ชนทั้งหลายพา
กันนำ กลาปี่ แห่งคอกปทุม
ทั้งหลายเป็นอันมากมาถวาย ใน
วันเป็นเทชนานพระนามแห่งพระอิน
ทร์ ชนทั้งหลายจึงถวายพระนาม
ว่า พระปทุมเทว กะเนนแล

ปทุมมาเทว วิชัยศักดิ์ สัพพ-
เชฏฐกัณฐ กุณวิภณาสัสส
อักษณเทสิฏฐาน อกัณ.

ชนทั้งหลายก็อภิวาทนางปทุม
เทวมุณิวัยอันถึงแล้ว ให้เป็น
ตำแหน่งพระอรรคมาตย์ ของพระ
กุณวิภณาสัตถ์เป็นพระเชษฐาแก้ว
นองทุกคน

อังกุวิสิราชานี ทิสสัสสานิ
วิชัย การแก้ว สัมมกัณฐณกาล
กัณฐา วาสเทโว ทิสส สวิวิกั
การแก้ว อักคณคัก กุณวิภณาส-

แม้เล่าว่า พระเจ้าอังกุวิสิราช
ครองราชสมบัติได้ ๑๐ พรรษา
แล้ว ก็ทำกาลสัมมกัณฐ (สันนิษ
ตักนิษ) พระवासเทพญาเจ้า ก็

กุมาร ปรหมเทวีธา สัทธ ราช—
ภิเสก กัศว่า มิคสังฆนคร รัชช
กาเรสิ.

ให้จัดการทำสรวรณายณภัทสรแล้ว
จึงให้ทำการราชาภิเศกพระกนิกร
นาสุมาร ฆัชรชนกาทักกัวย
นางปรหมเทวี ให้เสวยราชสมบัติ
ครองมิกสังฆนคร

อติสส เอกทโทสิ มิก—
สังฆนที นามิ ธิยปรหมเทวี
มิกสังฆนครนที วุจกค.

ลำดับนั้น ความปริวิตกได้มี
แก่พระกายสิवासเทพกษัตริย์ว่า นาม
ว่าฝ่งเนอคงนี้เป็นคำธิยปรหมเทวี
ชนทั้งหลายย่อมพากันเรียกว่าเมือง
ฝ่งเนอ

คโค ปรหมย โส มิกสัง—
ฆนครสส ปรหมยสาภาเค ธิย
นคร มาเปศว่า กนิกรธิสุมาร
อภิเสก กัศว่า คัสมิ นคร รัชช
กาเรสิ.

เมื่อหน้าแต่เมื่อ พระกายศ จึง
ได้สร้างเมืองขึ้นอีกในอุพพิสา
ภาคแห่งมิกสังฆนคร จัดการ
อภิเศกให้พระกนิกรธิสุมารเสวย
ราชินนครนั้น

คิ ยัน ปรหมย ธิสิมา มายิตคค
ปรหมยนาม ชาค อโทสิ.

ก็และบัดนั้นพระฤาษีได้สร้าง
จึงมีชื่อว่าปรหมยนครปรากฏต่อมา

คโค ๑ โส ปุฬหัตถ์—
ทิสากาเก มิกสังฆนคร์สสาวิทุเว
เอกั นคร์ มาเปศว่า กุณวิก ไรส—
กumar ราชานิสกั กัศว่า ทัสมิ
วิชัย ทาเวส.

อันเจ้ากษัตริย์พระกายะจึงให้
สร้างเมืองหนึ่ง ในทิศมิถุน
เมืองมิกสังฆนคร์ กำนบุพพุตร
ทิสากาเก แล้วจัดการราชานิสก
พระกุนวิก ไรสกุมารให้เสวยราช
ในมืองนั้น

คโค ปณ นคร์ อวิทุเว มาย—
คัคค อวิทุรณคร์นคิ นามิ อโหสิ.

ก็แลละเมืองนั้นพระญาซึ่งสร้าง
ในทิศอันมิถุน โกล จึงได้มีชื่อว่า
อวิทุรณค

คโค กาลันคร์ วาสเทโว
จินเคลสิ ชิต มิกสังฆนคร์ น สม
น โสภณ เอกภูมิเปส สมคค
ยวิเชสิสสามิ ยคิ มม รุจันก
เอกั นคร์ มาเปศสามคิ.

ในระหว่างกาลแต่นั้นมา พระ
วาสเทพโคคำวิทังนั้นว่า ตายต
เมืองมิกสังฆนคร์น ที่ไม่เสมอ
ไม่งาม เราจักแสวงหาภูมิประเทศ
อันหนึ่งตามหนวาม เราจักสร้าง
เมืองหนึ่ง ตามชอบใจของเรา
อย่างไร

เอว จินตยมาเนว ภควโค
ราชัสส อุษยัชชนนุฐานัสส ทัก—

เมื่อเธอคำวิทังอยู่อย่างนี้ ก็
ได้แลเห็นภูมิประเทศอันหนึ่ง มี

ฉันทิสาภาเค
สมคณ อัททส.

เอกภูมิยโส

พันอันราชมีอยู่ในทักษิณทิส
ภาคแห่งสถานอันจะบังเกิดแห่ง
พระธาตุของสมเด็จพระผู้ทรงพระ
ภาคย์เจ้า

อด ทัสมี ยโส นคร
มาเปศวร กุณวิภาสราชาธิราช
กาเรสิ.

ครั้งนั้นเชออีกให้สร้างพระนคร
ลงในประเทศนั้น แล้วให้พระ
กุณวิภาสราชมาเสวยราช

อัครโณ ยน ราชัน รม
มัญฐาน มายัตติค นคร รม
นครนาม วรจิ.

สถานอันเป็นทวันมย พระ
ญาณได้สร้างตามความชอบใจของ
ท่าน จนทั้งหลาย จึงเรียกเมือง
ว่าเมืองรมนคร

คโค วิชาคาเว ทคค
วสันตา พท ชนา สัพพตม
ยัตติสมิทธา สลักชา อภิรม
ครา โทนค.

จำเดิมแต่นั้น ครั้นจำเนียร
กาลมามีชนเป็นอันมากพากันไป
อยู่ในเมืองนั้น ได้มีความสำเริง
สมยติทั้งปวงเข้าปลาหาง่าย แสน
สยยวณมยอย่างยิ่ง

คโค วิชาคา ทคค นคร
เอโค ปริโส กักชโล มรโส
อติทาวโณ สกมาคร อักโกสติ
ปรีภาสค.

จำเดิมแต่นั้นครั้นนานมา มี
ชายผู้หนึ่งที่อยู่ในเมืองนั้น เป็น
คนคหิระคางหยาบคายวัยทารุณ
ทำทอปริภามมารดาของตน

สา ปณัสส มาตา ทักขี
 อตฺตณฺคิเยว กุณวิภินาสวณฺโณ
 สันตฺติกํ กณฺธิวรา วันทิตฺวา โร—
 ทิตฺวา คํ ปวฺตติ ปวฺกชติ.

ฝ่ายมารดาของชายนั้น เมื่อ
 ออกล้นความทุกข์ไว้มิได้ ก็
 ไปสู่สำนักพระเจ้ากุนวิภินาสราช
 ถวายขอวิวาทแล้วร้องไห้คร่ำครวญ
 รวมนั้น

อด นั ราชา อาท อเว
 วสลิ ปุคฺคโต นาม สกมาทว ปทวิคฺ
 ชุคฺคโต ขดา ทิ นาม กัสสาลา
 มาตา ปุคฺคเคน ปทก สักโก
 ปากโณ โทติ โน แ ปุคฺคโต
 ปทริติ มาตา อปากฎา ทณฺโณชว
 ภวีสสสิ กัสมา ควิ โรทสิ อโ
 นิกชมาทิกิ.

ทำในพระราชา ก็คร่ำครวญ
 นั้นว่า แนะหญิงน้อย หญิงวัย
 ชนชื้อว่าลูกและคนแม่ของตนกว
 แล้ว มารดาเหมือนถึงสกาลอัน
 ขจรประหารแล้ว เลี้ยงก็ปรากฏมี
 ถ้าหากว่าบุตรไม่ประหาร มารดา
 ก็มีใจปรากฏแล้ว จักใจชื่อว่า
 เหตุนี้แก้ท่านอย่างไรเล่า เพราะ
 เหตุไรท่านจึงร้องไห้ เจงออกไป
 เลี้ยวจากท่าน

เชว วักเก สัพเพ เสนา—
 ปคชาทโย อวิสา ทเดว วทนฺติ.

ครั้นเมื่อพระราชาคร่ำครวญ
 แล้ว ข้ามาทก็ทั้งหลายมีเสนายก
 เป็นต้นทุกคน ก็พากันกล่าวอย่าง
 เกียวกนั้น

สา อัยยักภณนา หคฺฉา
 ราชนิเวสโต โอศฺรวิทฺวา ราชังคณ
 ทฺวํหิ ชัณฺณเกหิ ภูมิมิ ปติภูมฺ—
 เปศฺวา ปาณนา ปถวิ ปทฺวิทฺวา
 ปรามสสิทฺวา เอมมาท อัยเย
 พสนฺทวิ ทฺวํ สัพพะโลกปติภูมฺ—
 ฐาณภูตา อิมิ การณิ ชานาหิ
 สัพเพ เทวคณฺาโย โลกปาสา—
 ทโยมิ อิมิ การณิ ชานถาหิ
 วิทฺวา อญฺฐาฐ เทวทานํ นมัสส—
 มาณา สกเคทฺธิ อภิกาณิ.

คทเทว สัพเพ เทวคณา
 เอกคคทา หคฺฉา เคสสิ กชณฺส
 ทิสฺสํ วิทฺทมาเก เทวทา ธา—
 คันทฺวา คํ เอมมาท อิมิม เสวเขว
 ทว อัยยณฺิ คเททฺทวา นกรโต

หญิงนั้นก็ไม่มีคำคอยไต่แล้ว
 จึงเดินลงมาจากพระราชนิเวศน์
 แล้วคุกเข่าทั้งสองลงท่อนอพนกน
 ในพระลานหลวง ประทราแผ่นดิน
 ด้วยน้ำมือแล้วกล่าวขยักกล่าวคำอย่าง
 นั้นว่า ข้าแต่พระแม่เจ้านางพระอรดี
 พระองค์ท่านนี้เกิดมาเป็นที่ประคิน
 ฐานแก่โลกทั้งปวง ขอจงไต่ทราบ
 พระญาณซึ่งเหตุการณอันนี้ไว้ด้วย
 เด็ด แลนางกล่าวว่า ขอเทพย
 เจ้าเหล่าคณาทั้งหลายทั้งปวง มี
 ท้าวโลกบาลเป็นต้น จงไต่ทราบ
 พระญาณซึ่งเหตุการณอันนี้ด้วย
 เด็ด แล้วจึงยืนขึ้นทูลนมัสการ
 แก่เทพยภาททั้งหลายแล้วก็ไปสู่
 เวชนแห่งตน

ณวันนั้นแม้พระเจ้าฝ่ายฝั่งเทพย
 เจ้าทั้งปวง ก็พากันมีฉันทอัน
 เคียงข้างเคียงคั่นกันราชการทั้ง
 หลายอัน แลในคืนวันนั้นเทวทา
 ทั้งหลายก็มาสำแดงแก่หญิงนั้น

จามเทวีนัย ปริเลท ๒

๔๑

นิกัสมาทิ มขิ อิมิ นกริ สราชานิ
สท อธิมมิกมณัสสถานิ เทญฺฐา
โอรชณนิ การณิ ทวิสสามาคิ
วิคฺวา อธิครธายสุ.

ดังนี้ว่า กุณรแม่ทญฺเฐในวันพรุ่งนี้
แต่ก็ยวทามะพาศนทวิทโคโรของ
ทามะออกจากเมอสีเฝ เราทั้งหลาย
จักทำพระนครนิกัษพระราชาทั้ง
มนุญษธำรรมทั้งหลาย ให้เป็น
เหตุชุกลงภายใต้ ครั้นก็กล่าวแล้ว
ก็อันครธานทาสไป

คํ สุกฺวา สว คุญฺฐวิคฺคา
ปาโคว อติคโคโน อธิชชนิ คเทคฺวา
นกรโค นิกัสมิควา ทเว ปติวสิ.

ทญฺเฐวันนี้ก็ได้นิศัยเทพยรร
ทวรแล้วก็มีจิตรชินชม ครั้นเวลา
เช้าก็พาชนทวิทโคโรของคณออก
จากนครไปสำนัก็อยู่ในที่ไกล

คิตฺติมฺ ขณ เทวคา คํ สก-
ณทวิ อทเกน โอรสิทาเปคฺวา
เทญฺฐา โอรชณิควา สัพพะมร-
ชฺชเญ อทกิตฺส เทญฺฐา โอรส-
ททาว คจันนคิ.

ในขณะนั้น เทวคาทั้งหลาย
ก็ยรรกาลให้เมื่อนั้นแรมลงด้วยนิ
ชุกคาลงถึงภายใต้หลังเวอนทงสน
ก็ไค้ลงซึ่งทวิธาชินแรมลงภายใต้
แห่งน้ำ

สัพเพ อธิมมิกมณัสสา กุ-
นริกาสาสราชยุมา เอกิปยทา-
เรเนว มทวีนาสิ ปาปฺยติ.

ฝ่ายมนุญษธำรรมทั้งหลาย
มีพระเจ้ากนิทมาสราชเช่นประธาน
ไค้พาถินฉลงแล้วซึ่งมหาวิณาสกด้วย
ประพารครั้งก็ยวณนทเทียว

91

ค ย์กัศ สักวา วัฏฐวาสิโน
 ชนศา ค ักัสสะกัณฐิ สมากัญญ—
 นิธ.

กทา วาสุเทโว มหาอิสิ
 ชัคคโน ทิพพิทักขณา โอโต—
 เกตวา ค พุทฺธสมามกม ิสิสวา
 เกส โอวาท าทคคาโม อิกัธ—
 พเลนาคณคัวา ชาภาเส ะธลัจ—
 เกน นิสิทักวา ชัคคโน อักค—
 ทิทธิมม ภาวโค วรณานุกูล เกส
 เทเสนโต ฮาท.

อโธ สัทธัมมิก วากัย
 วุคค โลกทิตเตสนา
 น ภเช ปาปเก มิคเค
 น ภเช ปวิธามิเม
 ภเชต มิคเค ถลียาณ
 ภเชต มุวิธักกเม

ประชุมชนชาววัฏฐวาสิทั้งหลาย
 ไต่ทวาช ย์กัศชาวนั้น จึงได้พา
 กันมาประชุมเพื่อจะดูเทศน์นั้น

ลำดับนั้น พระวาสุเทพนมหา
 ญาญ โสแลนุกัวยญาณ กัธ กัณ
 ฑังทิพยของตน ก็ได้เห็นประชุม
 ชนเป็นอันมากทั้งนั้นแล้ว ก็ใคร่
 เพื่อจะให้โอวาทแก่ชนทั้งหลายนั้น
 จึงได้มาโดยกำลังอิทธิฤทธิ์นั้นอยู่
 ้วยบัลลังก์ในอากาศดำเนินลงมายัง
 ธรรมธันคนได้เวียนไว้อย่างลำดับ
 พุทธวณของสมเด็จพระผู้ทรงพระ
 ภาควัยฉั ถ้าวแก่ชนทั้งหลาย
 เหล่านั้นว่า

โอ คำนี้เป็นคำวิง สมเด็จพระ
 ะโลกทิตเตเจ้าได้ครัสไว้ว่า นร
 ชนธชาได้คัยมิตระยาป ธยาได้
 คยบุรุษธธรรม ให้คัยมิตระกเป็น
 ถลียาณชน ให้คัยบุรุษอุคม ชน
 ใคคยปายมิตระ ชนนั้นจะถึงทุกข

โธ ภเช ปาเปเก นิตฺเต
 นีจํ โส ทักขเมทธิ
 โธ ภเช นิตฺเต กัลลยาณ
 นีจํ โส สุธเมทธิ
 ชลโส คีติ กามโณคํ น สา
 ชลัญญโศ ๖ บัณฑิตโศ น สา
 ราชาน สาธ ชนัสสัมภว
 โธ ชันชาโต โกรโณติ น สา
 นัสสัมภวโน วัญญ
 ยโส กิตฺติญ วัชฺชนนํ
 ชันชาโต สัสสัมภโน
 นิโกโส ยสฺสคโมติ”

เป็นนิตยกาล ชนโคกยถัลลยาณ
 นิตย ชนนั้นจะถึงสุขเป็นนิตยกาล
 กฤหฺญูผู้วิโรกคามเกียรตวันนระ
 ไม่ก็ บรรพชิตไม่สำรวมก็ไม่ก็
 พระราชาไม่พิจารณาแล้วทำก็
 ไม่ก็ ชันชาตคนโง่มักโกรธก็
 ไม่ก็ ยศก็เกิ เกียรติก็เกิ ย่อม
 เจริญแก่พระราชที่พระองค์พิจารณา
 ฌาณแล้วแต่ทำการ ชันชาต
 ครอบงำไว้ ออกจากความโกรธ
 ได้เป็นผู้มียศุตม

โส เอวํ อิมานิ พุทฺธวณ-
 กาดานิ สกลสมเสทานํ โอวา-
 ทนิตฺถาย เทเสถวา คัสส อัมม-
 เทสนํ สักวา มหาชนถายา อทฺธิว
 ยสฺสทิวา อัญญสส กิตฺวา ทํ นมัส-
 เสสํ.

พระวาสเทพฤๅษณ์นั้น ได้
 สำแดงอย่างนี้ เพื่อประโยชน์การ
 โอวาทแก่ประมุขชนทั้งปวงด้วย
 พุทธวนกาดาททั้งหลายเหล่านั้นแล้ว
 หม่อมพาศนทั้งหลายได้ พงธรม
 เทศนาของพระวาสเทพนั้น ต่าง

• หันเป็น นิโกโส ว่าชันชาตนั้น ออกจากความโกรธได้

พากันเลื้อยมีเสาทักเบียดนมได้ แล้ว
พากันทำอัญชลันมัสการพระวรสุ
เทพฤทัย

อด ไส วาสเทโว สัพเพ
คณฺหคณฺดา ย อคฺคณฺหาธิปาย—
อภิสัมปัตติ ปญฺญูเปควา เกล็ด ค
ทลฺลเสนฺโต อาท.

ถ้าคณนั้นพระวรสุเทพนั้น ก็
ประคองฐานกำสาปลงไว้ เพื่
ให้ชนทั้งปวงนั้น ถ่อมใจไว้ด้วย
อริยาบของชน จึงสำแดงกำสา
นั้นกล่าวแก่ชนทั้งหลายนั้นว่า

ยัสมิ ปเทเส วิวตฺเต กราชา
คัสมิ อธิปายา ๑ ภวันติ เอ
นาพิภคตมย ๑ อินทยคต
เสตมย วิญฺญู วินย ๑ ปราดา
อิธาย มยฺหิ วิชิตฺ มมนฺตา
ยาวิสฺส ราชา อมฺมา กุคาหา
ทุกข ๑ ชฺชเนต นาคเรย ๑ กิญฺจิ
ธมฺเมเน สเมเน ๑ นานิเยโย
เอว ๑ วิณาส ๑ วิวคคสฺส
ยาวิสฺส กัปปิ วิชิตฺ มมนฺติ.

เมื่อพระราชาฉกธรรมมีอยู่ใน
ประเทศใด ชญาทวทั้งหลาย ก็
ข่อมมชนในประเทศนั้นกัน เช่น
เกาะนาพิภคตมยอินทยคตก็
แวนแคว้นอันเกษมกันก็ถึงความ
พินาศเช่นกัน แต่ปรดาเถก็ ก็
แวนแคว้นของเราในประเทศนี้ จะ
พึงมีพระราชาอาธรรมฉกฉกอยู่
เพียงใด ก็จะทำให้ชาวนครทั้ง
หลายถึงทุกขอันใดอันหนึ่งได้ อนึ่ง

แฉ่งแฉ่งของแฉ่ง จะพิณ้อย
คลอกลียเปียงโก ถ้าหากพระ
ราชาจะไม่พึงยังความวินิจฉัยให้
เป็นไปโดยธรรมเสมอชยใช้ ขอ
ให้น่วนแฉ่งจริงเป็นไปด้วยความ
พิณาศแก่พระราชาเน นันนเกิด

เฮว โส อภิสิทธิ์ปถ มหา-
ชนัสส สมุเท สาเวคฺวา อิตฺตโน
วสนํ อากาเสนาคนํคฺวา โส ปน
ปเทโส อุกเกณ อธิโณฏฺฐโก
อติมทฺธณโว ชาโต เทน อันว-
นามน ปรมิปรากโต อิตฺธ-
วสิโต รัมโมติ นาม ชาโต.

คโต ปนทิวเสเขว อวิตร-
นकर เอโก ปาปยวิโส จิตฺโต
กักขโล พระโส อิตฺตโน มาค-
ชิกโกสติ ปรินาสติ ฯ

พระราชาเทพนัน ได้ให้ประชุม
มหาชนทราญคำสาปอย่างนั้นแล้ว
ก็เหาะไปสู่สนสถานคนไทยประ
เทศอากาศ ก็และประเทศนั้น
อันน้ำได้ท่วมแล้ว จึงยังเกิดเป็น
ห้วงมหรรณพ เพราะเหตุนั้น จึง
ให้มีชื่อว่า อันวเสียบ ๆ มาจน
ปรากฏชื่อว่า “อิตฺธวสิโต รัมโม”
ดังนี้

ณลำดับนั้น รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง
แท้จริง มีปาปบุรุษคนหนึ่ง ใน
เมื่ออวิทรนकरเป็นคนคู่รักชกกระ
ค่างชยคาย ได้คำทอประหาร
วิณามารกาของตน

สา ท้ ทักขี อสหัสสิ กณ—
 วิทโรธวิญญู สันติเก ไรทักวา
 ท้ ปุคัก อาริเรก.

โสยี้ ราชชา อัคคโน ภา—
 ทุสส ปุคัก อสหัสสิกา ๑ ทัสสาชึ
 เอมมาท อเว วสสิทติ กิมัคค
 ไรทสิ ปุคโค นาม อัคคโน
 มาทว ปุคคิ ธดา ๑ นาม กัส—
 ทาลาโค มหิสสิทวา ลัคคิกัวา
 ปุคคเกทิ ปุคคา อคิปปากุสว—
 สักทวันทา โทณคิ โน เ ๑ ปุคคา
 ปุทวันทา กัสสิททา ปากุวา โทณคิ
 อคิ อัคคิ สัพพะโลกวินิฉัยย มา
 ทวิ กิณฺฑิ วเทททิ.

สา กัสส วณิ สัคควา อีย—
 ปฏิภาณา ทัคควา วาชนิเวสนา
 โอทริทวา ชาณมณฺฑลเกทิ ปถวิยิ
 ปคิณฺฑิรุเปทวา ทัคคณ ท้ ยยโย—

ทญฺญินนํเอตถลันตํอทุกขณันมิได้
 กัว้องให้ไปส่งสำนักพระเจ้ากณวิ
 โรธราช ทูลประพฤติเทศน์

แม้ว่าพระราชานัน โดยเทศกั
 พระองค์ไม่ทรงทวาทประพฤติเทศ
 ของพระภากาด้วย ไม่ทรงทวาท
 ทกคคิกด้วย จึงได้ตรัสแก่ทญฺญินนํ
 กัณว่า แะทญฺญิร่ายทญฺญิลลอันนา
 ทำนมาว้องให้แล้ว เพศคของการ
 อะไร ชื่อว่าทวักขิมประพารซึ่ง
 มารดา เปரியเหมื่อนกัณสาค
 ซึ่งเขวนไว้ทคคโคกกระยอ เมื่อยท
 ประพารแล้วก็มีสำเนียงกัณยารากุ
 มียอ ถ้าหาบุตรไม่ เสียอะไร
 เล่าะยารากุมิ เนอความน เป็น
 เกรงวินิฉัยของโลกทวไป ทำน
 ขย่าวาออย่างไรวลย

ทญฺญินนํ กรันไคพรมยสังกั
 นันแล้ว ก็มีริทวาจะทคคอย่างไว้ได้
 จึงลงทากพระราชนิเวศนมา ทมอย
 ลงเห็นอปคคิกด้วยเจ้าทังสองแล้ว

เถศวา สัตหิธานิ เทวทานิ
นมัสสมาวา เอวมาท.

คยแผ่นดินด้วยมือพลาง นมัสการ
แก่ผู้เทพยดาทั้งหลายทุกทิศแล้ว
กล่าวอย่างนั้นว่า

โณโค โณโค เทวสังฆา
โลกยาสา มหิตธิกา
ชินทา เทวา ๑ ภุยกิ
มหาธิลี สกชมา
ยัสสันค มี ทุกขยัคค
อนาถิ อัยยราชัน
ราชานิ อัคคโน นาถิ
ถาคิ อากัณ ทั อัย
ราชา อัยมมิก้า ๑
นิคคหิ มี ทุกขิ ปุณ
มาตา ๑ นาม ปัคเคน
ยหวิตุ บุกคา อิกิ
ยวิวิคคิ น สักโกมิ
ยัคคายัคคิ ยชานถ
เอว วิควาน ส่า อิคคิ
ยัคคามิ สักกานันคิ.

ข้าแต่ผู้เทพยดาเจ้าผู้าเวิญๆ
ทั้งหลาย ทั้งทั่วโลกบาลผู้ชาญ
มหิตธิคุณ แลพระอินทรเทวราช
ผู้ทรงฤทธิ อิกพระภุยกิ แลพระ
มหาฤทธิผู้มีกษณญาณ ขอจงได้
ทศนามการกข้าพเจ้าผู้ทนทุกขอันมา
ดา ทาบทงพามาได้ ทวงพระราชา
ไว้ว่าเป็นนาถะของตน ผู้ศศกามา
เล่าในพระราชันแว่นนี้ พระราชา
แลอามาตย์มนตรี ก็พากันเอา
ธรรมอันจักรระหม่อมฉันให้ไว้รับ
ความทุกข์ยาก หากมากล่าวว่า
มารดาอินทรประหารก็ควรแล้ว
ดังนี้ ข้าพเจ้ามีวิทวาจะกล่าวทอ
ขอท่านทั้งหลายมีกษณญาณจงทราบ
รอยรอยอภิลิไวัด้วยเทอญ เมื่อ
หญิงนั้น ว่าพระวงศ์กันแล้ว ก็
หลีกไปสู่สถานตน

อด ๑ เอโก ปรีโส คัสส
ภาคัสส สุมุสสวัก สักวา วัญญ
สันตัก กัมทวา ฮาท เทว ตม
หาก ภาคโร อิมินา อธิษัณณ
วณเน มหาวิณาส์ ปายัถกสิ มา
เอว อวรัถกสิ.

ราชา คัสส วณิ สักวา
ภคคัสสโก หักวา กิ กโรมาติ
ฮาท.

คเทโก บัณชิตามิ ไ เอว—
นาท บติ เทว มช คัม—
มาถกสิ ตมหาก อธิษกัสส
มหาวาสเทวัสส อสิโน จมา—
เปกวา ฮิต วิรทกัมมิ ยวา—
หนักถาย ขาสิสัสมาติ.

ก็และลำคายนัน มีราชษรณผู้
หนึ่งไคสคัยซึ่งเพศแห่งพระภาศา
ของพระวาชานันอันคนจำไว้ไคก
แล้ว จึงไปสู่สำนักพระวาช
ทลว่า ข้าแต่เทวทมา เจ้า พระภาศา
ของพระองค์ไคถึงซึ่งมหาวิณาส์
ด้วยดิษยคำอันพระภาศาธิษาย
แล้วอย่างนั้น

ขอพระองค์เจ้าอย่าไคกล่าว
อย่างนเลย ฝ่ายพระวาชไคทรง
สคัยคำราชษรณัน ก็ทวาทวน
ด้วยความมกถแล้ว จึงถามว่า
ควรเรากัหลายจะทำอย่างไรเล่า

ครั้งนั้นอำมาตย์บัณชิตผู้หนึ่ง
ทูลอย่างนั้นว่า ข้าแต่เทวทมา เจ้า
หากว่าเรากัหลายขอธะมาโทษ
แก่พระมหาวาสเทพณณิผู้ธัก
ของพระองค์ ด้วยคัมธมาลาทั้ง
หลายแล้ว ขอให้ท่านห้ามชง
กรรมอันผิดกัมธิก

โส สาธุติ วัฑฒา อัครโน
นิเวสนัสส พหิธาสินเท อาสน
ปัญญาเปควา ทิปปุสคัมมาลา—
ทิตติ ปกียาหาเปควา อชฺฐยัพพะ—
คามิมุขิ กัควา ปุณฺณัน วันทิตฺวา
เชว อภิชยิ ภันฺเต เม โทส
จมาเปหิ มา ม วินาสึ ปาเปหฺคิ.

วาสเทโว จัสส ทิพฺพโส—
เทณ ค วณฺ สควา จินฺตสฺส อิก
มยา ทิยโย อภิสยัคฺคิ กัควา
อิมเท อัมมพาลา อคคิกคา
ยถวา โทณฺเณ น ๑ เอก มยา
จนิทพพณฺ.

พระราชาเห็น ก็คิดว่า สาธุ
ดังนี้แล้ว จึงให้แต่งตั้งอาสนะ
ณายนธกระเบื้องพระนิเวศน์ของ
พระองค์ แล้วจัดประทีปบูชา
มาลาเป็นต้น ฉะนั้นพระภิกษุคือ
ภุชชชฺชวรวรรพส ด้วยอภิวาท
ถวายแล้วถวายเล่า กล่าวอธิษ
ฐานว่าดังนี้ “ภันฺเต” ข้าแต่พระ
กายศุขีเจริญ ขอท่านจงไถ่อกโทษ
แก่ข้าพเจ้า จงอย่าให้ข้าพเจ้าถึง
ความวิनाสเลย

ฝ่ายพระวาสุเทพกายศุข ก็
รับคำอธิษฐานนั้นโดยทิพโสคนแล้ว
จึงท้าวว่า เราได้ท้าวคำสาปไว้
เมื่อวานนี้แล้ว ชนทั้งหลายเหล่านี้
นี้เป็นอัมมพาล ลุอาณาอคคิ มี
อายนฺโศ การขมาโทษนั้น เรา
จะไม่พึงออกโทษให้

สัพเพ เทวตา ศัสส มน
 ญัตวา อภกัถิยาณมนัสสา
 วิกัทธิกา ทูตวา นกรโต ยักก—
 มาเปตฺวา เย มนัสสา ฌัณฺณ—
 กรณณสันนิสาชึ กัถวา รูปีถิ ทิ
 สัพเพ โภฏฐาการาพินิ เทวตา—
 นภาเวณ พหิณคัริ อุตตังมา
 เปตฺวา ปาเปเก มนัสเส อวเสเส
 กัถวา สกถนคัริ สกชนิ วาชัย—
 ฌมฺจานิ เทวฐา อุตฺตมาเปตฺวา
 มหาวินาสิ ปาเปสฺสุ.

ศัสสิ นกร วาซังคณฐ—
 ฐาเน อุกถเน มหัตถโว ชาโต
 คณิภวโร ๑ โส ปน ปเทโส
 วัณฺณโย อภิชิตฺติกา ยากิข—
 รทโก นาม ปากโฏ อโหสิ.

ฝ่ายฝูงเทพยดาทั้งปวงได้ล่อง
 รู้วาทิครแห่งพระवासเทพแล้ว ก็
 ส่งเคราะห์ มนุษย์ทั้งหลายที่
 สร้างกัถิยาณมนัสไว้ กันให้หลีก
 ไปเสียจากเมือง มนุษย์ทั้งหลายที่
 ทำการกระสมทวิชไวเพอการ
 ทำบุญยังพระภิกษุฐานอยู่ ทวัพย์
 ทั้งปวงนั้นเมื่อโคฏฐาการเช่นกัน ก็
 ได้เลือนออกไปอยู่นอกเมืองด้วย
 อำนาจเทวานภาพ แลได้ทำพวก
 มนุษย์ชายไม่เหลื้ออยู่ แล้วทำให้
 พวกทวชนมพระราชาเป็นประธาน
 ถัดชาวเมืองทั้งนั้น ให้รุดต่ำลง
 ไปภายใต้ ถึงมหาวินาชหมก
 สदानในพระนครแลพระดาบหลวง
 ก็ยังเกิดเป็นทิวมหรณพ เต็มไป
 ด้วยน้ำอันมากยิ่ง

ก็และประเทศนั้น ก็มีชื่อ
 เรียกว่า “ยากิขรโท” ปรากฏ
 มีมาเพราะเหตุว่า พระราชาได้
 ร้องขอต่อพระฤาษีแล

วาสเทโว^๑ ติ ปุ^๒ตัก สุก^๓วา
สวั^๔กัสมานโส หุ^๕ก^๖วา ภ^๗ก^๘โค
เทศนานสาเรน วิ^๙ฬาร^{๑๐}ล^{๑๑}ชา^{๑๒}ล^{๑๓}ก^{๑๔} นาม
อัม^{๑๕}ม^{๑๖} อ^{๑๗}ทา^{๑๘}เน^{๑๙}น^{๒๐}โค อ^{๒๑}า^{๒๒}ห^{๒๓}.

ฝ่ายพระวาสเทพ ไก่^๑ท^๒ร^๓า^๔บ
ประพฤ^๕ติ^๖ช^๗าว^๘น^๙ัน^{๑๐}ก^{๑๑}ัม^{๑๒}จิ^{๑๓}ตร^{๑๔}อ^{๑๕}ัน^{๑๖}ล^{๑๗}ิง^{๑๘}เว^{๑๙}ช^{๒๐}
เปล่ง^{๒๑}อ^{๒๒}ทา^{๒๓}น^{๒๔}ก^{๒๕}ล^{๒๖}่า^{๒๗}ว^{๒๘}ร^{๒๙}ร^{๓๐}ม^{๓๑}ช^{๓๒}ื่อ^{๓๓}ว^{๓๔}า^{๓๕}วิ^{๓๖}ฬ^{๓๗}า^{๓๘}ร^{๓๙}
ล^{๔๐}ิง^{๔๑}ชา^{๔๒}ล^{๔๓}ก^{๔๔} ไ^{๔๕}ก^{๔๖}ย^{๔๗}การ^{๔๘}ร^{๔๙}ก^{๕๐}ตาม^{๕๑}ก^{๕๒}ำ
เก^{๕๓}ศ^{๕๔}นา^{๕๕}ของ^{๕๖}ส^{๕๗}ัม^{๕๘}เก^{๕๙}า^{๖๐}พระ^{๖๑}ผู้^{๖๒}มี^{๖๓}พระ^{๖๔}ภา^{๖๕}ค^{๖๖}ย^{๖๗}
เ^{๖๘}า^{๖๙}ว^{๗๐}า

กั^๑ล^๒ชา^๓ณ^๔เก^๕า^๖ว^๗ิ^๘ กั^๙ล^{๑๐}ชา^{๑๑}ณ^{๑๒}
ป^{๑๓}า^{๑๔}ย^{๑๕}กา^{๑๖}ว^{๑๗}ิ^{๑๘} ๑^{๑๙} ป^{๒๐}า^{๒๑}ย^{๒๒}ก^{๒๓}
ชา^{๒๔}ท^{๒๕}ล^{๒๖}ิ^{๒๗} วิ^{๒๘}ย^{๒๙}ป^{๓๐}เค^{๓๑} พ^{๓๒}ิ^{๓๓}ร^{๓๔}
ชา^{๓๕}ท^{๓๖}ล^{๓๗}ิ^{๓๘} ล^{๓๙}ม^{๔๐}เค^{๔๑} ผล^{๔๒}
ท^{๔๓}ล^{๔๔}ล^{๔๕}โก^{๔๖} ป^{๔๗}ริ^{๔๘}สา^{๔๙}ณ^{๕๐}ญ^{๕๑}ไ^{๕๒}ญ^{๕๓}
ท^{๕๔}ล^{๕๕}ล^{๕๖}โก^{๕๗} โ^{๕๘}ล^{๕๙}ก^{๖๐}ไ^{๖๑}พา^{๖๒}โร^{๖๓}
น^{๖๔} โ^{๖๕}ส^{๖๖}พิ^{๖๗}พ^{๖๘}ก^{๖๙}ด^{๗๐} ชา^{๗๑}บ^{๗๒}เค^{๗๓}
ย^{๗๔}ก^{๗๕}ด^{๗๖} โ^{๗๗}ส^{๗๘} ชา^{๗๙}บ^{๘๐}เค^{๘๑} อ^{๘๒}ิ^{๘๓}โร^{๘๔}
ค^{๘๕} ก^{๘๖}ล^{๘๗} สุ^{๘๘}ร^{๘๙}เม^{๙๐}อ^{๙๑}ค^{๙๒}
ย^{๙๓}ก^{๙๔}ด^{๙๕} โ^{๙๖}ส^{๙๗} ชา^{๙๘}บ^{๙๙}เค^{๑๐๐} พ^{๑๐๑}า^{๑๐๒}โล^{๑๐๓}
ค^{๑๐๔} ก^{๑๐๕}ล^{๑๐๖} ท^{๑๐๗}ก^{๑๐๘}ซ^{๑๐๙}เม^{๑๑๐}อ^{๑๑๑}ค^{๑๑๒}
อ^{๑๑๓}ิ^{๑๑๔}เม^{๑๑๕} เท^{๑๑๖}ว^{๑๑๗} ป^{๑๑๘}า^{๑๑๙}ย^{๑๒๐}กา^{๑๒๑} อ^{๑๒๒}ัม^{๑๒๓}มา^{๑๒๔}
จ^{๑๒๕}ณ^{๑๒๖}พา^{๑๒๗} ผล^{๑๒๘}สุ^{๑๒๙}ก^{๑๓๐}ิ^{๑๓๑}ล^{๑๓๒}า^{๑๓๓}
มา^{๑๓๔}ก^{๑๓๕}ณ^{๑๓๖} น^{๑๓๗} ชา^{๑๓๘}ณ^{๑๓๙}น^{๑๔๐}ค^{๑๔๑}
ไป^{๑๔๒}เด^{๑๔๓}น^{๑๔๔}ค^{๑๔๕} ส^{๑๔๖}ก^{๑๔๗}มา^{๑๔๘}ค^{๑๔๙}ว^{๑๕๐}

คนผู้^๑กั^๒ล^๓ชา^๔ณ^๕เก^๖า^๗ว^๘ิ^๙ ก็^{๑๐}ทำ^{๑๑}ก^{๑๒}ร^{๑๓}ร^{๑๔}ม^{๑๕}
อ^{๑๖}ัน^{๑๗}จ^{๑๘}าม^{๑๙} คน^{๒๐}ผู้^{๒๑}ป^{๒๒}า^{๒๓}ย^{๒๔}กา^{๒๕}ว^{๒๖}ิ^{๒๗} ก็^{๒๘}ทำ^{๒๙}ก^{๓๐}ร^{๓๑}ร^{๓๒}ม^{๓๓}
อ^{๓๔}ัน^{๓๕}ป^{๓๖}า^{๓๗}ย^{๓๘} พ^{๓๙}ิ^{๔๐}ช^{๔๑}เ^{๔๒}น^{๔๓}ไ^{๔๔}ก^{๔๕}ที่^{๔๖}บ^{๔๗}ุ^{๔๘}ค^{๔๙}ค^{๕๐}ล^{๕๑}ท^{๕๒}ว่า^{๕๓}น^{๕๔}
ล^{๕๕}ง^{๕๖}ไ^{๕๗}ว^{๕๘} บ^{๕๙}ุ^{๖๐}ค^{๖๑}ค^{๖๒}ล^{๖๓}ก็^{๖๔}ย^{๖๕}อ^{๖๖}ม^{๖๗}ไ^{๖๘}ค^{๖๙}ณ^{๗๐}เ^{๗๑}น^{๗๒}ัน^{๗๓}
ป^{๗๔}ริ^{๗๕}สา^{๗๖}ณ^{๗๗}ญ^{๗๘} ผู้^{๗๙}ที่^{๘๐}บ^{๘๑}ุ^{๘๒}ค^{๘๓}ค^{๘๔}ล^{๘๕}ท^{๘๖}า^{๘๗}ไ^{๘๘}ก^{๘๙}
ไ^{๙๐}ก^{๙๑}ย^{๙๒}ชา^{๙๓}ก^{๙๔} บ^{๙๕}ุ^{๙๖}ค^{๙๗}ค^{๙๘}ล^{๙๙}ผู้^{๑๐๐}น^{๑๐๑}า^{๑๐๒}โ^{๑๐๓}ล^{๑๐๔}ก^{๑๐๕}ไ^{๑๐๖}ก^{๑๐๗}ย^{๑๐๘}
วิ^{๑๐๙}เศ^{๑๑๐}ก^{๑๑๑}ก็^{๑๑๒}ท^{๑๑๓}า^{๑๑๔}ไ^{๑๑๕}ก^{๑๑๖}ไ^{๑๑๗}ก^{๑๑๘}ย^{๑๑๙}ชา^{๑๒๐}ก^{๑๒๑}
เ^{๑๒๒}น^{๑๒๓}ัน^{๑๒๔} ย^{๑๒๕}อ^{๑๒๖}ม^{๑๒๗}ไ^{๑๒๘}ก^{๑๒๙}เ^{๑๓๐}ก^{๑๓๑}เ^{๑๓๒}ก^{๑๓๓}เ^{๑๓๔}ก^{๑๓๕}ท^{๑๓๖}ว^{๑๓๗}
ไ^{๑๓๘}ก^{๑๓๙} บ^{๑๔๐}ุ^{๑๔๑}ค^{๑๔๒}ค^{๑๔๓}ล^{๑๔๔}ผู้^{๑๔๕}น^{๑๔๖}ัก^{๑๔๗}ป^{๑๔๘}ริ^{๑๔๙}สา^{๑๕๐}ณ^{๑๕๑}ญ^{๑๕๒}น^{๑๕๓}เ^{๑๕๔}ก^{๑๕๕}เ^{๑๕๖}ก^{๑๕๗}เ^{๑๕๘}ก^{๑๕๙}เ^{๑๖๐}
ก^{๑๖๑}เ^{๑๖๒}ก^{๑๖๓}เ^{๑๖๔}ก^{๑๖๕}เ^{๑๖๖}ก^{๑๖๗}เ^{๑๖๘}ก^{๑๖๙}เ^{๑๗๐}ก^{๑๗๑}เ^{๑๗๒}ก^{๑๗๓}เ^{๑๗๔}ก^{๑๗๕}เ^{๑๗๖}ก^{๑๗๗}เ^{๑๗๘}ก^{๑๗๙}เ^{๑๘๐}
น^{๑๘๑}ัน^{๑๘๒}เ^{๑๘๓}ก^{๑๘๔}เ^{๑๘๕}ความ^{๑๘๖}ศ^{๑๘๗}ุ^{๑๘๘}ศ^{๑๘๙} คน^{๑๙๐}พ^{๑๙๑}าล^{๑๙๒}น^{๑๙๓}ัน^{๑๙๔} เ^{๑๙๕}ก^{๑๙๖}เ^{๑๙๗}เ^{๑๙๘}ก^{๑๙๙}เ^{๒๐๐}
ก^{๒๐๑}เ^{๒๐๒}ก^{๒๐๓}เ^{๒๐๔}ก^{๒๐๕}เ^{๒๐๖}ก^{๒๐๗}เ^{๒๐๘}ก^{๒๐๙}เ^{๒๑๐}ก^{๒๑๑}เ^{๒๑๒}ก^{๒๑๓}เ^{๒๑๔}ก^{๒๑๕}เ^{๒๑๖}ก^{๒๑๗}เ^{๒๑๘}ก^{๒๑๙}เ^{๒๒๐}
น^{๒๒๑}ัน^{๒๒๒}เ^{๒๒๓}ก^{๒๒๔}เ^{๒๒๕}ความ^{๒๒๖}ท^{๒๒๗}ก^{๒๒๘}เ^{๒๒๙}ศ^{๒๓๐} ฆ^{๒๓๑}ร^{๒๓๒}ม^{๒๓๓}ก^{๒๓๔}เ^{๒๓๕}ก^{๒๓๖}เ^{๒๓๗}ก^{๒๓๘}เ^{๒๓๙}ก^{๒๔๐}
เ^{๒๔๑}น^{๒๔๒}เ^{๒๔๓}ป^{๒๔๔}เ^{๒๔๕}ส^{๒๔๖}อง^{๒๔๗}เ^{๒๔๘}ป^{๒๔๙}ระ^{๒๕๐}การ^{๒๕๑}เ^{๒๕๒}ก^{๒๕๓}เ^{๒๕๔}ก^{๒๕๕}เ^{๒๕๖}ก^{๒๕๗}เ^{๒๕๘}ก^{๒๕๙}เ^{๒๖๐}
บ^{๒๖๑}ุ^{๒๖๒}ค^{๒๖๓}ค^{๒๖๔}ล^{๒๖๕}ผู้^{๒๖๖}ว^{๒๖๗}า^{๒๖๘}ย^{๒๖๙}า^{๒๗๐}ท^{๒๗๑}ชา^{๒๗๒}บ^{๒๗๓}ก^{๒๗๔}า^{๒๗๕}ย^{๒๗๖}ก^{๒๗๗}เ^{๒๗๘}ก^{๒๗๙}เ^{๒๘๐}

เต สเทเส นาสเนก
 กุเว ราชาทิมาครา
 ขณายี โยโส นิคคัพพิตนามโก
 อธิปัตติคัพพิตโก วลี มาคกัณณิ
 ปุพเพติ ปาโยอุยัตถิมาคกัณณิ
 คาโม วินาสี สห โรธมมียก
 วิชาเย อธิคัพพิต ปเทยทเว กุเล
 วาเรหิ สัธยยา ยี สหัสสวารว
 กุโยริโส วาสี ๑ อธิคัพพิต วาเน
 คามม อธิคัพพิต ๑ คัมภีระชัยยาคิ.

ข้างมีไว้รู้คุณมารคา คัมภีระ
 คน ชนเหล่านั้น พาให้ประเทศ
 กับชาวนครทั้งหลาย มีพระราชา
 ทั้งสองเป็นต้นให้ฉิบหายเสีย คล้าย
 กับมีศควินทุกขมณีนี เมื่อครั้งควร
 อยู่ในที่ซึ่งแห่งมารคา แท้จริง
 บุปผกรรมโก ให้ทุกสิ่งเป็นอุปถัมภ
 กรรมอันยาป ยานักโก ฉิบหาย
 เกิดใจปลัน กระดกโก ได้ถูกไฟ
 ก็ ขาขีวเค็มเผา โทษวาททั้ง
 หลาย นอโกฉงพันครั้ง ขมณีนี
 ขั้วโคอุยแล้วในโก จะเป็นยานัก
 ยากก็ บุกคดพวงเวียนขมณีนี
 ให้ไกลเจ็ด

อติ หริปัญญะชัยยาคิเทโส
 มหาทวาริกานสาเรน โพธิวิสิสา
 นาม มหาเดเวน ลักโกโต ทุคิย-
 ปริเฉทโก นิฏฐโก.

อันนี้ เป็นเรื่องแสดงด้วยเมื่อง
 หริปัญญะชัยยาคิเทโส อัน
 พระมหาเดเวนนินามว่า โพธิวิสิ ได้
 แต่งความคำมหาทวาริก ขบเท่านี้

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๓

ชัยราช สิลายัคคิ อุกยาภิ
กัม ชินสีล ชัคคยักขัญฐานนุค.

สัพเพสิ เทวสัพพหิมกานิภา
ธากัมม ฐุเชนคิ ชัคคิ นิโรธาล
ธณยิ ชิลลคณิกา ชิลลสิมา
หิมาลยาโค คกณธ ธากา
ฐุเชนคิ กัม สเลชัคคิ นิวันท
สเลกชัคคิ กัม ชินธากัญฐานคัมคิ.

ชิลล ๑ เสฏโฐ วาสุเทวนามโก
สุชณานธโร วุญฐานการโก
ชญาสุ ธาโร คกณธิ ธากโค
สเลก สุกัคคิ วรปุณณ ฐุชชิ

แผ่นศิลาอักษรจีนโบราณ ที่
ยังเกิดขึ้นแล้วปรากฏแล้ว เช่นที่
ประภิชฐานชาครของพระเจ้าเจ้า

เทวทาสสุทนต์พรหมทั้งหลาย
ทั้งปวง ได้พากันมาบูชาแผ่นศิลา
อักษรเป็นนิตยกาล ถึงแม้ว่าทนต์
พระฤาษีผู้มีศักดิ์หลาย ได้เฝ้า
มาแล้วในธากาศแต่เขาหิมาลัย
พากันบูชาแผ่นศิลาอักษรนั้นเป็น
นิรันดร์ ที่ตำบลนั้น ได้กำหนด
กันไว้ โดยที่ว่า เป็นสถานที่
พระชินธากุแล

หนึ่งพระฤาษีผู้ประเสริฐมีนาม
ว่าวาสุเทพผู้ทรงงานชำนานฤทธา
วุญฐานวิจิตรวงษาเช่นอันนี้ เสก
มาโดยธากาศ ได้ด้วยอภิวาท

ชดัสส วิกกกิสโน อูปาทัก
 อธิมัยภูฐาน พทธเสฏฐิพยากร
 มหาชนคารภิสันฐิต
 ภวิสสติ เขมกวร ธนาคค
 ทธาคคัสส ปรรพทคัสส
 ปรมิทธิ กาลมิทธิ คคิมิทธิ สันเต
 มยิทธิญา ธาก สวรรกเมก
 ปาฐพภวิสสติ อธิภูฐานเกติ
 อพัญญ สัสโส มนโน ภวามิ
 ชินัสส วาหิ น ยคค ชเหยย
 เขคดาบิ ปุริ นิมิคค ชโคท
 อธิโก โทสิ สทาโย ภเวยชันทิ.

ชด โส จินตคัสสมันตเรว
 สกกทนคมหาอัส อธิอวิชชิต
 วิกกมมพลสมนนาคค อิมม
 กัณนาม ยัพพค มุทระญฐิต ติโว
 นาม นครมปนิสสาบ อคคโน

วรชผาษาแฉ่นคิลาบิตัวเป็นอันค
 แล้ว ลำคัยนั้น ความปวิวิตก
 ไคยังเกกช่นแก่พระญาธิเจ้าเนว่า
 “สถานทณตมเก้พระพทของคเจ้า
 ธิประเสริฐไคพยากรณไว จักเป็น
 สถานทอนมหาชนประสมอยู่เป็น
 เมืองอันเกษมค่อไปภายหน้า ครั้น
 เมือองค์พระคธาคคเจ้าปรมิพาน
 แล้ว กาลเป็นเอียงนาล่องไปแล้ว
 มีอยู่ พระอาคัสริของเราส่วนทง
 จักปรากฏมี ณสถานทณ” กังน
 เราเล้าก็เป็นคิยคัสสแก่พระมนล้า
 จะพงคระซึ่งพระวาทาแห่งพระจันต
 เจ้าก็ทาสสมควรไม กาลไรเล้า
 เราควรเนรมิตรเมือของนันทน ชนง
 เล้าไคระจักเป็นสหายช่วยในการน

ลำคัยนั้น ฅนกาลช่นแปนระหว่าง
 แห่งพระวาสเทพคิก็คอยู่ณันนทิว ก
 ไคเห็นซึ่งพระสกกทนคมหาญา
 ธิมีความรุ่งเรืองค้วยอติชวิธมา
 คามพรอิมแล้วค้วยวิกรมพคผู้เป็น

สหาย อัครโส สักกทันโค
มหาสหาย อัครโสพลปรักกรม
พิทักษ์ปฏิพลสมันนาคโค สัพพ-
กัมมกรรมผลโส สโ มม กิรี
กาค สมนโค โทติ กัมม คัสส
สันตก ปิณฑสสันติ.

สหายของคน ไก้อัครโยอยู่พระ
นครชิลโว อันประคินฐานอยู่
ณออกบรรพตชิลโยมิก พระสักก
ทันตมหาสหายนั้น เสด็จพร้อม
แล้วด้วยอิทธิพลแลปรักกรมพิทักษ์
แลปฏิพล เสด็จลาในการช่าง
ทั้งยวง เสด็จสามารถเพชระทำ
กิจจนวราไท้ เราะส่งใครไปสู่
สำนักเขอกัณฐ

คัสส จันตสมนันครเมว
กัณฐ บัพพกตรกณณิสสาภาเค
เวฬุกัณฐ เสดกา รกชกา เทวคา
คัสส มน ญควา อากันควา
เอวมาท อท ภาณค คณิทา
ทศทาสา ภวิสสันติ ๕๕๕ ลีขีควา
มิ เปสธาคี.

ณกาลเป็นระหว่างที่พระวรา
เทพกำลังทำพิธีอยู่นั้น เทชว มิ
พฤกษเทพภาของกัณฐ อัครโย
อยู่กัณฐอันคังอยู่ไม่เบี่ยงทิศาภาค
แห่งทิศยพพร (อิสาน) นั้น
ไ้ทวารวราไน้จิกรแห่งพระวรา
เทพนั้นแล้ว เสด็จมาสู่คณของ
นว่า ข้าแต่พระฤๅษีผู้วิญ ข้าพ
เจ้าจักเป็นทศทาสของท่าน ขอ
ท่านจงเขียนหนังสือแล้วส่งข้าพเจ้า
ไป

โส สาธุ วิทวา อัครนาถีย —
 ปาขี ชัณณ ลลิตวา ตัสส ทักเค
 รุเปควา เปเสสิ.

สาขี สเวหิคำเณ หิงคนทียา
 โสเค คันควา เอกาเทเนว ลว —
 นครทัญญู สัมปายุณิ.

ทัสมี จเณ สักกทันท —
 ชัณนาคิมหาอสิ ยัพพคมุทโท
 โอทริควา นทานักดาช มทานท
 กันควา ท ทิสวา กตทนต์เจน
 เนาโสณน ชยควา ทุกุณมย
 คติยมย โส เวฬุคักโค ปุณียุณิ
 ท คัญญู อากัญญิ.

อด สักกทันทโก ภวักพ —
 เมกค การณันติ จันเทสิ เอว
 จันติเมยว ทัสมี อปวิ อภริทิกวา
 ชัณณภณทา ทิสวา ท อทินน
 อาท.

พระวาสุเทพนั้นกล่าวว่าสาธุ
 แล้ว ก็เขียนหนังสือขึ้นเป็นความ
 ขิยาของคณมอให้ ในทิศแห่ง
 พญกษเทวกานันแล้วส่งไป

พญกษเทวกานันก็ ไปตาม
 กระแสน้ำพิงคนทิกด้วยกลไ้ไ้
 ถึงแล้วจึงทำเมืองสวนครโคขวัน
 เกียวเท่านั้น

ในขณะนั้น พระสักกทันท
 ชัณนาคิมหาญมาถึงมาจาทบช
 ขรรพคไปสู่ท่ามทานท เพื่
 สร้างนา เธอได้เห็นกลไ้ไ้
 ก็คำด้วยไม่ลังช้าไปให้ ไปตาม
 กระแสน้ำ ถึงสองครั้งสามครั้ง
 กลไ้ไ้ ก็มาสู่ท่านอีก

ฉัณณนั้น พระสักกทันท จึง
 ท้าวท้าวเหตุการณ์ระพมในกลไ้
 นั้น ครั้นเมื่อเธอคิดแล้วอย่าง
 จึงไ้ไ้ไปบนกลไ้ไ้ ก็เห็น
 หนังสือของคณมอ จึงกล่าวว่า มอไร

อลโซ ส่า เทวทา ฮาท ภัแน
คุม์ทาทำ สหาโย มทาวาสูเทโว มี
บัณเณ ฮาทราเปคัว คิ บักโก—
สาเปสิติ.

คัสสาช วาน สักวา บัณเณ
วาเคัว วาสเทวัสสาชโย ญีควา
เฮมมาท ทัมโม อิโอ สักคเม
ทิวเส คมัสสามิ อิโอ คิว ปฐุมิ
กันควา มม สหาชัสส ซาบาเป—
ทัก วิคัว อูบโยเฮสิ.

สา สาชติ วิคัว สักกัทนัค
วันทักวา อุตกปติโธเคนากันควา
ภัแน อิโอ สักคเม ทิวเส
คุม์ทาทำ สหาโย สักกัทนัค—
บัณเณ อิโอ ฮาคุมัสสามิต ฮาท.

กัน เทวทานันักกล่าววา ซ้า
แก่พระฤๅษีเวญ พระมหา
วาสเทพผู้สหายของท่าน ให้
ข้าพเจ้ามาหนังสือมาเชิญท่านไป

พระสุกกัทนัคครั้นได้ฟังคำ
เทวทานัน แล้วอ่านหนังสือดู ก็
รู้อธิบายของพระวาสเทพแล้ว จึง
กล่าวอย่างนั้นว่า คราวเทวทาผู้เจ้าเวญ
เราจักไปในวันที่ ๘ ตั้งแต่วันนี้ไป
ท่านจงไปหากันก่อนเถิด แล้วจง
แจ้งให้สหายของเรารวมด้วยเถิด

พฤกษเทวทานัน ก็รับว่าสาธุ
แล้วอธิวาทพระสุกกัทนัคแล้ว
กลับทวนกระแสน้ำมาแจ้งแก่พระ
วาสเทพฤๅษีว่า “ข้าแต่ท่าน
เวญ ตั้งแต่วันนี้ ไปในวันที่ ๘ พระ
สุกกัทนัคยังคิดสหายของท่านจัก
มา”

วาสเทพโษ ค ปรุคค สควา
สเว ชคคโน นัญญุคคคณวีย
โสมนัสสาโค อโหสิ.

แม้ว่าพระวาสเทพครั้นได้ทราบ
พระพุทธานั้น ก็ยังเกิดโสมนัส
ราวกระว่า ความปรารถนาของคน
ได้สำเร็จลงแล้วในวันพรุ่งนี้แล

สัตว์คเม ทิวเส สุกกัทธโค
อาภาเสณ อธิภพเสนาคนควา
มาลวักขเวเน เวฬุคัมพัสส มชฺ -
เณ รมณณชญูฐาน วลี.

ครั้นวันเพ็ญค่ำ ๘ พระสุกก
ทันทกเทหะมากับกัจฉกชโค
ประเทศอาภาศ ได้เสด็จอยู่ใน
ข้านาถพุทฺธ ธรรมมณิบสฐาน
ท่ามกลางเชิงได้

ค ทิวส ทิสมิ ฐาน เอก
เทวาลย นิมมิคควา เทวญ
เทวคณรชญู อภินิมมิคควา ทคค
ฐเปคควา ฐเจสิ.

ในวันนั้นเธอเนรมิตรเทวาลัย
หลังหนึ่ง ในที่นั้นแล้ว เนรมิตร
เทวรูป ๑ เทวคณรชญู ๑ ประคอง
ฐานไว้ในเทวาลัยนั้นบูชา

กสฺมา โส เณ กโรคค.

มีคำพูดว่า พระสุกกทันท
นั้น เธอทำอย่างนี้เพราะประสงค์
อะไร

ทิสส์ กิร ชาคมนทิวเสเชว
 คั รัคคิกากะ เทวตาคันทิวา คัสส
 วร ชทาสี คัสสมา โส เทวตาส
 คุณยัชชุปการกั กโรคคิ คัม ปะ
 รุณิ อุกกมณิยัสสุรา ชาคิ อโหสิ.

คงได้สัคัยมาในวันเมื่อพระ
 ฤาษีจะมานั้นแท้จริง ในกาลอัน
 เป็นรัคคิกากันนั้น เทวตาสองคน
 ได้มาให้พรแก่เธอ เพราะเหตุนั้น
 พระสุกกทันต จึงทำคุณยัชชุปการ
 แก่เทวตานี้ ก็และคำยลทนน
 จึงได้ยัรภาฏเป็น อุกกมณิยัสสุระ”
 ต่อมา

โส คัคคั วลิตัว รัคคิกากะ
 เชยัคควา ปาโค วุฏฐาช สิริ—
 ยัญชัคคณิ กัคควา อรณคัมม—
 กาละเชว มม สหายัสส วาส—
 เทวัสส สันตัก คมัสสามัค อจ—
 ญชัพพคั คันทิวา วาสทไวยิ คดา
 กาละ มม สหายกัสส สักก—
 ทนคัสส สันตัก คมัสสามัค
 อจญชัพพโค ชาคันทิวา เท อโ
 มัคคณคเร สสมาคิณสิ.

พระทาสคนนั้นได้ลำนกชอยู่ใน
 ที่นั้น ตลอดวราศรัภาณอันสิ้นไปแล้ว
 ครั้นเวลาเช้าตนเห็นแล้วก็ชำระตัว
 แล้ว จึงดำริทว่า “ณเวลากาล
 อรณจนมา เราทก็ไปลำนกพระ
 วาสเทพผู้สหายของเรา” แลเธอ
 ก็ไปลำนกของฉรรพค ฝ่ายว่าพระ
 วาสเทพก็ไปดำริทว่า “ณเวลา
 กาลอรณจนมา เราทก็ไปลำนก
 พระสุกกทันต ผู้สหายของเรา”
 แลแล้วเธอก็มาจากเขาอจญชัพพค

• จะแปลว่า ที่มีเสียงสนนาคือสนน หรือจะว่า สระอินจนาคืออิน ถ้แล้วแต่
 ความในคำบทนั้น

พระภายศทั้งสี่องค์ได้เข้ามาเฝ้า
กันณระหว่างมรรคา

กทา วาสเทโว สักกทัณคิ
ยัฎฐิ สัมม คิวเขว สยนโต กทา
ธากัณณสิทธิ

ถ้าเช่นนั้น พระวาสุเทพได้
ถามพระสักกทัณคิว่าดังนี้ “และ
สหายท่านคนไหนขอเฝ้าเรา”

ธรรณคัมมณสมเย ธากโณมติ
สัมมาติ

พระสักกทัณคิตอบว่า “ศุกร
สหาย เรามาแล้วณสมณเณรธรรณ
ชน”

สัมม อหิมยิ ธรรณคัมม—
สัมเบเขว ธากัญญณคิ

พระวาสุเทพก็กล่าวว่า “และ
สหาย ถึงแม้ว่าเรา ก็ได้มาแล้ว
ณสมณเณรธรรณชนเหมือนกัน

ธต น สักกทัณโต ธาห เต—
นทิสัมม มยิ สัมมอชชวธสัมมวัก—
สัมมวักสา อပ္พะพิ อจวิม ธาก—
คัมพทา อัญญา ฐาณิ อัมพากิ
ธากคัมภักคัสส เวณชณิ โทคคิ

ถ้าเช่นนั้น พระสักกทัณคิ
กล่าวกะพระวาสุเทพว่า “และ
สหาย ถ้ากระนั้นเราทั้งสอง ก็
มีอชชวธสัมมกัน มีวักสัมมกัน
กำลังเร็วเสมอกัน ก็พากันมา
แล้วไม่ก่อนไม่หลังกัน สดำนทน

ที่เป็นย่านกลางมรรคาที่มาแล้ว
ของเวาทงหลาย”

จาม สหายาติ วาสเทโว
อาท.

พระวาสเทพก็กล่าวว่า “เฮ
พระสหาย” ทั้งนั้นแล

เก อุโภย อากาส ฐิตกาเลว
อัญญมัญญ ษติสัณฐารมกัศ.

แม้ว่าพระกายศทั้งสองนั้น ได้
ทำปฏิสนธิฐานกันแลกัน ในกาล
เมื่อประภังษารอบอยู่แล้วในอากาศ
นั้นเทียว

คัม สันชาย กโต ปภติ คัม
ปเทส มัคคัม ชัพพิชิตเวมชีณันติ
ปฐันติ.

ประชุมชนทั้งหลาย ได้พา
กันหมายสำคัญที่ค้ำยลงนั้น กล่าว
ว่า “ประเทศนั้น เป็นมรรคาชาน
กลางทางบรรพชิต” (ยานพระ)

วาสเทโว สุกกัณห์ คโต
นิวัตตาเปคฺวา เก อุโภ มาลวน
กันคฺวา คัม ทิวสํ ทคฺฉ วสฺส
ปณทิวเส มาลวนโค วญฺญาย
สรวปฺปิชิคฺคณํ กคฺฉว สฺลยาชค-

พระวาสเทพก็ให้พระสุกกัณห์
ลากทั้งนั้นแล้ว พระกายศทั้งสอง
ก็พากันไปสู่ขามาลวน ในวันนั้น
ก็ให้พากันเสานักขุขในขามาลวน
นั้น ครั้นวันรุ่งขึ้นพระกายศทั้งสอง

วิสุทธิฐาน กัมมัตถา คัม ปุณฺณิ
ปุชฺเชทฺวา วันทิตฺวา อัญญิสุ.

ก็พากันออกหากายามฤตวันแล้ว ทำ
การชักส้างกาย (อาสนะ) แล้ว
ไปสู่สถานทั้ง๖ ที่ลาบิคร^๖ แล้ว
บูชาแผ่นที่ลาบิครนั้น ด้วยดอกไม
ทั้งหลาย แล้วถวายธูปเทียนแล้ว
พากันขึ้นอยู่

อล น วาสเทโว อห สัมม กิ
รปุพเพ อัมมัทถา สัตถา อีร ฐาเน
วิโค เหว พชากโรติ อิท ฐาน
อนาคเต กาเล มหานคร ภาวีส—
สทิ อธิ มย ปวินพทานคเชเชว
มยิตี สารวิกรอาตุ เอกิ อธิ—
ยชชิสสสทิ เทนาทิ มม สหยา
ยโกสาเปตฺวา อีร วิมฺสนํคตยา
มชา อีร นคร มาเปตฺ วิญฺญิติน
วิญฺญิติน.

ลำดับนั้น พระวาสุเทพได้กล่าว
กะพระสุกกัทธินว่า แะสหยาได้
ยินว่า “พระศาสดาของเราทั้ง
หลายได้เสด็จมาทรงขึ้นอยู่ในที่
แล้วทรงแสดงพยากรณ์ไว้ซึ่งกันว่า”
“สถานทั้ง๖นั้น จัดเป็นพระมหา
นครในอนาคตกาล อีกประการ
หนึ่ง เมื่อเราพระคฤดาคุปวินพาท
แล้วนั้น พระสารีริกธาตุส่วน
หนึ่งของราชกิจยังเกิดขึ้นกระแ
ธาคะวิญญิตตพทพพยากรณ์ไว้ทั้งนี้
เราจึงได้เรี่ยไรสหายมาเพื่อพิจารณา
ดูในประเทศนี้ ว่าควรเราจะสร้าง
เมืองในที่นั้นๆไม่

อด นั สักกทนต์ชัยโค
 ฮาห เทนที สัมม มย อธิ
 ขณิกวา ภูคณิมิตต์ โอโธเกส—
 สาม ทาวาติ.

เชวณฺเฐ ปณ วิคฺวา สุกก—
 ทนฺทมหาอัสสิ สัพพสฺสียํกสฺสคา
 อิตฺตโน ทถวทณฺทปาเทน ตํ ภูม
 ขณิกวา เณทสฺส เทววิมฺบ
 อปฺปรี ปรีวิคฺคิกวา โอโธเกนคิ เอ—
 กัสสิ เณทสา สักกทนต์ เอภัสสิ
 เณทสา อังการณฺติ เอภัสสิ
 เณทสา นคณฺทาลอญฺญ ชัสสิส.

อดไซ วาสทโว สุกก—
 ทนฺทชัยโค ฮาห สัมม มย
 ทวิขณิมิตต์ เณทช ชัสสิคฺวา ก
 ภวิสฺสคิ นกว ปาเปคฺ น ชุต—
 ทนฺติ

ลักขณํ พระสุกกทนต์ชัย
 ขณิกโคกักล่าวกระพระวาสุเทพว่า
 “ดูราสหาย ถิ่นนั้นก็เรา
 ทั้งหลาย พวกนั้นชุกลงไปในทนต์
 ทรวรภูคณิมิตร์ก่อนเกิด

ครั้นต่างคนได้พบกันอย่างนั้น
 แล้ว พระสุกกทนต์มหาญาญ ก็
 ชุกภุมภากันด้วยสันไม้กับทนต์ชัย
 ของคนโคกกล ทเธอเป็นคนฉลาด
 ในศิลปะสาครทั้งปวง แล้วก็พลิก
 ทนกับกันขึ้นพันวารณาทิในกัน
 ขึ้นกันหนึ่งได้เห็นแก้ว ๘ ประการ
 ในกันขึ้นกันหนึ่งได้เห็นถ้ำนเจียว
 ในกันขึ้นกันหนึ่ง ได้เห็นเขาสาร
 แลเข้าเป็ดออก

ที่นั่นแลพระวาสุเทพได้กล่าวกระ
 พระสุกกทนต์ชัยขณิกิกว่า “และ
 สหาย เราทั้งหลาย ได้เห็นกัน
 ขึ้นเป็นนิมิตร์ ๓ อย่างแล้ว จัก
 เป็นอย่างไร การที่กระสรวังเมือง
 ระควรญาไม่ควร”

สักกทันโค ธาต ชุคคิ สัม—
 มาติ อธิฯ ชัมหากัน นกเว ทวีธา
 ราชา ภาวีสติ เอลโก ทสวอิราช—
 ชัมมัมสัมชน โน เอลโก อติยาป—
 ชัมโม เอลโก มัชฌิโม นียลโล
 ภาวีสติ ยทา ชัมมิกราชา วัชชี
 กาเรนโค ททา นคริ เจมิ สุกิกซ์
 อภิรมณณิคริ พุทธสาสน โส—
 เคนคิ พุทธสมมาถิณณิ สัพพ—
 สุธสมัทธิ ภาวีสติ ยทา อธิ—
 มิกราชา วัชชี กาเรนโค ททา
 นคริ ทฬิกักซ์ ทุกขคริ ชนคา
 อคคิสันคาปัสติสา ภาวีสตินติ
 ยทา ๑ มัชฌิมนราชา วัชชี
 กาเรนโค ททา ชนคา นียลลา
 พุทธสาสนา สุนัญญา ภาวีสตินติ.

พระสุกกทันคิได้กล่าวว่า “กู
 ราสหายสมควร” ก็เห็นว่าพระราชา
 ในเมืองของเราทั้งหลาย จักเป็น
 สามอย่าง คืออย่างหนึ่งทรงยศ
 พิศราชธรรม อย่างหนึ่งประพฤติ
 ล่วงยาปวรมณ์ อย่างหนึ่งเป็น
 มัชฌิมนไม่มีผล ถ้ากาลใดพระ
 ชัมมิกราชาได้เสวยราช ครั้นนั้น
 แลพระนครจะเกษมสุขภิชาตธรรม
 สำนวนยิ่ง พระพุทธศาสนารุ่งเรือง
 มีหมู่มหาชนล้นหลามสำเร็จความ
 สุขทุกประการ ถ้ากาลใดพระ
 ราชาเป็นอธรรมเสวยราช ครั้น
 นั้นพระนครจะเกิดทุกข์ภิชาตภัยไข้
 ทุกข์ร้อนต่าง ๆ ประชุมชนจัก
 ร้อนรนคล้ายกับร้อนด้วยไฟเพลิง
 ถึงแม้ว่ากาลใดพระราชาเป็นมัชฌิ
 มเสวยราชในครั้งนั้น ประชุมชน
 ก็พากันไร้ผล พระพุทธศาสนา
 จักเสื่อมสูญ

ททา วาสเทโว อาห เทนที
 สัมม สชกาเล สัจฉนคฺ ทักขกาเล
 ทักขนคฺ เยนเกนจิ อัมมัทถ
 สักถุโน วณฺเณ ธนคฺคํ วิญญุคฺคิ
 วิทฺวา อิมํ คาถา ธมาสิ.

เขนเกนจิ สัมม
 ฐานํ สญฺญํคฺคํ สียา
 พทฺธสฺส วณฺเณ นาม
 วิปฺปรีตํ น โหติ ฯ
 สัมพทฺธสฺสสาธนียาเขน
 คัสส ธาตสฺส เทคณา
 นกฺว มายคฺคํ อัมมเท
 สโธ เจโม ภวิสสติ
 อมฺโห กุฬิโธ วาชา
 ยวิชัยาม วิชัยกา
 สัพพิ การยิสสํสามิ
 เคนยาเขน วิทกฺคคฺคิ.

ถ้ากัณเณ พระวาสุเทพได้
 กล่าวว่า “และสหยาธิดานี้ ชน
 ทั้งหลายจักถึงสุขในกาลเป็นสุข
 จักถึงทุกข์ในกาลเป็นทุกข์ ก็
 สมควรแล้วที่จะทำตามพระพณ
 ของพระศาสดาเจ้าแห่งเราทั้งหลาย
 ด้วยประการใดประการหนึ่ง” เมื่อ
 กล่าวดังนี้แล้ว ไภวาลิกคาถา
 ทั้งหลายแปลความว่า

บุตรสหยา ธิดานั่นก็เป
 ่นคนดีกว่าใครคนหนึ่ง ด้วยชื่อว่า
 พระพณของสมเด็จพระพุทธองค์เจ้า
 จะได้วิปริตก็หาไม่ด้วย ควรเรา
 ทั้งหลายจะสร้างเมือง ไทย
 อาศรัยเทคแห่งพระอาคของพระ
 พทของกัน ความพระสัมพทอา
 ยิยายเด็ก ความสุขเกษมจักมีแล
 หนึ่งพระราชาเป็นกษัตริย์ เรา
 จักให้เว้นเสียจากราชสมบัติ จะ
 ให้แต่พระราชาเป็นสัพพิชกรของไทย
 อุมายน ก็จะมีความทำเวณ

ก็ สู้ตัว สู้กัณฑ์โค สารุติ
ก็ สัมปญฺญิ.

เก อุโภ ทศด ทศด อีจว—
ณิศด สกตรุกขณิ ทศณิศ รุก—
ชเวทคานี สารุควา โภณโค
โภณโค รุกชเวทคาโย สัพเพ
ทเมเท อโค อุษฺยาด อธิ นคว
กโรมาทิ.

ททา รุกชเวทคาโย สุกก—
ทณิศส สู้ตัว อัครโน รุกช—
วิมาน สมุส ลัญจิวา อากาเสณ
ทณิศโค อัญญู ปเทส อัครโน
รุกรณิ ปวิสันติ คาวเทว ก็
ปเทส ปวิสันติ เภริทลสทิส
สมคต อโหสิ.

พระสุกกทนต์ก็พึ่งค้ำนั้นแล้ว
ก็รับทศขว่าสารุ สารุ ก็แล้ว ก็แล้ว

พระกายก็ตั้งสองนัยไปสู้เข้าไม้
ทั้งปวง เพื่อบิหารผาสุกในที่นั้น ๆ
แล้ว ยังคำประกาศให้พฤกษ
เทวาทะหลายพ้องกันว่า ข้าแต่
พฤกษเทวาทะเจ้าผู้เจ้าเวณ ผู้เจ้าเวณ
ทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายทั้งปวง
จงพากันออกจากค้ำลงไป เรา
ทั้งหลายจะสร้างพระนครในสถาน
นั้น

ในกาลนั้นฝ่ายฝั่งรุกชเทวคา
เจ้าทั้งหลาย ครั้นก็พึ่งคำพระ
สุกกทนต์แล้ว ต่างก็พากันคัก
รุกชพินาของคณเสมอโคณแล้ว
เหาะไปโดยอากาศสู่ประเทศอื่น
ลำนก้อยู่ตามขอบโพ้น ประเทศ
นั้นก็ได้สอาดแล้วในขณะนั้นนั้นก็ขว
ไ้ถมพนเวียงคล้ายกับน้ำกลองก็
แล้ว

จำเริญวงษ์ ปรีเฉท ๓

๖๗

อดใจ เอ็งสู้กัน ถากขี้ต-

ล้ากขี้ตนั้น แลเทวดาของกัณฑ์

กรณกรชเณ อธิวิญญา เทวดา

ไต่สิงอยู่ในคัมไม้คร่ำคร่า ถาก

มหัสถสา ชราชีนนา กัมป-

ขี้กกรณคณคณหนึ่ง เป็นเทวดา

มานสรีวา สัพเพส โอธกาท ทักวา

แก่ชราคร่ำคร่าร้างกายอันชราเช

อิสัน สันคัก กันควา วัณทักวา

เป็นผู้เหลืตออยู่กว่าเทวดาทิ้งหลาย

เอวมาท.

เหล่านั้น ไต่ ไปสู่สำนักพระฤาษี

ทั้งสอง แล้วอภิวาทกล่าวอย่าง

นว่า

ภันเต มหิทธิอัสมิขณนา

ข้าแต่ท่านทั้งสอง ผู้ทรง

ภันเต โลกกรณชิกา

มหิทธิฤทธิอัสมาเวญ ข้าแต่ท่าน

กโรธ กรุณา มัย्ह

ทั้งสองผู้มีกรุณาอันยิ่งแก่โลกผู้

ชกชีนนี้ อัยย่ายก

จำเริญ ขอท่านจงไต่กรุณาแก่

มัย्ह รุกโธย นิสาโร

ข้าพเจ้าผู้คร่ำคร่าเกินแล้วมิอาช

ชกชีนโน น วัณโฏ

อันน้อย ถึงแม้ว่าฉันมิขอข้าพเจ้า

น สักโกมิ อโธ คณค

ก็หาสารมิได้ คร่ำคร่าแล้ว จัก

ยาวชีว ชมด มม.

ไม่ดำรงอยู่ไค้นาน ข้าพเจ้ามิอาช

ที่จะไปจากคำขณไค้ ขอพระผู้

เป็นเจ้าทั้งสองจงไค้จงให้แก่ข้าพเจ้า

นคตอชชีวคเด็ก

เฮว เค ทัตสา อนาคตน
 สักวา คัมภีร์.

พระกายสิทธิ์ของณั กวันไ
 พงษนาถของเทวทานันธยาน
 แล้ว ถึงเทวทานันไ

เทศ ฆมิเทศ สว เทวทา ปณ
 ฐากุ ปติลภ.

เทวทานัน กวันเมอพระกายสิ
 ทังสอองคให้แล้ว ถักถักไค้ชอยู่
 ค่อไปอีก

ค ปเทส สัพพชลา อนุณา
 เทวทาย ลัพภ ปณ ฐากุ ทัตสา
 ลัพภนาถ ยากฎิ ชาติ.

ประเทศันธัน ันเทวทาผู้เลอ
 อยู่ภายหลังกว่าเทวทาทั้งยวงไ
 อยู่ค่อไปอีก เพราะเหตุณั ังไ
 ปรากฏว่า "ลัพภนา" ังณัแล้ว

ชด ๑ วาสเทโว สุกกทันค
 บันฑิต มทาธิส อาท สัมม
 อิท นกรสันฐาน กวิสส วา
 มณาล วา กวิสสามาติ.

ลาคันณั พระวาสุเทพไค้กล่าว
 กะพระสุกกทันคัตถิตคัมภีร์
 ว่า กุราสหาย เราจักทำสันฐาน
 นกรให้ปันเลอหัดม ญาว่าทำให้
 กลม

สุกกทันคไค้ อาท สัมม อิท
 นกร สัมมกัถสันคัตถิตฐาน
 กวิสสามาติ.

พระสุกกทันค ังกล่าว
 ุราสหาย เราจักทำนกร ให้
 สันฐานเหมือนเปลือกลึงอิกเล
 (สัมมกัถสันคัตถิตฐาน)

วาสุเทโว อาท กุโธ สังข—
 ชัคคิ อภิสสามาคิ.

คุณท์หาถุ ชุชฌูฐากุ ชัคโกสิ
 สัชชฌนาเลยบมทาอิสสิส สันคัก
 เปสิสสามาคิ.

วาสุเทโว สารติ วิคฺวา กว—
 ชันนาม ชัคคิโน ชุชฌูฐากุ
 ชัคโกสิทฺวา ทัสสิ อาคเคชเว
 สกุกทันโท คํ เชวมาท ควช
 ทวิ ชิมิ ชันณิ คเคทฺวา สัช—
 ชนาเลยบมทวิ คันคฺวา สัชช—
 นาเลยบอิสสิโน ทคฺวา ชมิทาถุ
 วณิ ทัสสิ อาทิกฺขาทฺติ วิคฺวา
 ชิกฺขวานิ สิชฺชิตฺวา สัมม มย
 นวนคฺวา สัมมทฺมทาสังชชัคค—
 สันฐานํ ทาคูกามา ทวิ มทา—
 สัมมทฺสสังชัคคิ ชมิทาถุ อาทวา
 เปทิกิ ลักชิตฺวา พณฺสีทฺวา ทัสสิ
 หุคฺเค ทคฺวา ปทิสฺส.

พระวาสุเทพทกล่าวว่า “เรา
 จักได้สังขยัตวาทิโนแล้ว”

พระสุกถทันทิกกล่าวว่า “ท่าน
 จงเรียกคนอุปฐากของท่านมา เรา
 ทั้งหลายจักส่งไปสู่สำนักพระสัช
 ชนาโลยมหาฤาษี

พระวาสุเทพทกล่าวว่า สาธุ
 แล้ว จังเรียกอุปฐากของตน ชอ
 ณะระยะ” มา ครั้นเมื่อ ณะระยะ
 มาแล้ว พระสุกถทันทิ ได้สั่งกะ
 ณะระยะนั้นอย่างว่า “ณะณะระยะ
 ท่านจงถือหนังสือนี้ไป ถึงสัช
 ชนาโลยนกวแล้ว จงให้แก่พระ
 สัชชฌนาโลยฤาษี แล้วจงบอกแก่
 พระสัชชฌนาโลยตามคำเรา” ครั้น
 สั่งแล้ว จังเขียนอักษรทั้งหลาย
 ว่าดังนี้ “กูราสหาย เราทั้งหลาย
 ใครจะส่งข้างเมืองใหม่ให้มีสันฐาน
 ก็เปลื้องสังขยัตวาทิโนในทเล ท่านจง
 ไปนำเปลื้องสังขยัตวาทิโน มา

ไ้ไ้เรา” ครั้น^๔เขย^๕น^๖แล้ว^๗จึง^๘ณ^๙ก
มอ^{๑๐}ให้^{๑๑}ใน^{๑๒}มือ^{๑๓}แห่ง^{๑๔}นาย^{๑๕}กระ^{๑๖}วะ^{๑๗}ระ^{๑๘}ณ^{๑๙}นี้^{๒๐}
แล้ว^{๒๑}จึง^{๒๒}ส่ง^{๒๓}ไป

โส สา^๑ท^๒วิ^๓ท^๔ว^๕ เ^๖ว^๗น^๘ท^๙ท^{๑๐}ว^{๑๑}า
ช^{๑๒}ณ^{๑๓} ป^{๑๔}ญ^{๑๕}ก^{๑๖}ค^{๑๗}ท^{๑๘}ว^{๑๙}า ท^{๒๐}ส^{๒๑}ม^{๒๒} ช^{๒๓}ณ^{๒๔}
เก^{๒๕}ล^{๒๖} อ^{๒๗}ิ^{๒๘}ท^{๒๙}า^{๓๐}น^{๓๑}า^{๓๒}ว^{๓๓}เ^{๓๔}น^{๓๕} โส ก^{๓๖}ว^{๓๗}โย
อ^{๓๘}า^{๓๙}ก^{๔๐}า^{๔๑}เส^{๔๒}น^{๔๓} ล^{๔๔}ง^{๔๕}จ^{๔๖}ม^{๔๗}า^{๔๘}น^{๔๙} ล^{๕๐}ง^{๕๑}จ^{๕๒}ม^{๕๓}ช^{๕๔}เ^{๕๕}ท^{๕๖}—
ท^{๕๗}ค^{๕๘}ม^{๕๙}ท^{๖๐}อ^{๖๑}น^{๖๒} ช^{๖๓}ท^{๖๔}ว^{๖๕}า ล^{๖๖}ี^{๖๗}ช^{๖๘}น^{๖๙}า^{๗๐}ล^{๗๑}ะ^{๗๒}ย^{๗๓}
ม^{๗๔}ห^{๗๕}า^{๗๖}อ^{๗๗}ส^{๗๘} ว^{๗๙}น^{๘๐}ท^{๘๑}ท^{๘๒}ว^{๘๓}า ช^{๘๔}ณ^{๘๕} ท^{๘๖}ส^{๘๗}ส^{๘๘}
ท^{๘๙}ท^{๙๐}ว^{๙๑}า ท^{๙๒} ป^{๙๓}ว^{๙๔}ค^{๙๕}ท^{๙๖} อ^{๙๗}า^{๙๘}ก^{๙๙}ิ^{๑๐๐}ช^{๑๐๑}.

นาย^๑กระ^๒วะ^๓ระ^๔ณ^๕นี้^๖เ^๗ล^๘ว^๙า^{๑๐}ว^{๑๑}า^{๑๒}สา^{๑๓}ธ^{๑๔}แล้ว^{๑๕}
จึง^{๑๖}อ^{๑๗}ภ^{๑๘}ิ^{๑๙}ว^{๒๐}า^{๒๑}ท^{๒๒}ห^{๒๓}ร^{๒๔}ะ^{๒๕}ท^{๒๖}าย^{๒๗}ศ^{๒๘}ท^{๒๙}ง^{๓๐}ส^{๓๑}อง^{๓๒} แล้ว^{๓๓}
ว^{๓๔}ิ^{๓๕}ษ^{๓๖}น^{๓๗}ัง^{๓๘}ส^{๓๙}ื่อ^{๔๐}ไป^{๔๑}ใน^{๔๒}ช^{๔๓}ณ^{๔๔}ะ^{๔๕}ณ^{๔๖}นี้^{๔๗}เ^{๔๘}ก^{๔๙}็^{๕๐}ว^{๕๑} นาย^{๕๒}
กระ^{๕๓}วะ^{๕๔}ระ^{๕๕}ณ^{๕๖}นี้^{๕๗}ไ^{๕๘}ค^{๕๙}็^{๖๐}ล^{๖๑}ะ^{๖๒}ย^{๖๓}ไป^{๖๔}โดย^{๖๕}อ^{๖๖}า^{๖๗}ก^{๖๘}าศ^{๖๙}
ก^{๗๐}ั^{๗๑}ย^{๗๒}อ^{๗๓}า^{๗๔}น^{๗๕}า^{๗๖}ท^{๗๗}ุ^{๗๘}ค^{๗๙}อ^{๘๐}เ^{๘๑}ท^{๘๒}ง^{๘๓}ห^{๘๔}ร^{๘๕}ะ^{๘๖}ท^{๘๗}าย^{๘๘}ศ^{๘๙}ท^{๙๐}ง^{๙๑}
ส^{๙๒}อง^{๙๓}น^{๙๔} ไ^{๙๕}ค^{๙๖}็^{๙๗}ด^{๙๘}ง^{๙๙}ย^{๑๐๐}อ^{๑๐๑}ท^{๑๐๒}เ^{๑๐๓}ล^{๑๐๔}จ^{๑๐๕}ก^{๑๐๖}ย^{๑๐๗}ค^{๑๐๘}ย^{๑๐๙}ร^{๑๑๐}พ^{๑๑๑}ค^{๑๑๒}
แล้ว^{๑๑๓} อ^{๑๑๔}ภ^{๑๑๕}ิ^{๑๑๖}ว^{๑๑๗}น^{๑๑๘}ท^{๑๑๙}ห^{๑๒๐}ร^{๑๒๑}ะ^{๑๒๒}ช^{๑๒๓}น^{๑๒๔}า^{๑๒๕}ล^{๑๒๖}ะ^{๑๒๗}ย^{๑๒๘}ม^{๑๒๙}ห^{๑๓๐}า^{๑๓๑}
ญ^{๑๓๒}า^{๑๓๓}ญ^{๑๓๔} ด้^{๑๓๕}ว^{๑๓๖}ย^{๑๓๗}ห^{๑๓๘}น^{๑๓๙}ัง^{๑๔๐}ส^{๑๔๑}ื่อ^{๑๔๒}แ^{๑๔๓}ก^{๑๔๔}่^{๑๔๕}ห^{๑๔๖}ร^{๑๔๗}ะ^{๑๔๘}ญ^{๑๔๙}า^{๑๕๐}ญ^{๑๕๑}
แล้ว^{๑๕๓} แ^{๑๕๔}จ^{๑๕๕}ง^{๑๕๖}ช^{๑๕๗}า^{๑๕๘}ว^{๑๕๙}น^{๑๖๐}น^{๑๖๑}ั^{๑๖๒}ให้^{๑๖๓}พ^{๑๖๔}ง

ท^๑ ส^๒ุ^๓ค^๔ว^๕า ท^๖ุ^๗ญ^๘ฐ^๙ู^{๑๐}ม^{๑๑}า^{๑๒}น^{๑๓}โ^{๑๔}ส^{๑๕} ท^{๑๖}ท^{๑๗}ว^{๑๘}า
ท^{๑๙}ค^{๒๐}ด^{๒๑}ล^{๒๒}ง^{๒๓}ค^{๒๔} น^{๒๕}า^{๒๖}ม^{๒๗} ส^{๒๘}ก^{๒๙}ณ^{๓๐} ส^{๓๑}ม^{๓๒}ท^{๓๓}ท^{๓๔} —
ม^{๓๕}ห^{๓๖}า^{๓๗}ส^{๓๘}ัง^{๓๙}ช^{๔๐}ย^{๔๑}ค^{๔๒}ค^{๔๓} ท^{๔๔}ห^{๔๕}ด^{๔๖}ค^{๔๗}ด^{๔๘}า^{๔๙}ย^{๕๐} เ^{๕๑}ป^{๕๒}เ^{๕๓}ส^{๕๔}ล^{๕๕}ี
ค^{๕๖} เ^{๕๗}ป^{๕๘}เ^{๕๙}ส^{๖๐}ค^{๖๑}ม^{๖๒}ค^{๖๓}เ^{๖๔}ก^{๖๕}็^{๖๖}เ^{๖๗}ว^{๖๘} ก^{๖๙}ว^{๗๐}ย^{๗๑}ท^{๗๒}ค^{๗๓} อ^{๗๔}า^{๗๕}ท^{๗๖}
ก^{๗๗}ว^{๗๘}ย^{๗๙} ท^{๘๐}วิ^{๘๑} ป^{๘๒}ุ^{๘๓}ม^{๘๔}ค^{๘๕}ว^{๘๖} ป^{๘๗}ค^{๘๘}ิ^{๘๙}น^{๙๐}ว^{๙๑}ค^{๙๒}ค^{๙๓}ิ^{๙๔}ท^{๙๕}ว^{๙๖}า
ม^{๙๗}ม^{๙๘} ส^{๙๙}ห^{๑๐๐}า^{๑๐๑}ย^{๑๐๒}า^{๑๐๓}น^{๑๐๔} อ^{๑๐๕}ิ^{๑๐๖}ก^{๑๐๗}า^{๑๐๘}ห^{๑๐๙}ิ^{๑๑๐} ส^{๑๑๑}ม^{๑๑๒}ท^{๑๑๓}ท^{๑๑๔} —
ม^{๑๑๕}ห^{๑๑๖}า^{๑๑๗}ส^{๑๑๘}ัง^{๑๑๙}ช^{๑๒๐}ย^{๑๒๑}ค^{๑๒๒}ค^{๑๒๓} ย^{๑๒๔}น^{๑๒๕} ท^{๑๒๖}ค^{๑๒๗}ด^{๑๒๘}ล^{๑๒๙}ง^{๑๓๐}ค^{๑๓๑} —

ห^๑ร^๒ะ^๓ล^๔ี^๕ช^๖น^๗า^๘ล^๙ะ^{๑๐}ย^{๑๑}น^{๑๒}น^{๑๓} ไ^{๑๔}ค^{๑๕}็^{๑๖}พ^{๑๗}ง^{๑๘}
ช^{๑๙}า^{๒๐}ว^{๒๑}น^{๒๒}น^{๒๓}ก^{๒๔}ม^{๒๕}เ^{๒๖}จ^{๒๗}เ^{๒๘}น^{๒๙}ช^{๓๐}ม^{๓๑} เ^{๓๒}จ^{๓๓}ไ^{๓๔}ค^{๓๕}็^{๓๖}ไ^{๓๗}ช^{๓๘}ไ^{๓๙}ให้^{๔๐}
น^{๔๑}ก^{๔๒}ท^{๔๓}ค^{๔๔}ด^{๔๕}ล^{๔๖}ง^{๔๗}ค^{๔๘}ค^{๔๙}เ^{๕๐}ห^{๕๑}เ^{๕๒}ให้^{๕๓}ไป^{๕๔}เ^{๕๕}า^{๕๖}เ^{๕๗}ป^{๕๘}เ^{๕๙}ล^{๖๐}อ^{๖๑}ก^{๖๒}
ส^{๖๓}ัง^{๖๔}อ^{๖๕}ไ^{๖๖}ห^{๖๗}เ^{๖๘}น^{๖๙}เ^{๗๐}น^{๗๑}ท^{๗๒}เ^{๗๓}ล^{๗๔}เ^{๗๕}ม^{๗๖}า^{๗๗} ค^{๗๘}ว^{๗๙}น^{๘๐}ส^{๘๑}ัง^{๘๒}เ^{๘๓}ก^{๘๔}
ท^{๘๕}ค^{๘๖}ด^{๘๗}ล^{๘๘}ง^{๘๙}ค^{๙๐} ไป^{๙๑}แล้ว^{๙๒} เ^{๙๓}จ^{๙๔}ก^{๙๕}ล^{๙๖}า^{๙๗}ว^{๙๘}ห^{๙๙}ร^{๑๐๐}ะ^{๑๐๑}น^{๑๐๒}า^{๑๐๓}ย^{๑๐๔}
ห^{๑๐๕}ร^{๑๐๖}ะ^{๑๐๗}ย^{๑๐๘}ะ^{๑๐๙}ท^{๑๑๐}ก^{๑๑๑}ว^{๑๑๒}า^{๑๑๓} ค^{๑๑๔}ุ^{๑๑๕}ก^{๑๑๖}ร^{๑๑๗}ห^{๑๑๘}ร^{๑๑๙}ะ^{๑๒๐}ย^{๑๒๑}ะ^{๑๒๒}ท^{๑๒๓}า^{๑๒๔}น^{๑๒๕}จ^{๑๒๖}
ก^{๑๒๗}ล^{๑๒๘}ย^{๑๒๙}ไป^{๑๓๐}ก^{๑๓๑}่อน^{๑๓๒} แล้ว^{๑๓๓}จ^{๑๓๔}ง^{๑๓๕}แ^{๑๓๖}จ^{๑๓๗}เ^{๑๓๘}ก^{๑๓๙}ั^{๑๔๐}ย^{๑๔๑}ส^{๑๔๒}ห^{๑๔๓}า^{๑๔๔}ย^{๑๔๕}

สฤณ คาหาเปศว้า มม สหยาณ
เปเสสสามิติ วัค้ว ทิ อุษโย
เชลิ.

เรา ว่า เราได้ใช้ให้หนักหัดถึงค
ไปเอาสมุททมหาสังขัตถ์ ไคมา
แล้ว จึงจะส่งไปให้แก่มหาเรา
กรณกล่าวคัจฉาแล้วจึงส่งนายกระ
วะไป

โส สาธุติ วัค้ว ทิ วัค้ว
ปคินวัค้ว เทลิ อากิจิ.

นายกระวะนั้น ก็กล่าวว่า
สาธุสาธุคัจฉาแล้ว จึงอภินท
พระฤทธิ แล้วก็กลับไปยังแก่
พระฤทธิทั้งสองแล

หัตถิลังคสฤณ คณค้ว
มหาสมุทท ขัค้ว ขัค้วเทหิ
สมุทโททก ทวิธา คัค้ว มหา—
สังขัตถ์ ชิน มุชคณเจณ
ทสิค้ว อากาณเสนาคณค้ว
สังขนาเลชยิสิโน อุนาเมสิ.

ฝ่ายว่า นกหัตถิลังคณ
คณนี้ไคไปถึงมหาสมุทแล้ว ก็
แผลงให้น้ำทะเลแตกเป็นสองภาค
กัวยลนยกทั้งสอง แล้วคายเอา
มหาสังขัตถ์ขึ้นเก้านแล้ว กัวย
ระงอยปาก ไคแล้วขึ้นมาโคย
อากาศ แล้วก็น้อมเข้าไคดวาย
แก่พระสังขนาโดยมหาฤทธิ

โส ปณ หัตถิลังคสฤณ อาท
หัตถิลังค ทวิ อนิ กเทค้ว มม

ฝ่ายพระฤทธิสังขนาโดยนั้น
ก็กล่าวกะนกหัตถิลังค้ว แะ

สหายนัสส สกกทัณคัสส วาส-
เทวัสส ฯ อชฺฌกบัพพะเต วัส-
สันคัสส เทพค.

นกหัตถิลังคัก ท่านจงกาย
มหาสังฆชยัครนไปถวายแก่พระสุก
กทัณคแลพระวาสุเทพผู้เป็นสหาย
ของเรา ท่านก็อยู่เขาอชฺฌกบัพพค

หัตถิลังคสกุโณ มหาสังฆ-
ชยัคค คเหทวา อัสสิโน อัสสิเพลน
ชากาเสณากันคิวกา ชเนน ชยัควา
คิ เทลล ทักวา ชุณ สกัญฐานิ
ชยักคามิ.

นกหัตถิลังคักกายเฮามมหาสัง
ฆชยัครแล้วยืนมาโดยอากาศ ด้วย
กำลังอุทธชยัแห่งพระญายิ ไก่ถึง
แล้วโดยชเนนเกยว จึงถวายมหา
สังฆชยัครนั้นแก่พระกายศทั้งสอง
แล้วก็พลัดไปสู่สถานแห่งคน

เคนนิ สันชาย ทัสเสนโต
อาท.

เพราะเหตุฉนั้น พระคันถร
นาจารย์ ได้ทำนายเอาเทศนี้ ถ้า
แมคงพระศาสดากล่าวแล้ว แปร
ความว่า

คโค โส สัชชนาเลยโย
อิทธีมิณโค สุปากโฏ
วสันโต นกคชาเค
สัชชนาเลยยชฺชเรก
ทิสฺวาน สจฺฉิน วา

ถ้าคยนั้น พระสัชชนาโลยผู้มี
อุทธชยัปรากฏเป็นอันงามนั้น เธอ
สำนักอยู่เหนือชยอกเขามกลไกล
เมืองสัชชนาโลย ครั้นไ้เห็น
คำของสหาย จึงไ้ส่งนกหัตถิ

หัตถ์ดิลก ชเปสย
 คาหาเปศว สัจยัคค
 สมุทรมัชฌนเก ภว
 หัตถ์ดิลกโคช สกโณ
 ชันหาโยนิ ทวีชาติโก
 โส ๑ ชีทริโกล โทท
 ชีทริชฌานเนน อิลิน
 อุกก บั๊กชวาเคท
 ทวีธา ทักวาน โอคว
 วั มค สัจยัคค
 มุชฌณเจเนน บั๊กคท
 อากาเสนทชีนา กันคัว
 บั๊กวาน อิลิน อทา
 อิลี ค สมณสาสิ
 ทค ปาเทลี สจิน
 คโค โส ปวโร ทิโช
 อากาเสน อีธาโค
 บั๊กวาน ค สัจยัคค
 อิลิน โส นิยาทย
 นิยาเทควาน บั๊กกาม
 เวทาย สักกฐานกันท

ถึงค ให้ไปคายสังขยัคครอันมีอยู่
 ในกลางทะเล

ฝ่ายว่านภหัตถ์ดิลกชัมแย่นนก
 ทวีชาติเกิดแก่ฟ่องไฉนนี้ เป่นนก
 มีอิทธิพล ไ้ทำนาให้แขกแย่น
 สองภาคด้วยลมบักโคยกำลังอิทธิ
 ฌานของพระฤาษี แล้วโดยลงไป
 คายเฮาสังขยัคครอันคายนแล้วนาน
 ด้วยแรงชยปากไ้แล้ว ก็มากด้วย
 ฤทธิโคยทางอากาศ ครั้นถึงแล้ว
 จึงไ้ถ้ววยแก่พระฤาษี พระฤาษี
 ก็ชมเชยนกลั้นแล้ว ก็สั่งให้เป็น
 ทูตไปให้แก่สหราช

ณลัทธิณนี้ นกคัวขะเรวีฐัน
 ไ้มาแล้วในทันโคยอากาศ ครั้น
 ถึงแล้วนกลั้นจึงมอขสังขยัคครนั้น
 ให้แก่ฤาษี ครั้นมอขแล้วก็ถลิก
 ไปสู่สถานแห่งคนโคยทางเวทา

อด เค เทว มหาอิสิโย ค
 คงเหว้า คัดม ภูมิข อกกษ
 อีควา บัดถรส.

โส ปณ เทโส กัณโศ วัค—
 การโค วัคดา สังขยัคคัตถ—
 ฐาโน สกถสมันคโค บัญญา—
 สาธิกทิตยัคคตสพพิยาม์อิโหสิ.

เค เทว มหาอิสิโย คัดส
 พาหิรวัคเคน ภูมิข ลีชิตัว
 อิมินา อวัคเคน แกร่ปากาวิ
 ภวักพิพเค ลีลลิกษ.

ทาวเทว เคลี อธิธิพล
 สนิทวิวิธการทวารธัมมภาพโย
 ไครณสมัคคทชยปรฎากาทิวิจิ—
 ทลิจิคราธิยา คัดถ สยเมว
 อัญญุทสุ.

ลัคขณัน พระมหาฤทธิทั้ง
 สองนั้น ถัดขอเจ้าสังขยัคคตแล้ว
 ทรงขนิมนมที่เสแล้วแล้วออกไป

ก็ประเทศนั้น จึงได้มีฐาน
 เป็นสังขยัคคตอย่างนั้น ทั้งกันยาว
 แลกันกว้าง ไครขอทั้งสัน
 เป็น ๗๕๐ วา

พระมหาฤทธิทั้งสองนั้น ได้
 ฝึกแล้วในภูมิ ไครออกไปในภายนอก
 แห่งเมืองนั้นโดยสัญญาว่า “เป็น
 นครปรการ ด้วยครุชณ”

อันว่าสันการทั้งหลายมีปรการ
 แลทวารแลเสาเป็นคัน ค่าง ๆ
 สนิทแล้ว แลมีไครณชัยกร
 ไชยธรรมาเป็นคัน เขียนแลว
 ภายหลังวิจิตรแล้ว ได้เกิดขึ้นเอง
 ด้วยอิทธิพลแห่งพระฤทธิทั้งสอง
 นั้น

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๓

๓๕

คโค พหิปาการันคโค สมัน -
คโค ปวิกขิตถาย ตถาณรุย
ลิจิส.

ณอนันท์เทวี พระญาติโคชก
แล้วซึ่งคำขมขื่นอย่างนั้น เพื่
แนวล้อมโคชรอยแห่งภายนอกป
การณ

กัมมิ ชณ ปถักถ ลิจิตถ -
ฐานันคเร สย โสสิททวา สมันค
กัมมิปวิกขิตถ สุตคณรสถิตย -
จวณณปทุมปยลสถิตยนิ น อติ -
วียโสภณาน อโหสิ.

ณอนันท์ พนปถักถลงไป
เองในระหว่างที่อันพระญาติแล้ว
ก็เป็นกลักโคชรอย อันภากา
ก้วย น้า แล เบญจพรรณ ปทุม แล
อบลมกลันอันหอมสอาดงามยิ่ง
หาที่จะเปรียบมิได้ ได้แล้ว

คโค นครัสส อัมโค รา -
ซึ่งกณณราชนิเวสน์นิย ฆ่า -
สาทณราช สัพพานิ นครวชวานิ
ฆ่าครุเทส.

ถ้ากษัตริย์เห็นว่าอวระแห่งพระ
นครทั้งหลายทั้งปวง คือ พระสถาน
หลวงภายในนครแลราชนิเวศน์
แลปราสาทก็ได้ร้างแล้ว

เคน สักกาทีโก คัมมิโค
อาท.

เพราะเหตุนี้ พระสังกาคิ
เดรห่า เมอะระแสงเพณินให้
แจ้ง จึงกล่าวพระภาดาแปล
ความว่า

คโค เคว วาสเทโว ฯ
 สุกกัสนโค ฯ อัสสโย
 นัมมิกั นควั วัมม
 วิภคิต ภาคโสภิต*
 ทวารายการสัมปณัน
 ไตรณคัมภฏสิค
 กุฎาการนิเวสน
 เทวีนภปรัตนนิภ
 ปวิ* พรมภิกขาน
 อโหสิ วัจวิ วัณคิ.

ในลำคัมนี้ พระกายศกัสัง
 คือ พระवासเทวณั พระสุก
 กัสนคณั ใ้แก่พระนิครแล้วจึง
 พระนคว อันเป็นวัณนิยสณานำ
 แยกออกโดยส่วน ๆ คือ นัทวาร
 แลปราการบริษรณแล้ว ประคัย
 แล้วด้วยไครณอันมีค่า มีกฏา
 การเป็นราชนิเวศน์ จามกล้าย
 เทวีนภพนิมาน จึงมีภิกขานว่า
 “พิณคัยวิ” อันรุ่งเรืองขจรแล ฯ

อิติ ทริยัญเชยชนิกเทโส
 มหาวาริกานสาเรน โพธิวิธินา
 นาม มหาเดเวน ลักโก คคิย—
 ปริเฉโท นัญสิโค.

อันนี้ เป็นนิเทศแห่งเมือง
 ทริยัญชัย อันพระมหาเดรมีนาม
 ว่า โพธิวิธิตี ใ้แก่ตามคำมหา
 วาริกเป็นปริเฉทสาม
 จบเท้านี้ ฯ

* ฉบับทองน้อยเขียน ภาคโสภิต รัตนโคกเขียน ภาคโสภิต ตามทองน้อยว่า
 ภาคโสภิต แม้โคกอื่น ๆ นั้น แต่ความตรงกับ ภาคโสภิต มาก แปลว่าตามแล้ว
 แม้จะแปลตาม ฉบับทองน้อยไปก่อน.

๒ น่าจะเป็น ปวิ เพราะความตรงดี

งานเทวัญ ปรีเฉท ๔

เอว สัพพะนครปริกัมเมส
 ปรีณัฐิเตสเยว วาสเทโว อสิ
 สุกกัณคัตถิณจิตตัสสโน อาท
 สัมม อัมหากัง นคว อคิวิยโสภ—
 มานัง โก อิม วัชชี การเสสคัตติ

ครั้นเมื่อการขริกรรมพระนคร
 ทั้งปวงสำเร็จลงแล้วอย่างนี้ เทว
 พระवासเทพฤๅษี จึงกล่าวแก่พระ
 สุกกัณคัตถิณจิตตฤๅษีว่า คราว
 สหาย เมื่อของของเวงามหาที่จะ
 เป็ริชยมิได้ ไครจักครองราช
 สมบัติเล่า

อด น สุกกัณโค อาท
 ภันเท ตมฺหากัง ปรีวาริกา พุทฺธา
 โทเทติ วาเรนํ ทํ ทํ วาชาภิเสก
 กัตวา อิม วัชชี การเสสมาติ.

ถ้าเช่นนั้น พระสุกกัณคัตถิ
 กล่าวแก่พระवासเทพว่า ข้าแต่ท่าน
 ผู้เจริญ คนปรีวาริกาของท่าน
 ทั้งหลายมีเป็นอันมาก เราทั้ง
 หลายจะทำการอภิเสกคนนั้น ๆ
 ตามชอบใจ แล้วให้ครองราช
 สมบัติกันเถิด

อด น มหาอสิ วาสเทโว อาท
 สัมม อิมเมต มิคชาตีกา อัมม—
 พาลา อคคิกกา จินฺชา ฌรสา
 กัลลสา สกชาตีกานํ อคคิกกา

ถ้าเช่นนั้น พระवासเทพมหา
 ฤๅษี ได้กล่าวแก่พระสุกกัณคัตถิ
 ข้าแต่สหาย ชนทั้งหลายเหล่านี้
 เป้นมฤคชาติอันรพาล ถึงอาวระ

โชนก กณณ วรช กาวะ
สีกชัสสันคก.

อศกิณชาลหยาอศกิณชาล
มกัประพฤติคามชาลิตของคณมอช
จักลามาครองราชสมบัติน้อย
ไรโก

กัสม่า ๑ ปณ วทามิ อิมเท
เกอิ หักคปภพณัฐชชาคิกาน
ชาคคคา มานหทยามานคคชา
โชนก เกอิ ชักคปภพณัฐ—
ชาคิกาน ชาคคคา ฐรชทยา
กคชอลทยา ชักคชทยาวิย ๑
โชนก เกอิ กวชัสส ปภพณัฐ—
ชชาคิกาน ชาคคคา ทนช—
ทยา ฐรชทยา กวชทยาวิย
๑ โชนก เกอิ กวชัสส ปภพณัฐ—
ชชาคิกาน ชาคคคา พาลทยา
โลภทยา กวชัสส ททยาวิย ๑
โชนก เกอิ มิกมาชาช ชาค—
กาน ชาคคคา พุมมาชาช ททยา
อนฐทยา มิกมาชาช ททยาวิย ๑
โชนก เกอิ มนัสสชาคิกาน ชา—
คคิกาน มิกกชมนัสสา ๑ วณ—

เพราะเหตุใดข้าพเจ้าจึงว่าอย่าง
นี้ ก็ว่าชนเหล่านั้นชาวพมามีทห
ประคองด้วยมานะ มีมานะอัน
กระต้างมีอยู่ เพราะความที่แห่ง
ชนเหล่านั้นได้เกิดแล้วในรอยเท้า
ช้าง ยางพวกเป็นคณมีทหัยหยา
คณมีทหัยก็อศกิณชาล มีทหัย
เหมือนแรมมีอยู่ เพราะความที่
แห่งชนทั้งหลายนั้นเกิดแล้วในรอย
เท้าแรก “ฐรชทยา” ยางพวกมี
ทหัยเงงหงอณมีทหัยทน “กว
ทยา” มีทหัยเหมือนโคคค
มีอยู่ เพราะความที่แห่งชนทั้ง
หลายนั้น เกิดแล้วในรอยแห่ง
โคคค “พาลทยา” ยางพวก
มีทหัยอณ มีทหัยโลก มีทหัย
เหมือนโคมีอยู่ เพราะความที่

มนต์สา ๑ หักวา อิท สักสู อิท
ทญู อิท กสส อิท อกสสันติ
น ชานนติ ทัสมา มม สทา
ยัสส อิมเค วิชชี กาเรติ น
สภกสสันติ วทามิ.

แห่งชนทั้งหลายเหล่านั้นเกิดแล้ว
ในรอยโค ขางพวกมีทัญยระกอย
ด้วยมายามาก มีทัญยไม่ตรง มี
ทัญยเหมือนมฤคทายามืออยู่ เพราะ
ความทแห่งชนทั้งหลายเหล่านั้น
เกิดแล้วโดยมฤคทายา ขางพวก
เช่นมณชยมีลภชณะเป็นมณชยมา
มีแล้ว ช่อมไม่รู้ว่า “สิ่งนั้นสิ่ง
นั้นชวสังนภคสังนภคสัง” ทั้ง
เพราะความทแห่งชนทั้งหลาย
เหล่านั้นเป็นมณชยชาติ เกิด แล้ว
เพราะเหตุนี้ เราจึงว่าแก่สหาย
ของเราว่า “ชนทั้งหลายเหล่านั้น
ช่อมไม่สามารถครองราชสมบัติ
ได้”

ยทิ มหาสทชยัสส พโซ
โตติ คัมเม เทหิ อิม วิชชี กา -
เรสสามาคิ.

สภกทณคยณโค วาส -
เทวัสส วณ สักวา หสสิ กักวา
เอวมาท.

ถ้าหากว่าพิษของมหาสทชยมี
อยู่ ท่านจงให้ผู้พิษนั้นแก่เราทั้ง
หลาย จักให้ครองราชสมบัติ

พระสภกทณคยณโค ก็ พง
คำพระวาสุเทพแล้วมมเข้มกล่าว
คาถาว่าอย่างนี้ แลข้อความว่า

ชั้นนูน ทั่ว ธรรมา
 สุนทรี วรณ มม
 ขาจีตัส อภย คุมหิ
 เทหิ ทั่ว อภย มม
 พิษาน ชัคคัม โลเก
 นนัสสามิ อโศ ยวี
 ยทิ เม อภย ภัทวา
 เชติ วัชคามิ เท ธนาติ.

โส ทัสส ถถิ สุกวา อาท.

มา สัมม เหว อวชถ
 กภยันเต ภวิสสติ
 ภินทสิ เขมิ เม สิส
 เหว ไถธ กโรมิ เทติ.

อถ น สุกกทันทิ อาท.

ข้าแต่ท่านธรรมา ท่านจง
 พึงคำข้าพเจ้าแน่เถิด ข้าพเจ้า
 ขออภัยต่อท่าน ๆ จงให้อภัยแก่ข้า
 พเจ้า พชชณมกกว่าพิชชังหลาย
 ในโลก ข้าพเจ้าไม่เห็นเลย เหว
 น่านคันไย ถ้าท่านให้อภัยแก่
 ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจักออกพิช
 ชณแก่ท่านตามจริง

พระवासเทพพนัน ครั้นได้ พง
 ภาของพระสุกกทันทินั้น จง
 กล่าวเป็นคาถาขอขมลาความว่า

ภูมรพระสหาย ท่านอย่าพูด
 ชย่างนเลย ภัยอะไร จักมีแก่ท่าน
 เล่า ไชยแม้ว่าคิระของข้าพเจ้า
 หมดแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่ทำความ
 โกรธแก่ท่านเลย

ถ้าคิระนั้น พระสุกกทันทิได้
 กล่าวพระवासเทพว่า

เคนที สัมม สุนทิ
 ลโวธฺวโย อิกา อทุ
 สสาคา รุปลัมมณนา
 สลวันคา ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 นามเน จามเทวีกิ
 ฆ่ากฏา สัพพะโค ทิสา
 ครณา ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 โสภณา อคตวิคคทา
 คัสสาย สามโก ทานิ
 สักโข ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ขาธิสสามิ คํ คัสส
 อานธิสสามิ คํ อธิ
 เอลา นาวี ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 สัพพิ อภิวิคคทา

กุดรสหาย ถ้ากระนั้นท่านเอง
 พัง พระอิกาทะเจ้าลโวธฺวโยแล้ว
 เช่นเสฐาคี มีรูปงามมีศีลมีปัญญา
 พระนามว่า “จามเทวี” ก็
 ไ้ปรากฏทั่วทิศเป็นครุณุมาร
 ทรงเมตตาแก่ข้าพเจ้ามา เป็นสัตว์
 วิเคราะห์ พระสัจธรรมของนางนั้น
 เคียงวัน มีศรัทธาโดยซื่อสัตย์
 บรรพชิต เราทั้งสองจักทอดขอ
 นางนั้น ต่อพระเจ้าลโวธฺวโยแล้ว
 เชิญมาสู่พระนครในทัน นางนารี
 ผู้มีบุญนั้น จักยังพิชิตของคนที่
 จำเวธของไท

เฮว วุคเค วาสเทโว อาท
 สัมม เฮว สัมมคย อัมมทา
 กุโล วาเนสโต นัตถิ ถิ
 กรวิสสามิกิ

ครั้นพระสุกกัณฑ์กล่าวอย่าง
 นแล้ว พระวาสนเทพก็กล่าวว่า “กุ
 วาสสหาย ครั้นเมื่อการเป็นอย่าง
 นแล้ว ทศของเราก็ผลลาคใน
 ถ้อยคำไม่มี เราจักทำอย่างไร”

• อธิวิคคทา ที่จะหมายควมว่า เป็นหน้ำ

สฤกทนฺตฺยจฺจโค ธาพ ชฺเชว
 สัมม คเวชฺชกฺขมาโร มชา สักขิ
 เปเสทฺวา ทํ วา คมฺมัสสามิ

พระสุกถกทนฺตฺยจฺจโค จัง
 กล่าวว่ “ดูราสทาช ถ้าว้าง
 นั้นใช้ จงส่งให้คเวชชกฺขมาโรไป
 กับทวฺยเร เราจักไปสู่พระเจ้า
 ลโวราชนนี้

โส สาชฺช สัมปญฺญิณี คเวชฺ—
 ชกฺขมาโร ทสฺส สันตฺติเก วาชฺชกฺ
 นิทานํ อธิชาเปทฺวา พหุชฺฌณํการํ
 สัสเสทฺวา เตน สักขิ เปเสสิ

พระวาสุเทพทวฺยวักแล้ว จัง
 ให้คเวชชกฺขมาโรเป็นราชชุกเขิน
 นิทาน (คำสอน) จักบรรณาการ
 เป็นอันมาก ส่งไปกับคเวชชกฺขมาโร
 ผู้สันทัดแห่งพระเจ้าลโวราชนนี้

คเวชฺชกฺขมาโรยิ มหฺนเตทฺติ
 นาวปวิวาเรทํ พิงฺกนทิตฺวา โสเคน
 โอคฺคเหสิ

แม้ว่าคเวชชกฺขมาโรได้ข้ามลง
 โขยกระแสน้ำพิงคนทิกวฺยเวช
 ยวิวารทั้งหลายเป็นอันมาก

สฤกทนฺตฺยโค มหาวิสฺสิ ชน ธา—
 กาเสน คณฺทิวา ทสฺส ปุเรตฺรเมว
 ลโวนครํ ชิตฺโต

ฝ่ายพระสุกถกทนฺตฺยคฺคมหาญาณี ก็
 ไปโขยอากาศไถ่ถึงลโวนครก่อน
 กว่าคเวชชกฺขมาโรนั้น

คเวชฺชกฺขมาโรยิ อิลฺลโน อิทฺ—
 ทิพฺพนํ กณฺทิวา น จิวฺตฺเสว
 ชิตฺโต

ส่วนคเวชชกฺขมาโรก็ไปโขย
 อิททิพพนทั้งพระญาณี ก็ไถ่ถึงแล้ว
 โขยไม่นานเท่า

จามเทวีวงษ์ ปรีเดท ๔

๘๓

สุดกัณฑ์โต บัณฑิตมหาธิ
ก็ คเวยชกุมาร บัณฑิตการ
สัชชาเปกว่า บัณฑิต ทัก ก็ควา
ราชนิเวสน์ อคมาสิ รู้ควา
ปน ปฏิสันธูร กโรนโต อาท.

กั กิ น วาษ กุศล
กั กิ น วาษ ธรรม
กั กิ วัณณกัณณ
วัณณ ฟ้าเลสิ นุณ
กั กิ งามปทา งาม
กั กิ วัณณ งามภาทิ.

เดว วุคเคย ลโวราช เทน
สัทธิ ปฏิสันธูร กโรนโต อาท.

กุศลธูเร ใน อธิ
อโด อธิ งามม

พระสุกกัณฑ์บัณฑิตมหาธิ
ก็ให้คเวยชกุมาร บัณฑิตการ
แล้วทำให้เป็นบัณฑิตพาณิช
ไปสู่ราชนิเวศน์ ครั้นประคิณฐาน
อยู่แล้ว จึงทำปิตุสันธูรกล่าวว่า

ทั้งอาคมดาม มหาราชเจ้า
ทรงสำราญพระหฤทัย ทั้งอุทัย
ทระนัยให้บุญได้มี จักวิคิตธรรม
ทรงบำเพ็ญเป็นอันดีอยู่แลดู พระ
องค์ทรงประณปวิธธรรมเสมออยู่มี
ไคยภพพร่อง ทั้งชาวชนบทเกษม
สุขอยู่ตามคลองธรรม ประเพณี
พระราชอาณาจักรรวบรวมเป็นส่า
มกัณณกัณณมี ไคยภพพร่องหรือประ
การโก

เมื่อพระสุกกัณฑ์ดามกังน
พระเจ้าลโวราชก็ทำสัประณายปติ
สันธูรคอบว่า

ข้าแต่พระฤทธิเจ้า เหน้ก็มี
กุศลจิตรสหาย อันภักย์อยู่ทวัน

๘๔

ขามเทวีนัย ปริเฉท ๔

อโธ ภัทรวัดักขิมมี
 วัณฺฐู ฆ่าเลสิ นูณกั
 อโธ ชานยทา เหม
 อโธ วัณฺฐู อเลทกาคิ.

ทรายก็มีได้มี ทั้งจักรวัดักขิธรรม
 ก็ดำรงคงที่ไม่เสื่อมคลาย เรา
 ยึดครองราชภูมิตายไม่ยอมหย่อน
 ชาวชนบทก็พากันสโมสรมน
 สำนึก ทั้งราชอาณาจักรก็มีได้
 ทั่วถ้วนร่วมสมัคสามัคคี

เฮวัณฺฐู ปณ วัฑฺฒา ปณ ท
 ปุณฺณโก อาท.

เมื่อพระเจ้าลโวราชตรัส
 แล้ว จึงประภาษถามพระฤๅ
 ภัยยथाภาดาแปลความว่า

จิ อนุภาคโต ภันเต
 กีนวาทาโธ ภวิสสติ
 กัจิ นุ ปุริยักโกสิ
 กัจิ ทุเรยิ คัคคากิ.

“นุ” ทั้งข้าพเจ้าถาม ข้าแต่
 ท่านผู้เจริญงาม พระคุณเจ้า ได้
 มานานอยู่แล้วดู อาพาธใช้ถึง
 ไรได้มีข้างแลดูแก่พระผู้เป็นเจ้า
 ความแก่หง่อมนั้นเล่าเป็นอย่างไร
 ย่าง พระคุณได้มาในหนทางเป็น
 อย่างไรเล่า

อณฺนิ อิติ อาท.

ถ้าเช่นนั้น พระฤๅจึงทูลเป็น
 พระภาดาแปลความว่า

จิว อาม มหาราช
 อากโต ทว สันติเก
 อาพาไร ปรีชน โด ๑
 น ๑ ถิณจิ ภวันติ ใน
 อียโก สทาโย เม
 วาสเทโวติ นามโก
 อธิษฏพทกเก วติ
 อธิษฏ อธิษฏพิงคก
 โลกาน พิตกาโม โส
 ยักโกสาเปติ ใน อโต
 คโต กโรม นคร
 จินราชัสสยาคติ
 อภิรมมคร โสภ
 นิณฐิโก อากโตมพิธาติ

ข้าแต่มหาราชเจ้า อาคม
 ภาพไถ้มาในสำนักพระองค์นาน
 แล้ว อาพาไรแลภยันตรายในหน
 ทางแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็มีไว้
 มีแก่อาคมภาพ ก็แต่ว่าพระฤทธิ
 สหายของอาคมภาพยี่หนึ่งนั้น มี
 นามว่า “วาสเท” ทั้งนี้ เธอ
 สำนึกอยู่ ยศเธออาคมยี่พรก
 เทอมน้ำพิงคกไป เธอมี
 ไวรต่อประโยชน์เธออยู่แก่โลก
 ทั้งหลาย ไ้เรียกอาคมภาพไป
 แต่พระนครแล้ว

ถ้าเช่นนั้น อาคมภาพทั้งสอง
 ได้ช่วยกันสร้างพระนครขึ้นเป็น
 สถานที่จะยังเกิดพระราชของพระ
 จินสัสเจ้า เป็นเมืองขึ้นงานวัน
 รมย์อย่างซึ่งสำเริงแล้ว อาคม
 ภาพ จึงไ้มาเฝ้ามหาราชเจ้าใน
 เมืองนี้

ราชา อาท.

พระราชาจึงถามว่า

โก น เท ชั้ลโค ชาคโค
 ทุทเวเสณ อีรค
 เอลโส ทว ชโน หักวา
 อุกาทุ อปเว ชนาคิ.

ข้าแต่ท่านผู้ทรงธรรม ถ้าใคร
 เล่ามีเพศเป็นทูตมาแล้วโดยเบื้อง
 หลังพระผู้เป็นเจ้า ผู้นั้น เป็นชน
 ของท่านฤๅ ฤๅว่าเป็นชนอื่น

อด น สุกกทันโค อาท.

ถ้าเช่นนั้น พระสุกกทันทูลว่า

เอลโส ทุโค มหาราช
 วาสเทเวน เยสิโค
 คุมหากิ ยวักค ญาคิ
 มชา สักช อีชากโคคิ.

ข้าแต่มหาราชเจ้า ผู้นั้นเป็น
 ทศ ทพระवासเทพส่งมา เพื่อบริ
 ชัยทรายข้าวคราวของพระองค์ไว้
 มากับด้วยอาคมภาพ

ราชา ศัสส วณิ สักวา
 คุญฺมานโส หักวา อาสเนน เท
 นิมนเทสิ.

พระราชาได้ทรงทราบบ้างพระ
 ฤๅณนั้น ก็มีพระทัยชื่นชมแล้ว
 นิมนต์พระฤๅณด้วยอาสนะ

อาสเน นิสนโนโช คุยทโค
 ชักคยพิศวา สิสสิ อัญชลี หักวา
 ราชานิ ทิยิชักคภาดมาท.

ครั้นพระฤๅณนั่งแล้วแลดูทศ
 ทศ จึงประคองแสงท้าวอัญชลี เหนือ
 สีสเทลพระราชา ด้วยคาถาบาท
 ถึงแปลความว่า

ข้าเท เทว นมัสสามิ
 ราชินี ภักทมนัดดู เค
 ชั กัญจิ รคนิ ชัคติ
 วาสเทวีส วิชิต
 สัพพานิ เค กุปโยนคุ
 อัคร เททิ โน อีสสิ.

ข้าแต่ท้าวเจ้า ข้าพระบาท
 ขอถวายบังคม ความเจริญจะมี
 แม้พระองค์ พระเจ้ามหาราชาเจ็ด
 รัตนธัมมิกชนทั้งหมื่นอยู่ในแว่นแคว้น
 ของพระवासเทพเจ้า สรรพพรคน
 ทั้งปวงทั้งหลาย ระชนม์อมลถวาย
 แม้พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็น
 อัครเทวราช ขอพระบาททรง
 ประทานพระอิกานแก่ข้าพระองค์ทั้ง
 หลาย

ทิสส วรณิ สุตวา ราช
 วิมัลลมาโน หุตวา ทิสสิ ชัคติ
 สุกกัทธันตมหาอิสสิ โอโธเลทวา
 เอวมาท.

พระราชาไท้สยัคคัราชทูตนั้น
 ก็มีพระ โทยพิศวงทรงแย้มสรวล
 แล้วทอศพระเนตรทอพระสุกกัทธ
 มหาฤทธิศวรวิธานว่าอย่างนี้

- กั วเทสิ อีสสิ กุโ
 มม อักติ อายาทิ
 อิกิ วิคคณฺเฑ อิกิ นย
 นาที ชานามิ อัครกาคิ

ข้าแต่พระฤทธิ ทูตผู้หนัก
 อะโร มาขออิกข้าพเจ้า ข้าแต่
 ท่านผู้เป็นมหาฤทธิ ข้าพเจ้าไม่เข้า
 ไชยวิคคณฺเฑ ซึ่งนิชนเอย

เฮว วัคเคย มหาลักกัณห์ค—
ขัณโทโค อาห.

เมื่อพระราชดำริถึงนั้นแล้ว
พระสุกกทนต์ผู้ขณชิต จึงทูลว่า

ราชันท ไส คัมภีร์ สันติกาย
ฐานัญญ วัคคณัญญ วร สุมมิม
สัมพุทธะเสฏฐัญญิมขี พยาการณ
สัมมา กถิสสัมมา สโตติ เม คัม
สัมพุทธะเสฏฐัญญู จรมาณาเล
พาราณสีมีที คกเคณน อาคเต
ขัณวาน ฐานัน สุกโค โอโรโท
ฐักวาน คัม คัม ปะเทส วิโลกิ
อิต สักกัญญัน อภิรัมมัญญ
มัตถเคยวี ภวิสส อมาคเต
ยทา มยิ ปวินพัทสัน
มยิทญฺยา อาคฺ อธิ ปาคุภวติ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมกระ
ษัตริย์ ทูลนั้น ได้มาขอพระอภิคาใน
สำนักพระองค์นั้น กล่าวว่าได้ตาม
ที่กั วักคณิกัเป็นของประเสริฐกว่า
วันมยเป็นอันก็ แม้ถึงสมเด็จพระ
สัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พระองค์
ก็โปรดพยากรณ์ไว้ก่อน อาคม
ภาพักแสดงโดยชอบ ขอพระ
องค์จงสัทขยัคข้าวนั้นเถิด กาล
เมื่อสมเด็จพระสัมพุทธเจ้าผู้ประ
เสริฐยังมีพระชนม์อยู่ ได้เสด็จ
มาแล้วแต่เมื่อพาราณสีโดยประ
เทษอากาศ ครั้นถึงสถานนั้น
แล้ว สมเด็จพระสุกกเจ้า ก็เสด็จ
ลงมาประทับฐานอยู่แล้ว ทชก
พระเนตรแลไปมายังค้ำยถนั้น ๆ
มีพุทธัญญิกัว่า “สถานัน สมควร
เป็นสถานชานะรมมยง ะเป็น

เฮว วิคฺวาน โส สักดา
 บั๊กคามิ สักฐานัก
 คโท บัฏฐาย ค ฐาน
 สัพเพ เทวาทิบุชิต
 อธิคณา ธาตุธรรมา
 ธาณิกวิวา คักขุชย
 อหัญ วาสเทโว ๑
 อโภ อิมเท สมัคคเค
 มาเปควา นคว คัตถ
 โสณ สัพพสัมปัต
 สัพพการมทก รัมมิ
 เทวานครสาทิส
 ธนศา คัตถ เขกัมมิ
 กาเรท ค น ชุคคก
 ทัสมา โส ๑
 (ขมฺมกฺขนง ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐)

พระบุรีใหญ่ปรากฏในอนาคตคณกาล
 ไท เราพระศตาคคยวินิพานแล้ว
 พระธาตุของเราที่ปรากฏในที่นี้
 เมื่อสมเด็จพระศาสดาทรงเสด็จ
 ครบถ้วนแล้ว ก็เสด็จไปสู่สถาน
 ของพระองค์ จำเดิมแต่นั้นมา
 สถานแห่งนี้ ก็ได้เป็นสถานทีเทว
 มนุษย์ทั้งปวงบูชา ทั้งบรรดาหมู่
 ญาติมิตรทั้งหลาย ก็ได้พากัน
 มาบูชาซึ่งสถานค้ำยล้นนี้ ฝ่าย
 อาคตมภาพกับพระवासเทพทั้งสอง
 ก็ได้พากันขึ้นไปแล้ว เหนรมิตร
 เปนนครในที่นี้ จึงพร้อมด้วยสิ่ง
 ทั้งปวงเช่นอันงาม เปนวิมมณ
 สถาน ให้ความใคร่สมปรารถนา
 คล้ายกับเทวนคร ประชุมชนได้
 สโมสรมโนครนนั้น แม้ว่าการทำ
 กรรมที่ไม่ควรแต่คนเกียจ ก็มีได้
 มี เพราะเหตุนี้ คนนั้น

(หมดความในผูก • เอาความในเชิงกลมาลีนเป่กรณผูก ๔ มาแทรก)

กทา เก ชโภา บัญหมักเทหิ
ปวิสเสเทหิ สักขิ ควบ นาม
ทนต์ ปาเทสุ.

ควโย คันคัว ลวปราชิยัก
จักกวัคคิราชาน วัณคิวั วาส—
เทวิสันา ถณคิ สักพิ ยักค
ถเถสิ.

ควโย คคถ เกถ วิสสิ
วสิคัว วุญวิสโส จักกวัคคิ—
ราชาน ฐาปณิ.

จักกวัคคิสส วิญญู จิศา
รามัญญนกว เปเทสวิญญู อักค-

ในลำคัมนี้ พระทวยสทั้งสอง
นั้น ไกล่ทุกคชช ควบะ ไปกับ
คัวบขรุษทั้งหลายประมาณ ๕๐๐ คน

นาย ควบะ ทศ กรันไปถึง
แล้ว จึงถวายอภิวัตพระบาท
พระเจ้าจักรพรรดิราช พระเจ้ากรุง
ลวณราชิต์ แล้วทูลประพฤติข่าว
ทั้งยวง ความที่พระวรสเทพฤาษี
กล่าวแล้ว

แต่นาย ควบะ ไกล่สำนักอยู่
เมืองลวณราชิต์นั้นพระราชาหนึ่ง
ครันสนนูกุณแล้ว จึงทูลลาพระ
เจ้าจักรพรรดิราชมา

แลพระราชาของพระเจ้าจักร
พรรดิราช ไกล่เป็นพระอัครมเหสี

มเหสี จมมเทวี นาม เคนมา -
สัคพณีน อโหสิ.

ของพระเจ้าประเทศราชในรามัญ
นคร พระนามกรว่าพระจมมเทวี^๕
มีครรภ์ได้ ๓ เกษน

จักกวัคคิราชา จมมเทวี นาม
อัครโณ อัคร อธิ ราชภาวคัลยา
ยาเทสิ.

พระเจ้าจักรพรรดิราชได้ส่งพระ
ธิดาของพระองค์ทรงพระนามว่า
จมมเทวี เพื่อยเป็นพระราชาใน
เมอชิง

สา ๑ สัพพญูสสิเกณ
มหาปริวาเรน ขัญสเสติ ๑
คัมภฏกขมมหาเดเวที นาว อภิ-
รยทักวา สัคคที มาเสติ พิงค-
นทียานุสาเรน อธิ อนุชัคคา.

ก็แลพระนางจมมเทวีนั้น ได้
เสกเจ้าสาวกัวยมหาปริวารทั้งหลาย
ทั้งปวงประมาณ ๕๐๐ คน แล้วย
พระเสนาเดรทั้งหลายผู้ทรงไครยฎก
ประมาณ ๕๐๐ รูป ไปไภยระหว่าง
ทางแม่น้ำพิงคนที มีกำหนด ๘
เกษนเป็นประมาณได้ดังแล้วใน
เมอชิง

วาสเทโว ๑ สักกทันโต ๑
สัพเพที นาคเวที สัทธ คัมหม-
เทวี ทริปัญเช นิสทาเปคฺวา
อภิสัญญส.

ฝ่ายพระวาสเทพแลพระสักก
ทันต ก็พร้อมกัยชาวพระนครทั้ง
ปวง “ทริปัญเช” เชิญพระนาง
จมมเทวีนั้น ให้นั่งเห็นอันล้นทง
แล้วอภิเศกแล้ว

๕ หนังสือ เป็น จมมเทวี ก็มี จมมเทวี ก็มี แต่เป็น จามเทวี โคธมภา

คตข่าทาบ ชิมัสส์ นกรัสส์
หริปัญชัยนคิ นามิ ขาว อชี—
ชัคคณา ปรมิปรมาณคณคิ.

สา จัมเมทว สักคทาหิ อธิ
ชนชัยคทา มาชนชัยณมิย เทว
บุคเท วิชาชิ เชฏฐบุคโค มทา—
บโส กณฺโฏโร อินทวโร อโธสิ
อินทวรัสส์ อณฺเฑยโสคิย นามิ.

เมส สักควิสสิกกทาเล มทาสสิ
วิชัย อภิสัญญิ.

จัมเมทว ปณ พุทธสาสนเน
อนนกกุสสสันนารเ อปฺปนิคฺวา
นกรคคคิกานิ เทวานิ ปญฺญัญญ
อนนิกัสสการัญญิ อทาสิ.

แต่คำว่า “หริปัญชัย” กัน
เป็นชื่อพระนกรนิ เวชกสย ๆ กัน
มาจนทุกวันนี้ เพราะถือเอาเหตุที่
พระนางนังอภิสักเคนธแล้วทอง
นั้น

พระนางจัมเมทวนั้น ได้ถึง
เมื่อนั้นแล้วได้ ๘ วัน ณวันมาฆ
ปุณณมี ที่พระสุทฺธพระราชาบุตร
สองพระองค์ พระเชษฐบุคพระ
นามว่ามทาสสิ พระกนิษฐบุคพระ
นามว่าอินทวเร แต่พระนาม
ของพระอิทว เวชกกันว่าพระ
อนนคยคิยัง

ครั้นกาลพระกมารทั้งสองได้
๘ พรรษา พระนางก็อภิสักเคนธ
มทาสสิให้ครองราชสมบัติ

ฝ่ายว่าพระนางจัมเมทว ได้
สละสมณนกกุสสสมภารทั้งหลาย
ในพระพุทธศาสนา แลได้ถวาย
ส่วนบุญกุศล กับ จัมมิกัสสการ
พล แก่เทวดาผู้รักษาพระนคร
ทั้งหลาย

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๔

๕๓

คัสส่า ปรุญญานภาเวน เทว—
คาโย เกษวันคั หัตถิ มังกล—
วารณคัถาย ชานขุ.

เทวคาทังหลาย ไค้นำมาซัง
มงกลวารณหัตถิฉิมมิเกช เทค
ปรุญญานภาพของพระนางเจ้านัน

คทา อัสสิคัสสหัสโยยปริวารโค
ทิลังโก นาม มิลักขราชา ทริ—
ปรุญชัยสัส คณ्हนคัถาย ชาคโค.

ณกาลครั้งนั้น, พระเจ้ามิลักข
ราชา พระนามว่าคัสสิก เสด็จมา
แวกล้อมด้วยโยธา ๑๐๐๐๐ ยกมา
เพื่อจะถล่มเอาเมืองทริภุณชัย

คชวรสัส ชนเช มหายโส
มัยเณ ชินทาวโร หัตถิยาเล มัย—
ฉิมมาสนะ นิสัทธิวา ชเนกโยเจติ
ปริวารโค ยัฉิมทวาเรน มัย—
ฉนคัถาย นิกขมิ.

พระเจ้ามหาบาลีเสด็จทรงคช
ช้างอินชระเสวี พระอินทวร
ประทัยหลังช้าง กวาวูช้างดิธ
ท่ายช้าง แล้วยกแวกล้อมชนน
โยชากออกมากโดยยัฉิมทวาร
เพื่อระบุนาการ

คทา มิลักขราชา เสกกุญ—
ชรสัส ทนคัคเค วัคคัรสิสมชัยค
ทิสวา มรณภยโก ชุทฐภูมิย
ฐาคู อัสสิโกนโค ปลายิ.

ลาคัยนั้น พระเจ้ามิลักขราช
ก็ทักพระเนตรเห็นว่ามีปลายนาง
แห่งพระยาช้างเผือกโผล่รุ่งเรือง
ก็ยังเกิดความกลัวแต่ภรรยา ไม่
สามารถจะทรงคชได้ ในยุทธ
ภูมิ จึงได้ปลาศนาการหนีไป

สัพเพ ๑ โยธา ทิสิตล
ปลาชื้อ.

ฝ่ายโยธาทั้งหลายทั้งปวงคำ
ก็พากันหนีไปสู่ทิศอันทิศใหญ่

คโค ชัยราช เหม นิรพัท
หริปัญชัย อโกลิ.

จำกิมแก่นนี้ เมื่องหริปัญชัย
ก็เกษมปราศจากภัยอันตรายต่อมา

หริปัญชัยผู้ศักดิ์กาโล ปวิ—
ปณโณ.

อันนี้ เป็นชัยศักดิ์กาลแห่งแม่ของ
หริปัญชัย

ยบวิบุรณ แล ๖๖

จัมมเทวีธา ปุคโค ปน อัน—
ทวโร วิสุ รัชชี กาเวศุการมา
หุคฺวา ชัคโคโน วุ มาคุยา
กณลสิ.

ฝ่ายว่า พระอินทรวรราชบุตร
ของพระนางจัมมเทวี ปรารถนา
จะไคร่ครองราชสมบัติให้ต่างก้าว
ออกไป จึงไต่ทูลแก่พระมารดา
ความชอบของตน

สา คิ วาสุเทวีสส ชิสฺสโน
กถาเปสิ.

พระนางก็ให้ราชบุตรไปแสดง
การแก่พระवासุเทวี

วาสเทโว เอกเทโว หริ—
 ปุณฺณชยัสส ปรีคณิมทิสภาเค
 สวณภักเร สุหยพเพท พุทฺธ—
 ชฏิล นาม อิลี ปทิวสติ คโค
 ปรี ลุทฺธชยพเพท เอโก เสงางโค
 นาม ลุทฺธโก ปทิวสติ คโค ปรี
 วิภกนภักเร สหยพเพท สุพฺพธมา
 นาม อิลี ปทิวสติ อิมเทโว สเ
 วิชชี การุทกาโม คณคฺวา พุทฺธ—
 ชฏิล วัณทิกฺวา คโค คโค ปรี
 คณคฺวา เสงางคณคฺกั มกั—
 คทฺเทสสั กัคฺวา คโค ปรี คณ—
 คฺวา สุพฺพธมา วัณทิกฺวา คเมว
 นคฺวี ยาทคฺวี.

คั สคฺวา อิมเทโว อีคฺคโน
 มาคฺวี วัณทิกฺวา อีคฺคโน ยีวาวี
 ธาธาธ วาสเทวีสมา วุคฺคินยา—

พระวาสเทพทั้งนี้กล่าวกะพระ
 อินทรวินน์ว่า พระฤๅษี ชื่อพุทธ
 ชฏิล ได้สำนักอยู่เหนือเขาชยพรว
 พท ใกล้ฝั่งแม่น้ำสวณภัก คำน
 บวรมทิสภาภคแห่งเมืองทวิภูษชัย
 เบื้องหน้าคณคณไป พรวานโพรคน
 หนึ่งชื่อ เสงางคณคณอยู่ใกล้เา
 ลุทฺธชยพเพท ก่อนนั้นไปอีกพระกา
 ยชชยสุพฺพธมาฤๅษีสำนักอยู่ณเขา
 สหยพเพทใกล้ฝั่งแม่น้ำวิภกนภัก
 ถ้าหากว่าพระอินทรวินน์จะ
 ครอบงาสมยคฺวีไซ้ จึงไปอภิวินน์
 พระพุทธชฏิลแล้ว ถ้าคณคณนี้ จึง
 ไปคณคณแล้วให้พรวานเสงางคณเป็น
 มัคคทเทสพา ก่อนนั้นไปถวาย
 อภิวินน์พระสุพฺพธมาฤๅษีแล้ว จึงขอ
 นกรกระทานนินเด็ก

พระอินทรวินน์ทั้งนี้คำพระวาส
 เทพ ก็ถวายอภิวาทพระมารกา
 ของคณแล้ว พายีวาวของคณไป

เมณ กั้นควา สัพพะหมิต^๕ วันทิต^๕ควา
นกร ชวา.

โคขุนนิมธันพระวาสุเทพกล่าวแล้ว
ครั้นแล้วจึงอุทวิาทพระสุพระหมฤ
ณชอเมอง

คโค ปรี เฉลางคฤทชเกณ
สัท^๕ สัพพะหมิต^๕ เอก เจมณคว^๕
มาเปควา อินทวรัสส อทาสี.

ถ้าคั้นนั้น พระสุพระหมฤณ
กนิยายเฉลางคฤทชเกณ ก็ได้
สร้างเมองหนึ่งขึ้นเป็นนครอันเกษม
ให้แก่พระอินทวร

คทปาทาย อิมัสส นกรัสส
เฉลางคณติ นาม อโหสิ.

ชาครียเทคนั้น ชื่อพระนคร
นั้น จึงเรียกว่า "เฉลางค"
กระนั้นแล

คโค ปรีธม^๕ กาลธ อินทวโร
มาคว^๕ วันทิตกาโม อคคโม
มาควา คคค ชาคมนคณาย
เอก อมิจิ ชาคมาเปสิ.

ในกาลเขื่องนาคอไป พระ
อินทวรก็ไกร่จะถวายอุทวิาทพระ
มารคา จึงยังคยให้อำมาคยผู้
หนึ่งไปเชิญพระมารคาของทนมมา
ในนครเฉลางคณ

โส หริปัญชช^๕ ชาคณควา
จัมมเทวียา สัพพะ ปุคค^๕ อาไร
เลสิ.

อำมาคยนั้น ไก่มาสู่เมอง
หริปัญชช^๕ ทูลประพฤคิเทศทั้ง
ช่วงแก่พระนางจัมมเทวี

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๔

๕๑

สา คุญวิญญา อินทวร
ขัสสิฏคาม ทวีปญชยา มหา—
ขีรวาณ นิกขมิควา ธนุกกเมน
เขलगคณครมณขัตตา เขलग—
คณคร อินทวร มหันเคน อัสส—
วิเชน อภิสัญจิ.

พระนาง ก็มีพระฤทธิชัยอัน
ปราณนารโครพหพระอินทวร จึง
เสด็จออกจากเมืองทวิญชัย ด้วย
มหายาวรายไปโดยลำคยไคถึงแล้ว
ซึ่งเมืองเขलगคณคร แล้วไค
อภิเศกพระอินทวรในเมื่องเขलगค
ด้วยมหันตอิริยชัย

อินทวรราชา ปณ อัสสโน
มากยา มหันค สักการ วันทิกวา
สัมไมทิ.

ฝ่ายว่าพระอินทวรราชา ไค
ถวายอภิวาทพระมารดาด้วยมหา
สักการไคบรรเทิงพระฤทธิชัยแล้ว

สา ๑ เขलगคณคร มาเส
วลิกวา สัพพหิมสิ อายุธิกวา
ทวีปญชย บัจจาณมิ.

พระนางนั้นประทับอยู่ในเมือง
เขलगคณครตลอด ๖ เดือนแล้ว
ก็อธาลาพระสุพรหมญาณิกถัมมาสู่
เมืองทวิญชัย

จัมมเทวี ปณ อากันควา
อนนกุลสสสัมภาวะ กักควา เทวี
มาเส วลิกวา อเนจค คค.

ก็แลพระนางจัมมเทวีนั้นกลับ
มาแล้วไคสร้างอนนกุลสสสัมภาว
อยู่ไคประมาณ ๒ เดือน ก็ทิวงค

มหายโส มหาราช
 ปลื้มใน รทนต์เบ
 รัชช อดิศวีสาน
 กาเรลิ ทริปัญชเบ.

ฝ่ายพระมหายศมหาราชเจ้า
 ก็ไ้เลือกมโสดแล้ว ในพระรัตน
 ไตรย ไ้เสวยราชอยู่ในเมือง
 ทริภัญชัย ไ้ ๑๐ พรรษา

ยัสมี ปณ วิสเส วาสุเทโว
 ชิลี ทริปัญชชัย มาเปลี ทโค ทุติ—
 ขวิสเส รัมมเทวี ทคามิเสกกา.

พระवासเทพญามิ ไ้เนรมิตร
 เมืองทริภัญชัย ในมโกลา แต่
 กาลนั้นในชก ๒ พระรัมมเทวีไ้
 อภิเศกแล้ว

สา ๑ สข ทริปัญชเบ สัตต—
 วิสสานิ รัชช กาเรลิ.

พระนางนั้นไ้เสวยราชอยู่ใน
 เมืองทริภัญชัย ไ้ ๑ พรรษา

ทโค ปรี มหันตยโส อดิศ—
 วิสสานิ รัชช กาเรลิ.

ถ้าชยันต์นั้นมา พระมหันตยศ
 เสวยราชไ้ ๑๐ พรรษา

รัมมเทวีชา อุษย์ศักดิ์กาโล
 ปวิปัญไธ.

อุษย์กาลแห่งพระรัมมเทวี
 เขยบริษณ แล ราช

(เขยความในจินดามณีเป็นกรณี)

ทามเทวียงษ์ ปรีเฉท ๔-๕-๖

คชนันไฉฉยเคิมความชาด

จึงไค้เ้าความในจินกาลมาลินีมาแทรกให้เต็ม

คโค ปรี ฝน สักถุ ปรีนิฬ—
 ฟ่านโค ทวิศทากิณัส สทัส
 ปริมาณัสส อูปริ จุคตสวัณเว
 ชิมัสส ๑ รุสกรวาชัสส พา—
 วิสคิปริมาณกาเล ผลุนยุณณ—
 มิช วาสุเทโว นาม อิลิ ทริยุณ—
 ชยปุริ มาเปลิ.

จำเคิมแก่นันเ้ามา พทรรคักรวาช
 ประมาณ ๓๒๐๐ ปี ในชก ๔ รุ
 คักรวาชประมาณ ๗๒ ปี ผลุนมาค
 ยุณณมี พระญาฉิวาสุเททโคตวัรัง
 เมืองทริภุญไชย

คโค ทุคิยวัสเส จัมมเทว
 ลวปุรา อากันทัว ทริยุณชเย
 วัชชี กาเลสิ.

แก่นันเ้าได้ ๒ ปี พระนางจาม
 เทวี่มาค่นเมืองลวปุระ ไค้เสวย
 ราชในเมืองทริภุญไชย

คโค ปรี ชิมัสส ๑ รุสกร—
 วาชัสส นวักกรทศคปริมาณ—
 กาเล อากิรารวา ทริยุณชเย
 กคามิเสโก.

เขื่อนนำแก่นันเ้าอีกประมาณ
 รุคักรวาช ๔๐๑ ปี พระอากิรราช
 ไค้จักเ้าในเมืองทริภุญไชย

คโค ปรี รุสกรราชสีส ยัญ—
 วิสัศกนร รุสกรปริมาณกาล
 ทรียัญชยประ มหาวาตสมัค—
 มัค ปุราณกลาย สันนิฐาน
 คณิ ทรียัญชย ราชวิสา—
 สาเรน สมนิ.

กัธมา ยัคคเมวค.

อิทานิ คเมว สันนิฐาน
 ปากฎกรณิตถาย อิมัสส ทรีย—
 ญชยปริสส อัญชัคอิทโค
 กเถคัพพาว.

ยัพเพว กิร วาสเทโว สัก—
 กทันโค อนัสสโส พุทธชฎิล
 สัพพทิมาคิ ยัญสหายกา กล—
 ยัคคา พุทธสาสนะ ยัพพิชวา
 ยัญกัคคชั สักชัควา วินยัสส
 กรภาว สัสสัคเชควา ทินายา—
 วิคคควา อัสสิยัพพิชชั ยัพพิชชัส.

จัมกิมแก่นัมา รุคักกราช
 ๔๒๕ ย เป็นเรื่องกล่าวด้วยมหา
 ชาติที่โกประชุมในเมืองทริภุญไชย
 แลราชวงศ์ทริภุญไชย

เพราะเหตุนี้เรื่องพระมหาธาตุ
 ระบุไว้ก่อน

อีกจะกล่าวถึงเรื่องประกิจ
 ฐานพระมหาธาตุตั้งแต่ความ
 เกิดขึ้นของทริภุญไชยจนครบ เพื่อ
 จะกระทำการประกิจฐานพระมหา
 ธาตุนี้ให้ปรากฏ

ทั้งได้ยินมาในกาลครั้งแรก
 พระवासเทพ พระสักกทัต พระ
 อนุสิช พระพุทธชฎิล พระ
 สัพพม ๕ คนเป็นสหายกัน บวช
 ในพระพุทธศาสนาเวียนพระโค
 ยัญชำนานู กิไว้ว่าพระวินัย
 เป็นกรรมอันหนัก จึงได้สักมา
 บวชเป็นฤๅษี

จอมเทววิงษ์ ตอนจีนกาลมาลินีแทรก

๑๐๑

สุดกัณโธ ปณ คิทธิ พุทฺธา
ลวปุระ วลี.

พระสุกกัณท์ ไปอยู่เมือง
ลวปุระ

วาสเทวากโย อิกเร ทัช—
กาโร อภิญาพล ชักว สยาม—
เทเส วลี.

พระญา ๔ พระองค์ มีพระ
वासเทพเป็นต้น ไก้อภิญาพลมา
อยู่ในสยามประเทศ

เทส วาสเทโว โรตินทิ—
คเระ อชฺฐพเพ พุทธชฺฐิล
สารนทคเระ ชุทธพเพ อนัสสโส
ทสิททวลลินคเระ สัพพทสิ วิง—
กนทคเระ สกัณพเพ วลี.

พระवासเทพอยู่เขาอชฺฐพเพ
ใกล้ฝั่งแม่น้ำโรตินทิ พระพุทธ
ชฺฐิลอยู่เขาชุทธพเพ ใกล้ฝั่ง
แม่น้ำสารนท พระอนคิษย์ไป
อยู่ในเมืองทสิททวลลินคร พระ
สัพพทไปอยู่สกัณพเพ ใกล้ฝั่ง
แม่น้ำวิงกนท

เทส วาสเทโว เอกทิวส์
อชฺฐพเพกา โอวชฺฐท ทักคิปปเท
เทวี ชักคยเท เทวี ควบยเท
เทวทิ ฌทาวเก ลกัธวา โยสา—
เยลี.

วันหนึ่งพระवासเทพลงมาจาก
ยอดเขา ไก้ทาวก ๖ คนอยู่ใน
รอยช้าง ๒ ในรอยโค ๒ ในรอย
กิ้งก่า ๒ แล้วเขาไปเลื่องไว้

เท ๑ ธนัคกเมน วิทคิธวา
นิธลวาสิกา พุทฺธา วาสเทวีส
อชฺฐวิฐากา อเทสิ.

ครั้นคนเหล่านั้นไท้ญแล้ว ก็
ไก่อัญเป็นคู่กัน แลเป็นคู่อยู่จาก
พระवासเทพ

เฮกา กิร มีค วาสเทพวิสต์
 ชัสสววิฐาน อากทา สัมภว—
 มีสส์ก บัวิทวา คัพภัน ทักวา
 ทเว มาณเส ปุคเค วิชายิ.

ยังมีนาง เนชิตวทนางมากินน้ำ
 มุครพระวาสเทพด้วยไว้ ก็มีทอง
 กลอกลูกแกผลอกออกมา

วาสเทพโว ทษานโน อังคลิ—
 วิณคคเคน ชีเรน เท ไปเสส เค
 ปัน ธนกกเกเน วาฑณบิยัคคา
 นิดุสสังคมีส เทส ปุวิโส กุนวิสิ
 นาม อิตถิ มีคูปยติ นาม.

พระวาสเทพก็มีใจเอ็นดู ให้
 คุกนวมอีกนค่างนมน ใหญ่ก็ให้
 ชยเป็นคูกัน ทารก๑ คนแม่ ขาย
 ชอคนวิสิ หลึงชอมีคูปย

วาสเทพโว มีคสังจนคร นาม
 นคร มาเปควา กุนวิสิ ตักถ
 รัชชี การยสิ อิกเร ๑ ฉชเน
 นิดุสวาสิก ตักถ วสาเปสิ.

พระวาสเทพก็สร้างเมืองชื่อ
 มีคสังจนคร อภิเศกให้๑คน
 เปนเจ้าครองเมืองต่อไป ให้ชน
 ๖ คนทเป็นคู่อยู่ด้วย

กุนวิสิราชา ปัน วาสเทพวิสต์
 โธวาท ฐักวา มีคสังจนคร
 ตักถตักคก วิสสานิ รัชชี กาเวสิ.

พระเจ้ากุนวิสิราชก็ตั้งอยู่ใน
 โธวาท พระวาสเทพเสวยราช
 อยู่ได้ ๑๑ ปี

จามเทวีวงศ์ ตอนขึ้นกาลมาลินีในทรก

๑๐๓

กุนวิสิสส์ คโย ปักตา กน—
วิราชา กุนวิไลโล กุนวิสิคณา—
โสติ.

มีพระวาชบุตร ๓ องค์ ชื่อ
กุนวิราช ๑ กุนวิไลโล ๑ กุนวิสิค
นาศ ๑ (ในจามเทวีวงศ์กุนวินาศ
กุนวิโรส, กุนวิรังส.)

วาสเทโว ปณัสส คินัน ปัก—
คาน วิสฺ นคว มาเปคฺวา อทาส.

พระวาสเทพสร้างเมืองให้แก่
กุมารทั้ง ๓ ในองค์ละเมือง

เศส กุนวิสิคณาโส ชิตฺโน
ชิตฺเยน มิคสังฆนคฺม ราชฺช กา—
เวคฺวา ปณ อสิณมา มายเค รันนฺปุเว
ราชฺช กาวเส.

พระกุนวิสิคณาโสได้ช่วยราช
คตฺยิกาในเมื่องมิกสังฆนั้น แล้ว
พระญายัสสร้างเมืองใหม่ชื่อรันนปุ
(รันนปุ) บ้ายพระกุนวิสิคณาโส
ให้ไปครอง

โส คํ รันนปุ กญฺฐคณฺธิ—
ชุปม กักฺวา มาคฺยทรวณฺธิญฺญก
ณฺธิกักฺวา ชมฺเมเน วิณาสชิ.

กระษัตริย์องค์นี้ ได้ตามเมือง
ให้ฉิบหาย เพราะเหตุข่าวระแวง
ลูกคณแม่เปรียบด้วยไม้คั่นรังซึ่ง
เป็นอธรรม

คทา วาสเทโว เจมญฺฐานํ
วาริชฺมาโน ชมิทากํ พทฺธิสฺส

ครั้งนั้น พระวาสเทพก็เที่ยว
หาทเถมมา เห็นทนายคนหนึ่ง

ปณิธิฐานันท์ ทิลา ชิต ยม -
 เหมันท์ วาจิ สันนิฐานันท์ ทิลา
 ทิลา พิงคนทิวเร เขก นก
 มาเปลี่.

เป็นทั้งพระพุทธรูปสาสนา สันนิฐานันท์
 ทิลาเป็นพระพุทธรูปสาสนา ทิลา
 เมืองลงไกลฝั่งแม่น้ำพิงคนทิว

มาเปลี่ว่า ๑ ยม ๒ เปลี่ว่า
 ชิตินาท สหายก สักกาทินาท
 ชิตินาท สักกาทินาทเปลี่ว่า นัตติ
 ทิลา ชิต นก อรหัตติ จิน -
 เกลว ชิตินาท สักกาทินาท ทิลา
 วิทเร เขกนัท เวฬุณเฑ พิน -
 ชิตินาท ทิลา พิงคนทิวเร อนุ -
 โสเคน ปติณ.

ทิวเรสร้างเมืองแล้วจึงคิด
 พระสักกาทินาทพระสหายเราเป็น
 คนมีสักกาทินาทไม่มีใครเสมอเรา
 เชิญมา (เห็นแล้วปลุกอาทิน) ที่
 เมืองนี้ จึงเขียนหนังสือผูกแพ
 ไม่ให้ปล่อยให้ลอบคายสาสนาไป
 เมืองลวปุระ

สักกาทินาท ทิลา วาจิ
 เวฬุณเฑ อรหัตติ พิงคนทิวเร
 ปติโสเคน อนุปติโสเคน.

พระสักกาทินาท เมื่อไ้ข้าม
 ทิวเรทิวเรแล้ว ทิวเรไม่
 ให้ปล่อยทิวเรพิงคนทิวเรเมือง

วาจิเทโว สักกาทินาท สัก -
 พินทิวเร พิงคนทิวเร

พระวาจิเทโว จึงลง
 ให้ทิวเรทิวเร

สุดกัณฑ์ โศกโศก โศกโศก
ลวปุระ จักกวัคคีสส์ วัณโณ พช
ชิตานเควา เจมวักคิ วัณโณคคิ,

พระสุกกัณฑ์ จังว่าควรไป
ขอพชพระเจ้าจักรพรรดิเมืองลวปุระ
มาไวเณงนังพระเจ้าเวณ

ศกทา เค อุโณ ชัญเจมคเคติ
ปวิสสเคติ สักช ควบ นาม ทุก
ยานหลั.

พระกายศก ๒ ก็คกลงกันตั้ง
นายควระ (ควาย) ให้เป็นทูกไป
ถัษวิวาร ๕๐๐

ควโย คณควา ลวปุระอชค
จักกวัคคิราชาน วัณคควา วา--
สุเทวีสีนา ถณค สัพพิ ปวคค
ถณค

ทูกไปไคถวายยังคมพระเจ้า
ลวปุระอชคจักรพรรดิราชแล้ว ถ
กรวยทูลประพฤคิเทศคามทพระ
วาสเทพฤณังคให้ทรงทราบทุก
ประการ

ควโย คคคเค เอก วัณค วัณคควา
วัณควัณค จักกวัคคิราชาน ชา--
ชคค.

ทูกไคชัญ เมืองลวปุระดังช ๑
จึงไคทูลลาพระเจ้าจักรพรรดิราช

จักกวัคคีสส์ วัณโณ ชิตา
วามัญญนกร ษเทสวัณโณ ชคค--
คณคค จัมมเทวี นาม เคมมาส--
คณคค ชคค.

เวลานันพระราชาชิตาพระเจ้า
จักรพรรดิพระนามว่า จามเทวี
ไคเป็นอชคคณคค เจ้าประเทศราช
ในเมือจามัญ ทรงควรวักไค
๑ เกอน

จากวัดศิลาขาว จมื่นแก้ว นาม
อัครโณ อัคร ชือ ราชภาวศัลยา
ป่าเหล็.

สา ๑ สัพพัญญุสคติเกณ มพา-
ปวิวาเรน ชัญญุสคติ ๑ ศิษฏก-
ธรมหาเถรพิ นาว อภิรัชชิต์ว่า
สัคคที มาเสถี พิงคนทียานุสา-
เรน ชือ ธนบุรีคทา.

วาสุเทโว ๑ สุกกทันโต ๑
สัพเพติ นาคเรติ สัตถ์ ค จมื่น-
แก้ว หริปัญเช นิสีทาเปตว่า
อภิสิญญ์.

คตยาทาบ อิมัสส นกัรสส
หริปัญชยันติ นาม ขาว ชือ-
ชัคคณา ปรมีปราคันคิ.

สา จมื่นแก้ว สัคคทาติ ชือ
ธนบุรีคทา มาชปัญณณมิช แก้ว
ปุตเต วิชายิ.

เชฏฐปุตโต มทาสโส ก-
ณัญญู อินทวโร อโหสิ.

พระเจ้าจักรพรรดิ ได้ส่งพระ
ขามแก้วองค์นั้นแลให้มาเป็นเจ้าแผ่นดิน
กินตามทศกัณฑ์ไปชอ

พระนางขามแก้ว เมื่อยกวพล
มานั้น เป็นภรรยาแก้วกับขมิ้น
ยศใหญ่ ๕๐๐ กับพระมหาเถร
ทรงโคตร ๕๐๐ ทวนแม่เจ้า
พิริมา ๗ เกือนเจรง

พระวาสุเทพกับพระสุกกทันต
พร้อมด้วยชาวเมืองก็เชิญพระ
นางขามแก้ว ให้ตั้งอภิเษกเพณ
แผ่นดินทอง (หริปัญช)

เทศน์ เมื่องจรมชว่า หริ
ปัญชมาทุกวันนี้

พระนางขามแก้วมาถึงเมือง
ได้ ๗ วัน ก็ประสูติพระราชบุตร
ฝาแฝด

องค์หนึ่งนามว่าพระมหายศ
นังชยาว่าพระอินทวร

จนเทววิธน์ ตอนขึ้นกาลมาลินีเทวรถ

๑๐๗

อินทวรัลส์ ชนคยโสคย
นาม.

ภายหลังพระอินทวรถุมารไ้
เฉลิมพระนามว่าพระชนคยโส

เตส สักทวิสลักกาเล มหา—
ยล รัชเช อภิลัญญ.

พระมหยศ ครั้นพระยาไ้
๗ ขวย ไ้ชกัศกรชงเมอง

รมเทว ปน พทอสาสเน
อนกอสลสมีภาเร ชุยอินทว
นกรคคิกาน เทวณ ญญญ
อินนิกลักการญ ชทาส.

พระนางจามเทวี ก็ตั้งก่อการ
กศลปลุกศรัทธาเพิ่มภูลยารมิลง
ในพระพทอสาสนาเป็นอันมาก แล
ได้ทำบุญพลั้มมีกลักการแก่พระ
เสธเมองทรงเมอง

คัสสา ญญญภาเวน เทว—
คาโย เทชนนค หักค มังคล—
วารณคดา ยานยล.

พระนางทรงบุญยารมึมากนั้
เทพเจ้าทั้งหลายไ้ นำช้างมงคล
ชนมึเตชไ้มาเป็นคู่ยารมึ

คทา อัสคัสทัสโยชยวิ—
วาริโก คิลงโก นาม มีลค—
ชวาช หริญญชยลค คณท—
นคดา ยชคโต.

ในกาลนั้นมึพระเจ้ามิลักชวาช
องค์หนึ่งทรงพระนามว่า คิลงก
มึพลโยชนาเป็นอันมาก ยกรายค
เขาเมองหริญญชย

กษัตริย์ ชินเช มหายโส
 มีชีณ อินทวโร หักดีปาเล บั—
 ธิมาสนะ นิสิตีควา ธเนถโยเจติ
 ปรีวาริโก บัฉิมทวนาเน บัช—
 ณนัตถาย นิกัสมิ.

พระเจ้ามหันตยศกัถรงคธช้าง
 พระอินทวรราชกัประภัตถัยช้าง
 เป็นหักดีปาเล นำพลออกจาก
 พระทวารคานประจินเขี้ยวขาศัก

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๗

ตโต กวเ นิลกณฺฑชาอาเว
 สักคิ ฯ จาเป กวณฺเณมิกยเย
 สเว ชวเช ชักควยเย
 นิลล ลักเชนคา ยนฺโคปชาเค.

คทา จาริกชกา เทวา
 นคว รุกขมถัก
 ชัญญมณฺญ ชักโชนเสนคิ
 คณฺฑว เค เค ภิกขุ.

เคยฺย ชุโก กุมารว ฯ
 สพิชา ชิตฺสคิมา
 คณฺฑว มัลลชวชาน
 อมณพลพาทน
 มิกคณฺฑ ชูปคณฺฑว
 ชลฺลิมภิกว เคสรา.

ลํกณฺเณมิกยเย นิลกณฺฑชาอาเว
 สักคิ ฯ จาเป กวณฺเณมิกยเย
 สเว ชวเช ชักควยเย
 นิลล ลักเชนคา ยนฺโคปชาเค.

คทา จาริกชกา เทวา
 นคว รุกขมถัก
 ชัญญมณฺญ ชักโชนเสนคิ
 คณฺฑว เค เค ภิกขุ.

เคยฺย ชุโก กุมารว ฯ
 สพิชา ชิตฺสคิมา
 คณฺฑว มัลลชวชาน
 อมณพลพาทน
 มิกคณฺฑ ชูปคณฺฑว
 ชลฺลิมภิกว เคสรา.

นทสนันนทรว
 บัศว่า อุดมเปเทศก
 สัณญาเวรันทาเปณคิ
 พลาณ นิสิตาเปยช
 วิสรมิตถาย กิพันค
 โลกกาลมิตี ชัยยเค
 เอก อมิจ เปเสนคิ
 กถาเปณคิ มลิกชก
 มย ภาคิเจษชา คุยที
 บัศสิคิ คิ อิวาคตา
 บัศโล สกยัคคาน
 สัชเชนคิ สกพาพน
 ธรรมาโน มา จิ
 คมิตถาม อิทานคิ

๒
 ครั้นเข้าไปถึง อุดมเประเทศ
 อันมีผู้ไกลแฉกไกลเที่ยว แล้วให้
 ยืนภาทของสัณญาพักพลนิทรา
 เพื่อให้หายเหนื่อยชั่วเวลาหนึ่ง
 หน้อยแล้ว จึงส่งอำมาตย์ผู้หนึ่ง
 ให้ไปเฝ้าหาความเมื่องกระพระเจ้า
 มลิกชราชว่า “เราทั้งสองผู้เป็น
 พระภาคิโดยของท่าน ได้มาแล้ว
 ในทัน เพื่อจะเห็นพระเจ้าองค์
 พระบิศลเจ้า จึงกระเศียรมพระบุตร
 ทั้งหลายของพระองค์ทั้งพาหนะ
 ของพระองค์โดยทวนเด็ก ชย้า
 ไก้ข้าเลย เราทั้งหลายจักไป
 เกยวน”

โส คณัศว่า คัสส วิธาสี
 กุมาราน คดา กดา
 คัสส คิ วณ สักวา
 มลิกโช เอกทพว

ทุกนั้น ครั้นไปแล้ว ไก้ทูลแก่
 พระเจ้ามลิกชราชขึ้น ตามคำ
 กล่าวของพระกุมารทั้งสอง พระเจ้า
 มลิกชราช ครั้นไ้ฟังคำอำมาตย์

๑. นทสนัน นทสนัน

๒. อุดมเปเทศก ที่ตำบลเนินสูงแห่งหนึ่ง

อุโ ภักวิธสา ทก
เคส วิยาธิ กิตักกา
หัตถิธัสสพลา เคส
โยธา สุวาธิ กิตักกา
มิลกัสส วโ สุควา.

อัมมิโ ทิ อธิ พวิ

อุโ บัญวโส เทว
หัตถิธัสส วิธา มิตา
ภาคโร หัตถิธัสส
กณิธัสส มัชฌิมโก มโ
บัจฉโก หัตถิ ธะโก
หัตถิธะกามาตคา
กิสทัสสา สุวา โยธา
เอทักกา โทณติ เท นัตถา

ราชา คัสส วโ สุควา

อัมมิฐนคิ สมารพิกิ
สกปานิ ปหริควา
มทาสสิคิ กโร

นั่นแล้ว จึงกล่าวกะทุกคนนั้นกันว่า
“คุณทวด พระกุมารทั้งสองนั้น
มีพระราชมารดา รัชชของกุมารทั้ง
สองเท่าไร ข้างม้าพลสุริโยธา
ของกุมารทั้งสองมีมากเท่าไร”

เมื่อธำมาทย์ได้ฟังรับสั่งพระ
เจ้ามิลกชวาชาตาม จึงได้ทูลความ
ว่า “ข้าแต่ทวดกาเหว่า พระกุมาร
ทั้งสองมีพระมารดา พระราชมารดาทั้ง
สององค์นั้นได้ประทัยชอบเห็นอิทธิ
ช้าง พระภากาอยู่ค้อยช้าง พระ
กนิฐาณินว่าอยู่กลางช้าง มีช้าง
แต่ละตัว ๆ ตามมาเบื้องหลังพวก
สุริโยธา ๑๐๐๐ ข้างมากและตัว
พระมัทธกะของพระองค์มีพลโยธา
ประมาณเท่านี้”

พระราชาได้ฟังคำทูลนั้นแล้ว
ทรงพระปราชญ์เล็งเห็นเป็นทุก แล้ว
คอยพระหัตถ์ของพระองค์ทรงพระ
สรวลเป็นอันมาก ท้ากตรัสเหตุ

จามเทววงษ์ ปรีเฉพ ๑

๑๑๓

เฮว วัคควา เกล ทุคามิ—
 รัส ฆมกุฎฐิทาย ทักวา อัมโม
 ขดา วรสี ภาดา กโรมิ นัคคาไว
 เม อิทา คมัสสติ ทักขยาทา
 ภวิสสติ เต ทักถ ติฏฐิตุ คาว
 อหิ ทักถ คมิต วัคควา คํ ว
 ปติเปสเสสิ

โส สุกุฏเทว เกล วัคความิ
 วัคควา อากันคาว สัพพะเต ปุคค
 เกล อนุสสาเวสิ

เต อูโรยิ คํ ถถ สัคควา อหิ—
 วิช โสมนัสสชาตา คุฏฐากาเรน
 ทกพลนิภายานิ ทัสเสคฺวา สญ—
 ญาเยคฺวา อัมโม อชช กาลัสมิ
 อัมมิตากิ ษคคัสสัคคิ มลลิกชวาชานิ
 ลภิสสามาคิ จินคยิดาคิ

ครั้นพระราชาครัสกันแล้ว
 จึงประทานธนญญิกาย ให้แก่
 ข้ามาคยัทธของพระกุมารทั้งสอง
 นั้น แล้วครัสว่าแนะพ้อเฮย หลาน
 ปราดนาอย่างไรวะเราจะทำอย่างนั้น
 พระหลานเราจักมาในทัน การเกิน
 ฉายากก็จักมี ให้กุมารทั้งสอง
 คอยอยู่ในที่นั้นเถิด เราจะไม่ใน
 ทัน

ครั้นครัสกันแล้ว ก็ส่งท
 นั้นไป ทูตนั้นก็ไปทูลแก่พระเจ้า
 มลลิกชวาช โดยชอยกันแล้ว
 ก็มาทูลข่าวคราวทั้งยวงนั้น แก่
 พระกุมารทั้งสองนั้น

ฝ่ายว่าพระกุมารทั้งสองนั้น
 ครั้นไปฟังถาถนั้นแล้ว ก็เกิด
 โสมนัสอย่างยิ่ง จึงไปแสวงทุก
 ทั้งหลายแก่พลนิกายของตน ด้วย
 อาการอันคยภูแล้วให้สญญาว่า
 “แนะพ้อเฮย ท่านทั้งหลายจงคิ

ว่า” เราทั้งหลาย จักได้พระยา
มัลลิกขราชผู้ศรัทธาของเรา ใน
กาลฉนั้น

จามเทวี ชานามาคี วรสุ.

พลนิกายทั้งหลายก็กล่าวว่า
“ข้าพเจ้าทั้งหลายทราบดีอยู่แล้ว”

มัลลิกขราชผู้ กาลฉนั้น พล
ลัษเฐศวร มีชื่อนันตีกสมเขย
อัสสทิสสมัคเคที สุวโยธา—
พลนิกายเอที เกล่ ฐิติฐาน
ธาคัญฉ

ฝ่ายพระเจ้ามัลลิกขราช ก็พระ
เดวียมพลในกาลเป็นระหว่างนั้น
ก็ไต่ยกกันมาสู่ที่ตั้งพิธของพระ
กุมารทั้งสอง ด้วยสุวโยธาพล
นิกายทั้งหลายประมาณ ๘ หมื่น
ในมัจฉณตีกสมเขยนั้น

ธาคคกาลโค ชัยฐาน เกล่
ปลายนภเชน สกาลพลนิกายเอที
วาคเวเคน ธาธวัณฉ.

สุวโยธาทั้งหลายด้วยทั้งพล
นิกายทั้งสี่ พวกกันเล่นมาโดย
กำลังเร็วครุฑนเพราะความกลัว
แต่การหนีไปแห่งพระกุมารทั้ง
สองนั้น จำเริญแก่กาลอันมาแล้ว

คัสสทิสศัพทนิมัยปรมานเณ เกล่
ฐิตาน อัสมัยคเคเขย ชัยปลายมา

ครั้นเมื่อกาลประมาณ ๓๐๐ ๖
๓๐๐ ๖ ยังไม่ถึงสถานทีพระกุมาร

กัททันตา หุตวา หุทาติ อัสสัสสา
 สุตสสณฐา ฯ หักคณเณ นันนมา
 เกสฺส พณิกายานํ สักคิสวโต—
 มรชคกักกณณจาทัน กรว—
 วาสาณณกรวาทันนญฯ สุวชเต—
 เชน นนฉวคคควิซสาธสมมชช—
 ลคควิซสาธวณณ จกญุสสาททอน
 สมกคณนทนชการวคิ ทิสวา คโค
 ชนวิ ษานคคิ อัสสโกณโค คคค
 คคคจันค.

ทั้งสี่องค์ทัพแล้วเที่ยว ก่พากัน
 ดยกำลัง เห็นเห็นชยชัยมคธอิน
 แห่งหยาใจทั้ง “ข้า” ทั้งนี้
 ชยเห็นชยชัย ไก่เห็นแล้วจึง
 แสงสว่างแห่งทอง แลสร แล
 ไทมร แลพระขรรค์ แลจักร
 แลสิ่งของเป็นต้น แห่งพลนิกาย
 แห่งกษัตริย์ทั้งสี่แล้วด้วย แห่ง
 เกราะมอแล โลหะแลเกราะสรวม
 กายเป็นต้นแห่งพลยด้วย อิน
 วุฒิโพธิ์ชัยด้วยแสงพระอาทิตย์อิน
 มรรคมีสง่า ในเวลาเช้าวันพรอม
 ชัยเกิดเป็นมหันตการ สามารถ
 กะทบจักอุปสาทแล้ว

ศักดิ์มีญ์ กาเล สุริโย มีชัย -
ฉกติกากาเลคิกักันโต อควัย กา-
ปนทาไป สัพเพส มีลักขระชา-
ปนชาน มีชัย ปหริค เกสญ์ เสทา
มญันนค อควัยเวทน เวทยัคค.

ณลั๑คั๑ณณ ๑กั๑มิ๑ชา๑ระ๑พา๑กั๑น
 คั๑ย๑มา๑ไ้ ๑กั๑พา๑กั๑น๑ยั๑น๑หึ๑น๑ร๑อ๑ย๑ใน
 ๑ท๑น ๑กั๑ใน๑กาล๑ณณ ๑พร๑ธา๑กั๑ค๑ย๑ก
 ๑ไ้๑ล๑ง๑ม๑ช๑ณ๑น๑ค๑ก๑กาล ๑ม๑น๑สั๑ง๑น๑ค๑ก
 ๑น๑ร๑อ๑น ๑ไ้๑ป๑ระ๑หา๑ร๑น๑น๑ท๑ง๑สุ๑ว๑โย
 ๑ว๑ก๑ง๑ท๑ลา๑ย ๑ม๑พระ๑เจ้า๑ม๑ล๑ก๑ข๑ว๑ชา๑

เป็นพระธิดา ^๕หนึ่งเทอแห่งสุริโยธา
ทั้งหลายนั้น ^๕ก็ไหลออก ไหลพา
กันเสวยเวทนาขื่นนัก

กามาเร ชารักชกา เทวศา
๑ มีลักขามิ ชาคัยยัปติเรกศรี
อุณห์ ๕ เนติ.

ฝ่ายเทวศาทั้งหลายผู้รักมา
พระกามาเรทั้งสอง ก็ดำรงความ
วิธเป็นอันมาก ยังเกิดผลเสนา
พระเจ้ามีลักชราชา แลสุริโยธา
ทั้งหลาย

กามาเร น วิคทิสโคย ลัก
สยวิคคินัน.

พระกามาเรทั้งสองก็ให้ ขมขื่น
กะพระเจ้ามีลักชราชาอันอยู่แต่ที่
อันคนเป็นอยู่แล้ว

กทา อนันตโยโส อักคโน
ชาเวีย ไทราธิปติ ปุณิ ชาเวีย
อิมัสมิ ชามะ อัมหาก ๕ โย
ภวิคัพพิ อุกาทุ โนติ

ลำดับนั้น พระอนันตโยโสได้
ถาม พระไทราธิปติผู้อาราธน์ของ
ตนว่า “เจ้าแต่ชาเวีย ในยามนี้
ความมีไชยจะมีแก่เราทั้งหลาย
หรือว่าไม่มี

ภวิคัพพิ กุมาราคิ อาท

พระไทราธิปติทูลว่า “จะมี”
ดังนี้

ก็สัมฤทธิ์ ชน มหาชีวิต—
 ที่คิด วัฒนที่คิด โสณชา อัก—
 ชัยกว่า คึกคึกๆ โกลุณาภ
 อภาสี.

ณขณะนั้น มหาชีวิตที่คิด วัฒน
 ที่คิด ก็ไต่ยกวงงจน ทำเสียง
 โกลุณาภสามหน

อด เค อุโฆ ชัยยมหาสมั—
 มกาล หนาวเย็นว่า สกตพลนิ—
 กาย ชูรูปร่างว่า มหาอุก—
 กฏฐิสัท คึกคึกคึก หนาวเย็นว่า
 มีลัทธิราชามิชิ ยักขณต.

ลำคายนั้น พระกุมารทั้งสี่ของ
 ก็ให้ยื่นฏาไชยมหาสมัมกาล" ยัง
 พลนิกายทั้งยวงให้ชูรูปร่างอัน
 ชนแล้ว ยืนดูสำเนียงโพธิ์จน
 ๑ หน (มหาอุกกฏฐิสัท)
 แล้ววิ่งเล่นเข้าเฝ้าพระพระภักตร์
 พระเจ้ามีลัทธิราช

คั ทิสว สัพเพ เท พลนิ—
 ภาษา มีลัทธิราชเป็นภาษา ถมึ—
 ยมาเหยยหา จัญเจสรวา สัก—
 คิโคมรชัศคาราณิ ที่คิดโค
 กัลลิกา อเทสิ.

ด้วยพลนิกายทั้งยวง มีพระ
 เจ้ามีลัทธิราชเป็นประธาน ครั้น
 ได้เห็นอาการดังนั้น ก็มททัยอัน
 ทวาคทวนกายสันติธรรมวิ ทอด,
 โคมร, พระจรก, ชวรทั้งหลาย
 ก็พริศพรายพลัดหลีกจากมิชิ

๑. พระเป็นองค์อมหาโพธิ์.

สัพเพ หิตถักณายี มัลลิก—
 ชรณฺญญู มังกลหิตถักธากา ทิ
 มทาวชิรหิตถักณัน มทาคะชวณัน
 ทูโรโก ชวณันคิ ทิสฺวา วิคค—
 วิคคา ทิสฺส ทนฺเตหิ อคฺคโน
 นลาทณฺเค วิชณฺเณว มณฺญญู—
 มานา สกภาเวน สณฺฑฐาตุ อลฺลิก—
 โกลนฺทา ปลายิสฺส เท มณฺธสํยา
 ทเถว มณฺญญูมานา ปลายิสฺส.

อด เค อโกล อดินฺญูภาคโร
 ปคิลักทอวิชัยโย ทักวาว อติ—
 เรกมทาสอกกิมฺมูสทท นทาเปคฺวา
 มทาคะชวณันมทิงคชณฺทาวลึงจ—
 มจรสสรสสิททวณันคิ คุมโล มทา—
 ไนโส ชนยันโค เคสฺส ชัณฺโณ
 อนฺนาวมาโน.

ฝ่ายฝั่งข้างทั้งหลายทั้งปวงมี
 มงกลหิตถักของพระเจ้ามัลลิกราชา
 เช่นกัน ครั้นไปเห็นมทาวชิรหิตถัก
 รัตนทวนัน มีเศษมากถ่มมาแก่
 ทูโรกล ข้างแต่ละกอง ๆ ก็พากัน
 สำคัญใจในหน้าผากของคณาวถะ
 ว่าได้แทงแล้วด้วยงาทั้งสี่ของ
 ข้างวชิรหิตถักรัตนัน มีอาทระพา
 กันท้าวรตนอยู่ใกล้ก็หนีไป แม้ว่า
 ทวยชนทั้งหลายนั้น ก็สำคัญ
 อย่างนั้นแท้ชวพากันหนีไปแล้ว

ถ้าทวนัน พระพณเองทั้งสองนั้น
 กลับไปไชยชนะแล้ว จึงขึ้นฏ
 เสียงโพธิ์ขององมี แล้วขึ้นลง
 ศัพทสำเนียงเสียงมทาไชยเมวิ,
 คโพน, บัณเฑาะ, ลึงชี, แกร,
 แช่อโระย เป็นไชยขรรเทิง
 ยกได้สามไปเบื้องหลังแห่งพลท
 หนทางหลายน

* หนังสือเป็น ธนธัมมโค แต่ที่น่าจะเป็น ธนธัมมโค ร้องคำราม ชูสัทธ
 ร้องสำทับ

จอมเทวียงษ์ ปรีเฉท ๑

๑๑๕

เคย มีลักขสนศา ชักญี—
 ทศเดณ ศกัท ค สัชเชศว คุ—
 ฉกัทเดณ ปลาบัณค.

แม้ว่าหมู่ กอง ทพมิลักขทั้ง
 ทลายเน

อุมาราชย์ ค สำสน ศุวิเดน
 สกมาศราย จามเทวียา ชาโร
 เกล็.

สิ่งใดได้ดิ้อไว้นแล้วในมือ ก็
 พากันสละทั้งสิ่งนั้นเสียหนีไปแต่
 มือเปล่า ส่วนเจ้ากุมารทั้งสองก็
 ให้น้ำข้าวสารที่มีไธยนั้นไปทูลแก่
 พระจามเทวีพระมารดาของคนที่
 ทัพ

สา ค สำสน สุควา อภิวิย
 โสมณีสชาคา สา สกณศร
 เภริญจาราเปควา อิทานิ มีลัก—
 จราชปมชา มีลักขพลา ชัคคไน
 ชัคคไน สันคก สัชเชศว ปลา—
 บิควา อัมหาก นากวา ชัคคิ วา
 บิริโส วา โย โย ยั ยั อธิคคิ โส
 โส นิกขมิกวา คคิ คคิทาคุคิ.

พระนางจามเทวีก็สละข้าว
 สารนั้นแล้ว ก็มีพระโศภณนค
 ผ่องแผ้วสละทิ้งเบรียขยาน แล้วมี
 พระบริหารให้คักของข้าวขาวพระ
 นครทั้งปวงให้ทราว่า “เคียว
 พลมิลักขทั้งหลายนี้มีลักจราชเช่น
 ประธาน ไก่พากันทั้งสิ่งของ ๆ
 คน ๆ ปลาคนากาหนีไปแล้ว ชาว
 พระนครของเราทั้งหลาย ทญิง
 ญาชายผู้ใด ๆ จะปรวณาสัง

โก ๆ ให้ผู้^{นั้น} ๆ ออกไปแล้วถือ
เอาสิ่ง^{นั้น} ๆ เด็ด”

อด สัพเพ เก นาควา ศัส-
สึควา นิกัมมิควา มลิกขาน
ขันธาวาริ กัมมิควา อัสสโน
รูนถิ วัคคณิ กณ्हันนถิ.

ถ้าคัม^{นั้น} ชาวพระนครทั้งปวง
เหล่านั้นพากัน^{ก็} ไหวแล้ว ออกไป
ถึงขันธาวารของมัลลิกขทั้งหลายแล้ว
ถือเอาตามชอบใจของตน

เก อุโภยิ เคสั ธมาคมน-
ภาวิ ญสิควา อัสสโน ปริวาเร
คเหตฺวา ปคินวิคคิตฺวา นคร
ปาวัสสิ ราชนิเวสนิ ธมฺมวิยทิตฺวา
นหาตฺวา มาทว วณฺทิตฺวา เอเกถิ
มาศถณฺณญิ ธีวันคิ.

แม้ว่าพระกุมารทั้งสองนั้น ครั้น
ทราบดีความที่แห่งมัลลิกขทั้งหลาย
ไม่มา ก็พากันวิวาห์ของคนกลบเข้
ไปสู่พระนคร ขึ้นสู่ราชนิเวศน์
แล้วเสร็จส่นแล้ว ถวายธม
วันเพ็ญพระมารดาแล้ว ไถ้^{นั้น} คัม
พระถณญของคัสระเค้า

จามเทวียิ อุโภทอิ ทศเฉทอิ
อัสสโน ปุคฺเค อุปคฺชยิทฺวา สิสเ
ยุณียยุณิ รัมพิตฺวา อคฺคิย ษัสสิ
ธายคฺคกณฺญิ ถคฺคาวญิ ษัก-
โกสาเชตฺวา ษยปานสฺวาปานญิ

ฝ่ายพระนางเจ้าจามเทวี ก็
ประคองพระบุตรของพระองค์ด้วย
พระหัตถ์ทั้งสอง แล้วจุมพิตพระ
เศียรแล้วเล่า ทรงประสาธกทา
เปรียบมิได้ แล้วรัชสั่งให้นาย

สัมปาทะควา สุโรชาน สัน—
 ทัยเปติ สัพเพสิ วัคคาวรณ—
 ลังการาทิยธานุบิ ชยทิสฺสาน—
 วเสน เทติ สักคาที มหาวิชัย—
 อัสสว นาม กิฬาเปตติ ไทวา—
 อิชฺยาคินิ พวาทมณานิ ฯ มังกล—
 วัฒนฺย มหาสัคการเทติ ฐุเชสิ.

เสมียนแสนนายนักการ จักไชย
 ยาน สุรายานแลยังพวกสุโรชา
 ทั้งหลาย แลประทานวัคคาวรณ
 ลังการเป็นคั่น ความสมควรแก่
 พลสุโรชาทั้งปวง ไชยสามารถ
 แก่ไชยทิสัน แลเล่นเมทวิไชย
 มโหศพลออกกาล ๗ วัน แล
 ไชยชาแก่พราหมณ์ทั้งหลาย มี
 พระไทวาอิชฺยาคินิเป็นคั่น แลช้าง
 มงคละทักถัดคั่นด้วย มหาสักการ
 ทั้งหลาย

สัพเพ เท นกรวาลิชนกา
 หุฏฐุเปหุฏฐา อุกกคฺคกคา หุคฺวา
 คณฐุเปหาคินิ พทฺธิธณการานิ
 สมานนชิควา เท คโย มาตา—
 ฐุคฺเค วัณทเทว โดเมคฺวา มชิ
 คมฺทาก นิธฺสสา สฺเชน ลภี—
 มิตาคิ.

ฝ่ายว่าประชุมชนชาวพระนคร
 ทั้งหลายนั้น ก็พากันทนทรรณ
 ชนมนนำมาซึ่งพทุยบรรณาการทั้ง
 หลาย มีคณฐุเปหาคินิเป็นคั่น แล
 ถวายอภิวันท์ คอพระมารดาพระ
 ยุทธทั้งสามองค์นั้น แสวงโถมมา
 การว่า ช้างเจ้าทั้งหลายไค้ความ
 ศุขแล้ว เพราะชาศรัยแก่ท่าน
 ทั้งหลาย กงน

เขว วัคควา มังกลหัตถ์ดิวิทน—
 สาล์ คณัควา ปุชิตควา วันทิตควา
 วุคคณแซเนว วัคควา ยักกมสุ.

เคนท นิสสาช สังคาทโก
 ไปรณพพรคคาธโย วาโซวา—
 ทคคาธ นาม อาทริควา อิมัสสมิ
 ทวโรท ทิสสะเนโค อาท.

โย โกวิ ราชา ปถวิวิชิโต
 โกชาภิกโก ธนัสสมิกาโร
 กาลัญญ เทส สชทกัชเสนี
 ปรัญญ สก ปวิญญูญ มกุ
 โลภัญญ โทส วท โมทมพพิ
 วส คค มานถัทธอุเบกข
 โส เว ปราชัยยิ วณ วังคมเช
 ยเสสุ ทินสุ ลัชชภาวียัยคโค

ครั้นกล่าวกันแล้ว พากันไป
 สู่โรงช้างต้นมังคลหัตถ์ดิวิทนบูชา
 แล้วให้ แล้วกล่าวคำโภชนียที่
 กล่าวมาแล้วนั้น จึงพากันหลีกไป

เพราะเหตุนั้น พระสังคาทิกา
 จารย์ อาศรัยเหตุนี้ จึงได้นำมา
 ซึ่งพระพทธคคาธโยรณมาให้ชื่อ
 ว่า วาโซวาทคคาธ สำแดงใน
 คำจารึกนี้ กล่าวว่

พระราชาองค์ใดก็กั ไทว
 ชะนะโมแผ่นดินแล้ว เช่นผู้ขึ้น
 ความโกรธกรอขจันแล้ว ไม่พิจารณา
 ซึ่งกาลก็กัประเทศก็กั พล
 เสนาอันจะคุชแลทกัก็กั ชนอัน
 ก็กั ตนเองก็กั อันจะเข้าไปสู่
 ความเกษมเห็นก็กั ผู้ลอันหา โลภะ
 ก็กั โทสะก็กั วาละก็กั ความ
 หลงแล้วทวโมหะก็กั ความเพ่ง
 ทวความกระต้างทวมานะก็กั

พระราชองค์นั้นแท้ พงษ์ราชย์
ในน้ำสนามรบ ครั้นเมื่อยศึกทั้ง
หลายเสื่อมแล้ว พระองค์ก็
ถึงความชาย

โย โกลี ราชชา อัยยิวิชัย
โกธ ชันโค สุนิสมภาไร
กาลัญญู เทส สรรทกษเสน
ยวิญญู สก ยวิญญู นิก
โลภัญญู โกลี อติโมหมพท์
ยหาย มานฉกษภาวเปกซ์
โสเว วิเชษย์ รณ รังคมเช
ยเสส วาเชส มหาลาภยัยโค
ปรณปรณนิช ยดา ภณินคา
อัทมิช ทดา ปกิสส์ อนัญญู

พระราชองค์ใดก็ แม้
ไม่พ่ายแพ้แล้วละความโกรธเสีย
ไว้ พิจารณาเป็นอันดีซึ่งกาลด้วย
ประเทศด้วย พลเสนาอันระค
นแลทุกชด้วย ซึ่งผู้ขึ้นด้วย ซึ่ง
พระองค์เองด้วย ขึ้นจะเข้าไย
ความแก้ชด้วย ละเสียไยแล้ว
ซึ่งโลกะด้วย ไทสะด้วย ซึ่งความ
หลงเกินแล้วด้วย โมหะด้วย ซึ่ง
ความเพ่งด้วย ความแปลคนกระ
ก้างด้วย มาแะด้วย พระราช
องค์นั้นแท้ พงษ์ราชย์วิเศษ ใน
น้ำสนามรบ ครั้นเมื่อยศึกทั้งหลาย
จำเริญแล้ว พระองค์ก็ไยแล้ว
ซึ่งมหาลาภ โยราณใดก็กล่าวเสีย
กันมาอย่างไร แม้ว่าจะองนี้ ไย

กล่าวอ้างเป็นอย่างนั้น มิได้เป็น
อย่างอื่นเลย

มิลักขระชา หิ อเนกโยธา
ประเวณ ชีภา อนันตมมการา

แต่ทั้งนี้ พระเจ้ามิลักขระชา
โยธาเป็นอนก มิได้พิจารณา
ข้าศึกทั้งปวงซะนะแล้ว

มหันตยโส อัยยโยธิน
โยธะ นิยโค สุตโม สมิติโก
กาลัญญู เทสญู นิสมมการ
วิชัยชโค พหุณ มิลักขะกิ.

พระเจ้ามหันตยโส มีโยธา
น้อย พระองค์รักโยธาเรอช้อยก็
สามารถได้พิจารณาทุกสถานะแล
เทส ึ่งถึงความมิใช่ชนะ
วิเศษ ซึ่งพลมิลักขะทั้งหลายเป็น
อันมาก

อิกิ ทริภัญญะชัยนิกเทโส
ไปราณาจาริกานุสาเรน โพธิวิสิสา
มหาเดเวน อลังกโค สักสโม
ยวิโรโค.

อันนี้ เป็นเทษเทศเมืองทริภัญญ
ชัย อันพระมหาเดวมินามว่า
โพธิวิสิส ไค้แต่งคามคำจารึก
โยราณ ปริเฉทที่ ๑ ขยเท่านั้น

สังคามวิชัยกัณท์

สังคามวิชัยกัณท์ ๖

จามเทวีวงษ์ ปรีเขต ๘

คณนัคนเรยว สักคัญเม ทิวเส
เขแป้ว มหันตยโส ๑
ชนนคยโส ๑ เค อุโกล อักคโน
มาควา สักค มนคยสุ.

ณลัคขณัน ครันไท ๘ วัน
๘ วันล่วงไปแล้ว พระมหันตยศ
แลพระชนนคยศ ทั้งสองพระพิ
นังนัน ไ้พากันปลุกพากษ์พระ
มารคาของคณว่า

อัมม อัมมิตสุ สังคามกเทศ
มิลักขราชา อัมมิตา อักคญี—
ทัญญี วทติ อิทานิ มย คี คัสส
วณิ ปกิเยสสคฺ ชุคคํ น ชุคคํ—
คัมม.

ข้าแต่ พระแม่เจ้า เมธ
ข้าพเจ้าทั้งสองได้เข้าสู่สงครามแล้ว
พระเจ้ามิลักขราชาได้กล่าวคำ
กัวยๆ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย เกยว
นี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายควรระคณคำ
ของพระเจ้ามิลักขราชาขึ้น ฤว่า
ไม่ว

คิ สุกว สว ชุคคํ บัชช—
คาคิ อาท.

พระนางได้สัคคัยค่านันแล้ว คำ
วิธว่า “กูราพระบิษยุครทั้งหลาย
ควรแล้ว

ชด เค ชัญญูทาการเร สัก—
เขคัว คิ ชญุมทคามัจจ ชัก—

ลัคขณัน พระกุมารทั้งสอง
ก็ให้กัษรรณาการแล้ว ทวิส

โกสาเปตว่า เหว ธนุสาเสณิ อัมเห
 กัณ ฌิ มลิกขณินฺนุ เหว
 วเทหิ เทว ทว นคฺคาโร คุมฺพาทก
 อโรคฺยภาว มิ ปุณฺณเปสฺส อชฺช เค
 เหว มิ ธนุสาเสณิ ปุพฺเพ กิร
 อัมพาทก ยิตฺโต อัมเหทฺธิ ยิตฺ-
 ตสฺส อิกฺขา สัพพกณฺณิยา
 ภูชณฺณเปสฺสสิ อิทานิ มชฺ ติตฺถ
 กมิสฺสาม ทาย สักขิ ภูชณฺณคฺ
 ขดา ๑ นกว ฐิวทว ภูวิสฺสสิ
 จทิสารลลฺกเชน วา อชฺชเนน
 วา ทดา ภโรคฺชิ วัทฺวา เป-
 เสนฺติ เค เหว วัทฺวา เปเสสฺ

เรียกจามาด้วยผู้จะเปนประมุข
 นั้นมาแล้วทั้งสองอย่างนี้ว่า และ
 ท่านผู้เจริญท่านจงไปทูลแก่พระเจ้า
 มลิกขราชอย่างนี้ว่า “ข้าแต่
 เทวท้าว พระนิกายของพระองค์
 ให้ข้าพเจ้ามาทูลถามถึงความที่
 แห่งพระองค์ไม่มีโรค อันพระ
 กุมารทั้งสองนั้น ให้ธนุสาสน์
 ข้าพเจ้ามาแล้วอย่างนี้

ได้ยินว่าในกาลก่อนพระยิตฺถ
 เจ้าของเราทั้งหลาย จะให้เราทั้ง
 สองรวก้วยพระธิดาองค์เล็กของ
 พระเจ้าสูง เกยวัน เราทั้งหลาย
 จักไปในเมืองนั้น เพื่อจะรวก้วย
 พระธิดานั้น อันหญิงโง่เถา พระ
 นครจักเปนของมันคงก็ ก้วยแก่น
 ไม่กระเกียนหรือว่าก้วยแห่งเหล็ก
 ก็ให้ทำอย่างนั้นเถิด ครั้นแล้วก็
 ส่งข้าพเจ้ามา

ตามเทววิงษ์ ปริเฉท ๔

๑๒๔๗

โส สาธุสิ สัมปติวิคิตวา เก
วันทิตวา อติคโน ยวีวาเรหิ
มิลักขรณฺโณ สันติกํ คณฺทวา
ยธฺมกาวเร นิเวเทคฺวา วันทิตวา
วุกฺคณฺเบเนว กเถสิ.

พระกุมารทั้งสองนั้น ครั้น
กล่าววอนสาสน์อย่างนั้นแล้ว ก็ส่ง
ทูตทั้งหลายไป ชำมาศขอร้อง
รับว่าสาธุแล้ว ถวายอภิวันทน
พระกุมารทั้งสองแล้ว พวกกันไป
สู่สำนักพระเจ้ามิลักขราชด้วยวิ
วารทั้งหลายของคนถึงแล้ว ถวาย
บรรณาการแล้ว ก็ถวายอภิวันทน
ทูลความ โดยนัยขึ้นพระกุมารสั่ง
แล้ว

ทํ สุตฺวา มิลักขราช อภ-
ทสิทา กัมมํมานพททา หุตฺวา
เอวมาห สัมมทก มา มํ เอว
วณฺ วกาหิ โยหํ คโค ยัพเพ
มม นคฺคาโร สกฺกชฺชา น ยัสสํมิ
คโค มานํ ธนฺชณฺณชามิ ยโค จาหิ
มม นคฺคาโร สรวฺรยโสภกคฺคา
อลังกทคฺคตฺวิรคณฺณชเ นสิณฺหา
สกฺกชฺชา ยัสสํคฺวา อโห มม
นคฺคาโร อทฺวิยโสภกคฺคา เธวา-

ฝ่ายพระเจ้ามิลักขราช ครั้น
ได้ทราวยราชสาสน์นั้นแล้ว ก็ทราด
ทวนพระพุทฺธบูชา กล่าววอน
อย่างนั้นว่า “ดูราชคฤ์มีภาระอัน
เสมอ ขอท่านอย่ากล่าวคำอย่าง
นี้แก่เราเลย เราผู้ใดเล่า แต่
กาลก่อนนั้น เราไม่ไปเห็นพระ
หลานเราทั้งสองด้วยจักขุ จึ่งได้
พยายามมานะแค่นั้นมา ก็กาลใด
เล่า เราไปเห็นพระนคฺคาทั้งสอง

วิเศษชนเร นิสิตาเวีย ชัน—
 อยัคโคคิ มัญญูมาโน อัย มม
 นัตตาโร สวโยเร สัสซิคัว
 ปุระโต ๖ ตัณโต ๖ ทักขินโต ๖
 วามโต ๖ สัมมสัมเม อคฺวีย
 โสภนา เทวโยจิโนวีย อี—
 มัสสิ ชัมพปะโย โยโกทิ ราชา
 อิมเทิ ชุชฉิค สัมมโค นาม
 นัตติ อัย มัยทิ เทว อิกโร
 เทวชิตฺตปฏิกากา เอเกกั เอ—
 เกกสัส ทัสสามิ ยาว ุคฺคิย—
 ุคฺคิคา นัตติยปนัตตา อิมเทิ
 เทติ กุลพนชิตฺตวาวา กรัส—
 สามิ มนสิ กรโอมิ อิกานิ มม
 นัตตาโร ชุทฺธกฺคดาช มั สาสน
 เปเสคัว ชอัมมชุตฺตนา ๖ มา
 โน ไท้นุ ชัมเมน ชุทฺธ กรัส—
 สามาคิ.

ของเราด้วยทักษุ รู้ว่าทรงสรวรรย
 เป็นอันงาม ประทับอยู่เห็นออก
 ช่างหัดวิจิตรอันประคัมแล้ว ไก่
 สำคัญไว้ว่า “โอ พระหลานเรา
 ทั้งสอง งามหาที่เปรียบมิได้
 ประหนึ่งว่า พระฉนัยบุตรอันเสก
 ทรงศพระยาเอวาวิน อันงโสศ
 พระหลานเราทั้งสอง ไก่ทักษุ
 โยธาโดยเบื้องนำเบื้องหลังเบื้อง
 ขวาเบื้องซ้าย กุสุมมเสมองาม
 หาที่เปรียบมิได้ รวกระว่าเทพ
 โยทั้งหลาย ก็ในชมพูทวีป
 พระราชาองค์ใดองค์หนึ่งได้ชื่อว่า
 เป็นดีสามารถ เพื่อช่วยด้วยกุมาร
 ทั้งสองนี้ไม่มีแล้ว อันเจ้าพระ
 อิกาทรงสองของเรา งามราวกระ
 เทพอัมพร เราจักให้แก่พระหลาน
 เราคนละคน เราได้คำวิหิตในใจ
 ไว้ว่า จำทำกมลพนธ์อันดะด้วย
 พระกุมารทั้งสองนี้ ทรายเทาลูก
 ของลูกแลลูกของหลาน ก็เกษ

น พะระหลานเราไ้ส่งสาสน์มายัง
เรา เพาะจะรบกัน ก็การรบอันไม่
เป็นโทษขอขมขะขามันแก่เราทั้ง
หลายเลย เรายังหลายจักทำ
ขรรคมยทอ

เฮว วัคควา มีลักขระชา ชัก—
คโน ชักเว ชนเก ชักโกสา—
เปคควา ชักช ชักสส ชักเสนโต
อาท.

ชัสสาทิ เม ชัก ทค
รยวณณ วัชช วั
สรวลาลี สภาสา
นิสินนาย ชักวิจิศา
วิชัยพามา วัชช
โลกักติลิกา สัมมาน คุ
อิมมา เทว ชาคิกา สทชา
มัยทิ เทวัญ วัชชา
เอกาเทน วิชานันคา
โสทรวิชา เอกมาศยา

ครั้นพระเจ้ามีลักขระชากล่าว
อย่างนั้นแล้ว ก็เรียกพระธิดาของ
พระองค์ทั้งคู่มาร แล้วสาแหรกแก่
ทุกในวันนั้น กล่าวว่

คราวทค ทำนงศุพระธิดา
ทั้งสองของเราทรงบุเลวรรณแล
้วยทงศุรวลาลีเป็นอันงาม เมช
นังกัก ชนเกกัก เกินกัก คุเป็นท
พิศวงเป็นทปรางดานแห่งโลกนัยถิ
โคยรยบ พระธิดาทั้งสองนั้นมิชาคิ
อันยวิสุทธิ ไ้เกิดแล้วแต่อกพระ
เทวีของเรา กลอศพรอัมกันในวัน
เกี้ยว ร่วมอศรมารวคาเกี้ยว
กัน พระธิดาของเราไม่ใช้สาธารณ

น สาธารณวิศา เม
 อติธียา วิศา มม
 ทาสีคณา ทาสคณา
 สวัสดิณเทหิ อลลังกตา
 เชฏฐีรา เชฏฐีเร กนิญฐีรา ฯ
 กนิญฐีรา กนิญฐีเร เทมิ
 เอมมาทินเยแนว
 ทว สามิ ปวักชุกติ.

เอว วิคฺวา วาชา ทิ สันคิย—
 เปคฺวา ทิตฺตธัสสาทนํ สุวณ—
 ณชฏวักคาลังการานิ ทิสฺส อ—
 ทาสี ธัญญู ปกิยณณการุญคเต
 สฺสเชทฺวา เท สมิตถาย ทิสฺส
 ทคเณ ทคฺวา อคฺคโน ทุคฺ สัทธ
 เปเสสิ.

เค อโห ททา คณคฺวา จาม—
 เทว ฯ มหันทคยสญฺญฯ อนนคย—
 สญฺญฯ วันทคฺวา ยณณการาเว

เป็นทวิกรมมากของเรา มีทาสีคณะ
 ทาสาคณะ ประคองด้วยสุวรรณ
 พระเชษฐวิศาเราจะให้พระเชษฐ
 กุมาร พระกนิญฐวิศา เราจะให้
 พระกนิญฐกุมาร ท่านจงไปทูล
 แก่เจ้าของท่านโดยนัยดังนี้เป็นคณ

พระราชา ทวิธ้อย่างนี้แล้ว
 ก็ให้เลี้ยงทูตแล้วประทานสุวรรณ
 วิชฎวักคาลังการ มีช้างมาเป็น
 คณแล้ว จึงจัดบรรดากวาทคอย
 แทน สิ่งอันชกมอช ในเมื่อทศนั้น
 เพชฌ์ไปถวายแก่พระพนธซึ่งทรง
 ๑๑๑๑ แล้วส่งไปยกด้วยทูตของ
 พระองค์

ราชทูตทั้งสี่ฝ่ายนั้นครบแล้ว
 แล้ว ก็ไปถวายขอวันทน์ พระ
 จามเทวีด้วย พระมหันทคยก็ด้วย

จามเทวีนัน ปวิเลท ๘

๑๓๑

นิเวทิตวา ราชสาสนาณัน เกล
กณขส.

พระอนันตยศคัวย แล้วจึงถวาย
ขรรณาการทั้งหลาย แล้วทูลกระ
ษัตริย์ทั้งสามนั้นตามราชสาสน์

ท สัตวา มาคาปคทา อทวิย
ทสสส มีลกขทคสส สกการ
กควา สันคัยเปส สขณสณณว
คโย มาคาปคทา ท สกามี
ยเณส อมิจ คา อุโภ ราชอิคโร
กควิสสา กา วษา กว รุยา
กวัฒน กคสา อตลาปสส—
ลาปากิ.

พระมารดาพระยตรทั้งหลาย
ก็ทรงทราชมาราชสาสน์นั้นแล้วก็พา
กันขึ้นก็เป็นที่ขง แล้วให้แต่ง
สักการแลเลี้ยงคนแก่ทศของพระ
เจ้ามีลกขราช พระมารดาแล
พระยตรทั้งสาม เมื่อนั่งทศชา
อาสน์ แล้วครุสตามกระฮ้ามคย
ของคณนั้นว่า ศกรฮ้ามคย ราช
อิคาทั้งสองนั้น มีวรษาเท่าไร
วัยเป็นอย่างไร รุยเป็นอย่างไร
วรรณะเป็นอย่างไร อตลาปสสลาป
ก็เช่นไรเล่า

โส ทาสี กุณเสมยคค เทส
ทสเสนโค ฮา.

ฮ้ามคยนั้น เมื่อนั่งลำแกง
กุณเสมยคคแห่งพระอิคาทั้งสองนั้น
ทูลแก่กระษัตริย์ทั้งสามนั้นว่า

สณณว วณ มียท
อพนย เทด เม อธิ

ขอพระองค์ทั้งหลายจงฟังคำ
ข้าพเจ้า แลจะให้ฮักกับแก่ข้าพเจ้า

เคน อภิณัน วัฏฐวาสนโน
ชนกา อัญญมัญญ วิสสาสิ
ยัคคยมา อคิวย คุญฐทท—
ยงคมา อเทสิ.

กทา มิตถิชาชา ๑ ราชเทวี
๑ อักกโน อิกวาน สัพพาลัง—
กาเรหิ อลังกวิทวา ทาสีทาส—
กณเหติ ปวิคคิ สัพพาลังการ—
วิวาหมังคัลล สัสเซศวา มหัน—
เกหิ ปวิวาเรหิ ทวันน กุมาราน
อิตถาย ทวิญญูเชยยนคร ปา—
เทสิ.

จามเทวี พหุขณณาการ
สัสเซศวา สกชนัน ยัคคกมน
กาเรทวา อังโก นคร อานยิตวา
อภิณัน กุมาราน ยดาเรย
ทวันน ทเว นวเร เรเกก นวา—
สาเปทวา เชญฐิ เชญฐิกาย
สัทธ กณญฐิ กณญฐาย สัทธ

เพราะเหตุนั้น ประชุมชนชาว
วัฏฐวาสน์สอง ไก่หม่นอันถึง
แล้วซึ่งความพิศวงอันแลกลัน
มิอ้วยระแแห่งทศกัณฐะ ๑ ชนพาท
เปรียบมิได้

กาลครั้งนั้น พญามลิกช
ราชแลพระราชนัดดา ก็ไปประทับ
พระอิศราทั้งสองของพระมุลูกักด้วย
สัพพาลังการเวศลธมทวน— ๑ ทาสี
ทาสีทั้งหลายแล้วส่งไป อังเมือง
ทวิญญูชยันนคร เพื่อประโยชน์
แก่กุมารทั้งสองด้วยมเหสีบุตรวิวาร
ทั้งหลาย

แม้ว่าพระจามเทวี ก็ไปประทับ
บรรณาการ แล้วให้ชนชาวอันไป
คอยทำการค้อนขี้มนำมาใส่ใน
พระนคร แล้วให้พระอิศราทั้งสอง
สำนักอยู่ในเรือนใหม่ทั้ง ๒ คนและ
หลังคามสมควรแก่พระราชนัดดา
สอง แล้วทำมงคลวิสาขบูชาแล้ว

จามเทวีวงศ์ ปริเลท ๘

๑๓๕

วิธสาธิตกรวาล มังคล กัตวา
เอเต ทหวิคยาธ ชาวาหวิวาท—
มังคลัญญู ราชานิสกมังคลัญญู
น ทาว

วาส ให้พระเชษฐภคินีอยู่ด้วย
พระเชษฐภคินี ให้พระภคินีอยู่
ภคินีอยู่ด้วยพระภคินีอยู่ ไซ้แต่
เท่านั้น กระฉกวิธทั้งหลายนั่น ได้
ทำชาวาหวิวาทมังคลก้วย ราชานิสก
มังคลก้วย เพราะความที่
แห่งภคินีทั้งสองนั้นเป็นหนึ่ง

ทวิวิชัยราช มังคลราชวิชัย
ทวิวิชัยราช มังคลราชวิชัย ไซ้เม เทว
วิชัยราช มังคลราชวิชัย ไซ้เม เทว
วิชัยราช มังคลราชวิชัย ไซ้เม เทว

จามเทวีวงศ์ มังคลราชวิชัย
กัตวา ทวิวิชัยราชวิชัย ทั้งสอง
วิชัยราชวิชัยเป็นอันเดียวกัน มีวิชัย
ทวิวิชัยกัตวาและกันมา

มังคลราชวิชัย ราชเทวี ราช
อัครราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย—
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย

พระเจ้านังมังคลราชวิชัย พระ
ราชเทวีกัตวา ได้ส่งราชวิชัยราชวิชัย
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย ๔ ครั้ง
เพื่อพระวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย

เทวี ราชเทวี อัครราชวิชัยราชวิชัย—
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย

ฝ่ายพระนางจามเทวีเจ้า ก็
เป็นกัตวาวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย
ไปเพื่อพระวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย
ราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัยราชวิชัย

เคน ธกัณเภา รัฏฐวาสิโน
 ชนตา ธัญญมัญญู วิสสาสิกา
 ซาตา ปุคคชิตวานัน อาวาหวิ-
 วาหวเสน สัมพันธกตา ซาตา
 อเทสิ.

เคนาทุ โปราณ.

สัทธิ กิเรว มาหุส
 นรา เอภักิยา อี
 ปุคคา ยีชา มเสถ้าน
 โลกัสสัน อပ္ปชชสุ
 ปุคคา ปัพพอนัน ซาตา
 มาตยัสสิ ฐีวัก
 ธัญญมัญญู ชนเนตสุ
 โกธั โนเร พทรว
 ปุคคชิตเ ษัสสันเทสุ
 ธัญญมัญญู ยีช ปัน
 เข ปัพเพ ปุคคชิตกย
 น ญาคิ นนั พันธวา
 ปุคคชิตสุ อวาเท

เพราะเหตุนั้น ประชุมชนชาว
 รัฏฐวาสิทั้งสอง จึงได้เกิดวิสสาสะกะ
 กันแลกันเช่นสัมพันธกรเกลด้วย
 สามารถอาวาทแลักตา แห่งบุตร
 แลธิดาทั้งหลายมีแล่น

เพราะเหตุนั้น โธ ณาจารย์
 จึงกล่าววว่า

จึงขอชวนชนทั้งหลาย ฆา
 พวกในโลกนี้ให้กล่าวแลด้วยอย่าง
 ว่า “บุตรทั้งหลายเป็นัน ักของ
 มนุษย์ทั้งหลายยังเกิดแ ในโลก
 บุตรทั้งหลายเกิดแล้ว เป็นแคว้อง
 ผกพันอันมีนคง ในมารดาธิดาทัง
 หลาย ครนเมือบุตรทั้งหลายได้
 ทำความโกรธอันพิฤกมกยทุกข์ให้
 เกิดกระกันแลกันอยู่ ะรกา
 ธิดาทังหลายได้เห็นอยู่ รมแล
 ธิดาทังหลาย ก็ทำให้พวกรัก
 กระกันแลกันกลัยเกิดอีก พว
 หลายเหล่าใด นนัยศักตร

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๘

๑๓๗

วิวาเท นียสังกม
มาตา ยิตา ๑ เท สัพเพ
ญาคัพพะชวา ยิตาฉาวา
เฮว ราชาทิมลลิกา
จามเทวาทิกัมพชา
อัญญมัญญ นียายนคา
ปุตตาธิดาสุ พันธิกาคิ.

เฉพาะหน้าในกาลก่อน ไม่ว่า
ญาติไม่ว่าเล่าพันธุ้ ครั้นเมื่อ
การชวาทวิวาเทในบุตรและธิดาทั้ง
หลาย ไก่มาถึงพร้อมด้วยความ
รักมารดาบิดาทั้งหลายก็ดี ญาติ
แลเล่าพันธุ้ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้นั้น
ก็มีความรักใคร่บังเกิด
ชวามีลัทธิทั้งหลาย มีพระราชา
เป็นต้น ชวาก็มีพวกรักทั้งหลาย มี
พระนางจามเทวีเป็นต้น ได้ประ
พดูซึ่งความรักกระกันแนกกันอยู่อย่าง
นั้น อาศรัยความผูกพันในบุตร
และธิดาทั้งหลาย

เฮว เทส อัญญมัญญ นียวาส
วสันเตส ทวีตวิถะขริยธเนส
คทา มหันตยโส ๑ มลลิกชราช—
อัครโร ๑ สัพเพเต สัตถ์ทวีสสิกา
ขริยธณา โทณคิ.

ครั้นเมื่อชนทั้งหลายเหล่านั้น
ได้อยู่ร่วมนียสังวาสกระกันแนกกัน
ไว้ ๒ ขริยธเนแล้วอย่างนั้น จกกาล
นั้น พระมหันตยโสแลพระธิดา
พระเจ้ามัลลิกชราช ชนทั้งปวง
เหล่านั้น ราชได้ ๘ วรณา
ขริยธณ

จามเทวี อัครโณ ปุคัก
มหันตยศกุมารว ราชานิสก
กาคคาม ควบคามโกลกัสส
เทวี อัคร เค สมัคดาช วา—
เวคฺวา เฮเกกัสส อทาสี สก—
ลนเคเร เภริญฺวาราเปคฺวา วา—
ชานิสกปฺปกรณานิ สชฺเชคฺวา
หริญฺญชฺชยนคว เทวี ธลัง—
การาเปคฺวา วาสเทวัสส ๑ สก—
กทณคัสส ๑ ทวันน มหาอสนิ
ฮาโรราเปลิ.

คทา นครวาสโน พราห—
มณคหปคิกาทโย สมนฺมา คณ—
คฺวา อนนคยศกุมารว ราชานิ—
เสกมิงคณฺญ ๑ อวาทมิงคณฺญ ๑
ปาสาทมิงคณฺญ ๑ เฮกโค หุคฺวา
คัสส กณฺญ ๑ อนนคยศกุมารว
อุยฺยปราชสมกั.

พระนางจามเทวี มีพระโอรส
ใคร่จะราชานิสกพระมหันตยศ
กุมาร พระบุตรของพระองค์ จึง
ไค้ชอชิกา ๒ คนของนายกวีความ
โกลก เพื่อประโยชน์แก่พระ
มหันตยศแลอิกามีลภชราชนัน
ให้คนละคน แล้วให้คักรของร้อง
ยาวชาวพระนครทงสน ให้คั
เควร้องอุปรณสำหรับราชานิสก
แล้ว พระเทวีให้ประคัยแต่งเมือง
หริญฺญชฺชยนคว แล้วไปแจ้งการ
แก่พระมหาฤๅษีทั้งสอง คือ พระ
วาสุเททแลพระสุกททณค

ณกาลครั้งนั้น ชาวพระนคร
ทั้งหลายนมิตพรามณคอุทกเป็น
คณโคมนำพรอัมแล้ว ทำพิธีราชา
นิเสกกับยวาทมิงคณค้วย ปา
สาทมิงคณค้วย ก็พระมหันตยศ
กุมารโดยการคราวเคียวคณแล้ว
จิกการพิธีพระอนนคยศกุมารผู้น้อง
พระมหิตยศคณให้เป็นผู้ยวาช

ศกฯ วาสุเทโว ๑ สุกก-
 ทินโค ๑ อโณ มหาธิสั คัตถ
 อาคันธว้า คันโธทกภวิค ส-
 วัฒนังการี กเหตุว้า มังค-
 โลทกั คัสส สัสส อภิสัญจิคว้า
 วรี ททินโค อีมา คาคาโย
 ภาตส.

สุโณท โน มหาธ
 คเมเท อิมหิทิ อาเนยยา
 สัพพิ วาพณนคาย
 วรคณคดาอิมิ ปุริ
 ปุคคณคคิปปยนิคคาน
 นิคคาวปุคคิปปยคคก
 ปุคคิปปยคคค นิคคาว
 จนเณค วรพิชก
 อโณ อัญญาโย โส อคค
 ภวันค ทว อากิกา
 พทอัสส อิมมสังจนัสส
 คิรคณัสส เกชสา

ณลัมภันเน พระมหาฤาษี
 ทั้งสอง คือ พระวาสเทพแลพระ
 สุกกทันทักมาแลไว้ในพินัน ถือ
 เขาสุวรรณมังคาร อิมขรรพนา
 หอมแลวรทนามังคโลกทกในคัส
 แห่งพระกุมารนั้นแลแล้ว เมอะ
 ให้พระ ใ้ภัสสิคคาถาทังหลาย
 เหล่านี้ว่า

ความหายค ทำมเร่งฟังเว
 ทังหลาย เราทังหลายใ้คำทำน
 ทังหลายมา เพื่อยังพิชคใ้
 เจริญ เพอจะรักอาเมอณ ใ้สย
 หลานอิมเป็นบุตรของนิกคา สย
 นิกคาอิมเป็นหลานของบุตร แห่ง
 บุตรแลนิกคาปนิกคาทังหลาย จน
 ผู้เป็นพิชอิมประเสริฐ จะมีจำเดิม
 แก่กาลนไป จนทังหลายจะมี
 ทำนเป็นคณเกิด ธรรมทังหลาย
 ๔ ประการ คือ อายุวรรณศุขพล
 งามจำเริญ ทั่วยศแห่งพระโคธ

ศึกาโร ชัมมา วัฑฒันคุ
 ชาญฉณโณ สัจ พล
 ษยสิทธิ์ ภาวนคุ เต
 เทเสน อัสสน สมเท
 มลิกขราชธิดา เท
 ปุคค วิชายิ เท ปติ
 รัชชิ คัสส นียยาเทหิ
 ทว วิสาณวัฏฏิก
 สเท คุวชัยสส เทว ๑
 ปุคค วิชายา เท ปติ
 ฐปปรัชช นียยาเทหิ
 มาต รัชเชภิสสิญจ
 มลิกขราชเทว ๑
 สกปุคค น ชายติ
 อนนคัสส ปุคโค ไทติ
 ชาโต มลิกขเทวีย
 คัสส รัชช นียยาเทหิ
 ทว วิสาณวัฏฏิก
 เหว ทมิ กเค ชัชช
 ทุมพาค พิช วณท
 อิทานิ อนนทชโสย

รัตน กิธ พระพุทธ พระธรรม
 พระสงฆ์ ชยสิทธิ์ความสำเริงชัย
 จึงมีแก่ท่านด้วยเกษแห่งพระฤทธิ
 ในพิธีสมณะ ถ้าหากว่าพระราช
 ธิดาของพระเจ้ามีลิกขราชกลดก
 บุตรแล้ว จักเป็นยศแห่งท่าน ๆ
 จึงมอบราชสมบัติให้แก่บุตรนั้นเพื่อ
 จักรักษาวงศ์ของท่าน ถ้าหากว่า
 พระเทวีของนางคุวชัยกลดกบุตรแล้ว
 จักเป็นยศแห่งท่าน ๆ จึงมอบอุ
 ราชสมบัติให้ ท่านทั้งหลายจง
 อภิเศกในราชสมบัติของมารดาเถิด
 ก็คำว่าพระราชเทวีของพระเจ้ามี
 ลิกขราชย่อมไม่เกิดบุตรแต่คน
 บุตรของพระอนันตยศมิชชู่เกิดแล้ว
 แค้นนางมีลิกขเทวี จึงมอบราช
 สมบัติให้แก่บุตรนั้น เพื่อไ้สืบ
 วงศ์ของท่าน เมื่อท่านทำไ้คืออย่าง
 นั้นพระของท่านจะจำเวญ แม้ว่า
 พระอนันตยศ เราทั้งหลายจะ
 ให้ถึงอุปราชมบัติในวันนี้ แล

ปาเปม ขปวิชัย
 ทวิญญูเชยชเรียว
 อโกล อเมทที นามัก
 พทวิสส์ อากมคักดา
 สัพพะโลกทิกาย ฯ
 โย โคจิ วิชัย ทาเรสิ
 พทวิมมัญญ มามโก
 สัมมัญญ มามโก สัก
 นากราน อหิงสก
 จิว ชิวค ไส ราชา
 นิโรโก นิรุชกโว
 อิมทาพทิมายโย เทวา
 อภิปาเลนเต คี สทา
 โย ฯ อัมมิโก ไทคิ
 อัญญุสคคดา รุทเทสโก
 พุทฺธ อัมมิญญ สัมมัญญ
 ปมาท เท อการโว
 โลโก โทโส มุสวาโก
 นากราน วิหิสสิ
 ไส ฯ ทุกขัญญ ไรกัญญ
 วินาสัญญ ปวัทก

เมืองทวิญญูชัยนี้ เราทั้งสองได้
 สร้างแล้ว เพื่อประโยชน์แก่อาตมา
 ของพระพุทธเจ้าด้วย เพื่อประโยชน์
 แก่ลูกหลานโลกทั้งปวงด้วย
 พระราชาองค์ใดองค์หนึ่งได้เสวย
 ราชเป็นอันน้อยพระพทธ พระธรรม
 พระสงฆ์ น้อยก็ล็กก็คี่ ไม่
 เข้มแข็งเขี้ยวพระนครทั้งหลาย
 ขอให้พระราชาองค์นั้น มีชีวิต
 อยู่นานจงหาโรกมิได้ จงหาอุปพระ
 มิได้ ขอเทพยดาทั้งหลาย มี
 พระอินทพรพพรตมเป็นกัน จง
 อภิบาลพระราชาองค์นั้น ณกาล
 ทุกเมื่อขอเทอญ

พระราชาใดเป็นอธรรมมีอยู่
 เป็นอัญญุสคคดา รุทเทส ประมาท
 พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 ก็คี่ ไม่เคารพ เป็นคนโลภะ โทสะ
 มุสวาทก เข้มแข็งเขี้ยวพระ
 นครทั้งหลาย ขอให้พระราชา
 นั้น จงเป็นไปสู่ความทุกข์ด้วย ไรก

อินทาทิรท์มากโย เทวา
วิเทเธเกตุ นิวันทวาทิ.

กัวย ความวินาศกัวย ขอเทพยเจ้า
ทั้งหลาย มีพระอินทร์ พระพรหม
เป็นต้น จึงเฝ้าทูลเกลี้ยพ้องข้าให้มี
ระหว่างเลย

เฮว เท มหาธิดาโย มหัน—
คยส์ วาชามิเสกั ถักัว วร—
มังคล ถักัว คโค วัฏฐว—
คณโคจรธ อณัสสาเสกัว คโค
สัพพยัธมา ธกัสิยัธ กเลกัว
สกัฏฐานเมว อคณัส.

พระมหาฤาษีทั้งสองนั้น ได้
ทำการอภิเษกพระมเหสีนาคยศอย่าง
นั้นแล้ว จึงให้พระมวงคลแล้ว ลำคัย
นั้น ก็ให้ธิดาสาน์ทุกโคจรธ เพื่อ
ความเจริญแก่แว่นแคว้นแล้ว จึง
กล่าวคำสาปฮันเป็นนาคยหลังแต่พิช
ทั้งย่งแล้ว ก็พากันไปสู่สถาน
แห่งคณนั้นเกยว

กัสิมา เฮว กโรนัคคิ เจ.

ยุธดาถามว่า “พระคายน
ทั้งสองได้ทำอย่างนั้นเพราะเหตุไร”

เท อูโธ อิทธีวอิทพิทโสค
ทิทพิทชยุปวัคคิวิฑู ปุฬเพณิวา—
สาณสวันนัธ อิทธีพเลน ธนาค—
คกัลล ชานันนัธ คัสสิมา เฮว
กโรนัคคิ วิสัชชนา.

พระคายนทั้งสองนั้น มีอิทธิ
วิธแลทิพยโสครทิทพิทชยุ ปุฬพิ
ทวิชชา ยุฬเพณิวาสาณสวันนญาณ
ย่อมรู้อนาคตกาลกัวย กล่าวฤทธิ
เพราะเหตุคณนั้นจึงทำอย่างนั้น

เคนที ปฐุมทริ ชัคคโน
 อธิยัยาเขน เกล็ โอวาท ทาทุ
 ยัคค ค โอวาท คาหาเปศวาว
 โอวาทานุรักชนคดาบ อภิสัยย
 วัคคัพพ อภิสัยย กถิตวาว ชัณดา
 มังกลกดา กถิตุ ปณ วิญญ
 ฎคคิ.

ชาม น วิญญคคิ.

กัธมา น วิญญคคิ.

โลกัสคทา นาม ชี ปุฬ
 พวน นานัสสวัณคิ ค น วิ
 คัญฐคิ จิยัย ปมัญฐาคิ ชัณญ
 อุกทรวณ ปณัยปณิ สวันคิ น
 ปมัญฐาคิ ค วิ คัญฐคิ ตัสมา
 ปฐุม มังกลราชามิเสก กถิตวา
 คโค ราชวัคคิ ราชามิวนน
 การณ ทสวาชัมมิม กถิตวา
 ทสวาชัมมิมญี นควญี วิญญ

ปุณณาว่า “ถ้ากระนั้น การให้
 โอวาทแก่ชนทั้งหลายนั้น ตาม
 อธิบายของตนที่แรกควรแล้ว การ
 ให้ชนเหล่านั้น ถือเอาโอวาท
 แล้วจึงกล่าวคำสาป เพื่อระรักษา
 โอวาท นั้นกล่าวคำสาปแล้ว ภาย
 หลังกล่าวมมังกลกดาที่ไม่ควร

วิสันนาว่า “เขื่อนไม่ควร”

ปุณณาว่า “ไม่ควรเพราะเหตุ
 ไ้”

วิสันนาว่า “ชื่อว่า โลกัสค
 ทั้งหลาย คำใดซึ่งพวกก่อนยอม
 ไม่จำไว้ คำพวกก่อนนั้น ย่อมไม่
 คงอยู่นานย่อมลืมนเร็ว ก็แต่ว่า
 คำใดซึ่งพวกหลัง ย่อมระฤกไว้
 เนิื่อง ๆ มิได้ลืมน คำนี้ย่อมคง
 อยู่นาน เพราะเหตุนี้แล กล่าว
 มังกลราชามิเสกก่อนแล้ว ลำคัย
 นั้นกล่าวทสวาชธรรมอันเป็นเหตุ

รู้ญฯ ทฬัทธิกรณคณดาช สจจค-
ดาช ๑ ทฬัมา ชัฎา อภิสัย
กณิสติ วิสัชชนา ขเทวาม-
วิปัสโย สจจกัลโลคก.

ให้ทำเวณญแก่พระราชาเป็นราชวัตร
เพื่อระทำทศราชธรรมด้วย พระ
นเศรษฐี แฉ่นแฉ่นด้วยให้มัน
คง เพื่อประโยชน์แก่ความสุข
เพราะเหตุนี้ จึงได้กล่าวคำสาป
ในภายหลัง” อธิษฐาน “เป็น
การฉลาด” ดังนี้ ด้วยเหตุ
ใดเล่า

เคนท วุคค.

เพราะเหตุนี้ คำนี้ โยธานา
ราชย์ได้กล่าวแล้วอย่างนี้

โยธานาชัยเว วา ชัญญว
วทนทา
อชัญญวนทา น ๑ ท ชัญญว
ชัญญว ว กณมิ ชัญญว สจจ
อชัญญว ท น ๑ การเหยย
ชัญญว ทิ สจจรา มณโช ว ไซโค
คณิ สจจโค วิคคัย อเส
คณิญ โทส อคิตานาคค
ชัชชณนชัย ปกิตชณ ชัญญว.

โยธานาราชย์ทั้งหลาย ผู้มี
ชัญญวก็มิใช่โทษเท่านั้นก็ ผู้มี
ชัชชทำงานชัชชกรรมใดเล่า ผู้
หาชัญญวมิได้ ไม่พึงทำได้ทั่วไป
ซึ่งกรรมนั้นแท้ จึงชัญญวเป็นสิ่ง
ประเสริฐ ทุกสิ่งวิคคัยเกิดแก่
แฉ่นมณฉ่างแล้ว ชจจก็ง่าย
ซึ่งความมณฉ่างในราชวิไม่มีเศษเลย
ผู้มีชัญญวรู้ ได้เฉพาะซึ่งคุณแล

จามเทวีวงษ์ ปรีเฉท ๘

๑๔๕

ไทยอันเป็นเอกัต ชนาคต ชำรุดัน

อิทธิฤทธิ์อันชัยนิตเทโส ไป
วางจาวิกานุสาเรน โพธิวิสันา
นาม มหาเดเวน ลังคโค.

ทวิภูฏาธิเบศคังนี้ พระมหา
เดรมันนามว่า โพธิวิสันา ไค้คัง
ตามคำจารึกโบราณ

อิฐรูโม ยวีเฉโท นิฐรูโก.

ยวีเฉทที่ ๘ ขมแล้ว

มัทนคยสรวาชาภิเศกกณฺฑา.

มัทนคยสรวาชาภิเศกกณฺฑา

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๘

คโค ๒๒ ราช โส ราช
มัทโค ยสขากโค
หริขุณเฑย์ กามโค
มหาราชาคิ นามโค
กนิฐฐานันคโยโส ๑
อุยราชวิหโย อุ
เก อุโค ชนโค เสฏโ
วิจักคณโค สอสนโค
นาคว ชานปะทา ว
อภิมมิมันคิ สัพพทา
คามนิคมอาภินิคม
อโรวา ๑ อเวริกา
พุกเ อมิม ๑ สังเข ๑
อุยฐฐาเป็นคิ สัพพทา
มาคว ๒ อุยฐฐากุ
นิจกาด สคารว.

จามเทวี สา มาดา
สพคเคหิ กิกคิมา
มหาเทวีสุธิ ภาควา

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พระราชา
ก็มียศใหญ่ปรากฏแล้ว มีพระ
นามว่า พระเจ้ามหาราชผู้ครอง
หริภุณชัย ฝ่ายว่าพระอนันตยศ
กนิฐฐา ก็ไต่เป็นพระยาอุปราชา
พระราชาทั้งสององค์นั้น ก็ประ
เสวีใน ประชุมชนจำเริญอยู่ไ
ถึงความสุข ทั้งชาวพระนครชาว
ชนบททั้งหลาย ก็พากันวันมย
ขิงทุกเมื่อ เกลื่อนกล่นกันอยู่
ตามบ้านแล่นนิคม ปราศจากโร
ผู้ร้าย พากันอยู่ดีมีพระพล
พระธรรม พระสงฆ์ ทุกเมื่อ ไ
ดำรงแล้วซึ่งพระมารดาเป็นนิตย
กาลโดยความเคารพ

ฝ่ายพระจามเทวี พระมารดา
นั้นแล้ว ก็มีพระเกียรติพร้อมด้วย
พระยศทั้งสอง ไต่เสวยแล้ว

มรณวาทิ^๑ชคคทา
 สุธเสย^๒ย สุธ^๓ ฌิ^๔ฐ^๕
 สุธ^๖ วา จังถ^๗มา^๘ก^๙
 ย^{๑๐} ย^{๑๑} อ^{๑๒}ฉ^{๑๓}ก^{๑๔} ทั^{๑๕} ส^{๑๖}พ^{๑๗}
 ส^{๑๘}ม^{๑๙}ช^{๒๐}ณ^{๒๑}น^{๒๒}คิ^{๒๓} ม^{๒๔}โน^{๒๕}ร^{๒๖}ถ^{๒๗}
 ๑ ททา วามา มทาเท^๒
 ๒ วาช^๓ป^๔ก^๕ก^๖ ย^๗ส^๘ส^๙ส^{๑๐}น^{๑๑}
 ๓ วั^{๑๒}ค^{๑๓}ค^{๑๔}ภา^{๑๕}เก^{๑๖} ส^{๑๗}ย^{๑๘}ค^{๑๙}ว^{๒๐}า^{๒๑}น^{๒๒}
 ๔ ย^{๒๓}จ^{๒๔}ส^{๒๕}เส^{๒๖}ว^{๒๗} ป^{๒๘}พ^{๒๙}ช^{๓๐}ณ^{๓๑}ย^{๓๒}
 ๕ ป^{๓๓}พ^{๓๔}ช^{๓๕}ณ^{๓๖}ค^{๓๗}ว^{๓๘}า^{๓๙}น^{๔๐} ส^{๔๑}า^{๔๒} เท^{๔๓}ว^{๔๔}
 ๖ น^{๔๕}ส^{๔๖}ก^{๔๗} ส^{๔๘}อ^{๔๙}ค^{๕๐}จ^{๕๑}เส^{๕๒}ย^{๕๓}ช^{๕๔}ณ^{๕๕}
 ๗ อ^{๕๖}ค^{๕๗}ค^{๕๘}า^{๕๙}น^{๖๐}า^{๖๑}ก^{๖๒}ค^{๖๓}ค^{๖๔}ณ^{๖๕}
 ๘ ย^{๖๖}จ^{๖๗}ย^{๖๘}ช^{๖๙}ณ^{๗๐}น^{๗๑} ว^{๗๒}จ^{๗๓}น^{๗๔}ค^{๗๕}ย^{๗๖}
 ๙ ย^{๗๗}ส^{๗๘}ส^{๗๙}ค^{๘๐}ว^{๘๑}า^{๘๒} ส^{๘๓}ก^{๘๔}ส^{๘๕}ม^{๘๖}ช^{๘๗}ณ^{๘๘}ค^{๘๙}
 ๑๐ ป^{๙๐}ร^{๙๑}ป^{๙๒}พ^{๙๓}ณ^{๙๔}ย^{๙๕} ย^{๙๖}ค^{๙๗}จ^{๙๘}ณ^{๙๙}ค^{๑๐๐}
 ๑๑ ส^{๑๐๑}ม^{๑๐๒}ณ^{๑๐๓} ท^{๑๐๔}ว^{๑๐๕}า^{๑๐๖}ท^{๑๐๗}ม^{๑๐๘}ณ^{๑๐๙} ว^{๑๑๐}า^{๑๑๑}
 ๑๒ อ^{๑๑๒}ญ^{๑๑๓}ญ^{๑๑๔}เ^{๑๑๕}ว^{๑๑๖}ย^{๑๑๗} ว^{๑๑๘}น^{๑๑๙}พ^{๑๒๐}พ^{๑๒๑}ก^{๑๒๒}า^{๑๒๓}
 ๑๓ ท^{๑๒๔}น^{๑๒๕}ท^{๑๒๖}เ^{๑๒๗}น^{๑๒๘} ส^{๑๒๙}น^{๑๓๐}ค^{๑๓๑}ย^{๑๓๒}ป^{๑๓๓}เ^{๑๓๔}ค^{๑๓๕}ว^{๑๓๖}
 ๑๔ โ^{๑๓๗}ท^{๑๓๘}ย^{๑๓๙}ค^{๑๔๐}ว^{๑๔๑}า^{๑๔๒} น^{๑๔๓}ิ^{๑๔๔}ร^{๑๔๕}น^{๑๔๖}ค^{๑๔๗}เ^{๑๔๘}
 ๑๕ ส^{๑๔๙}ม^{๑๕๐}ช^{๑๕๑}ณ^{๑๕๒}ค^{๑๕๓} โ^{๑๕๔}น^{๑๕๕}ก^{๑๕๖}า^{๑๕๗} น^{๑๕๘}า^{๑๕๙}ม^{๑๖๐}
 ๑๖ น^{๑๖๑} ส^{๑๖๒}ณ^{๑๖๓}ว^{๑๖๔}ค^{๑๖๕}ิ^{๑๖๖} ก^{๑๖๗}ท^{๑๖๘}า^{๑๖๙}น^{๑๗๐}
 ๑๗ ช^{๑๗๑}น^{๑๗๒}อ^{๑๗๓}ญ^{๑๗๔}ญ^{๑๗๕} ส^{๑๗๖}ส^{๑๗๗}ม^{๑๗๘}ช^{๑๗๙}ณ^{๑๘๐}น^{๑๘๑}

ซึ่งมหาเทพก็พูด มีความเป็นของ
อันหนึ่งจางหายไปหมด ก็อันนั้น
เป็นสุขอันเป็นสุข ถ้าสุขมีการ
กำเนิดเป็นต้น ถึงใดก็ปรารถนา
อยู่ ๆ สิ่งทั้งปวงนั้น ช่อมล่ำเร่
มีในบัด

ณกาลนั้น พระราชมหาเทว
พระราชาธิบดีมีขศิกทรงไสยาสน์
แล้วในรัตติกาล ครั้นบรรทมหลับ
ทันจากบรรทม ครั้นตื่นจากบรรทม
แล้ว พระเทพเจ้านกขิงทรงนำ
ขมิ้นไสยาสน์ อันเป็นสัตว์ศ
ทรงรำพึงถึงคุณธรรมอันเป็นอติ
ธนาคตยรรยีน ก็ได้เห็นสมณ
แต่ทงคนอันมีบรรณแล้ว ตามความ
ปรารถนามาแล้วตนก็ จึงได้ข
สมณพรหมณิกทรงถวาย ภาวนา
ทุกเมื่อพร้อมกัน ให้สมหนาทูกัน
ไยระโลกแล้วณกาลนั้นครั้น
ข้อความขกพรตแห่งสมณคิ นาง
มีโคเคยพมามาแต่กาลไวยรอบ อัน
ชิดกได้ลงพรตสมคยก็แล้ว

เฮ้ จันทลีลา สภา ทท
 ย์เพ เม กตกลียาณ
 ชีร ชาค สัมภรท
 ชีณณาพาเช ชนาคค
 กตคทพิ กุศล มยาติ.

ณกาลนั้น เมธิพระนางนั้น
 ไ้ทำวิธแล้วอย่างนั้นว่า กตกลียาณ
 กรรมอันเราไ้ทำมาแล้วในกาล
 ก่อน เราจึงไ้มาสำเร็จในชาติก
 เกิดแล้วนี้ กรรมเป็นกศล กว
 เราพึงทำไว้ ในอนาคตเพื่อชราชา
 พาส

เฮ้ สภา จันทยศวาน
 ย์โท วุฏฐาย เสยขนา
 สัมมเททา สวิทดา
 สัพพารณาสภา
 ย์ทราส กวิทวาน
 สวิกาช นิสิตย
 มหันเตติ ปวิวาเรหิ
 กตวาน ปรุ ปทกชณ
 ย์นทิสโท ทัสส
 กตวรณญญกรมมก
 วิหาวิ การยคิควา ส
 พทธรณญ การย
 สังขคเธรปมชัสส

ครั้นพระนางนั้นไ้ทำวิธอย่าง
 นั้นแล้ว คอเวลาเข้ากตกลียาณ
 โสชาสัน ชำระคิรเกล้าแล้ว
 ทรงวิดาสาชคประคัยชาภรณทั้ง
 ย์ง เสกขทรงวอไ้ทำปทกมณ
 พระยวิทวยมทินคยวิวาร แล้ว
 พระนางนั้น (๑) ไ้ให้สร้าง
 ธวัณญญกรมมการามในก้านป่าจิณ
 ทิศแห่งพระยวีนัน สว่างวิหา
 ทวย สร้างพระพทธรยทวย แล้ว
 ถวายไ้เป็นคชชยแห่งสงฆ์ มี
 พระสังฆเถรเป็นประธาน (๒) ถัด
 นั้นไป ไ้ให้สร้างมาถุการาม ใน

สังฆเสถียร วิสุมทรา
 คโค มาลววาราม
 ปุพฺพศฺรณเส กณฺณณ
 เอกวิหาร กัถฺวาน
 สังฆ มาคฺคิเส อทา
 คโค ๑ ชาพัทธาราม
 คัสส อคฺคตฺตโค
 เอก วิหาร กัถฺวาน
 สังฆารามสังฆาสิ ๕
 คโค มหาวนาราม
 คัสส ยธมฺมทิสโค
 วิหาร พุทฺธธมฺม
 การคฺวา กุฏิกว
 คคฺค สังฆ เวสาเปสิ
 ชนฺนเปเนน คปฺยย
 คโค มหาสังคฺคการาม
 คัสส ทักขินทิสโค
 วิหาร พุทฺธธมฺม
 การคฺวา อคฺคิโสณ
 คคฺค สังฆ เวสาเปสิ
 ชนฺนเปเนน ภวคิ

คานมมแห่งพุทธทศทิศ สร้าง
 วิหารไว้หลังหนึ่ง ถวายในสังฆ
 ผู้มาแต่าคคิ (๓) ถัดนั้นไป
 ให้สร้าง ชาพัทธาราม ในคาน
 แห่งอคคตฺตโคแห่งพระภุชฺณนั้นสร้าง
 วิหารหลังหนึ่ง พระนางไคถวาย
 แก่ภิกษุผู้มากแต่สังการาม (๔) ถัด
 นั้นไป ให้สร้างมหาวนาราม ใน
 คานยธมฺมทิสแห่งพระภุชฺณนั้น สร้าง
 พระวิหารกัถฺย พระพุทธธมฺมกัถฺย
 กุฏีชนยวกัถฺย สำหรับให้พระ
 สงฆ์เจ้าพรรษาในอารามนั้น แล้ว
 เลี้ยงกุฎฺยเจ้าน้ำ (๕) ถัดนั้นไป
 ให้สร้างมหาวิหารในคานทักขิน
 ทิสแห่งพระภุชฺณนั้น สร้างพระวิหาร
 กัถฺย พระพุทธธมฺมกัถฺย งามสัก
 จะเปรียบปาน ให้พระสงฆ์เจ้า
 พรรษาในพระอารามนั้น แลเลี้ยง
 กุฎฺยเจ้าน้ำ พระนางจอมเทวเจ้า
 ให้สร้างมหาวิหาร ๕ ค่ายถ ส่วน
 ของพระองค์เอง

มหาวิหาวรา ชัยภูเท
จามเทวี สย กศ.

กทา ๑ นาคา สัพเพ
วิฐฐา ชนปทาธิ
กโรนคิ กุฎิการาม
คามากาเม นินตเว
คามา ชัยภูเทหีสถาน
วิหาวรา เทว สหิสก
ภิกขุชัยภูเทหีสถาน
ภาณกาทยชัยภูยาช วา
เคชัยภูกธรา วิชัย
ชัยภูเสกมคคา อห
พทอสาสนิ ไชเคนคิ
มาคา ปุคคา คโย ชนา
นคริ สภิกขุ เจมิ
คิทสาณว นินทน
วาคททส ชัยภูเท
ชัยภูสส อชัยภูมิมข ๑
มาคาปุคคา คโย ชนา
ภิกขุสวัชเชปสภิกมิ

ณระหว่างนั้น ชาวพระนคร
ทั้งหลายด้วย ชาวรัฐาธิแล
ชาวชนบททั้งหลาย พากันสร้าง
กุฎิแลอารามทั้งหลาย ในระหว่าง
บ้านแลบ้านทั้งหลาย ๕๐๐๐ ตำบล
มีวิหาร ๑๐๐๐ มีภิกษุ ๕๐๐๐ ล้วน
มีชัยภูยาชคิภาณเป็นคณ ที่ทรง
ใคร่ชัยภูกมิ ๕๐๐ รูปเป็นประมาณ
ชนทั้งหลาย ๑ คือ มารดาแลบุตร
ก็พากันยังพระพุทธรศาสนาให้รุ่ง
เรืองอยู่ พระนครก็เกษมมีภิก
ษาคาณมยุณยวเทจ ๑ ความ
สำราญแห่งชาวคิสาสัยทั้งหลาย
ครั้นวันอาทิตย์ ชัยภูเทส แลวัน
อัษฎมิแห่งมัช ชนทั้งหลาย คือ
มารดาแลบุตรก็พากันเข้าไปสู่ภิก
ษุสงฆ์ ครั้นเข้าไปแล้วก็อภิวาท
แล้ว พากันสนาทานศีล แล

อุปถัมภ์ วันทีศิว
 สัตถ์ เกล็ด สมภักย์
 กโศก คุ้มมี สติจิตวัน
 ทาน อันนาทัก สุก
 เขวมาทินเยแนว
 กโรนที สัพพกาลิกา
 สัพเพ เสนาภิเจ้า วา
 นาครา ชานยตก
 อนุกโรนที วาซาน
 โสเคนต์ พทอธาสันนิก.

ในระหว่างนั้นที่พระธรรม ข้าพเจ้า
 ทานมิกะยาทรมเป็นต้น ชนเหล่า
 นั้น ก็ทำโกชนยิกังน คลธกกาล
 ทุกเมื่อ ฝ่ายว่าเสนาอำมาตย์แม่
 ทั้งหลาย ทั้งชาวพระนครแล
 ชาวชนบท ก็พากันทำตาม
 พระราชาทั้ง ๑ พากันยังพระพุท
 ธาสนาให้รุ่งเรืองอยู่

กโรนที หิ สมเย
 อเนกอุปราชาโก
 รโศกโก นิสันโน ว
 เขว จันเทสิ จักขมา
 ภากโร เม มหาราช
 วชิร กามะสิ สกถ
 ย ย ชีวันติ ค โท
 ยดา ทามานโกสิ โส
 อหิมย ปริโส เอโก

แต่ทั้งนี้ทั้งก็ยังมีนาในสมัยนั้น
 พระอนันตอุปราชา ก็เข้าไปสู่
 สังกัษะระทัยแล้วให้ทำรทอย่างนั้นว่า
 พระภาดาของเราผู้มหาราช ผู้มี
 จักขุ ก็เสวยราชทั้งสิ้น พระองค์
 จะปรวณาสังโคตสิ่งนั้นก็มีอยู่ พระ
 องค์ท่านนั้น ก็เสวยการณโค
 แม้ที่เรา ก็เป็นบรมผู้หนึ่งก็
 ร่วมพระอุทรมารดาเดียวกัน แม่

โสทรวิชา เอกมาคชา
 ชาโคชัย เอกวารสีม
 ยัสมา ศัสสา นิชีวิต
 อัยยัสส วาสเทวัสส
 ยายยัสสานิ วาสัก

เฮว โส รัตนียะควาน
 คันทวา สันเทก มาคชา
 รัตนียะควา สาทเวเนว
 ทดา วิทกกั วติ

สา ศัสสา วาน สัตวา
 สารัก ปติสณท
 ทปอปป สัชชิตวาน
 รัตนียะเปสิ เว ทเต
 สัพพนค อัยยัสส
 ทดาเปสิ อัสสินาวเว

เต อโฆ อัยยัสส
 สัตวา เทส อัทธมพัรว
 โภณโค เกนทิก วากัย
 วเทยยช อัยยัสส ไว
 ทวิปญญะยัยยัสส
 ปาจิณทิสโค วณ

ว่าเกิดแล้วก็วามเคียวกัน เพราะ
 เหตุไฉนเล่า เราจึงไ้มีชีวิต
 ชำระยพระพณ เราจักขอความ
 เป็นพระราชานแก่พระเป็นเจ้าวาส
 เทพเจ็ด

ครั้นเมื่อ พระชนมายุคั้น ก็
 อย่างนั้นแล้วก็ไปส่น้ำกับพระมารดา
 ถวายอภิวาทโดยเชื้อเพลงแล้วเที่ยว
 ทูลถามความวิคกทั้งนั้น

พระนางนั้น ครั้นไ้สกับพระ
 ของพระชนมคยแล้ว กล่าวคำ
 คอยให้ฟังว่า สาร แล้วก็รักเกียน
 อยไปทั่วทุกไปอภิวาทแลแถลง
 เหตุทั้งปวงนั้น กระทำนผู้ทรงอ
 เพศทั้งสองความอธิบาย

พระญาติทั้งสอง ไ้ฟังอธิบาย
 แล้วจึงกล่าวคำนั้น กระชนเหล่านั้น
 ว่าแนะนำผู้เจริญทั้งหลาย ถ้า
 กระนั้น ท่านจงกล่าวคำนั้นแก่เจ้า
 ของท่านทั้งหลายว่า มีเขาตลก
 หนึ่งอันเป็นทวันรมย์ ปะรากฏ

เอโกล นโค อภิรมโม
 เกลางโค นาม ช่างโง
 วนโร ตณานาโม
 วสันโต ทศโต ชัพพะ
 ชนัตถโคโส ศักต
 ถักัว คัม มัคคณายก
 นิยัคค วสันตณาน
 มหาพรหมสัส อัสโน
 พัทธมวรี ปวสันโต
 ทวียัคคชัพพะค มัค
 เอโส มหิกอัสสมณโน
 สักโก ถาคัม สัพพะกณ
 อนันโต อปกันตวาค คัม
 ยาสัส วชชสมมคค
 โส ๑ ทสสคค คัม คัสส
 วชชสมมคค ภาววันก.

ชื่อว่าเงลางค์ ในย่านแห่งยาจิน
 ทิศแห่งเมืองทริภัญชัย พนพร
 มีชื่ออย่างนั้น (เงลางค์) ไก
 อยู่ในภูเขานั้น พระอนันตยศ
 เจริญ ทำนายเงลางค์นั้นให้เป็น
 มัคคณายก นำไปสู่ที่อยู่อแห่ง
 พระมหาพรหมฤาษี ถึงแล้ว
 พระพรหมวรีลี ก็ไ้ไ้อยู่ในยอก
 เขาทวียัคคชัพพะค (เขาชยอก)
 พระพรหมวรีลีนั้น ถึงพระอัมภว
 มหิกอ เธออาทวาค้วยสรวพทุก
 พระอนันตยศจึงเข้าไปหาพระฤาษี
 นั้น เจริญวาชสมมคค พระฤาษี
 นั้นจึงให้วาชสมมคค อันยวณ
 แก่พระอนันตยศคนนั้น

ชด เค ทศาค เคส วาน
 สักวา สาก ภาณเค คัมพาค
 นคคาริ ถวีสถามาคิ วิทวา เค

ลักขณัน ทศกทั้งหลายนั้นควน
 ไ้พิ้งคำแห่งพระภายสทั้งสี่ของน
 แล้วกล่าวว้า จ้านแต่ท่านผู้วิญญ

วิเทหิตวา อากันคฺวา เกสํ วุคฺค—
 วิธึนํ รามเทวียา ๑ ธนินคย—
 สีสฺส ๑ กณยฺส.

ก็แล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลาย จักทำ
 พระนคทาแห่งท่านทั้งหลาย แล้ว
 อภิวันท์พระกายสทั้งสี่องค์นั้นแล้ว
 มาทูลแถลงความวิธึแห่งพระกายส
 ทั้งสี่องค์นั้นกล่าวแล้ว แก่พระนาง
 รามเทวีกวีย แก่พระธนินคยศกวีย

คํ สฺสคฺวา ธนินคยโส ยค—
 ภวิททโย ชาโต สกมาทว
 วิเทหิตวา อาท เทนหิ อัมมํ อหิ
 อีสฺสส สันตํกํ คมิตฺตํสามิ ยทิ
 รัชชํ ธมฺมิกวา ททา คมฺมํทาถ
 อาโรเจสฺสามิติ.

พระธนินคยศ กวียได้ฟังคำ
 นั้น ก็มิพระทัยอันแผ่เต็มไปกวีย
 ยคิเถิกแล้ว จึงถวายอภิวันท์พระ
 มารดาของทูลเกล้าว่า ข้าแก่
 พระมารดาเจ้า

ถ้ากระนั้น ข้าพเจ้าจักไปส
 ลำนักพระฤาษี ข้าพเจ้าจักไ้
 ราชสมบัตินกาลใด จึงจักทูลพระ
 มารดาให้ทราบในกาลนั้น

รามเทวํ สาธุ ยชฺชํคฺคาคิ
 วิคฺวา ยดา ทว อีสฺสคํ รัชชํ
 ลพฺภคฺติ วรมีสฺส อทาสิ.

พระนางรามเทวีกล่าวว่า ก็
 แล้วพระยชชคฺค ปล่อยให้พระแก่พระ
 ธนินคยศว่า ราชสมบัตินั้นท่าน
 ปรารถนาแล้ว จงไ้แก่ท่านเถิก

ตามเทวัญ ปรีเฉท ๕

๑๕๕

อนันตยศ สกมาคร วณ -
 ทิศวา ฆมาเปศวา อัครโน ภา -
 คัสส วณฺญญู สันตัก กณฺทวา
 วันทิกวา อัครโน คมนภาว
 กณฺเฑโต ชาท.

พระอนันตยศ ก็อภิวันท์พระ
 มารดาของตนแล้วขอชมภ แล้ว
 ไปสำนักพระภักตราชของตน อภิ
 วันท์แล้วทูลแถลงลง ชง ความแก่แห่ง
 คนะไปว่า

ต่อไปนี้ พระญาณวิจิตร (โสณนานนท์) แปลจนจบเรื่อง

อนุชานาที มํ เทว
 คมนํ มยฺหิวั วุจฺจติ
 พฺรหฺมา ฯ อธิยถามํ พาก
 มํ เปเสนํ สุตฺตํ
 กณฺเฑ พฺรหฺมวณฺสีนา วาส
 ปาณินํ นกํ ทิวชฺชก
 มม วชิรํ มาชฺชกค
 คมัสส คัสส สันตักกณฺเฑ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นสมมุติเทว
 วาสุเจ้า ขอพระองค์จงไปบอก
 เกล้า ฯ อนุชานาให้ข้าพเจ้าไป
 ตามความปรารถนา พระพรหม
 วังษีแลพระอัยกาของข้าพเจ้า
 จะส่งข้าพเจ้าไปให้สำเร็จประ
 โยชนันท์ ข้าพเจ้าจะไปยังภเว
 สของยชก อันตั้งอยู่ณบ้านที่ศก
 พระพรหมวังษีอยู่ พระพรหม
 วังษี จะสร้างสวรค์ราชสมบัติ
 ให้แก่ข้าพเจ้าในทันที ข้าพ
 เจ้าจะไปยังสำนักพระพรหมวังษี

คัสส วณฺ สกฺวา มหฺน -
 คยสวชา จินฺคเต อโหวค ปุพฺเพ

พระเจ้ามหันตยศ ก็ทรงสท
 พระวาจาของ พระอนันตยศอยู่วาช

มอญ กณฐิฐุภาทโร กตกตล -
 สัมภาโร ธนียะโยโก ปุทฺธยค -
 ณาเวเสน เอกมาคยา กัฬเ
 ชาโค สกยัญญาภาเวน ราช
 ราชิ กาเรนโค ภาเวธามาติ
 เหว จินคยัคควาน อคคโคโน ก -
 ณฐิฐิสส คมนิ ธนุญญาสิ กา -
 ณาเท.

อนชานามิ เท คาท
 คมนิ คยัคคว วุฑฺธิ
 คยัค คเ สัพพหิมาน
 วชิรชยัคค ภาวค เทค.

เฮว โส กณฐิฐิสส ธนุญ -
 ญาติ ทคควา วรณฺฑ เทค.

แล้ว จึงทรงพระราชดำริที่ว่า เรา
 ทั้งสองเคยเป็นพี่น้องกันมา พระ
 ธนุชาของเรา มีกศลสมภารได้
 กระทำไว้แล้วแต่ปางก่อนมิใช่น้อย
 ไก่มาถึงเกิดร่วมพระครรภ์ พระ
 มารดาองค์เดียวกัน ด้วยอำนาจ
 ความปรารถนาในปางก่อน ควร
 เป็นขรรษณครุฑวิชัยครุฑยครุฑยวิ
 ราชสมบัตินี้ด้วยบุญญาภพของ
 คน ครั้นทรงพระราชดำริดังนี้
 แล้ว จึงไปรื้อถอนญาติแก่พระ
 ธนุชาของพระองค์ให้เสกไป จึง
 ครีดีเป็นพระกาฉาวา

ครุฑพธ พธุญญาตแก่พธ
 เจงไปคามปรารถนาเด็ก ครั้นพธไป
 ถึงพระสุพรรณมัจฉแล้ว ราช
 สมบัติจึงยังเกิดแก่พธเด็ก

พระเจ้ามหันตยศ ทรงพระ
 ธนุญาตแล้วก็พระราชทานพระพร
 แก่พระธนุชาด้วยประการดังนี้

อนันตยศโส ราชานัน วิทิตวา
 สกเคติ ชากันควา สกชณเฐ
 สกโยธาสหสัสถุ อาทาย
 ทริปัญเชยยนครโค นิกขมิตวา
 ปาจิณทิสามิมช กัมมัตวา น จ—
 วิสเสว มาคีสาวีชา นาม นท
 ชัตวา ท นิสสาช วสันต เอก
 รุลลนเรก คเสทวา มัคคณายก
 กัตวา เอลางคยพพท กัมมัตวา
 เอลางควนเรก ชัตวา อาท ชัม—
 โภ ทวี มหัทธมมิลลิส สันตัก
 เนยยาติ ทว คณ ชานิสสณมิต
 โส เอว วิทิตวาน คัสส กทา—
 ปณสทิสลล อทาสี.

โส สาธูเทวาทิ วิทิตวา ท
 คคเณว เอกเรทิต วสาเปควา
 โภเชทวา มุลลลลลลลลลล ชัก—
 กम्मเสทิจ อนันตยศลลลลลลลลลล

พระอนันตยศก ถวายบังคมลา
 ยรมกระษัตริย์ เสด็จมรณสักขี
 สณณของพระองค์แล้ว ก็พาชน
 ยวิวารแลโยธาทหารพันหนึ่งของ
 พระองค์ ออกจากเมืองทริปัญชัย
 บ่ายพระภักตร์เฉพาะค่อปาจิณทีกา
 ภาศ เสด็จไปไม่ช้าก็ยรวถลง
 แม่น้ำชอนมากีสาวีชานที่ ๖๖ ได้
 นายพวานนชัยคนหนึ่งซึ่งอาศัวย
 มาคีสาวีชานที่อยู่นั้น ให้นำทาง
 ไปจนถึงนายพวานนชเณลางค์แล้ว
 จึงทูลว่า กูกรณนายพวานนชเณลางค์
 ท่านจงนำเราไปยังสำนักพระมหา
 พรหมญาขี เราจักสนของคณ
 ท่าน เณคตรัสอย่างนั้นแล้ว ก็พระ
 ราชทานทวิษพันกทาปณะให้แก่
 นายพวานนชเณลางค์นั้น

ฝ่ายนายพวานนชเณลางค์ จ
 กรายทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทวราช
 เจ้า ซึ่งพระองค์ทรงพระกรุณา
 ไปรบกเกล้า ฯ ให้ข้าพระบาทเป็น

ปันทิวเส ไส้ ทํ แหย่ชิตัว ขาว
 สายใดเส ทํ เทวียคคยพทค
 ชิตัว ไส้ เกรวคค คคคค ชิตัว—
 พคคคค ปาเท ชคคคโน พลนิ—
 กาเขติ สคคค วลคคค ปันทิวเส
 ปาตวาลิ ภูณชิตัว ทิชชชคคค—
 ธมาลาทนิ ภูชชกรณานิ คาทา—
 เปคคค เกลางควนจรก มคคค—
 นาชก กคคค อคคคคค สคคคค
 อภิชชคค.

ชิตัว ๑ ปัน ค ปันชิตัว ๖—
 ทคคค ปคคคคคคคค คโรนคค คาท.

ผู้นำทางนั้นพระคุณหาที่สุดมิได้
 แล้วก็เชิญพระอนันตยศให้ประทับ
 แรมอยู่ในที่นั้นเส่นวราศรทนาง ให้
 เสวยพระกระยาหารแล้ว นาย
 พราหมณ์ก็ถวายมัลลเสถาลแด่เธออย่าง
 เปนอันมาก ครั้นรุ่งขึ้นเป็นวันใหม่
 นายพราหมณ์เธอก็ก็นำเสด็จไปจน
 เวลาเย็น บรรดาสาวเธอสงอยอก
 นั้นแล้ว จึงพระอนันตยศก็ประทับ
 อยู่จนถึงบรรพคณัน ทิวพล
 นิภาของพระองค์ก็สิ้นวราศรทนาง
 แล้ว ครั้นรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเสวย
 พระกระยาหารเข้าแล้ว ให้คน
 ถัดเขาเกรวชงลคการบูชา มคคคค
 ชุบแลระเบียบขยฆาของหอมเป็น
 ต้น ให้นายพราหมณ์เธอก็นำทาง
 ขึ้นไปยังสำนักพระพรหมฤาษี

ครั้นถึงแล้วก็ถวายนมัสการ
 ไถ่ถามกระทำให้รู้สัจจว่า

เฮว เคน สักขี ปักสันฐาน
กัควา ปุ่น คัม ปู้ฉั่นโค ฮาท.

พระพรหมญาณิการะทำปฏิสัน
ฐานกับพระอนันตยศด้วยประการ
ฉนั้นแล้ว เมื่อจะถามต่อไปอีก
จึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

โก ทวี วัณทสิ ปาเท เม
เฮสิมิ สิริยา ชล
โกนุ ทวี กัสส วา ปักโค
กถิ ขานมู คัม มยัค.

ท่านคือผู้ใด มาเนัสการนท
เบองยาทอาคมมา ไค้มาดังทอน
วู่วังงไม่ด้วยสิริวัณ ท่านเป็นบุตร
ของใครหนอ โฉนอาคมมาทัก
รู้จักท่าน

อนันตยศ โอท.

พระอนันตยศ จึงกล่าวคาถา
ตอบว่า

บา สกา จามเทวีกิ
วาสเทวีสส อิกวิ
คัสสาห์ ปักโค ภัททันเค
อนันตยศโสคิ นามโก
นัตถาโร วาสเทวีสส
สูกกทันคัสส อิลลิโน
มยัค นามัญญิ โศคคณฺเฑ
เฮว ขานาถ พรหมมัสสิค.

พระเจ้าข้า พระนางองค์
ไทรทรงพระนามว่าจามเทวี ซึ่ง
เป็นพระธิดาของพระวาสเทวญาณิ
ชาปเจ้าชื่อว่าอนันตยศ เป็นบุตร
ของพระนางองค์นั้น แลเป็นเนกคา
ของพระวาสเทวญาณิ แลพระ
สูกกทันคญาณิ ขอพระพรหมญาณิ
เจ้าจงทราบนามแลโคตรของข้า
พเจ้าด้วยประการดังนี้

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๘

๑๖๑

คาปโส อาท.

พระยายศ ^A จึงกล่าวเป็นพระ
คาถาคือไปว่า

อด ทวี เกณ วัณณ
เกณ วา ษณ เทพนา
อนันต์ โคสิณ ฐาน
คัม เม อธิชาติ ปุริโคติ.

เมื่อเป็นเจ้า ^A ท่านตามมา
จนถึงสถาน ^A ทวีประสงค์
ประโยชน์คุณอะไร ถูกด้วยมีเหตุ
เอกภยประการใด ชาติมาชดงาม
ท่านจงแจ้งเนื้อความนั้นแก่ชากมา
เด็ก

อนันคยโส อาท.

พระอนันคยศ ^A จึงกล่าวคาถา
คคือไปว่า

อนันค มหิทธิสมัน
สุโธติ วาณ มม
มหันคยโส เม ภาดา
การสิ ทรียุชชัย
โสห วัชชี อดพนันโต
ชาท คัม วาณ มม
เขลาจคยัพเพ ภาเท

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ผู้
ถึงพร้อมแล้วด้วยมหิทธิคุณจริงทั้ง
คำเจ้าพี่เจ้าพี่ พระเจ้ามหันคยศผู้
เป็นพระภาดาของเจ้าพี่เจ้าพี่ ใต้
เป็นบรมภรรยาของเจ้าพี่เจ้าพี่ ใต้
เป็นบรมภรรยาของเจ้าพี่เจ้าพี่ ใต้
สิริราชสมบัติเป็นใหญ่อยู่ในพระ
นครทริภุชชัยแล้ว ส่วนเจ้าพี่เจ้า

นคว เจมภูมิถัก

เอทธิย^๑

อนกัจำนมิ เชนนาคิ.

เฮว จ ปน วัคควา อนันตย—
สมาทาย ทวิยักคยัพทโค โธ—
รุษิเ เขาฉางกบัพทคัสส ชาวัคเค
ชาคันทว วังคคินทียา สมิเป
รมิมณเเช รุาน นคว มาเปควา
สย ทวิสัสสันฐานา สัพพา—
การปริยุรา ทวิภูณเเชยเชนเน
เวกคัพพา.

ยงหาไคเป็นยวมกรณัตวิย^๑ เช่น
ใหญ่ในพระนครไคไค^๑ พระมกรก
พระองค์ไคไค^๑ ไคไค^๑ ไคไค^๑ ไคไค^๑ ไคไค^๑
ข้าพเจ้าว่า จงไปสร้างพระนคร
ที่มีไชยภูมิอันเกษมสำราญฉะเชิง
เขาเขาฉางกบัพทค ข้าพเจ้าจึง
ไคไคหาพระผู้เป็นเจ้า ความถ้อย
คำของพระมกรณัตวิย^๑

ก็แล ครั้นเมื่อพระอนันตยศ
กล่าวว้างแจ้งแจ้งคค^๑ ตั้งแต่คค^๑
เกินมากด้วยประการดังนี้แล้ว พระ
พรหมฤาษี จึงพาพระอนันตยศ
ลงจากภูเขาสองชอก มาถึงที่
เว้งว้างแห่งภูเขาเขาฉางกบัพทค
แล้วก็สร้างพระนครขึ้นในทริม
ณิฐาน ไคไคแม่น้ำวังคคินท^๑
แม้พระราชานันตยศตั้งฐานเป็น
สเทถยมณิยรรณไปก้วยอาการทั้ง
ปวง ประคองพระนครทวิภูณชัย
ณัน

๑. ขาดไป ๕ อักษร ไคไคยวมกรณัตวิยแล้ว ฝอยอย่างนี้ทุกฉบับ

ปรีณัฐเทเชว อันเคยส์
ราชาภิเศก กัศวา ค รัชช
กาเรสิ.

ครั้นพระพรหมฤาษี สร้าง
พระนครสำเร็จแล้ว ก็ราชาภิเศก
พระชนนียศให้เปี่ยมมกรณศิวี
ในพระนครนั้น

คัสส ปุณฺณเทเชน ๑ อสิโน
อิทธิพล ๑ คัสสิ ปเทเส
สมันโต วนวาสินคา ฯลฯ—
นมิลกัชสาธา เขภยฺเชน ธา—
คันคฺวา ค ปริวารสิ.

พวกคนชาวป่า คือ พวกกลว้า
กะเทวียทั้งหลายที่อยู่โดยรอบใน
ตำบลนั้น ก็พากันมาอยู่โดยมาก
แวดล้อมพระนครนั้น ด้วยบุญ
เกชาภาพของพระเจ้าอนนตยศ
แลด้วยกำลังฤทธิ์ของพระฤาษี

อิทธิวิท นามสุวักคฺ ๑
โหคฺคิ น ปุณฺณคคฺคพ.

ไม่มีใคร ๆ กล่าวถึงกันว่า
วัดสถานที่ไม่งามเช่น ๆ ไม่
อยู่ในพระนครนั้นเลย

ยัสมา ทิ สา ปน อสิโน พ—
เลน ทิพพัสสมิยคคฺคสมิทธา เธมา
สุภิกฺกา อภิรมมฺกฺวา โหคิ ค ปน
เขลาณคปพทสฺส ธาวคฺเค มายค
เขลาณคนามนคฺคณค วิทคิ.

แท้จริงพระราชทานนั้น ยวิ
บุรณไปด้วยสมยคฺคฯเป็นของทิพ
เป็นทเกษมสุขสำราญ มีภิกษา
หารก็แสวงหาง่าย เป็นพระราช
ทานสนุกสนานนัก พระนครนั้น
พระพรหมฤาษีสร้างแล้วในแว้ง

แห่งภูเขาลาดลงมายังคต คน
ทั้งหลายจึงได้ร้องเวียกพระนคร
นั้นว่า เขลางคนคร

คต ขวี่ชชคคณาย นาม
น ปรีวัคคิ.

ทั้งแต่ณนั้นมาซึ่งพระนครนั้นก็
ไม่ได้เปลี่ยนแปลงจนครวายเท่าทุก
วันนี้

เคนท วิคคิ มหาทวิเก
ทสเสโนโค ฮาท.

เพราะเหตุนี้ ไชยธรรมา
เมอะเสนาทวิคคิ ทานเรือนใน
คานมหาทวิเก จึงได้กล่าวแล้ว
ดังนี้ว่า

อนันคยโส ปวโร สหไส
สัมปยุตฺตอินโค วรราชภา
ฮาคิมม อัสสิ ปวโร สหวิม
ฮยาจิ ปวโร ปวโร อัสสิโน
สหวิมอัสสิ สุริ สหวิมาโน
มหานภาโว วิคคิโม สหไส
คันทวาน เขลางคนคัสส ปาท
มาเปสิ รัชช สมหาสิ ทสส
อิทธานภาเวน นิสันโน ฮนทา

พระเจ้าอนันคยโสผู้ประเสริฐ
เป็นพหุ มีพระราชประสงค์ซึ่ง
ความเปนพระราชาผู้ประเสริฐ ได้
เสกสมรสกับพระสุพรหมญา
ผู้ประเสริฐ จึงขอให้พระสุพรหม
ญาผู้สร้างพระนครแล้ว ส่วนพระ
สุพรหมญาผู้ประเสริฐ ผู้รุ่งเรือง
ไปด้วยคุณธรรมอันงาม มีฉันท
(คือจะเข้าสู่ฉันทและออกจากฉันท)

วเน มีล็กชา อูปักญ์ในกา
วสันติ กัพันติ รมันติ ทาสา
สุภักขะเมมา คุริยาภิมุขี
นิคคคิปปกั น สุนันติ คคณ
มสัถกสาร์ชิว วาสวิสัถาคิ,

ก็ฉันี่ฉันี่นาญี่ไม่รู้จักของ) มีชาน
ภาพมาก มีควมแพ้ยรมาก มี
เกษานภาพก็ ท่านไปยั้งเจริงชา
เจกลางคยรรพค สวังสรวก
สิวิราช สมยักให้แก่พระเก้านันท
ยคแล้ว พวกละวักะเทวของทั้ง
หลายซึ่งประสมกันอยู่ในนี้ เป็น
อันมาก ก็พากันมออยู่แลพากัน
มาเล่นวันเร้งอันเท้งใจ ด้วยอุทธา
นภาพของพระสัพพรมณูญี่ พระ
นครเจกลางคณ เป็นพระวาชาน
ยวิษณไปด้วยภักฆาหาร คุช
เกษมสำราญ แลกกักซึ่งไปด้วย
สำเนียงทวิยางคคณคณันนิก คำ
ทคณเรเรจากันว่าสิ่งนั้นไม่มีก็งัน
ไม่มีใครได้ขึ้นเลขในพระนครนั้น
ย้อมมียวิษณเทกยระการ ประค
กัณมสัถกสาร์ชิว อันเป็นเทพชานท
เสกัประพาคเล่น ของท้าววาสพ
อมวินทรวิราชณัน

อิติ ทริปุฏฐะเชษฏนิทเทโส	ทริปุฏฐะเชษฏนิทเทศกัจจัน	พระ
มหาราชิกานุสาเรน โพธิวิสิธา	มหาเถรผู้มีนามว่าโพธิวิสิธา	ได้
นาม มหาเถเรน ลังคโต.	แต่งไว้แล้วตามคำมหาภาร	

นวม ปริเฉทโท นิฐิตโต.

ปริเฉท ๔ จบแล้ว

เขตลาดงคนควรถัก.

เขตลาดงคนควรถัก

อัยยัม มหาพรหมมิส มียหิ พห—
 ปกาโร โส มยา อัยยัมวิศุทโพ
 โส ๑ อัยโย ฉาเนโต ปารุท—
 ทิโต อัยยิโ โล สันคฺวุโร อู—
 ราชชนมหาเสนาทิวทิตโต รุก—
 ชารุกช วนาวน อภิโรโต น มียหิ
 มหาทาน ปฏิกคทิตโต ทิตโต โส
 ๑ มยา ทิปุยาทิกคณมาลาทิก
 กัตวา ปุชิตวา วรณคิ อิมานิ
 วัคคทานานิ อัยยทานัง สังกโท ๑
 อามิสทานัญจาทิวรณคิ เชนเท
 อท หวิญญะยชัย คณคฺวา มม
 ฉาคร วณคิควา มม มาครณญ—
 ๑ มหาสังฆคเณรพทอชฺศคณญ
 พรหมณณาจารกณญ ๑ ยาทิควา
 อิชานยิตวา เกส มหาทานัง ทิส—
 สามิ กิสฺมึ เฮว วทานิ เกสุ
 อิชาคคณนทิสฺส อวาสทานกญ—
 ทาน วิหารทานานิ จิวรณคิ—
 ปาครคฺชัชชเสนาสนิ เกส ทิส—
 สิสฺสามิ มม มาคฺชยา กุณบิ—

เราด้วยเหตุอย่างอื่นก็หามิได้ เป็น
 ราชสมณัตถ์เกิดแล้วด้วยกุศลสม
 ภาร แห่งความสุจริตที่เราได้สั่ง
 สมอรรถมาแล้วในปางก่อน ชักัน
 เราควรจะทำกุศลกรรมให้ยิ่งขึ้น
 ไป อีกประการหนึ่งเล่า พระมหา
 พรหมญาณิพระของคณิ ท่านเป็นผู้
 มีอุปการแก่เรามานานัก ควรเรา
 ะสนของพระคุณท่าน ก็แต่พระผู้
 เป็นเจ้านั้นเป็นผู้ ยินดี แล้วไม่ว่า
 เป็นผู้มิประ โยชนนักชุกกลแก่ชุกกล
 ที่อวิชชาปกคลุมแล้ว แลเป็นผู้
 มีกณอัยยสันโกส เว้นเสียแล้วจาก
 ทนสนสูงแลทนสนใหญ่ ยินดียิ่ง
 แล้วซึ่งคณิไม่เล็กแก่คณิไม่ใหญ่
 แลข้าเล็กข้าใหญ่ ท่านก็จะไม่วัย
 มหาทานของเรา อนึ่งพระผู้เป็น
 เจ้านั้น เราควรกระทำการบูชาท่าน
 ด้วยเครื่องสักการบูชา มิเทียบ
 ชูปแลระเหยยบูชาของ ทอมเป็น
 คณิว่าประเสริฐ วัคคทานเหล่านี้

รุษย์ปกครอง กวิศคามิ เซว มนิ กเค
 อธิ โลเก วา ปะโลเก วา สนิช—
 ฌนภาโว อติเรกคโร เม ภวิศ—
 สกิติ.

ก็เป็นแต่ท่านเล็กน้อย ชนังการ
 สงเคราะห์ก็ การให้ทานก็
 เป็นทานประเสริฐยิ่ง ชนังการนั้น
 เลขเราจะไปยังพระนครทวีปอุชชัย
 ไปถวายยังสมเด็จพระราชาชนน
 ราชมารดาของเราแล้ว จะวังวน
 พระมหาสังฆเถระผู้ปกครองพระภิกษุ
 พราหมณาจารย์ทั้งหลายเชิญมา
 ในพระนครนี้ จักถวายมหาทาน
 แก่สมณพราหมณาจารย์ทั้งหลาย
 นั้น เหตุใดเราจึงกล่าวอย่างนี้
 คำนวณเมื่อสมณพราหมณาจารย์
 เหล่านั้นมาในพระนครนี้ เราจัก
 ถวายธนาทานแก่ทุกท่านวิ
 ทาน เราจักถวายข้าวธัญญา
 หารเสนาสนะ อันมีอยู่ในบิณฑ
 แก่สมณพราหมณาจารย์ทั้งหลาย
 เหล่านั้น เราจักกระทำบุญการ
 สอนของพระคุณพระมารดาของเรา
 เมื่อเราทำอย่างนี้แล้ว ความ

ถ้าเร้าสมประสงค์อย่างยิ่งเกินที่
 ใจมันถ่วง ทั้งในโลกลนแลโลก
 เบื้องหน้า

โส เอว จินตยิตฺวาน ปาโศ
 สีส นหาคฺวา นานาคฺครสโกชนํ
 ฤณฺณชิตฺวา สัพพาลังกาเรหิ อิตฺถ-
 คานํ อลังกวิทฺวา มหันตเท-
 ราชานภาเวหิ มหาพรหมิสฺส
 วสนฺนฺฐานํ กนฺทฺวา ปโยปคณ-
 ฆมาลาภิตฺถิ คํ ปุชฺชิตฺวา วันทิตฺวา
 เหวมาส.

พระเจ้าอนันตยศ ทรงพระราช
 ดำริท้อย่างนี้แล้ว ก็ทรงพระสุคนธ
 ขาวาขาวระพระสรีรกาย เสวยพระ
 กระยาหารมีวิเศษอันเลิศ ตกแต่ง
 พระองค์ด้วยสรรพอภรณ์การแต่งเวลา
 เข้า แล้วเสด็จไปยัวยวสนสถาน
 ของพระมหาพรหมฤณญ์ด้วยราชา
 นภาพธนีใหญ่ ทรงบูชาพระมหา
 พรหมฤณญ์ด้วยเครื่องสักการบูชา
 มีเกยณฐะ และระเบียบขยผาของ
 หอมเป็นต้น แล้วก็ถวายนมัส
 การกล่าวเป็นพระคาถาอย่างนี้ มี
 ความว่า

อหิ ภันเต คมิสฺสํสามิ
 นสฺว หริปฺปญฺเจยฺยํ
 ทว คุณํ ปกาสิสฺสํ

ข้าแต่ พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ
 ข้าพเจ้าจะไปยังพระนครหริปฺปญฺเจย
 จักประกาศพระคุณของพระผู้เป็น

มณฑลยศวาชีโน
ชัยยศ สักกทันตสัต
วาสเทวีสส ปากฏ
มาคร ชานยิสสามิ
ทว ปาทาภวันทิศนิกิ.

อนัน คาปโส อาท.

สุญจุทริ มหาราช
อิโค คัธล ยดาสอ
วทศ วันทณ มิชห
ปาเท เทลล มทิสันนิกิ.

ราชา สาธุจิ วันทิกัว
อัททโน ปวีวาเร คเททวา ทริ—
ปญฺเษชัย ชากันทัว ยักัว ๑
ปน สกมาคริ จามเทวี ๒
วันทิกัว ๒๑๔ ภาคริ มหัน—
คยสราชานัน วันทิกัว สุนนิ—
สินนทาเลเชว เทหิ สัทธ ๒๒—

เจ้า ให้มีรากฏแก่พระเจ้ามหันค
ยศ แลพระอัยกาสุกกทันตะ พระ
อัยกาวัสเทวะ แล้วรักเชิญเสก
พระราชมาวคามาดวายนมัสการ
พระบาทพระผู้เป็นเจ้า

ล้ากัณนั้น พระกายคังถวาช
พระพรเป้นพระศาณาคชย พระเจ้า
อนันคยศ มีความว่า

ความหาราชเจ้า คัทนัททนา
เชิญเสกไปให้ล้าคยสวามญเจก
และจงชอกความนมนัสการของเว
มา ยังพระบาทของพระญาญเจ้า
ผู้ประเสริฐทั้งสองพระองค์นั้น

พระเจ้าอนันคยศ ทรงรับพระ
พรของพระกายคัว สาธุคังแล้ว
ก็ถวายนมัสการพวยวิวารของพระ
องค์เสกจมาบังพระนครทริปญฺชัย
ครั้นแล้วถวายนมัสการพระนาง
เจ้าจามเทวี ผู้เป็นพระราชมารดา
ของพระองค์ก่อนแล้ว จึงถวาช

สัณฐาริ ถักัว ทโค สัพพันท์
อัครโน สมิชฌนภาว เศล
กเดลี.

ยังคมพระเจ้ามหันตยศ ผู้เป็น
พระภาคราชต่อภายหลัง แล้วก็
กระทำปฏิสันถารกับด้วยพระมาร
กา แลพระภาคราชทั้งสองพระ
องค์ ในกาลเมื่อเสด็จประทับเป็น
ที่สำราญพระราชฤทัย ลำกับ
นั้น จึงกราบทูลแถลงซึ่งความ
สำเร็จความปรารถนาของพระองค์
นั้น ให้พระมารทากับพระภาคราช
ทรงทราบทุกประการ

ชด เท คโย มาคาปุตคา
อติวีย โสมนัสสาคา ปุชา—
สัถกาเร สัชเชตวา คาหาเปตวา
วาสุเทวีสส สักกพันคัสส ร อัสสิ
วสนฐิฐานัน คณคัว วันทิกัว
ปุชิตัว นิสิติกัว ปกิสันฐาริ
อถัส.

ลำกับนั้นเมื่อพระมหาราช ๑ พระ
องค์ ทั้งพระราชมารกาแลพระ
ราชโอรสนั้น ก็ยังนึกโสมนัสก็
พระทัยยังนึก จึงให้ทักเธรของสัก
การบูชา พวกนั้นเสด็จไปขังจวน
สถานของพระวาสุเทวญาณิ แล
พระสักกพันคญาณิ ฉวายนมัส
การกระทำสักการบูชาแล้วเสด็จ
นั่งกระทำปฏิสันถาร

ชด ๑ อนันตยโส พรหมมี—
 สีสัส วันทาการววนัน เกล่ อีสัน
 ปวิกชติ คโค อักคโน วาชช—
 สลัมบคคสมิซณนาวิ กนตสิ.

ถ้าในลำคัมนี้ พระเจ้าอนันต
 ยค จึงแดงแดงเจ้าการววนัน
 นาการของพระสุพรหมญา ซึ่ง
 สัมมานันแก่พระญาเจ้าทั้งสองพระ
 องค์ แล้วจึงเล่าเรื่องความสำเริง
 วาชชวิชัยยศสมบัติของพระองค์
 ถวายต่อภายพลทั้ง

ชด เค อโทะ เทหิ สักขี คัญ—
 ฐากาวิญญู อูปวิโรวาทนคตัญญู
 เทหิ สักขี สักคณัน โค" อาท.

ถ้าคัมนี้ พระญาเจ้า ทั้ง
 สองพระองค์ ก็กระทำปฏิสังขาร
 สัมมทานแสดงอาการอันก็พิศ
 ภัยด้วยขมกระษิณวิชัยทั้งสามพระ
 องค์นั้น แลมีความประสงคให้
 โรวาทสังสอนให้ยิ่งขึ้นไป จึงได้
 กล่าวเป็นพระคาถา ด้วยด้วยขม
 กระษิณวิชัยทั้งสามพระองค์นั้น ว่า

ชิเม คเมหิ วรพิเช
 สัพเพ ชิเมหิ ปาลิเค
 ชัยปมาท สฺเต จิมเม

ควรจะทำนึ่งทั้งหลาย ซึ่งท่าน
 ทั้งปวงเหล่านั้นเป็นผู้ยังเกิดในวงศ์
 กระษิณวิชัยอันประเสริฐ อันข้าพเจ้า

• เห็นว่าจะเป็น สักคณันตา อาทสุ จึงได้แปลตามรูปนี้

บุญชนเค พุทธสาสน
 สัตว์เค ปญฺชิตเค
 ากกวกค นนมนเ
 ชนเค อภิบาลนเค
 ชญญัตเค อหิงสเก
 อธิ โลเก ปเว วาย
 สมชีณสสันคิ อโค ปรี
 สัพเพ เทวา ปัสสันคิ
 อภิบาลนคิ เค สทาปิ.

เค เอว เกล วาน สควา
 คโยยี่ มาคาปคฺคา อติเรกคฺ
 ปัสสิตควา เกล ปาเท อภิวัน—
 ทิคฺวา ทวิปฺญฺเชยยี่ ธาณมฺสุ.

ทั้งหลายก็อภิบาลบำรุงรักษามาแล้ว
 เป็นผู้เชื่อฟังอภัยมาทรรพมทั้งคน
 ไว้ในพระพุทธรุสาสนา ปญฺชิตอภัย
 ในคิลาอารวักกร ประพฤติตาม
 จักกรวัตรรวม อภิบาลบำรุงประชา
 ชนไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น สมบัติ
 ทั้งสันททานทั้งหลายปรารถนาแล้ว
 ก็รักสำเริงแก่ทานทั้งหลายทั้งใน
 โลกนแลโลกน้า เชื่องนแก่
 นไปสรวทเพศทาทั้งหลาย ก็ระ
 สรวเสริญ แลจะช่วยอภิบาล
 บำรุงรักษาทานทั้งหลายอยู่เป็นนิ
 นวนเทร กิณ

บรมกระษัตริย์ พร้อมทั้งพระ
 ราชมารดาแลพระราชโอรสทั้งสาม
 พระองค์นั้น ครั้นได้ทรงสคัญ
 สถาปิตพณของพระกายสทั้งสอง
 ้วยประการทั้งนั้นแล้ว ก็ยี่สันนา
 การเลื่อมใสยังนัก จึงถวาย
 นมัสการกราบลงแทบพระบาทของ
 พระกายสทั้งสองพระองค์ แล้วก็
 เล็ดจากล้นยังทวีปฺญฺชียนคร-

ททา ธนัตถยสวธา สก—
ภาควิ มหัตถยสวธาน วนทิตว
เอวมาท เทว ธหิ ธมัททา มาคว
ปฐนัตถาย คุณธัตถยปภาวิ ทร—
ณัตถาย ๑ ธนามี ธย ๑ ธน—
สคนหาสังขัตถเดรปฐนทาน พุทธ—
ปัตถทาน ภัทฐสังข ปฐนัตถาย
พราหมณปฐนทาน พราหมณศท—
ปัตถนัตถ ๑ เม มชา สัทธ ๑ คันท—
กามา ๑ ธิเม ๑ ศุภ ๑ สันตเก
ยาสัสสามิ มม นคว เมคนติ.

ธตัสส การววน สักวา
มหัตถยสวธา เอวมาท สาร
อนนัตถยส ๑ ว วาถนติ ๑

ถ้ากัษณั้น พระเจ้าอนนัตถยศ
ก็ถวายยังคมพระเจ้ามหัตถยศ ผู้
เป็นพระภาควาของพระองค์ แล้ว
จึงถวายทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทว
ราชเจ้า ข้าพระบาทปรารถนาจะ
บูชา และกระทำการบูชาการสนธ
พระคุณสมเด็จพระราชมารดาเจ้า
หนึ่งปรารถนาจะบูชาพระภิกษุสงฆ์
ผู้พุทธบุตรประมาณทั่วรัชองค์ มี
พระมหาสังฆเถรเป็นประธาน กับ
ทั้งพราหมณฝ่ายโยกซ์แลพราหมณ
คหิกทั้งหลาย อันศาสนธ
พราหมณทั้งหลายเหล่านี้ ซึ่ง
ปรารถนาจะไปถวายบูชาข้าพระบาท
ข้าพระบาท จอริยพระวาทาน
สมณพราหมณทั้งหลายเหล่านี้
ในสำนักของพระองค์ นำไปยัง
พระนครของข้าพระบาท

ถ้ากัษณั้น พระเจ้ามหัตถยศ
ยวมกระษัตริย์ ครั้นได้สักยการว
พนาของพระเจ้าอนนัตถยศผู้พระอนุ

ธิมา เทว วัฏฐา คุยหิ มยหิ
 ญาทิ น มย สัตถุญญ ทาคัพพิ
 เอกาวัฏฐา เอกาพินธมาทิ ทัสมา
 เหว วทามิ อุกา มย เอก
 มาคุยา คัพพะ ปรุณิสันธิกา ฐิตา
 เอกทิวเสเนว นิกขันธตา ยมก—
 ฐิตักกา ทตฺวา เอกจิตฺตสมานา
 ฐิตัสมา นานคฺคิ น วิคคัพพิ
 ย ย ธิตฺถิ ทิ ทิ สัพพิ คณฺทค
 นาหิ ทิ นิวาเรมฺหิ เหว วิคฺวา
 สกตทวิญญูเชยฺยวัฏฐู เหวญญ—
 จาเวคฺวา เข เข เจลางคณกร
 กณฺทกามา เท เท ธนินคยเสน
 วัฏฐูญา สักขิ กัณฺณคฺคิ

ชาธิวาสแล้ว จึงทำรัสอย่างนั้นว่า
 คุกรพธอนันคยศ ด้อยคำที่เธอว่า
 กล่าวทั้งเป็นการก็แล้ว ประการ
 หนึ่ง พระราชาธนาเขตรทั้งสอง
 นี้ เป็นญาติของท่านด้วยเป็นญาติ
 ของเรากับ เราทั้งสองไม่พักต้อง
 กระทำสัตตญาณแก่กัน เป็นพระ
 ราชาธนาเขตรเอนองเป็นอันหนึ่ง
 อันเกี่ยวกัน เพราะเหตุดังนี้
 เราได้กล่าวอยู่อย่างนั้นว่า เราทั้ง
 สองเป็นผู้ถือเอาปฏิสนธิตั้งอยู่แล้ว
 ในพระครรภ์ของพระมารดาองค์
 เกี่ยวกัน เมื่อประสูติจากครรภ์
 พระมารดาที่ ประสูติวันเกี่ยวกัน
 ด้วย เป็นพระราชาบุตรแฝก มี
 พระทนต์ก็เสมอกันถึงดวงเกี่ยว
 กัน เพราะเหตุนี้ ความที่จะ
 เป็นแตกต่างกันไปนั้นอย่าฟังกล่าว
 ท่านพระภราดาสิ่งใด ๆ ถึงถือ
 เอาสิ่งนั้น ๆ ได้ทั้งสัน เวนิพัก
 หามท่านเลย พระเจ้ามหันคยศ

ควั^๕สัธ^๕ข่าง^๕น^๕แล้ว^๕ จง^๕ให้^๕กั^๕ไชย^๕เกว^๕
เทีย^๕ว^๕ประ^๕คาศ^๕ทัว^๕ไป ใน^๕พระ^๕รราช
ฉา^๕ธา^๕เช^๕ท^๕ร^๕วิ^๕ญ^๕ช^๕ย^๕น^๕คว^๕ร^๕ง^๕ส^๕น^๕ว่า
ชน^๕ท^๕ง^๕ท^๕ล^๕า^๕ย^๕เหล^๕่า^๕ไ^๕ก^๕ๆ ย^๕ว^๕ร^๕ณ^๕า
จะ^๕ไป^๕ย^๕ัง^๕เจ^๕ล^๕าง^๕ค^๕น^๕คว^๕ร ช^๕น^๕ท^๕ง^๕ท^๕ล^๕า^๕ย^๕
เหล^๕่า^๕น^๕ั^๕ง^๕ๆ จ^๕ง^๕ไป^๕กั^๕ย^๕ท^๕ว^๕ย^๕พระ^๕เจ้า
อน^๕น^๕ค^๕ย^๕ค^๕เ^๕ด^๕เ^๕ก

ค^๕ท^๕า อน^๕น^๕ค^๕ย^๕ส^๕ร^๕ว^๕า^๕ค^๕ว^๕ฐ^๕—
จ^๕ัก^๕ค^๕า ท^๕ค^๕ว^๕า ส^๕ั^๕น^๕ค^๕เ^๕ร^๕ว^๕า^๕ก^๕ก^๕
ม^๕ห^๕า^๕ก^๕ิ^๕ก^๕ุ^๕ส^๕ั^๕น^๕ น^๕ี^๕น^๕เ^๕ค^๕ว^๕า ส^๕ว^๕เ^๕—
ณ^๕ย^๕า^๕น^๕ไ^๕ย^๕ค^๕น^๕ อ^๕ก^๕ค^๕ิ^๕ย^๕เ^๕ค^๕ว^๕า
ป^๕ฐ^๕ม^๕ น^๕ี^๕ย^๕า^๕เ^๕ค^๕ว^๕า บ^๕ั^๕ฉ^๕า จ^๕า^๕ม^๕เท^๕ว^๕
อ^๕ค^๕ค^๕ไ^๕น^๕ ม^๕า^๕คว^๕ ม^๕ัง^๕ค^๕ล^๕ห^๕ค^๕ค^๕ค^๕ย^๕ฐ^๕เ^๕ว^๕
อ^๕ล^๕ัง^๕ก^๕ค^๕ ส^๕ว^๕เ^๕ณ^๕ไ^๕ย^๕ค^๕ น^๕ี^๕ส^๕ก^๕า -
เ^๕ค^๕ว^๕า ม^๕ท^๕น^๕เ^๕น^๕ ว^๕า^๕ช^๕อ^๕ส^๕เ^๕น^๕
น^๕คว^๕ น^๕ย^๕ค^๕ว^๕า อ^๕ว^๕ส^๕เ^๕สา พ^๕ร^๕า^๕ท^๕ม^๕ณ^๕า
พ^๕ร^๕า^๕ท^๕ม^๕ณ^๕ค^๕ห^๕ย^๕ค^๕ิ^๕ก^๕า^๕ท^๕ไ^๕ย^๕ ช^๕น^๕ค^๕า
ย^๕ฉ^๕า^๕ร^๕ิ^๕ย^๕า^๕ บ^๕ั^๕จ^๕น^๕ไ^๕ค^๕ อ^๕น^๕ค^๕ย^๕ฐ^๕น^๕ส^๕.

เม^๕อ^๕น^๕น^๕ี^๕พระ^๕เจ้า^๕อน^๕น^๕ค^๕ย^๕ค^๕ ก^๕ม^๕
พระ^๕ท^๕ด^๕ุ^๕ท^๕ย^๕น^๕ค^๕ จ^๕น^๕น^๕น^๕ี^๕ค^๕พระ^๕
ก^๕ิ^๕ก^๕ย^๕ส^๕ง^๕ค^๕ม^๕ห^๕เ^๕น^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ ม^๕ี^๕พระ^๕ส^๕ง^๕ซ^๕
เจ^๕ร^๕เ^๕น^๕ย^๕เ^๕ระ^๕ธ^๕า^๕น^๕ ให้^๕จ^๕น^๕ย^๕ัง^๕ส^๕ว^๕ร^๕ร^๕ณ^๕
ว^๕า^๕ช^๕ย^๕า^๕น^๕อ^๕น^๕ย^๕เ^๕ระ^๕เท^๕ย^๕ย^๕ไ^๕ว^๕แล้ว^๕ให้^๕ส^๕ว^๕ง^๕
น^๕ำ^๕ไป^๕ก^๕่อน^๕ จ^๕น^๕เ^๕ย^๕ญ^๕เ^๕ค^๕จ^๕ส^๕ม^๕เ^๕ก^๕จ^๕
พระ^๕น^๕าง^๕เจ้า^๕จ^๕า^๕ม^๕เท^๕ว^๕พระ^๕ว^๕า^๕จ^๕า^๕ร^๕า^๕ม^๕า^๕ท^๕า
อ^๕ง^๕พระ^๕อ^๕ง^๕ค^๕ ให้^๕เ^๕ค^๕จ^๕น^๕ย^๕เ^๕ระ^๕ท^๕ย^๕
เ^๕น^๕อ^๕ส^๕ว^๕ร^๕ร^๕ณ^๕ว^๕า^๕ช^๕ย^๕า^๕น^๕ อ^๕น^๕ย^๕เ^๕ระ^๕ค^๕ย^๕
แล้ว^๕เ^๕น^๕อ^๕ท^๕ล^๕ัง^๕ม^๕ัง^๕ค^๕ล^๕ห^๕ค^๕ค^๕ย^๕ แล้ว^๕
พระ^๕อ^๕ง^๕ค^๕ก^๕็น^๕ำ^๕เ^๕ค^๕จ^๕ไป^๕ย^๕ัง^๕พระ^๕น^๕คว^๕

ด้วยราชอิศริยยศอันใหญ่ ส่วน
ประชุมชนทั้งเหล่าชัฏมไพราพมณ
คหยกเป็นคณ ก็ตามเสด็จไปใน
ภายหลังตามรอยใจของคน

อดใจ พรหมสี่ คัสสา—
คคภาว สุตวา อัญญวณเสเส
ยักโกสาเปตวา พหุ ยณณาการ
สมาภยิตวา คาหาเปตวา ย—
รูกคณณ กาวเรตวา ทโค รามเทว
สุวรรณโยเค ปฏิกคเทตวา เจ—
ตางคณเร ปวสีตวา คคิล ยา—
สาเท วสาเปสิ.

ขุนทิวงเส ราช สกมาค—
รามเทว อาทาย คาเปตัส สัน—
คิก กณควา ปุชิตวา วันทิตวา

ครั้งนั้น พระพรหมฤาษีไคฟง
ก็คิพท์ ว่าเสด็จถลันมาถึงพระ
นครแล้ว จึงบ่าวร้องชักชวน
มนษยชาวกตงทั้งหลาย ให้ถือ
เครื่องราชบรรณาการเป็นอันมาก
ไปกระทำจุคมณาการรับเสด็จ
พระเจ้าอนันคยศแล้ว จึงให้ ไป
รับเสด็จพระนางเจ้าจามเทวี และ
สุวรรณราชยานค่อภายหลัง แล้ว
จึงเข้าไปยังเขตกลางนคร เจริญ
เสด็จพระนางเจ้าให้ประทับอยู่ณ
ปราสาทในเขตกลางนครนั้น

ครั้นรุ่งขึ้นเป็นวันใหม่ พระ
เจ้าอนันคยศ จึงนำเสด็จพระนาง
เจ้าจามเทวีพระราชมารดาของพระ

ขุน จ ชัคคโน มาควิ วันทา—
 เปศว่า เอมมาท ภันเต เอลา
 มม มาตา จามเทวี นาม คุมฺพาทิ
 มหาอุปาสติ ชานดาติ.

องค์ไปยง้านักพระทายศ กระทำ
 สักการบูชาถวายนมัสการแล้ว จึง
 ให้พระมารดาของพระองค์ถวาย
 นมัสการพระทายศอีกแล้วจึงควัด
 อย่างนั้นว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้
 เจริญ พระมารดาของข้าพเจ้า
 มีพระนามว่า พระนางเจ้าจามเทวี
 ขอพระผู้เป็นเจ้าจงรู้จักพระนางเจ้า
 จามเทวี ผู้เป็นมหาอุปาสิกาของ
 พระผู้เป็นเจ้าเถิด

ทาศไส อาท สาธ มหาราช
 ทว มาตา มหาเทวี อธิษณ—
 ย์คตาว อภันณ คุมฺพาทิ ไสคต
 ภวันตุ คุชฺชณฺฑิ คุชฺชมาควณฺฑิ—
 วาติ.

พระทายศ จึงถวายพระพรว่า
 ความทวราชเจ้า พระมหาเทวีพระ
 ราชมารดาของพระองค์ เสด็จมา
 ถึงในกาลบัดนี้แล้ว ขอความ
 สวัสดิ์มงคลจงบังเกิดแก่ข้าพเจ้า
 ทั้งสอง ทั้งพระองค์และพระราช
 มารดาของพระองค์เถิด

เชว วุคฺเค จามเทวี เทน
 สัทธ ปกิสันฐาริ ถโรนค อาท.

ครั้นพระทายศ ถวายพระพร
 อย่างนั้นแล้ว เมื่อพระนางเจ้าจาม
 เทวี จะกระทำการอุทิศฐาริถัยด้วย

พระกายสิ ^๕ จึงมีพระราชาเสวณ ^๕
 การวพณ ^๕ เป็นยาทชทพระศาธา
 กังนวา

กักรีน โภโค กุสล
 กักรีน โภโค อามย
 กักรีน อญฺเณ ยาเปถ
 กักรีน มลลลา พท
 กักรีน อาสา ๑ มกสา
 อัยยเมว สิวสยา
 วเน พาลมิกากิณเณ
 ทิงสา คยฺหิ น วิชฺชชคค.

พรหมลล อาท.

พระเจ้าข้า ข้าแต่พระกายสิ
 เจ้าผู้เจริญ ทั้งข้าระชอดาม พระ
 ผู้เป็นเจ้าน มีสภาวะปราศจาก
 ความเขี้ยวใช้ ทั้งทุกขโศกโรค
 โภชไม่มีมณแล้วพาน เช่นศุข
 สำราญอยู่อยู่ประกรโต ชน
 พระผู้เป็นเจ้าได้ธาศรัยซึ่งผลไม่
 จึงได้เลียงชีพแพ่งคน มลลลา
 ผลนั้น ยังมีมากพอแสงหาได้
 อยู่แลดู ชนงเหล้อยบงแสงเล็ก
 ใหญ่ทวีภาท ทั้งพาลมฤค
 ชาติที่สัตยจรเกล็ดชนกลั่นอยู่ในยา
 ไม่มีมาเขยคเขยณข้าพหผู้เป็น
 เจ้าข้างแลดูพระเจ้าข้า

พระพรหมฤาษี ^๕ จึงคชยไป
 กวฺยลัมไมทนิยศาธาว่า

กุสลัญเเว โน เทว
 อโด เทว ชนามช
 อโด อญเณ ขาเปม
 อโด มุลลลา พท
 อโด ขัสสา ๑ มกสา
 อัยเปเมว สรัสยา
 วเน พาลนิคากิณเณ
 ทส่า มยิต น วิชชัคคิ.

ควาพระนางเจ้าพระวราชเทวี
 ขอซึ่งท่านได้ตามถึงความทุกข์แฉ
 ไรศโยชใช้เถื่อนนั้น ะได้มีมา
 เขยคเขยชนแก่ชากมานักทามได้
 ชนงมุลลลาทรรกมีมาก พอร
 แสงหาลเณยงชัยได้ ทั้งเลลลย
 ขงแลงเล็กรไทญช้นวราชกา แล
 พาลมฤคชาคคทของเทยวชย ในราว
 ข่า ก็มีไคมีมาเขยคเขยชนยชา
 แก่ชากมานเณย

คโต ขามเทว ชาท.

ถ้ากัยเณ พระนางเจ้าขามเทว
 จงควรัสเป็นเทพพระศาถาว่า

ภันเต อหิ อธิวาคันควา
 มาคุชา ยีคโน ทว
 ญาคกา วิหคทา ๑
 คโย ทเมท สญวคกา
 มาคยัคมา มยิต สัสเพ
 คโย ทเมท ๑ ปาลิเก
 ราชยล มุช เทนแก

ข้าแต่ พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ
 ข้าพเจ้ามาอยู่แล้วในพระวราช
 ฉาเชทวน โกลท่างรากพระวราช
 มารทาแลพระวราชยิกา ทั้งโกล
 ท่างรากพระประษษฐญาคคทั้งข้าชว
 พระผู้เป็นเจ้าทั้งสามพระองค์นั้น
 แลเป็นพระบรมญาคคอย่างประเสริฐ

อิธ โลก อสัทธิเส
 คุณเภา ไว อธิกา ภูมิยา
 พรหมโลก อุตตังคโค
 อิทานาหาคคา คุยหิ
 ปาเท วันทามิ อุตคัมณิ.

เป็นเหมือนหนึ่งพระราชมารดาแล
 พระราชบิดาของข้าพเจ้า ไก้อภิ
 ยาลธำรงรักษาข้าพเจ้า แลให้ไว้
 ซึ่งสิริราชสมบัติทั้งราชอิศริยยศ
 ให้มีหน้าตาปรากฏ ไม่มีผู้ใดผู้
 หนึ่งในโลกนี้จะเสมอเหมือน พระ
 คุณทั้งหลายของพระเจ้าเป็นเจ้าทั้ง
 สามพระองค์ใหญ่ยิ่งนัก เปรียบ
 ประการถึงภูมิภาคแผ่นแผ่นดินพิศ
 ณาว่าขึ้นไปในส่วนบนของอากาศตลอด
 ถึงพรหมโลก ยื่นข้าพเจ้ามา
 แล้ว ขอถวายนมัสการพระบาท
 ทั้งสองของพระเจ้าเป็นเจ้า ให้สดับ
 ประทินฐานไว้ เทนอุทิศมางค
 ไรทมนั่งข้าพเจ้า

เอว จามเทวี พรหมลีส
 คุณเภา โลกเมตวา วันทิกวา ค
 ฐมาเปตวา สกยัคเคน สัทธ
 นครี ยาวล.

พระนางเจ้าจามเทวี ไก้อิม
 เชยพระคุณของพระพรหมญาณเจ้า
 ค้วยประการดังนี้แล้ว ก็ถวาย
 นมัสการลาแลขอขมาโทษ พระ
 พรหมญาณเจ้าแล้ว ก็พร้อมด้วย
 พระเจ้านันคยศ ผู้เป็นพระบรม

ราชโอรสของพระองค์ เสก
กลีบขังพระนคร

ขุนทิวงคต ฤโ มาดาอยู่คา
มหาภิกษุสงฆ์ อยู่สังกมิทว่า วัน-
ทิทว่า ปณิเณ ขาพนียบริโ-
ชนิเบน บัณจาปัต สันคเปส
ขุน ๑ พราหมณาจารย์ กท-
ยติกาณ สหคคาน โภเชทว่า
จนวราสทิวสภักคเวคคณ วิา-
เรทว่า เทสมทสุ.

ควนรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง สมเด็จพระ
พระราชมารดาภิเษมเสกพระบรม
ราชโอรสทั้งสองพระองค์ ที่เสก
เข้าไปใกล้พระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่
ถวายมนต์การแล้ว ก็ถวายอโณ
ชาบายทาน ให้พระภิกษุสงฆ์อโณ
ทนาสำราญด้วยชาพนีย โภชนียา
หารอันประณีตแล้ว จึงยังพราหมณ
กทคทงหลาย มีพราหมณผู้เป็น
อาจารย์เป็นต้นมาพร้อมแล้วด้วย
พระองค์นั้นให้บริโภคนแล้ว จึง
ให้จกแจงเรือนทออยู่แลภคคาหาร
แลเยยเลี้ยงทุกคนพระราชทานแก่
พราหมณกทคทงหลายเหล่านั้น
อีก

คโค พัทธรามธัมมรามส-
จนรามณฺญ วิหารณฺญ วิจาเรทว่า

ถ้าขึ้นใจไปรอกเกล้าให้ก
แต่งพุทธอาราม แลธรรมาราม แล

กฤติหารวาศี การเคี้ยว คัดถ
คัดถ มหาภิกขุสนธิ ขณนรเป
วสาเปศว สักกจี ฌยิรยาสสุ
ขณนรเป ฌมิมสวนาทิสถสมร—
ทาน ติวิสุวิธ ทสกุสธกมิม—
ปณน ทสวิธราชธมมานิ อโก—
เปศว อิทานิ คดา กัตวา
วิธช การเคสุ.

ทโต ปวิญ อนนคยสวาชา
อัททโน มาตุคณยารูปการิ กา—
ตุคาโม สัพเพ กวิญการเว วัฑก—
การ ฌมิมการเว ฌกโกสาเปศว
นพยาสาทิ สกมาคณนทานิฐานิ
การเคศว อาชคคเก ฌกโก—
สาเปศว สัพพราชานิเสกูปย—

สังฆารม แล้วจึงให้กระทำการ
วิหารแลธาวาศให้พระภิกษุสงฆ์
หมั่นให้อยู่ในที่นั้นๆ ตามสมควร
แล้ว ก็เสกเจ้าไปใกล้พระภิกษุ
สงฆ์โดยเคารพ ในการก่อนไต่
เคยทรงฟังพระธรรมเทศนา แล
สมาทานศีล แลประพฤติอยู่ใน
สุวิธธรรมสามประการพร้อมทั้ง
กายวาจาใจ วัฑนาคอยู่ซึ่งกศ
กรรมยถาทัง ๑๐ ประการ มีให้
ทศพิธราชธรรมกำเริบได้ด้วยประ
การโต ถึงในกาลอันเล่ากได้
ครอบครองแล้วจึงให้วิธราชสมยัค
ทรงกระทำอย่างนี้

เขื่อนนำคณน สัมเด็จพระเจ้า
อนนคยศ มีพระประสงค์จะไกว
กระทำขุอุปการณของพระคุณพระ
ราชมารดาของพระองค์ จึงมี
พระราชโองการตรัสสั่งให้เรียก
ช่างกระทำการงานต่างๆ แล้ววัน
นายช่างไม้แลนายช่างวากระย็น

กล้วยน้ำอ้นเจ้ากล้วยน้ำอ้น สำหรับ
 ชำระมลทินแล้วจึงให้ส่งสนาน
 กล้วยน้ำอ้นมก่อกายหลัง ลำคัย
 เน้นจึงให้พรหมณาจารย์ ถัดพระ
 สวรรณภิงคาร อันเต็มไปกล้วยน้ำ
 เป้นมงคล แล้วให้พลึงลงเหนือ
 พระเศียรเกล้าของพระนางเจ้าแล้ว
 ถวายพระพร แล้วมอชถวาย
 สิริราชสมบัติของพระองค์กระทำ
 ราชเทววงษ์เกิด ในขณะนั้นจึง
 ให้พิณฆ้องมหาดไทยเจริญรฤกษ์
 แลให้ประโคมฆ้องจากคึกคึกขยคน
 คร่ำแล้วนั้นแขกเกริกกึกก้องโกลา
 หล คยเสียงรฤกษ์สนั่นก้อง
 กระหม่อมแห่งแมงในท้องพระมหา
 สมุทณัน

นันทานกัมเม ยวินิจฺฉิตฺเต
 ทํ สัตถาลังการเหที อดังกรวิทวา
 อคฺคโน ทิตถิ ลัมพาเปทวา
 อานนฺทิวา ราชาสเน นิสฺสกา—
 เปทวา มาคฺชา ปาเท กเพทวา

ก็ครั้นเมื่อสำเร็จเสร็จการส่ง
 สนานแล้ว ก็ให้พระนางเจ้าทรง
 เสร็จของประคัยด้วยเครื่องสรรพสิ่ง
 การภรณ์ประดับประดาต่าง ๆ แล้ว
 ก็ให้พระราชมารดาทนต์นงนพ

สกสิริสี ปกัญฐุเปกัวา สาทเวน
 วนทิกวา ฮาห อัมม ชัยเย ยโค
 มั กัฬารวชโค ชัญฐุยาช ษา—
 วัชชัคคณา ชกิ ชักญ์จิ เม โทโส
 ชัคคิ สัพพนค เม โทโส ชมาทิ
 कुमेท ชน มัยทิ พรุยกาวา
 สเส สกลมณชาลทิกกวาฬักพเล
 มสาปถวิชา มิเนชัย ทว कुณา
 เม ปถวิโค อकिเวกตรา ฆเวชัย
 สาทิ มหาทิกกวัคคิราชา ทุคัวา
 สกลทิกกวาฬมหาปถวิ ชักวา
 สกลมหาปถวิ สักครคนปุวัค
 วัคกวัคครวัชชि कहेकवा कुम्हाक
 निवचयिस्सामी अिठानाह चिये—
 पुण्डु पुण्डु อภัพโพ ทฬักโก โทมิ
 วัชชสมชัยคกิ ลักโธป ชัยยโกโค
 โทมิ เชว สคัย อิมิ มม สกล—
 วัชชि चढाणल मे कव कुण्डियेय—
 पकार कुम्हाक निवेठमकि.

พระทักข์ของพระองค์ นำเสด็จ
 พระราชมารกาให้มาประทับนั่งเหนือ
 ขอมราชาอาสน์ แล้วจึงยกพระยาบท
 ทั้งสองของพระมารกาขึ้นวางไว้บน
 พระเคี้ยวเกล้าของพระองค์ถวาย
 อังคมโดยเคารพแล้วกราบทูลว่า
 ข้าแต่พระมารกาเจ้า จ้าเณมแก่
 พระมารกาเจ้าทรงพระกรรมเจ้าพระ
 ยาทมาจนครบรายเท่าดังนั้น ถ้าว่า
 โทมนันใดอันหนึ่งของข้าพระยาบท
 มีอยู่ ขอพระมารกาเจ้าจงยกโทม
 ทั้งยี่วงงั้นแก่ข้าพระยาบทเถิด พระ
 มารกาเจ้าเป็นผู้มีอุปการะแก่ข้า
 พระยาบทเป็นอันมาก ถ้าจะเปรียบ
 ถวายแผ่นดินพสุธาอันใหญ่ในท้องแห่ง
 มณฑลจักรวาลทั้งสี่นั้น พระคุณ
 ทั้งหลายของพระมารกาเจ้ามีอยู่
 แก่ข้าพระยาบทยิ่งเกินกว่าแผ่นดินพสุธา
 ในท้องแห่งจักรวาลทั้งสี่นั้น ถ้า
 ข้าพระยาบทไ้เป็นพระเจ้าบรมจักร
 พรวติราชเป็นใหญ่ชนะกลอกแผ่นดิน

[illegible]

เชว้ วัควัน มหาชนาน์
อุโธเสแป็คควา มหาฉันมกาค์
มหาชัยชัยเลวีญ่า นทาแป็คควา
สกลชนนค์ มหาอุกุกกฏฐิตท-
การาเปสิ.

เมื่อพระตำหนักนคยศึกถวายทูล
สมเด็จพระราชชมราดาเจ้าด้วยประ
การทั้งนั้นแล้ว จึงประกาศให้มหา
ชนทราบทั่วกันแล้วให้พิจารณา
พิชัยเกร ^๕ ซึ่งควรสมมติว่า
ของใหญ่ขึ้นตลอดแล้วให้ประชุม
ชนทั้งสี่ให้ร้องถึงสนั่นนฤนาท
โกลาหล

ททา คุริยนิโจโส มหา อโหสิ.

ในกาลนั้นสัตว์ทั้งสามซึ่งคุริยวงษ
คนทั้งนั้นก็ก่อกองเป็นมหานฤโจส
การ

มหาสัตว์เทส คุริยนิโจส—
สัตว์เทส วิทิต์เทส ราชา นา—
นักครุส มังกลโกชน สัมปา—
เทกว่า คัมภีโลกศดาช มาคร
วันทกว่า นิมนต์กว่า ขาฉา
สย ปริภุญช.

ครั้นถึงสัตว์ทั้งสามซึ่งเสียเนญ
โจสการแห่งคุริยวงษคนทั้งสาม
สัตว์แล้ว จึงพระเจ้าอนันตยศ
บรมกระษัตริย์ก็ให้ตกแต่งพระ
มณฑลกระยาหารมีเครื่องเสวยมีประ
การต่าง ๆ แล้วถวายยังกรมพระ
ราชमारเจ้าเชิญเสด็จให้เสวย
พระมณฑลกระยาหารนั้น ครั้น
แล้วส่วนพระองค์จึงเสวยด้วยอา
ทลิ่ง

ททา อายุคตกา ฐัฐธา ฐ
อฐฐา สัพเพส ชนทาน์ เสนา—
ปลาทน์ ขณานะปฐิ ขาทนิย ปริ—
โกชนนย สันคิยเปส.

ถ้าด้วยนั้นพวกชาวเขื่องทั้งนั้นแล
พวกวิเศษพวกของครุฑก็จึงเสวยกับ
สรรพพระชนมทั้งที่เสวยมีเสนาบดี
เป็นต้นให้อิ่มหนำสำราญด้วยอา
ทนิยโภชนาหารตามสมควร

ราชา วัคคณเขเนว สัตถ—
วัคคณทวิ นิมนทวิ มหาอุสสวั

พระเจ้าอนันตยศก็ไปรบกเกล้า
ให้ทำการมโหรีศพุชาพระราชา

การาเปศวร สกมาควิ ปุเชติ
 อัญญมัทเส สกมาควิ วัณทิวา
 อาท อัมม ทวี มยา สักข อช
 นกเร ขาวชีว วสาทิ อหิ คัม วั
 วิรทิตัน สักโกมิ อหิ คปิ อช
 วสันเต มยหิ ปุณฺณภาโค
 อภิเวกทโร โททิ มมานคฺคทาย
 มยหิ นมเนค ปุณฺณคคฺคเทนคฺคิ.

เอว วุคฺเค จามเทวี จินเตสิ
 อโธ มม ปุคฺคทา สมา เม ยฺยา
 มยาปฺรา โทณคิ โททิ เม ยฺโย

มารดาของพระองค์^๕สิ้นกาลหา
 ระหว่างมิได้^๕ได้^๕กัน^๕แต่^๕วัน^๕โดย^๕นัย
 คง^๕ทัก^๕กล่าว^๕มา^๕แล้ว^๕ ครั้น^๕ถึง^๕วัน^๕ที่
 แยก^๕พระ^๕องค์^๕จึง^๕ด้วย^๕ยัง^๕คม^๕พระ
 ราชมารดาของ^๕พระองค์^๕แล้ว^๕ถวาย
 ทูล^๕ว่า^๕ ข้า^๕แต่^๕พระ^๕มารดา^๕เจ้า^๕ ขอ
 พระ^๕มารดา^๕เจ้า^๕จง^๕อยู่^๕ใน^๕พระ^๕นคร^๕
 ก็^๕ด้วย^๕ข้า^๕พระ^๕ยาท^๕จน^๕ถึง^๕กำหนด^๕
 กาล^๕พระ^๕ชน^๕มา^๕อยู่^๕เด็ก^๕ ข้า^๕พระ^๕ยาท
 ไม่^๕อา^๕จะ^๕ว่าง^๕เว้น^๕พระ^๕มารดา^๕เจ้า^๕ให้
 นาน^๕นัก^๕ได้^๕ ก็^๕อีก^๕ประ^๕การ^๕ท^๕น^๕
 ครั้น^๕เมื่อ^๕พระ^๕มารดา^๕เจ้า^๕อยู่^๕ใน^๕พระ
 นคร^๕ บ^๕ุณ^๕ณ^๕ภาค^๕ส่วน^๕การ^๕จำ^๕แน^๕ก
 แ^๕จ^๕ก^๕บ^๕ุณ^๕ณ^๕ก^๕ส^๕ล^๕ก็^๕จะ^๕ยัง^๕เกิด^๕มี^๕แก่^๕ข้า^๕
 พระ^๕ยาท^๕เหล^๕ือ^๕ถ^๕ัน^๕ ขอ^๕พระ^๕มารดา^๕
 เจ้า^๕จง^๕ไป^๕ท^๕วง^๕พระ^๕กร^๕ณ^๕า^๕ไป^๕ด^๕ท^๕วง^๕
 วั^๕ย^๕การ^๕เช^๕ือ^๕เช^๕ือ^๕เ^๕ด^๕ที่^๕ของ^๕ข้า^๕พระ^๕ยาท^๕
 เพ^๕ื่อ^๕ชน^๕เ^๕ว^๕ระ^๕ด^๕แก่^๕ข้า^๕พระ^๕ยาท^๕เด็ก^๕

ครั้น^๕เมื่อ^๕พระ^๕เจ้า^๕ชน^๕เ^๕ก^๕ย^๕ศ^๕กร^๕ว^๕
 ทูล^๕พระ^๕รา^๕ช^๕ม^๕ร^๕ดา^๕ท^๕ว^๕ย^๕ประ^๕การ^๕ท^๕ง^๕
 นั้น^๕แล้ว^๕ พระ^๕นาง^๕เจ้า^๕จ^๕าม^๕เท^๕ว^๕จึง^๕ทรง^๕

ชัฏโก เกตส์คิมัตตย น โทก ชย
 ราชย์ มม ปุคโก ราชยสสมี-
 มกคยคโคย น จโร ราชวักค
 นิยผาพค สักโก วา น สักโก
 วา น ชานามิ เกนที ชหิ ชิมิ
 ชนสาสนคดาช คคยสวัธวั ชย
 วลิตัว นนกกิ ทโค ทวิญญะชัย
 ค มม ปุคค คมิสสามิ.

พระราชดำริว่า พระราชบุตร
ของเราเป็นทวิภัก เรณูใจเสมอกัน
ทั้งสองพระองค์ องค์ใดองค์หนึ่ง
ซึ่งจะเป็นทวิภัก เรณูใจยิ่งเกินกว่า
กันนั้นแม้ควรว่าทำปลายเสี้ยนพระ
เกศาที่ทามาได้ อีกประการหนึ่ง
พระราชบุตรของเราพระองค์นั้น ถึง
แล้วซึ่งราชพิธีขบขันสมมุติยังไม่
สุ่มานัก จะเป็นผู้สามารถผู้มี
สามารถเพื่อจะรับราชสมบัติให้สำเร็จ
เรียบร้อยแล้วได้ เราก็ยังไม่ทราบ
ผิดกันเพราะเป็นข้อสงสัยสองข้อ
หนึ่งในพระนครนี้สักสามปีแล้ว
ไปหาบุตรของเราพระองค์นั้นทวิ
ภักขึ้นนครที่อภัยหลัง

เฮอว์ ส่า จินคยมานาว สัก-
ปู้คัก เฮวมาท ซาก ปี่ปู้คัก
สเฮ เฮว วทสี่ อหิ คยา สัก
ทคยีสัววเนร อีอ วลีส์สามิ คโค

เมื่อพระนางเจ้าจามเทวีทรง
 จินตนาการอยู่อย่างนี้ จึงตรัสกระ
 พรวราชบดินทร์ซึ่งพระธิดาชื่อว่า
 ดุจดรีด้วยพระทัยว่า ถ้าพ่อประจักษ์

๑. เห็นควรจะเป็น นันทิณี จึงได้แปลไปตามรูปนี้

หริยัญชัยยิ ทว ภากวิ คมิตส์—
สามิ.

อย่างนี้ มารดาทำกิจอยู่ในพระนครนี้
กับทวยห้อยชยบุตรสามคนแล้วก็
ไปหา พระภานุราชของพ่อชยบุตร
ที่หริยัญชัยนครก่อนภายหลัง

โส สาธ อัมมาทิ วัทวา
มาทวิ วัทกัวา วัชชี นิยา—
เททวา พินทวิ กิฬิสสามิ
อัมมาทิ มาทวิ อายันทวา
สกชนิ สาทาเย นกรโต นิกะ—
นทวา รมมณยัญญานะ จันธา—
วาวี วิวาสาเปทวา ยถาภิวันต
กิฬิตวา ตักถ วัชชีวา ปันทิวเส
พรหมิสสัส สันตัก คันทวา
วัชชีกวา ทิ อคคไน กคกัมมิ
อนโมทนัตถาย สัพพิ ปุคค
คัสส อากิชิ.

พระเจ้าอนันตยศก็ทรงถวายทูลว่า
ข้าแต่พระมารดาเจ้า ซึ่งพระมาร
ดาเจ้าทรงพระกรุณาไปรบกเกล้า
ทั้งนี้เป็นการก็แล้ว พระองค์
ถวายยังสมเด็จพระมารดาเจ้า มอช
ถวายสิริราชสมบัติแล้ว จึงถวาย
ทูลลาพระราชมารดาว่า ข้าแต่
พระมารดาเจ้า ข้าพระบาทจักไป
เล่นณภายนอกพระนคร แล้วก็พา
อริวารของพระองค์ออกจากพระ
นครไป ทั้งคำชยอยู่ในที่มุนี
สถาน เล่นสนุกสำราญพระราช
หฤโทยอยู่ในสถานนั้น ครั้น
รุ่งขึ้นเช้าจึงเสด็จไปยังสำนักพระ
พรหมฤาษี ถวายนมัสการแล้ว
จึงแกลงแจ้งประพฤติเหตุทุกประการ

การแก่พระพรหมญาณิ เพาะให้
อนโมทนาซึ่งการกระทำแล้วนั้นของ
พระองค์

ที่ สักวา พรหมนิ สาส
มหาราช อนโมทามิ เภ กค-
กมมิมค อม มาคยัคคณ-
บุยัลลาโร นาม สัพพทเธติ
ปัสสิโค ทว อยู่นุญญาคยัคค เม
เททิ ทว นวสันตทานิ เอก
นกว มายัสสามมิ.

พระพรหมญาณิ ได้สัจยประ
พฤติเทศน์แล้วจึงถวายพระพรว่า
ความทราวยเจ้า การทั้งสี่ทพระ
ราชสมภารเจ้าทรงกระทำนั้นเป็น
การดีแล้ว อาตมาภาพอนโมทนา
ซึ่งการที่พระราชสมภารเจ้าทรง
กระทำแล้วนั้น อีกประการหนึ่ง
การสนองพระคุณมารดาบิดาพระ
พุทธเจ้าทั้งหลายได้ทรงสรรเสริญ
แล้ว พระราชสมภารเจ้าจงพระ
ราชทานแบ่งส่วนบุญของพระองค์
ให้แก่อาตมา ๆ จักสร้างพระนกร
หนึ่งถวายให้เป็นทักษิณของพระ
องค์

ราชา สาส ยัคค คมพาก
ทสสามค วิควา ที่ วันทกวา
ขมาเยควา วสันตทานิ อาคณฺณิ.

พระเจ้าอนันตยัคจึงตรัสว่า
แล้ว ข้าพเจ้าให้ส่วนบุญแก่
ท่านทั้งหลายแล้วจึงถวายนมัสการ

พระพรหมฤๅษีเจ้า ขอธมาโทษ
แล้วก็เสด็จกลับมายังสวนสถาน
ของพระองค์

สา สาชนิหสมเขว ทโย—
ปักษ์ธมลาทนิ คาหาเปศวา
ธมมสวณตถาย มหาสิมคเดร—
สันตัก คันทวา วัณททวา ฟู—
เชทวา เขมณันค นสิท เขก—
มนค นสินโนไซ วาชา เกทิ
สัทธ ษิตสินฐาว ฟู สัพพ
ธคคโน ถคกมมि เตสมาจิธิ.

สันตเดรฟูไซ มหาภิกขุ—
สโธ คัสส วน สุตวา สา
สา มหาวาส มาคคณชฟู—
ฟูการิ ทยา ถคิ ธนโมทามาติ
วทสุ.

ครั้นเวลาสาชนิหสมเขวให้
คนถือธมาเครืองสักการะมี เทียน
ธูปและธูปยบายธมาของ ทอมเช่น
คณ เส็จฟูไปยังสำนักพระมหา
สังฆเดรเพื่อระ สักขพระธรรมเทศ
นา ครั้นถวายธมัสการธมาแล้ว
ก็ประทับนั่งอธิษฐานสมาธิ คราวส่วน
สกลางทอนแล้ว ฟูกระทำปฏิ
สินฐาวกับทวยพระมหาสังฆเดร
ทั้งหลายเหล่านั้นแล้ว ฟูครัส
ยธกชงการทกระทำแล้วของพระ
องค์ทุกประการ แก่พระมหาสังฆ
เดรเหล่านั้นอีก

พระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่มีพระ
สังฆเดรเช่นประธาน ครั้นได้ฟัง
วาจาของพระเจ้าอนันตยศแล้ว ฟู
ถวายพระพรว่า ความมหาวาสเจ้า
ก็แล้ว ๆ อากธมาภาพทั้งหลาย

อนุโมทนา การกระทำชดแทน
 ส่นองพระองค์พระราชมารดาท้าว
 ราชสมภารเจ้าทรงกระทำแล้ว

อดัสส สัมมเตโว อัมม
 เทเสนโต ฮาห.

ถ้าข้าพเจ้าพระสังฆเถร เมื่อจะ
 สำแดงธรรมแก่พระเจ้าอนันตยศ
 จึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

สาธุ สาธุ มหาราช
 ปุณฺณกัมมํ กตํ ททา
 มาตคุณฺณปติการี
 สัมมาสัมพุทธชาตนิค
 ชิช โลเก ปเร วา
 ยโส ลาโภ อธิคุคฺคโต
 บัชฺช ปเทสฺส ชิตฺโต โส
 คตฺถ เทวาทิปุชฺชิตो
 สุขเสชฺชํ สุขคิณฺฑู
 สํ วา จิงกมาทิก
 ยํ อธิคฺคํ สมิชฺฌนคิ
 ยํ ณา นิตฺพนาปาปฺปณิก.

ขอถวายพระพรพระมหาราช
 เจ้า กรรมเป็นบุญที่พระมหาราช
 เจ้ากระทำแล้วนั้น เป็นกรรมทำ
 ประโยชน์ให้สำเร็จแล้ว การ
 กระทำชดแทนส่นองพระองค์พระ
 ราชมารดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 สรรเสริญแล้ว ลาภและยศของ
 พระองค์ก็จะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้ง
 ในโลกนี้และโลกเบื้องหน้า พระองค์
 เสกข์ไปถึงประเทศใด ๆ เทพยเจ้า
 ทั้งหลายก็จะบูชาพระองค์ ณ ประ
 เทศนั้น ๆ ความมณเฑนเป็นศุขญา
 ยินเป็นศุขญาณุชฺชิตโต มีจึงกรรม
 เป็นศุขเป็นคณท์พระองค์โปรดนา

แล้ว ก็เสด็จแต่พระองค์
ประการ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐
ภายหลัง

ราชา เสด็จ อัมเมสน์ สู่
อศวิย ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐
อัมเมสน์นามสาเรน สิ้น
กศวิย นิสัย.

พระเจ้าอนันตยศ ก็ทรงสย
พระธรรมเทศนาของพระภิกษุสงฆ์
ทั้งหลายนั้น ก็พระพุทธรูปอัน
ยังนัก แล้วก็เสด็จมาทรง
สนทนาเป็นไปตามธรรมเทศนา
อศวิยพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเหล่า
นั้น

๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐
คัสส อเน มหาพรหม
คัสส วสันตคายน เสด็จ
ครุฑกษัตริย์อัมเมสน์ เสด็จ
มายศวิย สักก นกขเว
ปวิญจน์ อศวิย โสภณาน์ อภิ
รมย์กรรม โทติ.

ในขณะนั้นพระมหาพรหม
จึงสร้างพระนครหนึ่งในคานทกนิ
ทิส และอัมเมสน์แห่งเสด็จ
นคร ให้วิญจน์ไปอศวิยนคร
ยวทั้งปวง มีปวสาทราชสม
เจ้าเป็นคณ จึงมาขึ้นนักแล
เช่นทวรมย์อย่างนี้ เพื่อด
เช่นทวรมย์ของพระเจ้าอนันตยศ

ก็ ปรี เฉลางคนนคร ธา -
 ติพน้องคนเฒ่า มาบัต ขาดมี -
 พางคนบวชวิจิ รุจิ.

พระนครนั้น พระพรหมฤๅษี
 สร้างแล้วในเนินชันชัฏมาตาม
 แนวเฉลางคนนคร คนทั้งหลาย
 จึงได้เรียกพระนครนี้ว่าธานีพางค
 นครทั้งนี้

อนันตยศราชายี ภิกษุสังฆะ
 สัตถาภิ กัทวา วันทิกวา วส -
 นัตถานี ธาคนัตวา นวนคร
 ยัสสีกวา อโศกวิที นคร รม
 อธิษณ อธิษณ เม ทินนท
 ญัตติวา ปวิสิควา คัตถ ขณ
 ภินันติ วิทาส.

พระเจ้าอนันตยศี ครัตถวิ
 พระภิกษุสงฆ์แล้วถวายนมัสการ
 เสกขมาบิณฑสันตธาน ทศพระ
 เนตรเห็นพระนครใหม่ก็ทรงทราบ
 ว่า พระนครนี้พระผู้เป็นเจ้าพระ
 ฤๅษีสร้างให้แก่พระองค์แน่แล้ว
 จึงเสกขเข้าไปประทับในพระนคร
 ใหม่ดังนี้สำเร็จพระราชาฤๅษีโดย

คัตถ วสันโตย ทินนทเน
 วา ทวิท วา คิท วา บัญชา
 วา เฉลางคนนคร ปวิสิควา ราม -
 เทว สกมาคร วันทิกวา ธา -
 ไวทยาวา ปวิสิควา อธิษณ
 กณินนทาส.

เมื่อพระเจ้าอนันตยศี ประทับ
 อยู่ในธานีพางคนนครนั้น ได้เสกข
 เข้าไปเยี่ยมเฉลางคนนคร ถวายบังคม
 พระนางเจ้ารามเทวีพระราชมารดา
 ของพระองค์ แล้วก็กราบทูลถาม
 ถึงความไม่มีโรค แล้วกระทำการ

อุปฐากพระราชาमारกาทุกวันทุกวัน
ข้าง สดงวันข้าง สามวันข้าง
ห้าวันข้าง

คทา คัถล วาสิโน ชนคา
สมณพร้าหมณคหปคิตาธิชเนกา
วิอิธวันณา อินคณโส มลิกข-
ภาษา วณณัสสาขี นกเว ปรี-
ปุลลนา ทคคกฐา อัญญ-
มัญญ วิสสาสิกา ซาคา อเนก-
วิอิธวิคคา ค กฐวิหารทานาทิก
กฐลณมีมิ กโรนติ.

เขलगคณคราขี ปาโค สา-
ยโธหเขว เภวิมกิงคยัธชาวลี-
จามุขรตัสสัททวักทิวีสัทเทท
อภิสันฐา อภิรมิมควา โทติ.

ในกาลนั้นประชุมชนทั้งหลาย
ที่อยู่^๕ในพระนครนั้น มีเพศต่างๆมี
ใช้เพศเดียวกัน มีสมณพราหมณ์
แลภคอุทยกเป็นคณ ไทยที่สกมมี
มนุชยชาวข่าทั้งหลายที่เป็นมีลักข
ภาษา ก็มีชริยวณอยู่^๕ในพระนคร
นั้น พวกนั้นเร่ง^๕ยั้ง^๕เทิง^๕ใจจนเกิด
พิศวาคัน^๕เคย^๕ชง^๕กัน^๕แลกัน^๕ มี
ความกิริยต่าง ๆ แปร^๕ลก^๕ ๆ มีใช้
อย่าง^๕เคย^๕ว^๕กัน^๕ กระทำ^๕อง^๕การ
กฐลณมี^๕กฐ^๕ทาน^๕วิหาร^๕ทาน^๕เป็น^๕คณ

พระนครเขलगค กัก^๕ก^๕ชง^๕ไป
ท่วย^๕เคย^๕ของ^๕ปะ^๕โร^๕คม^๕ทั้ง^๕หลาย^๕กล่า^๕ว
ก็^๕อ^๕เส^๕ย^๕ง^๕กล^๕อง^๕ แล^๕ค^๕ะ^๕โ^๕น^๕แ^๕ด
ย^๕ณ^๕พา^๕ระ^๕ว^๕ แล^๕ด^๕ัง^๕จ^๕แ^๕ก^๕ล^๕อง^๕ยาว
มี^๕เส^๕ย^๕ง^๕อ^๕น^๕โ^๕พา^๕ระ^๕ท^๕น^๕า^๕ฟ^๕ง^๕ ทั้ง^๕แ^๕ค^๕
เวลา^๕เข้า^๕จน^๕เวลา^๕เย็น^๕ เป็น^๕ท^๕ร^๕น^๕เร^๕ง^๕
ย^๕ัน^๕เท^๕ิง^๕ไ^๕ย^๕ัง^๕น^๕ัก^๕

เทวโท ภวโค เทลีคาน—
 สาเรน สุวัคผลักเญโค ฮาห.

เพราะเหตุนี้ พระโอราณา
 จารยเจ้าเมื่อจะสำแดงซึ่งผลแห่ง
 ความสุวิเศษไปหาธรรมเทศนา
 ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าสำแดงแล้ว
 จึงกล่าวว่า

คาเม วา ยทิ วาญญเญ
 ฌเนเน วา ยทิ วา ฌเล
 ยัคค จีวา ยิวสันติ
 คัมภี ภูมิ รามณชัยกัม
 เข ปัพเพ ทคกัลยาณา
 ทานสลาทิโก ภวา
 รุกขโคก ชัพพคคโค วา
 สัมมทเท วา อัมภเว วา
 ยยิ ปเทส คัมภีนิค
 คัคค คัคคเญ ปฐิศา
 ยิ อัมภีนิค สลพวัณนิค
 ปัพเพ ยญญุสสิ เกชสาทิ.

ยติจิตทั้งหลายย่อมมีอยู่
 ศรัยในภูมิประเทศใด ก็อยู่ในบ้าน
 ฤาในป่าก็ ในที่ลุ่มฤาในที่ดอน
 ก็ก็ ภูมิประเทศนั้นเป็นต้น
 มาซึ่งความรุนแรงอันถึงใจซึ่งนัก
 ยติจิตทั้งหลายเหล่าใดมีกัลยา
 ณกรรมมีกักระทำไว้แล้วในปางก่อน
 ก็ได้อักระทำแล้วซึ่งกัลยาณกรรม
 มีทานแลศีลเป็นต้น ยติจิต
 ทั้งหลายเหล่านั้นจะไปยังประเทศ
 ใด ๆ ก็ย่อมยอชกกันไม่ดูยอน
 ยอชกเขาอีก ในพระมหาสมุทร
 ฤาบนถลี่ยเมฆก็ เป็นผู้อื่น
 เทพยคาแลมนุษย์ทั้งหลายบูชา
 แล้วในประเทศนั้น ๆ สิ่งใดก็

มีพิชิตทั้งหลายเหล่านั้นประวาทนา
แล้ว ช่อมไ้ ไ้โดยง่ายสววกคาย
ทวิษเขตานภาพของบุญกุศลที่ไ้
กระทำไว้นั้นในปางก่อนดังนี้.

อิติ ทริปัญชเยชนิกเทโส
มหาทวาริภาณสาเรน โพธิวิสิสา
นาม มหาเจเรน ธลจกโต ทสโม
ปริเฉโท นิฏฐิต.

เจลาภคณครมายัตถกณชา.

ทริปัญชเยชนิกเทโส ทระ
มหาเจเรณินนามว่า โพธิวิสิ
ไ้แก่ตั้งไว้แล้วตามคำมหาทวาริก
ปริเฉทที่ ๑๐ จบแล้ว

เจลาภคณครมายัตถกณชา

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๑๑

เอว วัคคณเขนเว จามเทวี
อัครโน ปุคเคน อนนคยเสน
สัทธ เอลางคณกร วสิศวา
คคยสวัณเว ปวิญเณ ส
อนนคยสรวาณ สกยปัคค
อาท.

พระนางเจ้าจามเทวีนั้นอยู่ใน
พระนครเขลางค์ ถัดด้วยพระเจ้า
อนนคยคผู้พระราชบุตรของพระ
องค์ ถ้วนสามปี ไคยนิชอนกล่าว
แล้วด้วยประการดังนี้ จึงควสถ
พระเจ้าอนนคยคผู้บุตรของพระ
องค์ว่า

คาค บัษปัคค อหิ ควภาคว
บัลลิก คมิลลามี หวิญเษช—
ขันค อิทานี ควิ อิมิ คว นกวิ
ปวิคคณทักวา สเรน วิชช
กาเรทิก.

บุตรพ่อขยบุตร มารดาจะไป
ยังหวิญเษชขึ้นนครเพื่อจะเห็นพระ
ภาคราชของพ่อ พ่อจึงวัยพระนคร
ของพ่อขึ้นบุตรของนครของราชสมบัติ
ให้เป็นคชสำราญณกาลยกันเด็ก

ค สักวา อนนคยสรวาชา อาท
อิมม คมเมทส อิก วสันคัส มัยหิ
จิคค สช โทคิ คยิ กเคเยว
ก นาม สช เม ภวิสส คัสมา

สมเด็จพระเจ้าอนนคยคไค้ทรง
สกับพระราชเสาวนียของพระราช
มารดาเจ้าแล้ว จึงกราบทูลว่า
ข้าแต่พระมารดาเจ้า เมอพระ

มา มี ปชเทยชาติ สเร ทวี มี
 ปชทิตวา คัตถิ นม ชีวติ น
 จีว สันตุคคิ.

มารดาเจ้าอยู่ในพระนครนี้ จิตร
 ของเจ้าพระยาทก็เปนคู่ ครั้นเมื่อ
 พระมารดาเจ้าเสกขไปแล้ว ความ
 คู่จะไรก็ยังไม่เกิดมีแก่เจ้าพระยา
 เพราะเหตุนี้เองพระมารดาเจ้าช้ำ
 ไกล่ถึงเจ้าพระยาเลย ถ้าพระ
 มารดาเจ้าละทิ้งเจ้าพระยาไปเสีย
 แล้ว ชีวติของเจ้าพระยาทก็ระ
 ทงอยู่ไม่ไค้ณ

สา เอว คัสส อนาคตน
 สุตวา ฮาห คาค สเร เอว วทสิ
 อห คยา สักข อโธ ปเว
 คคิยสวัณเว วสิสสามิ อช
 ทวี เขตางคนคร วสาทิ อห
 ปน ธาณัมพางคนคร วสิสสามิ
 สเร มมาชิปปาโย ทว วุจก
 ภเวยช อช วสิสสามิ ใน เ
 วุจก หวิญญูเชยช คมิตสามิ.

พระนางเจ้าจามเทวีไค้ทรงสัคข
 อนาคตนของพระเจ้าอนันตยศ
 ด้วยประการดังนี้แล้วจึงครัสว่า
 กุณพ้ออนันตยศ ถ้าพ้อช้อย่าง
 มารดาจะอยู่ด้วยพ้อช้อย่าง
 เบื้องหน้าแต่ช นไป ก็แต่ว่าพ้อ
 อยู่เขตางคนคร ส่วนมารดา
 จะอยู่ในธาณัมพางคนคร ถ้า
 ความประสงค์ของมารดาเป็นทชอย
 ใจของพ้อ มารดาจะอยู่ในธาณัม
 พางคนคร ถ้าความประสงค์

ของมารคาไม่เป็นที่ชอบใจของพ่อ
มารคาจะไปยังทวีปอุษีณคร

เฮว วัคเท อนันตยโส ราช
สาธ อัมมาทิ อาท.

เมื่อพระนางเจ้าจามเทวีศรี
อย่างนั้นแล้ว พระเจ้าอนันตยศ
จึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระมารคา
เจ้า พระวาทจากพระมารคาเจ้าศรี
นั้นเป็นการดีแล้ว

ศก จามเทวี เสด็จคน—
กรโก นิกัสมิควา อาลัมพาง—
คนกระ วสิคิควา อิตฺทโน ปุคฺค
อนันตยโสราชานี เสด็จคนกระ
วสาเปสิ.

ในกาลนั้นพระนางเจ้าจามเทวี
ก็เสด็จออกจากเสด็จคนคร ไป
อยู่ในอาลัมพางคนคร ให้พระ
เจ้าอนันตยศผู้พระราชบุตรของพระ
นางอยู่ในเสด็จคนคร

กสิมา จามเทวี เฮว กโรคิทิ.

จึงมีคำพูดว่า พระนางเจ้า
จามเทวีกระทำอย่างนั้น เพราะเหตุ
อะไร

กิริสสา เอกทโทสิ สาท
เสด็จคนกระ วสามิ มม
ปุคฺคกสิส ราชานา สัพเพสฺส ชน—

คำวิสัชนาว่า ได้ยินว่าความ
ปวิวิตกนั้นได้บังเกิดขึ้นแล้วแก่พระ
นางเจ้าจามเทวีว่า ถ้าเราอยู่

ทานิ อปรากฏี อปรราชขสวีย
 ราชคคิ อัย สมนพราชคคิ—
 ทิกา ชนคา มิ คุรทิสันคิ
 เอลา อคคิโน ปมาณิ น ชานาคคิ
 อคคิโน ปุคคิสส ปากฏกัตถิ
 อคคิโน การชทวณโมรณคัตถิ
 คัสมา เทว เหว กโรติ.

เฮว กยิรมาเนย อนันตย—
 สราชา อคคิโน วัคคิ อวิชท
 ภูัพเพ วัคคณเยเนว สกมาท
 อัญญากิ กโรติ.

เขลางคนคร ความเป้นบรมกระ
 ษัตริย์ของพระราชาขยครเราก็จะไม่
 ปรากฏแก่ประมุขชนทั้งสน จะ
 ปรากฏประภทักขยของอุปราช
 อิกประการหนึ่งประมุขชนทั้งหลาย
 มีสมณพราหมณ์เป็นต้นก็จะคิดเคียน
 เราว่าไม่รู้ประมาณตน เพราะเหตุ
 นั้นพระนางเจ้าจามเทวีจึงกระทำ
 อย่างนี้ เพื่อความปรากฏของ
 พระราชาขยครของพระนางกัวย เพื่อ
 จะเปล่งเปลืองเสียซึ่งถ้อยคำที่บุคคล
 จะครหาคิดเคียนแก่พระองค์กัวย
 เมื่อพระนางเจ้าจามเทวีกระทำอย่าง
 อย่างนี้

พระเจ้าอนันตยศก็มีไค้ละวัน
 วัคชยัญญิตีของพระองค์ ทวง
 กระทำอยู่ซึ่งการอุปฐากพระราช
 มารคาของพระองค์ตามนันทไค้
 กล่าวมาแล้วในก่อน

ตถา กโรธาทว สัจฉิตเดวรา
 ๑ พราหมณ์คหปติกา ๑ สัพเพ
 ธมมา เทน กตกัมเมเน อติ—
 เรกขี ปัสสัณ.

เมื่อพระเจ้าอนันตยศกระทำอยู่
 อย่างนี้ ประชุมชนทั้งปวง คือพระ
 สังฆเถรแลพราหมณ์คหปติทั้ง
 หลายก็พากันล้อมโอบยังนักโอบพระ
 ราชนิธิยาก็ ทูลพระเจ้าอนันตยศ
 กระทำแล้ว

ตโต ปรี คคิยสัณนั ปรี—
 ปรณัง สา วักคณเขเนว อัสสโน
 ปัสสัณ อปรณัง.

เมื่อหน้าแต่จนถึงสามขรรจบ
 แล้ว พระนางเจ้าจามเทวีจึงอาลา
 พระราชบุตรของพระองค์โกนนัย
 กิ่งกัโกนแล้วมาแล้ว

ราชา คัม อเนกปริยาเขน
 อภิยาจิกวา มยา สัสสัณ เขก
 สัณนั วสิคั อัมมามา.

พระเจ้าอนันตยศทรงวิงวอน
 พระราชมารดาโดยปริยายเป็น
 อเนกประการ ว่าข้าแต่พระมารดา
 เจ้าขอพระมารดาเจ้าจงอยู่ด้วยด้วย
 ข้าพระบาทอภัยหนึ่งเถิด

สา ภีญญิ วสิคั อัสสัณนั
 ปัสสัณ นิมันคณ อธิวาเสสิ.

พระนางเจ้าจามเทวีไม่ทรงเห็น
 เพื่อจะอยู่ต่อไปสักน้อยเลย ก็
 แต่ทรงรับการเสด็จเชิญของพระราช
 บุตรไว้

เฮว เทวีชา วสันต์ชัย มา—
 สยวิยณะณ ถิณฺญาชาพาโร ทสฺสสา
 อปฺปชฺชช จามเทวี คํ ปุคฺคทสฺส
 อาโรจิตฺวา ธนชานาเปตฺวา ทป—
 ฐปฺกณธมาลาทณฺ คาทาเปตฺวา
 พรหมทสฺส สันตํ กณฺตฺวา
 ปุชฺชิตฺวา วันทิตฺวา เอกมณฺค
 นิสฺสํ เอกมณฺค นิสฺสนาโร สา
 เทวํ ชํคกฺขทกฺค ธณฺญุชฺฉล ปคฺฉ—
 ฐเปตฺวา คํ อาปฺปณฺนโก อาท.

ปาเท คุชฺหิ มหาวิ
 อหิ วันทามิ สาทวิ
 ยโคหิ อช วสามิ
 ทวสฺसानิ จิราณิ ฯ
 อธิกาณิ ฯ มาสาณิ
 คุชฺหิ นิสฺสาช คุณฺว

เมื่อพระราชเทวีเจ้าอยู่ไปอย่าง
 น พุทธบริบทหนึ่งพระโรคาพาธ
 เล็กน้อยก็ยังเกิดมีแก่พระราช
 เทวีฯ จึงแจ้งพระอาการโรคาพาธ
 นั้นแก่พระราชชกฺร ให้พระราช
 ชกฺรอนุญาตแล้วก็ให้คนถือเครื่อง
 สักการบูชาเข้ามาเทียบและรับ
 ขยายของหอมเป็นคัน เสกไป
 ยังสำนักพระพรหมญาณ บูชา
 ถวายนมสักการแล้วก็เสกประพรม
 น้มนกควรวส่วนเสกข้างหนึ่ง จึงยก
 ธณฺญุชฺฉลประนมนมสักการ เมื่อจะ
 ถวายพระพรหมญาณเจ้าฯ จึงตั้งเป็น
 ยาทบทพระคาถาว่า

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้มีความ
 เพียรใหญ่ ข้าพเจ้าขอนมสักการ
 พระบาททั้งสองของพระผู้เป็นเจ้า
 โคยเคารพ ข้าพเจ้าคนใดได้
 อาศรัยพระผู้เป็นเจ้าผู้มีความ
 ในพระนครน ดังทกขณก็เกิดหนึ่ง

ชิตานาที คมิต์สามิ
ทวิญญุเชยบปวิท
อนุชานาที ม ักันค
โสศกัณนา ทว เกษสา
ทว ภากิณเษยานันโต
อุปาสโกติ ปาเลท
สุชทุกเช สุมัยันเน
มา ทวิ นัคค วิชชชัตติ.

ยักันข้าพเจ้ารักถวายพระผู้เป็นเจ้า
กลัวยไปยังพระนครทวิญญุชย ขอ
พระผู้เป็นเจ้าจงอนุญาติให้ข้าพเจ้า
ไปโดยสวัสดิ์กับด้วยเกชาณภาพของ
พระผู้เป็นเจ้าเด็ก ขอพระผู้เป็น
เจ้าจงช่วยอภิบาลบำรุงรักษาพระ
เจ้าอนันตยศผู้เป็นหลานของพระผู้
เป็นเจ้าว่าเป็นอุษาสกเด็ก เมื่อสุข
แลทกขยงเกิดจนแล้ว ขอพระผู้
เป็นเจ้าอย่าไ้ทิ้งหลานเสียเลย

อด น พัทธิมลี อาท
สาธุ เทว โสศกัณ ยาหิ
ญาคเก ทว ชัสสิค
ทว ปุคโก อนันตยศโส
ราชสมขา กโค
มา ๑ ทวิ ค วิจิณเคสิ
สขิมม วัคชัสสิค
อัยย อายุต์ชวรา
อนันท์ อรว จิวิ
ชดา ปุญญานิ กขิราลี

ถ้าคือนั้นพระพรหมญาณจึง
ถวายพระพรพระนางเจ้าตามเทววิ
คแล้วพระราชเทวีเจ้าจึงเสกไป
เด็ก จะได้ทอดพระเนตรพระประ
ยูรญาติของพระองค์ พระเจ้าอนัน
ตยศพระราชบุตรของพระองค์ เสด
ก็ทรงกระทำตามพระราชประเพณี
อยู่แล้ว พระราชเทวีอย่าไ้ทิ้ง
พระปวิวิคถิงเธอเลย จักไ้
รักษาสุวิคธรรมของคน อิก

กโรหิ อปราปร
 คุชหิ เทน ฟูญญกัมเม
 ทว โสคติ ภวคฺคิ,

ประการหนึ่งชายสังฆารก็เป็นของ
 ไม่เที่ยงแท้คงทนถาวรยั่งยืนไม่
 นาน พระราชเทวีเจ้าทรงกระทำบุญ
 กรรมกองการกุศลให้ยิ่งๆ ขึ้นไป
 เกิด ความสวัสดีมงคลจงยังเกิด
 มีแต่พระราชเทวีเจ้าทำบุญกรรม
 ของพระองค์เท่านั้น

เฮว วุคฺเค จามเทวี กิ
 วันทิกวา จมาเปคฺวา มหันตฺเท
 ปรีวาเรหิ ทริปูญฺชัย อากฺคณฺณิ,

เมื่อพระพรหมญาณิ์ถวายพระ
 พรด้วยประการดังนี้แล้ว พระนาง
 เจ้าจามเทวีจึงถวาย นมัสการขอ
 จมาพระพรหมญาณิ์แล้วเสด็จ
 กลับมายังพระนครทริปูญฺชัยด้วย
 ยริวารหมู่ใหญ่

คทา มหันตฺยโส ราชา
 อคฺคโน มาคร จามเทวี ชัฏ—
 คกมณฺณถาย พทฺธณฺณากาเร
 สยฺยเสคฺวา มหันตฺเท ปรีวาเรหิ
 นครโต นิกฺขมิตฺวา มาคร
 ชัฏคณฺณทฺวา วันทิกวา คุญฺจา—
 กาว กิตฺวา ชันโต นคร เนยฺยิ,

ถ้ายังมีพระเจ้ามหันตยศ ก็
 จักครองราชบรมฉาการเป็นอัน
 มาก เพื่อพระประสงค์จะเสด็จไป
 รัยพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมาร
 ดาของพระองค์แล้วก็เสด็จออก
 รากพระนครด้วยยริวารหมู่ใหญ่
 เสด็จไปรัยพระราชมารดา ถวาย

ยังกมกระทำพระธการขึ้นคัมแล้ว
ก็นำเสกษพระราชมารดาไปภายในพระนคร

จามเทวี^๔ อลังกคนคร^๕ ยัว—
สิดัว ปักกชณิ กักัว อลังกค
ย่ำสาท^๖ อภิรย^๗ที ยัวราชยัด—
ลังเก สิวีสยเน เสยยัว ท^๘
วัก^๙ก เจยัว ยุ่น ทิวเส มหา—
ทาน สิวีสัว มหาสังคเ—
วากัน พกยัคคาน วสนคณัน
คันคัว วันทคัว ทาน อทาสี
คโค พวาทมณจาวปุมาน
พวาทมณจ อทาสี คโค ทา—
คัพพยัคคก ญาคคณาทัน ชมาน
ยถารย^{๑๐} พทณ^{๑๑} อทาสี.

ส่วนพระนางเจ้าจามเทวีเสกษ
เข้าสู่พระนครอันยุคคณประกัยคก
แต่งแล้ว กระทำปักกชณิพระนคร
แล้วเสกษ^{๑๒}ขึ้นสู่อลังกคย่ำสาท
เสกษ^{๑๓}ยวทมณพระทสิวิไสยาคัน
เพนอพระยวราชยัดลังกสนวาค^{๑๔}
ยังรุ่ง ครันรุ่ง^{๑๕}จนเข้าทรงกักแรง
มหาทานเสกษ^{๑๖}ไปยังวสนคณานของ
พระพทณย^{๑๗}คร มีพระมหาสังคเ
เพนยัวระชานถวายนมัสการแล้วก็
ถวายนทาน แล้วพระราชทานแก่
พวาทมณทั้งหลาย มีพวาทมณ
ผู้เป็นอาจารย์เป็นต้น ทอถวายนหลัง
ถาคันนั้น จึงพระราชทานพระราช
ทวักย^{๑๘}เป็นอันมากแก่ชนทั้งหลาย
มีพม^{๑๙}พระยัวระยวญาค^{๒๐}ทักวระพระ
ราชทานเป็นต้นตามสมควร

สา เอว ยาว สัตตเม
 ทิวเส มหาทาน ทักวา สัต
 สมายทิศา อัมมิ สัตวา อัญ
 รุเม ทิวเส ปุพพกัมเมเน ชนิตา
 ศัพพรคา ทักวา กาลมกาสี
 ปุณฺณสมยคคตคตวิธสุวิคต
 กุสสณมเมปสุคคตคา ๑ อาสัน
 นมรณคัพพรเค อธิยเนน ทักก
 ชณณณณณณณณณ ทักก อัมมิ
 ชนิตาคา วิชณณ อโศก ๑ ศิก
 ชณณเนว คัสสีกเทวโลก สห
 พยคค นพพคค.

พระนางเจ้าจามเทวี พระราช
 ทานมหาทานแล้วทรงสมาทานศีล
 พงพระธรรมเทศนาด้วยประการทั้ง
 นถึงเจ็ดวัน ครั้นถึงวันที่แปดพระ
 นางเจ้าก็ยังมิเกิดพระสวระไวศา
 พากาเรียแรงกล้านถึงเสกขสวร
 คค ด้วยกรรมที่พระนางเจ้าได้
 กระทำไว้แล้วแต่อย่างก่อน เพราะ
 ชาติวิชัยบุญ สมัยที่ที่พระนางเจ้าได้
 ตั้งสมใจแล้ว แลชวนชวายในกุศล
 กรรมด้วยสุวิคสามประการ แล
 ได้เจริญพระโคตรลักษณณณณด้วย
 เปล่งพระวาจาว่า ทักกอนิจันนิค
 ตากังน ในขณะมีพระโรคาพา
 มาเยียบเยียนเมื่อเวลาจวนใกล้ระ
 สวรรคค พหุชณะจิตาจากมเยย
 โลกน ก็ได้ไปบังเกิดในสวรค
 ชนคัสสิกเทวโลก.

กทา ญาติปมุชา มหาชน—
 กาชา อูริ คาเลนคา สัตติ ปท—

ในกาลนั้นประสูติชนหมู่ใหญ่
 มีพระประสูติญาติเป็นประธาน ก็

รัตนกา ไรทันคา ยวิเทวันคา
มหาโกลาทลสัทท กวิสุ ตกา
ไรทนต์เทน ๑ โกลาทลสัท—
เทน ๑ มหาชัยวิ ภาพันไควย
อโหล.

คยอกชกพระเคียรเกล้าทรงพระ
กรรแสงโคกเคียวปริเทวนาการ
กระทำสัททสำเนียงเป็นมหาโกลา
ทล เป็นประทีปจำแนกปลัดกล
อันใหญ่ระณินทนาการแตกทำลาย
ไปด้วยเสียงทรงพระกรรแสงแล
เสียงโกลาทลในเวลานั้นนั้น

มหันตยสรวาชาปี อัครโคโน
มาคยา สัตว์กิริ ฐุเชตกาโม
สัททเม ทิวเส มหันตเท ฐุชา—
สัททกาเรติ ฐุเชตวา มาลวาราเม
อาทฬนมหาปาสาทัญญ ๑ จิตก—
กัญ การวาเปตวา นิจักคิ—
ทิตสังญูเรติ มหาฐุชาสัททกา—
เรติ มหันตเท ยวิวาเรติ สุตาน
เนยยิตวา จิตกเก อัครคันทา—
เปตวา อัคร ทิตวา ฌาเปสิ
กัตถ ทัยพนาเนย สัทททิวเส
มหาชัยญูสสัตวิ ศุริยเท ฐุเชสิ
อัครกชาลนัพพานเนย คันไรทกา

พระเจ้ามหันตยศ มีพระประ
สงค์จะบูชาสัทธิพระมารดาของ
พระองค์ จึงทรงบูชาด้วยการบูชา
สัททการใหญ่ถึงเจ็ดวัน แล้วให้
กระทำอาทฬนมหาปาสาทกถวายเป็น
พระเพลิงแลจิตกกาธารจึงทรง
แล้วเจิญพระศพไปยังสุสาน ด้วย
เกรงบูชาสัททการใหญ่ ถักถ้อง
ไปด้วยการท่อนรำอวยรังแวดล้อม
ไปด้วยวิวารเป็นอันมาก แล้ว
เจิญพระศพขึ้นวางบนเชิงตรถวายเป็น
พระเพลิงแล้ว ทรงบูชาด้วยมหา
ชัยญูโมโหระศพ แลกุริยางกนทวิโน

จอมเทววิงษ์ ปรีเฉท ๑๑

๒๑๑

สัพพนก ฌล อัครโน มาทว
รามเทว อัคริสส กัควา ทักข—
โธทก ปาเคส.

พระราชทานมหาทานแล้วจึงหลั่ง
น้ำทักษิโณทกให้คกลง อัคริฌล
ก็คลั่งทั้งสนั่น ถวายพระนางเจ้า
รามเทว พระราชมารดาของพระ
องค์

ชด เศล ทิสวา ญาคิก—
ณาทิมหาชนถายา มหาสัทเทน
ปรีเทวส.

แต่ในกาลนั้นประชุมชนหมู่
ใหญ่มีหมู่พระประยูรญาติเป็นคณ
ใหญ่เห็นแล้วก็พากันปรีเทวนาถาร
ด้วยเสียงอันดัง

เศส ปรีเทวนเศส มหันต—
ยธวาชา เศล โอวาท ทักวา
คัมเมท มา โสจกัถ ปรีเทวักถ
เชว มรณนาโว สัพพะโลกัสส
อัมมกาคิ อธิ ภควตา วุคคิ เข
คัมเมท อัครโน ญาคิกณเ ชลย
กัควา ทานาทัน ญูญาน กัควา
สัส วิกัชิตวา เขตติญญ พุทฺธ—
ธมฺมญญ กัควา ค ฌล ญาคิก—
ณาน มาคยัคชวาทัน อัคริฌล

เมื่อมหาชนพากันปรีเทวนา
ถารอยู่ดังนี้ พระเจ้ามหันตยศ
ก็พระราชทานโอวาทแก่มหาชน
เหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้
โศกเศร้าปรีเทวนาถารไปนักเลย
สมเเกิดพระบรมศาสดาจารย์ได้
ไพบรพระทานพระพุทธรูปโอวาทไว้
อย่างนี้ว่า ความตายเป็นธรรมดา
สำหรับโลกทั้งสิ้น ท่านทั้งหลาย
ยังกระทำความซาโลยในหมู่ญาติ

กระษัตริย์ อาวุธ เกศ เกศ ญาตี -
 กณนา มาตาศิคุธากัน กณนา
 ยัรปการ กัก นาม ยัชชวัญ
 นาม โทติ อิท ติ ปรมัชรา -
 วัชเชติ ธากัญ พุทธรณันท์.

ของคนที่อยู่แล้ว ฟังกระทำการบุญ
 ทำเป็นอัน ฟังวิญญูคิดสร้าง
 พระเจ้ายัชชวัญพระพุทธรูป กระทำ
 อธิศีลบุญนั้นไปแก่หมู่ญาติมี
 มารดาบิดาเป็นต้น เมื่อทำ
 ทั้งหลายกระทำไปอย่างนี้ให้ชื่อว่า
 กระทำการค้อยแทนคุณ แลได้
 ชื่อว่าเป็นทวิภังขของหมู่
 ญาติทั้งหลายเหล่านั้นนี้ มารดา
 บิดาเป็นต้น ถ้าสั่งสอนและ
 พระอาจารย์ทั้งหลายนำสืบ ๆ
 กันมาว่าเป็นคำสั่งสอนของพระ
 พุทธเจ้าดังนี้

เอว มหันตยโส วาชา อัก -
 คโน ญาติกณ ๑ มหาชนกาเย
 ๑ สมัสสเสศวา โอวาท อทาสี
 สย ปณ ทานาทิน ปญญานี
 กัตวา เจตยัญญ พุทธรูป
 มทากิขุสันญ สกมาทวัญ
 วนทิตวา จมาเปศวา สกมณ -
 ทิรเมว กโค.

พระเจ้ามหันตยศทรงประเล้า
 ประโลมหมู่พระ ประยูรญาติของ
 พระองค์แลหมู่มหาชนแล้วก็พระ
 ราชทานโอวาทสั่งสอน ส่วนพระ
 องค์ก็กระทำบุญกุศลมีทานเป็น
 ต้น แล้วถวายเมตตการพระเจ้ายั
 ชชวัญพระพุทธรูปแลพระมหาภิณษัง
 แลถวายยังกรมพระอัญญา พระราช

มารทาสขอมาโทษแล้วก็เสด็จไป
ยังพระวราชมนเฑียรของพระองค์

ศโท ชัยรัฐราช วาชา ทวี—
บุญชัยชนาครินทร์ ทวีบุญ—
เชษฐรัฐราชสันติ์ โอวาท
ทักวา กุศลธัมเม ปติรัฐาเปติ
สยัม ปณ ทสกุศลกัมมเปเลสุ
จักกวัตติวาริทัสสุ จิตฺวา ทวี—
บุญชัยชัยวิชัย กาวล.

อด ไทพนันครกดา อุทปาทิ
อิทธิ กิร ปุพเพ พิงครรัฐันติ วา
สันธุณรัฐันติ วา อัมมัท กปา—
กฏิ อิทานิ อุภยรัฐันน กิณฺณิ
ปาณฏิ ทวีบุญชัยชัยเท ปณิปปณ
ปาณฏิ นนุ อุภยรัฐันนิ อป—
วานติ.

จำเดิมแต่นั้นไปพระเจ้ามณฑล
ยศมณกระษัตริย์ก็พระราชทาน
โอวาทแก่ชนชาวพระนครทวีบุญ
ชัยแลชนผู้อยู่ในแคว้นแคว้นทวีบุญ
ชัยนครให้ประกอบฐานอยู่ในกุศล
ธรรม ส่วนพระองค์ก็ทรงประพฤติ
อยู่ในกุศลกรรมมณ ๑๐ ประการ
แต่จักรวติวาริทัสสุของสิริราช
สมยติอยู่ในทวีบุญชัยนคร

ภายหลังมีคำโจทก์เกิดขึ้นใน
ระหว่างว่า ทั้งได้ขึ้นมามาว่า แคว้น
แคว้นนั้นปรากฏแล้วแก่พวกเรา
ทั้งหลายว่าพิงครรัฐกันนี้ยัง ว่า
สันธุณรัฐกันนี้ยังในกาลก่อน
แต่มาบัดนี้คำโจทก์ของแคว้น
แคว้นทั้งสองไม่ปรากฏเลย มา
ปรากฏว่าทวีบุญชัยกันขึ้นใหม่อีก

แวนแวนทั้งสองแวนแวนแวน
ต่างหากกันไม่ใช่ฤา

อด สังคาทิกโก เฮอร์ภูณันติ
วิคฺวา คํ ทิสฺเสนโต ฮาห.

เมื่อมีคำโทษขึ้นมาอย่างนี้
พระสังคาทิกการบ้เจ้าระกล่าว
เป็นแวนแวนก็ยวกันแต่ละสำแดง
ซึ่งเทศน์ให้แจ้งชัด จึงกล่าว
เป็นคาถาไว้งั้น

ยํ วิคฺคาทิกโก วิคฺคํ
ทมนะคาทิกขณัน
ถวานํ วณฺณํคณํ
มิกฺขปฺปคณํ ซาณํ
มิกฺขา อธิปฺปคณํ
นรณํ วรราชํ
เคสํ ปุคฺคาทิกซาคณํ
มิกฺกสังขปฺปวิทินํ
ปฺปวิ ปฺปนํคฺคฺคฺคฺคฺค
วิมฺมมฺมฺม นกฺคํ วิ
อวิทฺตปฺปวิ ชยาคํ
วาสุเทเวน ภาษิตํ

เรื่องราวของพระราชาผู้ประ
เสริฐ ของคนขามพวกเมงคเป็น
กัน แลดูว่าลูกชาวขาม แลคน
เป็นก่าเนคลูกเมงค แลลูกพระ
ฤาษีซึ่งเกิดจากนางเนคโคกกล่าว
ไว้แล้วแต่เดิมอย่างไรเล่า บุรี
ของคนที่เกิดมาจากคนมีลูกพวก
เมงคชาวขามเป็นกันเหล่านั้น ซึ่ง
เป็นบุรีเป็นก่ (คือเอา) อากุขของ
ฝั่งเนค เป็นเมืองเดิม พระนคร
นั้นเป็นทิวรมช้อย่างประเสริฐ
เป็นบุรีปรากฏขึ้นในที่ไม่สู้ โกลนก็

ชาวคา ลัมภณนาม
 ทาว พิงคณค วัฏฐก
 ปาฬิกาณภิกคณค
 พิงคณภิกคณค
 ยโค อุษยชัย ปุณค
 นครเทวสาทค
 มายคณค วัฏฐก
 ลัมภณคณค คิ คโค วิฏ
 ยโค ๑ จามเทวี
 ทวิปัญชณคณค กค
 คโค อุษยชัยคณค ยาว
 ทวิปัญชณคณค ค
 พิงคณค อุษยชัยคณค ยาว
 คณค นามานิ นค
 พิงคณค ลัมภณคณค
 ทวิปัญชณคณค วัฏฐก
 เอกกาชา ทิ สา วัฏ
 คคสา สณคณค ๑ นามคค
 คคมาย วัฏฐกคณค
 คค วัฏฐกคณค สคณค

อัมพระวาสุเทพฤๅษีสร้างเสร็จแล้ว
 เรียกชื่อเมืองว่าลัมภณคณค
 เรียกชื่อแคว้นว่าพิงคณค
 พระนครนั้นอัมพระสังคหิกาทวาร
 ไทวัชรยังแล้วทวารคณค
 สงเคราะห์ด้วยชื่อว่า นครพิงค
 กณค พระนครนั้นอัมพระฤๅษี
 ประเสริฐทั้งหลายสร้างแล้วให้
 เป็นประเทศทั้งเทพนครเช่นบุรี
 ชนในกาลใด คนทั้งหลายรู้จัก
 แล้ว ชะพระนครนั้นว่าลัมภณคณค
 กณคในกาลนั้น อีกประการหนึ่ง
 พระฤๅษีประเสริฐกระทำทวิ
 ชัยยภาณคณคแก่นางจามเทวี ใน
 กาลใด พระนครนั้นชื่อทวิ
 นครแต่กาลนั้นมาจนทุกวันนี้ พระ
 สังคหิกาทวารบอกกล่าวอยู่ว่า แต่
 ได้ชื่อว่าพิงคณคมาจนทวารเท่า
 ดังทุกวันนี้ ชื่อสามชื่อว่า พิงค
 นครบ้าง ลัมภณคณคบ้าง ทวิ

จามเทวีชากันควา
 กโรมันติ อภิวัฒน
 ปัตถมนันดา ปชานันติ
 โสเทนต์ พุทธสาสน
 นาควา ชานยภา วา
 วิญญูภา สันติ มานสา
 กพันติ อภิรมมิมันติ
 กโรมันติ กสธ พหิ
 เตน กมเมเน สัพเพเต
 ฐตา เต ชันติ สุกติ
 ศัสมา ศิ สุกกพันโต โส
 สัพพันติ ปวโรจักก

บุญอันควรบ้าง ไม่ยกพร้องเลย
 แต่จริงอันนั้นเป็นอันเดียวกัน ก็
 แลความสำคัญอันนั้นเป็นต่างๆ
 กัน เพราะเหตุนั้น คนทั้งหลาย
 ย่อมจะเรียกชื่อใดก็จริงเรียกชื่อ
 นั้นได้ชื่อว่าสงสัยเลย พระนาง
 เจ้าจามเทวีทรงกระทำคุณแลนิตดา
 ให้เกิดเจริญยิ่งในพระนครนี้ พระ
 พุทธศาสนากิ่งรุ่งเรือง พวกภณษ
 ชาวพระนครแลชาวชนบท ซึ่ง
 มีอยู่ในพระราชาอาณาจักร ก็พา
 กันเล่นรื่นเริงบันเทิงใจ กระทำ
 กองการกุศลเป็นอันมาก ด้วย
 กศิกรรมนั้น คนทั้งสี่เหล่า
 ครั้นจิตแล้วก็ได้ไปยังสุคติโลก
 สวรรค์ เพราะเหตุนั้น พระสุกก
 ทัณตฤาษี จึงกล่าวว่าพระนางเจ้า
 จามเทวีนั้นเป็นพชคังน

อภิปุระสันทวิ จามเทวี สเมธา
 ปวโรจักกคคชคา สัพพา อโนมา

พระนางเจ้าจามเทวีผู้งามประ
 เสวี มีพระปัญญาทิ เป็นธิดา

ทิวรสุริยวิทกานเนกขานิ อยู่นาน
วิกรมวณณินา เทวโลก ชกณณ
กสัม คสิเค รมณณชยุเป
สมิทธิ สัพเพติ ยถาว จันดา
รเปน สเชน ชเสน โภคา
น โกทิ คัสสา วัฒนคัส สักโกติ
คัสสา นิทานปวริ สุนณชยุ
สุลักชิตกชริ วริ ยถาปาสี
สมาลกันชิวชิราทณินทา
เนรคัสสิทกปญญาทิกา เม
ไปราณชาวิณชานสารี
ยัคณณฐัน คัสก ไซเชชานิ
คสัม ภวนดา สลักกเชค สัมมา
คัสสาชณดา อยู่นานากคณายาติ.

ของพระเจ้ากัทรพรวทิสัระเสริฐ
เกิดในวงษกระษัตริย์ประเสริฐไม่
เลื่อมทราวม ไ้กระทำบุญทั้งหลาย
มีประการต่าง ๆ เป็นอันมากอัน
เลิกแล้วทิวรสุริยวิทสามประการ
มีมรดกธรรมอันเกิดแล้วได้ ไ้ยังเกิด
ในเทวโลกด้วยประการดังนี้ แต่
จึงภพยศทั้งหลายทั้งปวงในคัสสิ
พิภพนั้นเมรุเปเนทรรณณ มิ
โลกสมณียมาก ชวิมรณแล้วทิว
รปด้วยความสะดวกด้วยยศ ทำความ
ปวารณาทั้งสี่ให้สำเร็จได้ตามกิจ
ทักกณณ ไ้ไร ๆ ไม่อาจะพร
ณาสมยัคของพระนางเจ้าจามเทวี
นั้นได้ ชนทั้งหลายควรพงนิทาน
อันประเสริฐของพระนางเจ้าจาม
เทวีนั้นไว้ อีกพระข้าพเจ้าเขียนไว้
ก็แล้ว เปนอีกพระอันประเสริฐ
มิชทยาห้เป็นฉันท มีสมาลกันช
ฉันทแล้วชิรฉันทเป็นกัน ข้าพเจ้า
ทกแต่งไว้ตามนิรุกติศัพท์ ดัช

คำในยทโคมเนอความยังถ้อยเป็น
ไปคามนัยของโฆราวาจารย์ จ้าพ
เจ้าได้ทำถ้อยคำในยทนั้นให้สว่าง
แจ่มแจ้งขึ้น ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
เมื่อจะให้สำเร็จประโยชน์อย่างนี้
เพื่อประสงค์ส่วนบุญกุศล จงสั่ง
เด็กในถ้อยคำนี้โดยชอบเถิด ฯ

อิติ ทวิปัญเชยชนิกเทโส
มหาจาริกานุสาเรน โพธิวิสิมา
นาม มหาเดเวน ตังกโค เอ—
ภทสโม ปริเฉโท นิฐฐิโก.

ทวิปัญชนิเทศกังน พระ
มหาเถรผู้มีนามว่า โพธิวิงษ์ ได้
แต่งไว้แล้วความคำมหาจารย์

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉพ ๑๒

อโศก ปรี มหาราช
มหันตยศปากโฏ
หริปัญชัยย์ กาเรนโศ
นญนโศ สุกษปรณ์
วิสาณังสัทธนา
ชัคคิยานี ปรี ปรี
ยวิคคามิ สภาเสน
ลักกัชันตี สุนาณ เมติ

ทโค บัญราช มหันตยศ—
ราชา สย สกตรชัยย์ กาเรนโศ
ทสวราชมีเม อโศกเปศวา หริ—
ปัญชัยย์บริวัฏฐู ชนเค โอวาท
ทศิวา กุสธรมมีเม ชทาเปลิ สย
ปน ชคคิอมีมี ปทาบ คคิอมีเม
สมาทาบ โส เกส อิลัน อภิ—
สมิตชรมมีกการวคา ชนาพาโอ
สชลิณชนโน ปุคคิชคาภิวา—
กมันโศ เทเวที อภิรักชันโศ

เมื่อนำกันไป พระเจ้ามหา
ราชปรากฏพระนามพระเจ้ามหันต
ยศ ครอบครองสิริราชสมบัติอยู่
ในหริปัญชัยนคร ข้าพเจ้าก็
กล่าวถึงวงศ์พระมหากษัตริย์ทนต์
ราชวงษานามผู้ขึ้นประเสริฐซึ่งเป็น
พิชิตโดยสังเขป ท่านทั้งหลาย
จงตั้งสัจจะด้วยคำของข้าพเจ้าซึ่ง
ระกล่าวต่อไปเถลภาลภัก

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พระเจ้า
มหันตยศได้ครอบครองสิริราช
สมบัติทั้งสิ้นด้วยพระองค์เอง มี
ให้กำเริบราชธรรมทั้งสิบประการ
ทรงพระราชทานโอวาทสั่งสอน
ประมุขชนในพระราชอาณาเขต
หริปัญชัยนครไม่ให้เสื่อมสูญจาก
กุศลธรรม ส่วนพระองค์เองก็
ละอศกิธรรมเสียทรงสมาทานอยู่
แต่ในคกัธรรม พระองค์นั้นดีพอพระ

เคน ไส อัสติวิธสามิ รัชช
กาเรศวร กาลิ กัศวา ขดา
ปู้ญญกัมเมเน เทวโลก นิพ-
พิทติ.

ถามเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่ง และมี
ความเคารพในยศคุณผู้ประพฤติกใน
ธรรม พระองค์หาพระโรคาพาธ
มิได้สมขวิริยณ์ ไปด้วยความศุข
มีพระราชบุตรพระราชธิดาเจริญ
ยิ่ง เทพเจ้าทั้งหลายก็อภิยาธ
วิภยาพระองค์ เพราะเหตุฉะนั้น
พระองค์ครุชยครุชสิวิราชสมบัติ
อยู่ถึงแปดสิบชั กัเสกัศวรรคค
ไปบังเกิดในเทวโลกด้วยบุญกรรม
ที่พระองค์ได้กระทำแล้วนั้น

ทิสส ปุคโค กุมัญญโจ นาม
ราชา รัชช กาเรสิ.

พระราชบุตรของพระองค์ทรง
พระนามว่าพระเจ้า กุมัญญราช ไก
ครุชราชสยทิสสไป

คทา ๑ อหิเรเนว อนนคย-
สราชาบี เสด็จคนกระ เกล็ด
กโรติ ขดา ปู้ญญกัมมิขัยจเขน
คัสโยชนิเก สัคครคนวิมาน
คุสิคปุเร มาคุสมิเย นิพพิทติ.

ก็ ในกาลนั้นมาไม่สิ้นนานนัก
พระเจ้าอนนคยคในพระนครเสลา
งคก็เสกัศวรรคค ไปเกิดใน
วิมานพระคัยไป ด้วยวิรัตนเจ็ดประ
การ มีประมาณสามโยชน์ใน

กลักรักรโกลัวิมานของพระราชา
ภาทักขบัพขัณของกรรมเป็นบุญที่
พระองค์ได้กระทำไว้อย่างไร

นครวาสโน ชนคา คัสส
สรีรภัก กัควา ขาคู คเหทวา
อิธ หิริปัญเชชช ชานะทวา เอ—
กัสสม ชานะ มาสวเน หริ—
ปัญเชชชสส - อีสานทิสาลาเค
นอหิควา คัสสปริ ญปะเจกข
กวิส

ประชุมชนชาวพระนครทั้งหลาย
ก็กระทำสรีรภักของพระเจ้าอนันต
ยศแล้ว ก็ยังพระอิฏฐิธาคุนา
ยังหิริปัญเชชชนครบรรพ ไว้ในสถาน
ที่แห่งหนึ่งนั้นมาไม่ช้าทราวย เขายัง
ทักขีสานแห่งหิริปัญเชชชนครกระทำ
พระสถูปเทียมนมธมมกษัตริย์พระ
อิฏฐิธาคุนั้น

กัมมัญจราชายี รัชชีกา—
เรทวา สกขีคโน สกขีค
ยุเรค อัสสิโกนโค อัสสิคโน
พลี ขณานะชิ กุสสอิมมิ กโรติ.

ส่วนพระเจ้ากัมมัญจราช ได้
ครองราชสมบัติแล้วไม่ช้าจะกระทำ
ท้าวทรรพธิดาทั้งสี่ของพระราช
บิดาพระองค์ให้บริบูรณ์ได้ ก็กระทำ
ทำกุศลธรรมตามสมควรแก่กำลัง
ของพระองค์

โส ททักคาคัสสัสสานิ รัชชีกา
กาเรทวา กาลิ กัควา ขดา

พระเจ้ากัมมัญจราชนั้น เสวย
ราชสมบัติอยู่ได้ สิ้นชีพพรหมก

บุญญกัมเมน คาวคัสถวน นีฬ—
พิศคล.

เสด็จสวรรคตได้ ไปยังเกิดในดาว
กัมยพิภพด้วยกรรมเป็นบุญที่พระ
องค์กระทำแล้ว

คัสส ปุคโค รุณชัย นาม
ราชา รัชช กาลิ.

พระราชบุตรของพระเจ้ากัมมัญ
ราช ทรงพระนามพระเจ้ารุณชัย
ราชได้ครองราชสมบัติสืบไป

โสย หริบุญชัย กาลิศา
กุตถกัมมโค อสัททหันทโค ทาน
ททมาโนย สัล วิชมาโนย
บุราณทวิคตสน กโรติ คัสมา
ชัยปายโก สัตถวิสทวิสธานี กาลิ
กัตวา ขณกัมมิ กโค.

พระเจ้ารุณชัยราชนั้น ทรง
ราชสมบัติในหริบุญชัยนคร ไม่มี
ศรัทธาเชื่อต่ออุกคกรรม ให้ทาน
ข้างรักษากิจข้างกระทำไปตามา
วิคโยราณ เพราะฉะนั้นจึงมีพระชน
มายุชนชัยโคชัยยเกิดพระราชกัเสด็จ
สวรรคตไปตามขณกรรม

คัสส ปุคโค สุวณณมัญญ—
สุสนามราชา รัชช กานลิ.

พระราชบุตรของพระเจ้ารุณชัย
ราชทรงพระนามพระเจ้าสุวณณมัญญ
สุสราชได้ครองราชสมบัติสืบไป

โส ปณ พทอสสาสนะ สัทท-
หิควา ทานาพิน ปญญานี กัตถวา
นาคเว ธนวัคชีกวา ชวิหิงสโก ฯ

ส่วนพระเจ้าสุวรรณมณีนุสรราช
มีพระราชศรัทธาเชิดถึงไพเราะพรา
สาสนากระทำบุญกุศลพักเปลี่ยนต้น
ข่างรักษาชาวพระนครไม่เยือก
เย็นน้ำใด

คทา หวิญไชยชนคร พท
มนัสสา สัพพสมัคคสมัทธา
ชนชญญสวณณชญสัททคณ—
วิคตาสังการาภณณวิจจิกตาส—
ภิกชตรา ๑ สัจจเกเรวาทโย ภิกช
สณณพพพพพพพพพพพพพพ
กสสสสสสสสสสสสสสสสสสส
วิญญูวาสินี ชนคทา ๑ ชควิย
ทาสา อภิมมคตรา ๑ โพนค.

มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมากใน
หิริปัญชชนคร ในครั้งนั้น มีสมณิก
สำเร็จพร้อมทุกประการ มีทวิพ
แลเจ้าแลทองเงินแลรัตนเจ็ดประ
การ แลผ้าห่มห่มเครื่องประภ
คณคั่งกายวิจิตรไปด้วยประการ
ต่าง ๆ มีภิกษาหารก็แลสงฆ
โภ โภชง่าย ชนังพระภิกษุมพระ
สังฆเถระเป็นคณทั้งสงฆพราหมณ
คฤหบดีทั้งหลาย ก็พากันกระทำ
กุศลสมณธรรมเป็นศุขสหาย ประ
ชุมชนาทอญในพระราชาอาณาจักร
ทั้งสิ้น ก็ถิรมาว่าเงืงขึ้นเทิงโลกัน
ปึงมก

โส ๑ สวัสดิ์ณมณีนุชสุธราช
 ศสวัสดิ์ธานี รัชชี่ กามะควา กาล
 กัควา ขดา อยู่นุญกัมเมเน ทิพิ
 กโค ไทคิ.

คัสส ปุคโค สัสโร นาม
 ราชา ทิ รัชชี่ กามะเส.

โส ปน ทูราทวี่ สัสคเคน
 ปาปกัมเมเน อนุญชี่ควา นาคเร
 วิลุมเปควา สวัสดิ์ณมณีนุชสุธราช
 กเทควา สุราโสณทัมมีสาทิเกท
 วิกิดควา ขาทันติ ยีวันติ กิพันติ
 นัจันติ คายันติ กุสสกัมมี น
 กโรนติ.

พระเจ้าสุวรมณีนุชสุธราช
 เสวยสิริราชสมบัติอยู่ใต้สามสิบ
 พรรษาที่เสด็จสวรรคตไปยังเกิด
 บังควาทั้งแควโลกด้วยบุญกรรม
 ที่พระองค์กระทำไว้แล้วนั้น

พระราชบุตรของพระเจ้าสุวรม
 นีนุชสุธราช ทรงพระนามพระเจ้า
 สัสสารราช ไก่ครองราชสมบัติ
 ต่อมา

ส่วนพระเจ้าสัสสารราชนั้น ทรง
 ประทับอยู่ด้วยกรรมที่เป็นยาพิษ
 ระคนเข้าไปด้วยอาหารमारยาที่ชั่ว
 เช่นโจรเที่ยวปล้นชาวพระนครหยิบ
 ฉวยเอาสิ่งของต่าง ๆ มีทองคำ
 เงินเป็นต้นไปแล้ว ก็จำหน่ายขาย
 ๕ ของขโมยไปต่าง ๆ มีสุราแล
 ๕ เนืองนมมีสวายเป็นต้น เคี้ยวกิน
 ๕ ข้างคนกินข้างเล่นแต่การพ้อนว่า
 ขี้ขี้รัง ไม่กระทำความที่เป็นบุญ
 ๕ กุศล

เคน ไส เกวาน์ ชัยชัย
 ฆมนไย ชัยชัยโก ๖ ไทติ ไส
 ทสวัสสานิ รัชช กาวะควา กาลิ
 กัตวา ขดากัมมิ คโค.

ด้วยเหตุนี้พระเจ้าสังสารราช
 จึงไม่เป็นที่รักเจริญใจของเทพยดา
 ทั้งหลายและเป็นผู้มีพระนามาบุญน้อย
 ได้เสวยราชสมบัติเพียงสิบพรรษา
 ก็เสด็จสวรรคตไปตามขดากกรรม

คัสส ปุคโค ปุคโม นาม
 ราชา คัม รัชช กาวะลิ.

พระราชบุตรของพระเจ้าสัง
 สารราชนั้น ทรงพระนามพระเจ้า
 ปทุมราช ได้ครองครองสิริราชสม
 บัติสืบต่อมา

ไส ปณ ปกิตติธรรมาภิเสโก
 ฆทานาลิ กาวะควา สังฆ—
 เณรมุชัสส มหาภิกขุสังฆัสส
 กุฎฐา วิหารา สัฏฐิ กาวะควา
 กาลิ กัตวา ขดากัมมิ
 คโค.

ส่วนพระเจ้าปทุมราชได้ราชา
 ภิเศกแล้วก็ให้กระทำศาสนาสำหรับ
 ให้ท่านไว้หกคัมแล้วก็ให้กระทำ
 กุฎฐวิหาราวาศถวายพระภิกษุสงฆ์
 หมู่ใหญ่มีพระสังฆเถระแปดประธาน
 กระทำบุญกุศลมีทานเป็นต้น อัน
 กุศลบุญนั้นตามพิทักษ์รักษาอยู่
 ครองครองสิริราชสมบัติสืบตาม
 สิบพรรษาถึงเสด็จสวรรคตไปตาม
 บุญกรรมที่กระทำไว้แล้ว

ทิสส์ ปุคโค กุลเทโว นาม
ราชา ค หริปัญชัยยวัชชี กา—
เรควา สักทวิสสปริณณเมว.

ทิสส์ สุกรวิสเส อูปาทา—
ทิสส์นเค สมณพราหมณาชา—
ราชิปคิหิ ไทราทิสเส อุนาคค—
ภเย ทิสวา ราชาน อปลังก—
มิคฺวา ธาหฺส เทว อิมัสมิ ธนา—
คคสวฺนเร มหาภยนิคราโย
อิมฺหาก ภวิสฺสํคิ ยดา คุมฺหาก
จิตฺทสฺส วัชชีสฺสญฺเฐ ทดา ภเวช—
ชาดาภิ.

คิ สักวา ราช ธาห คิ
กคฺวา อิมฺหาก จิตฺทสฺส วัชชี—
สฺส ภเวชฺชาภิ.

พระราชบุตรของพระเจ้าปทุม
ราชทรงพระนามพระเจ้ากุลเทวราช
ได้ครอบครองสิริราชสมบัติอยู่ใน
หริปัญชัยนครตั้งที่ยะบุรีจนแล้ว

ในขณะนั้นกษัตริย์องค์นี้ทำ
นาย ชนทั้งหลายมีสมณพราหม
ณาจารย์ผู้เป็นอริยบัณฑิตได้
เห็นอนาคคภยนิคราโยได้ทำนายไว้
จึงพากันเข้าไปกราบทูลพระเจ้า
กุลเทวราชว่า ข้าแต่สมมุติ
เทวราชเจ้า ภายนิคราโยใหญ่จัก
ยังเกิดแก่เราทั้งหลายในอนาคค
นี้ ความสุขในพระราชหฤทัยก็ค
ความสุขในราชสมบัติก็จะยังเกิด
มีแก่พระองค์ด้วยประการใด ขอ
พระองค์จงกระทำอย่างนั้นเถิด

พระเจ้ากุลเทวราชได้สดับคำ
นั้นแล้วจึงตรัสว่า ทำอย่างไร
ความสุขในใจ และความสุขในราช
สมบัติจะพึงมีแก่เราทั้งหลาย

ทานาทัน ฟูญญานิ ถักัว
 สัก รักรักวา คิ ฟูญญ เทวทานิ
 ยักคิ ถักัว สัพเพ เทวา คิ
 อารกช กวิสสันติ อัย นานา
 เทวตา ฟูช ถักัว คัมภักญ
 วัฏฏญ วัฏฏณคณาย ยาสัสสา—
 มาคิ อากัส.

ชนทั้งหลายเหล่านั้นจึงถวาย
 ทูลว่า ขอพระองค์จงกระทำบุญ
 มีทานเป็นต้น จงรักษาคือจง
 ให้ส่วนบุญนั้นแก่เทพยดาทั้งหลาย
 เทพยดาทั้งปวงจักกระทำการของ
 กันรักษาทรงองค์ อีกประการ
 หนึ่ง ขอพระองค์จงกระทำการ
 ขุสาเทพยดามีประการต่างๆแล้ว
 จงวิงวอนเทพยดาทั้งหลายเพื่อยะ
 ให้ยิ่งขึ้นรักษาทรงราชอาณาเขต
 ของพระองค์ด้วย

คิ สักวา ราช กุชณคหิ
 สัจจนคทา ำ มีถวิโยโค ธนชย—
 ภเขน ำ เคส เอมมาท โภณโค
 ภยันทราโย นาม ถักัส อัย—
 ยัสจิสสคิ โภ ยคิพาทโน นาม
 โหคิ ยักค วา ถักัด วา โหค
 นาท กาคิ สักโกรมคิ เคส
 วณ จิย.

พระเจ้ากุธเทวราชก็สักกับคำ
 นั้นแล้ว เพราะความที่พระองค์
 รัตนคชหาสมาคมด้วยพระสมุชฌ
 ที่เป็นคนชั่วแลด้วยความกลัวระ
 ทมภยเลื่องพระราชาทรัพย์ เพราะ
 ความเช่นนี้มีวิดิริยะ จึงตรัสแก่
 ชนทั้งหลายเหล่านั้นอย่างนั้นว่า กุ
 ธรท่านผู้เจริญทั้งหลาย ชื่อว่ากับ
 อันตราวยักเกิดชนแก่ผู้ โภ ผู้ โภ

ข้าว่าแผ่นดินห่มกันทรายไก่อ่ ภัยนั้น
 ทรายจะมในท ไก่อ่หรือในทไก่อ่ซึ่ง
 เกิด เราไม่อาจะกระทำไก่อ่ ภัยนั้น
 ครบถึงนี้ กษัตริย์ทรงถ้อยคำของชน
 เหล่านั้นเสีย

ทศมี สัตว์นเร อยู่น้ำทิเคเชว
 เอโก มีลัทธิชมทวารวชิ นาม
 อัครโคโน พล สัสเซศวร อาคัน-
 ทวา ทริปัญชชัยนคร รมหิ.

เศส บัษณิมาเนส ทริปัญ-
 เชยพลนิกายไย ปราชีโค ทศวา
 ปลายศิศา สเมงกนามนกร อย-
 นิสสาช วสสิ.

ทโค ๑ เอโก มีลัทธิเครยไย
 นาม อาคันทวา ทริปัญชชัย
 ลุมย์ศิศา ลมิกิศา ทริปัญชชัย-
 ยนาคเร สเมงกนามนกร ไย ชัก-
 โกสาเปศิศา ปุณ ทริปัญชชัย-
 นนกร นิวาสาเปสิ.

ครนลงนท ไททธานายไว้นม
 กระษัตริย์พระองค์แห่งทรงพระนาม
 พระเจ้ามีลัทธิชมทวารวชิ กระเครยชม
 พลนิกายของพระองค์ยกมลาธัม
 ทริปัญชชัยนกร

เมือพลนิกายทั้งสองฝ่ายกระ
 ทำยุทธนาการกันอยู่ พลนิกาย
 ฝ่ายข้างทริปัญชชัยนกรก็ถึงซึ่งฆ่า
 ชัยฝ่ายแพ พากันหนีไปอาศรัย
 เมือระชือสเมงกนามนกรอยู่

ภายหลังมีกระษัตริย์อีกพระ
 องค์หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้า
 มีลัทธิโคธระชาสมาปลันทริปัญชชัย
 นกรไก่อ่แล้ว จึงให้เรียกชาวทริ
 ปัญชชัยนกรมาจากสเมงกนามนกรให้
 อยู่ในทริปัญชชัยนกรอีก

มิลักขะเศียรโย ราชชา ปณ
ทวิปัญเชยชัย คิณิ วัธสานิ ทิ—
มาสาณิกานิ รัชชี กาเรทวา คโค
คิ ปทาย สณคกรเมว คโค.

ส่วนพระเจ้ามิลักขะไทรยราช
ครองราชสมบัติอยู่ณทวิปัญชัย
นคร สันสามขกยสามเคอนแล้ว
ภายหลังทั้งทวิปัญชัยนครเสียดล
ไปพระนครของพระองค์

คัสมิณู กาเล มิลักขมหา—
ราชชา มหันเคติ พลนิกายทิ
ชากันคิวกิ คิ ทวิปัญเชยชัย ค—
เทคิวกิ ลมิกิวกิ คิ รัชชี กา—
เรทวา เชกสวัณเมเวว ทาลมกาลี

ในกาลนั้นพระเจ้ามิลักขมหา
ราชชกมาคัวยพลนิกายหมู่ใหญ่
บุกเอาทวิปัญชัยนครนี้ไว้ได้แล้ว
ก็ครอบครองสิริราชสมบัติอยู่ได้
หนึ่งก็เสด็จสวรรคต

คโค เอโก ไนกราชา นาม
คิ รัชชี กาเรทวา สัตคมาเส—
เชว ทาลิ กัตติวา ชดากัมมิ คโค.

ลำดับนั้นพระราชาพระองค์
หนึ่งทรงพระนามพระเจ้าไนกราช
ครองราชสมบัติได้เจ็ดเคอนก็เสด็จ
สวรรคตไปคามชดากรรณ

ทโค เอโก ทาโต นาม
ราชชา รัชชี กาเรทวา เทว มาเส
ชคมมาลัน ทาลิ กัตติวา ชดา—
กัมมิ คโค.

ลำดับนั้นพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าทาลราช
ครองราชสมบัติได้สองเคอนครั้งก็
เสด็จสวรรคตไปคามชดากรรณ

คโต เอโก คุตวาช นาม
ค รัชช กาวะควา ทสสวัณณ
กาลมกาสี.

คโต เสถวาช นาม ค
รัชช กาวะควา คณิ วัสสาณ
กาลิ ถักว ขดากัมมิ คโต.

คโต ทาลวาช นาม ค
รัชช กาวะควา คณิ วัสสาณ
กาลมกาสี.

คโต เอโก โยววาช ค
รัชช กาวะควา ลมาเส กา—
ลมาลี.

คโต เอโก พรหมันตวาช
นาม รัชช กาวะควา สวัณณ
คิริกานิ ๑ กาลิ ถักว ขดา—
กัมมิ คโต.

ถ้าข้ามีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าคตวาช
ครองราชสมบัติไว้สืบก็เสก
สวรรคค

ถ้าข้ามีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าเสถวาช
ครองราชสมบัติไว้สืบก็เสก
สวรรคค

ถ้าข้ามีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามเจ้าทาลวาช
ครองราชสมบัติไว้สืบ ก็เสก
สวรรคค

ถ้าข้ามีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ายววาช
ครองราชสมบัติไว้ทุกก่อน ก็
เสกสวรรคค

ถ้าข้ามีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามเจ้าพรหม
คตวาช ครองราชสมบัติไว้หนึ่ง
สืบก็สามก่อน ก็เสกสวรรคค
ไปตามขดากกรรม

คทา เอโก มุกราชานาม ค
รัชชี่ การเวกัว เทว สัตว์ฉนวน
กาลมกาลี.

ถ้ากัณันมีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ามุกราช
ครองราชสมบัติไคสองย ก็เสก
สวรรคค

คโค ชัศวาสคโค นาม ราชา
รัชชี่ การเวลี สุไร ๑ เคชวันโค
โทติ เทวสัตว์ฉนวน ทสมาธานี
๑ รัชชี่ การเวนเคเชว สุโรชา-
ทิพลนิภาเย สังกมิตัว ทริ-
ปยูเชยชัณครโค นิกัสมิตัว
ถวนคร คหณัตถาย นวคณาย
พิงคนทียา โสเคน โอวาเหล.

ถ้ากัณันมีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าชัศวาส
คกราช ไคครองราชสมบัติมี
พระเกษนภาพกล้าหาญ ครั้น
ครองราชสมบัติไคสองย ก็เสก
เกือน จึงให้รวบรวมสุโรชาพล
นิภาชไว้พร้อมแล้ว เสกชอก
จากทวีปยูชัณคร เพื่อพระ
ประสงค์จะบุกลือเอาพระนครไว้
จึงยกกองทัพเรือลงลงมาตาม
กระแสน้ำนำพิงคนท

คทา ลโวราชา อัญญู-
กัถักวักคี่ นาม อักวิยสุไร
มหาพลกาโย ๑ สัตว์นครสามโค

ในกาลนั้น พระเจ้าลโวทรง
พระนามพระเจ้าอัญญูจักรวักวาช
มีพระเกษนภาพกล้าหาญยิ่งนัก

๑ ศัสส อัครโนกคภาว สุตฺวา
 อติวช กทฺโธ อชฺหณฺเจน ปท-
 กนังคฺวุโรวช ภูษณฺคินฺโท ติว-
 เคน สกพลนิกาเย สัชชีคฺวา
 อัครโน ลวฺวณฺควร ธนเปกฺโข
 หุตฺวา อัคราสกคภาวณํ ปติ-
 ษฺณณฺติ ทุรมํคํ อากฺคณฺนิ.

เคสฺส อโกลสฺส สุวโยเรสฺส อณฺ-
 ญมณฺญํ ปติหณฺญณฺณนํ ษฺณ-
 อาการํ สัชชีนเคสฺสเยว ททา เอโก
 สุชีโก นาม วาชา สิวิมม-
 นคเว กาเรคฺวา อัครโน สุว-
 โยเรหิ สกสฺสทสฺสเทหิ สกทส-
 สทสฺสสาเนหิ ฉลโก ๑ อุกทโก ๑

มีพลนิกายหมู่ใหญ่เป็นเจ้าผู้ปกครองเมืองละโว้ ครั้นได้สภามติพิพัทว่า พระเจ้าอัคราสกคภาว ขกกองทัพมายังพระวราชอาณาเขตของพระองค์ ก็ทรงพระพิโรธยิ่งนัก ฤ็พระยาภุชคินทรวนาครวาชมีจันทรทางอันขุกคดประทุรคัวยงอันเหล็ก จึงให้เทวีนมพลนิกายของพระองค์โดยเร็ว ไม่ได้เห็นขบวนแลเมืองละโว้ของพระองค์ เสด็จมาทางไกล พระประสงค์จะกระทำการทอณาการต่อสุกัณษ์พระเจ้าอัคราสกคภาว

เมื่อสุวโยชาทั้งสองฝ่ายมาปะทะกันจะเตรียมจะกระทำการทอณาการกันอยู่ ในกาลนั้นพระวราชพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าสุจิครวาช ครองราชสมบัติอยู่ในลิวีจรรณนคร เสด็จมาฉิ่งทัพทอณาการของสุวโยชาทั้งสอง

เคล็ ขสมิศักดิ์นันทน์ ชาคันควา ชด
เค อโภย ศัสส มหคเว พล -
นิลาเย ทิสวา ภักคสีดา ปลา -
ยสุ.

อุชฌัญญูจักกวัคคิย ชัคคโน
สวโยจพลนิลาเย สัตตัญญาเปตวา
อิทานิ สิริอัมมราชา อัมมทัก
มกัก รุมทักวา ปคินวัคคิ น
ลักโกณ ทรียัญญะชยชนคร กณ -
ทักวา สัพเพส เคล็ ภวีย อัมมทัก
ภวีย ภวีสักคิ ยัสมา ไว วทามิ
เคล็ คมนิ อชฏเกณ คณคัพพ
อชฏเกณ คมนิ นาม วังก ชคิ -
จวานยัตคค อัมมทัก คมนนิคคิ
ถเลน คโค อชฏา ชัยย้านเป -
ยัคโค ศัสส ค ปฐุมทว คณเทส -
สาமாகิ.

ฝ่าย โดยทางขกยังทางน้ำข้าง
ด้วยสุริยาถึงเสียแก่หมื่น ครั้ง
นั้นพลนิกายทั้งสองฝ่ายได้เห็นพล
นิกายของพระเจ้าสุริยราชมาก
กว่า ก็เกิดความสับสนงุนงงใจกลัว
พากันหนีไป

ส่วนพระเจ้าอุชฌัญญูจักกวัคคิราช
จึงมีคหมายสุริยาพลนิกายของ
พระองค์ว่า บัดนี้พระเจ้าสุริยธรรม
ราชมาตั้งสกัดทางพวกเราไว้ พวก
เราไม่อาจกลับไปได้ พระเจ้าสุริ
ยธรรมราชก็ยุคล้อเอาพระนครทวี
ญชัย จักกระทำภริยาของคณ
ทั้งปวงเหล่านั้นให้เป็นภริยาของ
พวกเรา แล้วศรีสวามิภักดิ์
จึงนำทั้งทนายเพราะเหตุใด
เพราะเหตุว่า การไปของชนทั้ง
หลายเหล่านั้นไปทางน้ำ ชอว่า
ไปทางน้ำเป็นทางอันถึงช้านัก
ทางที่จะไปของพวกเราไปทางบก
เป็นทางตรงถึงเร็ว ระบุคล้อ
เอาพระนครทวีญชัย ไก่ก่อน

เก สาธุที ศัสส วน สัมป—
ภูมิตัว เอกคกมนา ทศวา
ศรีเคน ทริปัญเชชยนคร ฐา—
กัญฉส.

สัมปคคทิวเสเชว ทูโร
คิฏฐันติ สายันตสัมเม ฐา—
กนตวา ปทเส อติพลวคเร
โยเรติ ขาวีตวา ยาว พลว—
ขารุสสัมเม นคร บัควา อัมหาก
ราชา ธากโคติ ทวาร วิวรา—
เปตวา นคร ปาวีสิตวา นคร
หัตถคค กัตวา ราชนิเวสน
อภิชยทิตวา ราชนิเวสนารักข—
ปรีเส พินาเปตวา พินาภาเร
ฐเปตวา สเชน ราชาสน นิสสิ
มุกคเตเชว อรุโณภโย
ชาโค อโหสิ.

พวกสุริยาพาพยานายเหล่านี้
มีนาโร เป็นอันหนึ่งอันเคียวกันรับ
พระราชโองการว่าสารักจนแล้วก็
เวียนมายังทริปัญชยนคร

ในวันที่มาถึงนั้นก็หยุดพักอยู่
แต่ไกลก่อน ครั้นถึงสายันตสัมเม
พอพลบค่ำ พระเจ้าอุคคิฏฐจักรวติ
ราช ก็เสด็จวิมรศมากับถ้าง
สุริยาอันเทียมท้าว พอดีกับที่
สมัยเวลาใกล้เย็นถึงพระนคร
ทริปัญชย จึงให้ยอคนนายประค
ว่าพระราชอาชงเราทั้งหลายมาถึง
แล้วให้เข้คประคเข้าไปยังพระนคร
ไค้แล้ว กระทำพระนครให้อยู่ใน
เงื้อมพระหัตถ์ แล้วเสด็จไปยัง
พระราชนิเวศน์ ให้พินาภา
ภรรยารักษาพระราชนิเวศน์ซึ่งไว้ใน
เรือนจำ แล้วเสด็จประทับเห็น
ราชอาศน์สำราญพระราชหฤทัย
พอประมาณเวลาสักครู่หนึ่งก็รุ่ง
สว่าง

ราชา ราชเทวี ราช—
ครุฑ รัชคโน ชนรย์ รัชคโน
กเหศวร ชนรย์ รัชคโน
เสนาบดีราชัน สกษณกัน ขณ—
นรย์ ชกาสี สกษณกัน รัชค—
คโน หักคณค สกษณ รัชค
กาเรติ.

น รัชคโน รัชคโนสทกราชา
ชกคโน รัชคโน ชนรย์ รัชคโน
รัชคโนสทกราชา เทน สกษณ รัชค—
นรย์ รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน

รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน

พระเจ้าอริยวงศราชกุมาร รัชค
นรย์ รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน

รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน

รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน
รัชคโน รัชคโน รัชคโน รัชคโน

อุณฺณฏฐุฏักกัฏฐิราชา ปณ
 ปุฬุฬกสสสณฺณวณฺณ หริปุณฺณ -
 เซยย ลกัฏฐิรา อเวฏฐิรา สกส -
 ฏฐิราสัน ฆณณณ อวเวฏฐิรา
 เณส ยโย มณณโย อโหสิ.

กคยลลลลลล สมนฺณณณ
 สิริณณณณณณณ ปุฬุฬก ราชา ปณ
 ปุฬุฬกสสกัณณณณณณณ นาม ราชา
 มณณณณณณณณณณณณณณณณณ
 ลลลลล ลลลลลลลลลลลลลลลลลล
 หริปุณฺณเซยย ยยยย.

อุณฺณฏฐุฏักกัฏฐิราชา หริ -
 ปุณฺณเซยยยยยยยยยยยยยยยยย
 ยยยยยยยยยยยยยยยยยยยยย
 ยยยยยยยยยยยยยยยยยยยยย
 ปคยยยยยย.

เณส ยยยยยยยยยยยยยยยยย
 โฬชราชา ยยยยย ยยยย ยลลลล.

ส่วนพระเจ้าอุณฺณฏฐุฏักกัฏฐิราชา
 ไก้พระนครหริปุณฺณชัยแล้วด้วยพระ
 กุศลในปางก่อน กระทำให้พระ
 ชุมชนที่อยู่ใพระราชอาณาเขต
 ทงสิ้นขึ้นคแล้ว ก็ไ้เป็นเทวีก
 เจริญใจของพระชุมชนเหล่านั้น

ครั้นถึงบทสาม พระราชบุตร
 ของพระเจ้าคิริยรรณนราชเป็นพระ
 ราชาทรงพระนาม พระเจ้ากัณณโฬช
 ด้วยพระกุศลที่ทรงกระทำไว้แล้ว
 แต่ปางก่อน มีกำลังใหญ่ช่งนัก
 แต่เป็นผู้มีก้มมากกระเริ่ชมนอง
 ทัพเสกมาดังหริปุณฺณชัยนคร

ส่วนพระเจ้าอุณฺณฏฐุฏักกัฏฐิราชา
 ก็กระเริ่ชมนอง โยชราชวหริปุณฺณ
 ชัยนคร ออกคัชรบยกับด้วยพระเจ้า
 กัณณโฬชนั้น

เมื่อสุริยอชาทังสองฝ่ายกระทำ
 ยุทธนาการกันอยู่ พระเจ้ากัณณโฬช
 ก็ถึงยวราชัยพ่ายแพ้หนีไป

กัมโพชนา อธิปัตติโก-
มรณจัมมการวรวรณาคัน นิ-
เทควา นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว.

นาคปวรวาสโน ชนคาโย ฯ
นิกขมิตวา กัมโพชนา อนัน-
ชนคา ทิธธธธธธธ ทาสทา-
สาชาวณณิชา นลล.

กัมโพชนา อธิปัตติโก-
อติโก นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว.

อติโก นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว นกขุ นาคนคว สัม-
ปัตติโกเชว.

พวกเสนาของพระเจ้ากัมโพช
ก็ทงสาครวณ มีกายแลหก
หุงหกชกแลกรวโล่ แลช้าง
คัวประเสริฐเป็นคันเสียนไปถึง
นครนาคขุ

ชาวนครนาคขุก็ออกคิกตาม
พระเจ้ากัมโพช ไคช้างม้าทา
ทามาเกรของสาครวณเป็นอันมาก

พระเจ้ากัมโพช มีพระหัตถ์
เปล้ากลบไปถึงพระนครของพระ
องค์แล้ว ต้องยกพระภักตร์ด้วย
ชายพระภุชญา เพื่อยกเสียนซึ่ง
ความละอายอันใหญ่เข้าไปยังพระ
นคร

ส่วนพระเจ้าอติโกก็ยกคิกตาม
ถึงซึ่งความชนะใหญ่ท่ามกลาง
สงครามในแควแล้ว ก็ให้พิชญา
ไชยเกรขึ้นลั่นให้ร้องชนสามลา
มีพระโทษว่าเวียง แลมีพระภักตร์
เบิกบานเสด็จเข้าไปยังพระนคร

หริปัญชชยชันตาศิ หักดิ—
อัสสัททนิ สวณัณชชกัณณิ
คเคทวา วิญญู นินเวทยัส.

ราชา อักคโน อญัณวิก
ธณัญญู คเคทวา อวเสส้าน
เสนาปติอากัน อมัททคณสุโร—
ธาน ขณณฐิ ทาเปควา อว—
เสส้านัญจา นครวาณิน ชนคาน
ยถาริ ทาเปสิ.

คํ ทิวส อคิกกมิตวา ปะทิว—
เสสุ โย ยํ ลกคิ โส คํ คณัทคคิ
ทาวาเปสิ.

สกลวิญญูวาสิโน ชนตา ลาก
ถกิตวา สมิทธี ยักคตา อโหสิ.

ส่วนประชุมชนชาวพระนครทวิ
ปัญชช ก็นำเขาช้างม้าแลทของ
เงินถ้อยสิ่งของต่าง ๆ มาถวาย

พระเจ้าอชฌัญญูจักรวดีราชทรง
รับแค้นชณัญญูที่สมควรถวาย
องค์ สิ่งของที่เหลือนั้นแก่พระราชา
ทานแก่พวกข้ามาคยแลสุโรชา
มีเสนาบดีเป็นต้นตามสมควรแล้ว
ก็พระราชทานแก่ประชุมชนชาว
พระนครตามปรารถนา

ครั้นล่วงวันนั้นไปแล้ว ใน
วันนั้นพระองค์ก็ให้ข่าวประกาศไป
ว่า ใคร ๆ ทยากได้สิ่งใดจงมา
ถิษเอาสิ่งนั้นตามปรารถนาเถิด

ประชุมชนชาวแคว้นแคว้นทั้ง
หลาย ครั้นได้ทราบข่าวประกาศ
ดังนั้นแล้ว ก็พากันไ้ถลาถิง
วังความสมประสงค์ด้วยถนุหมก
ทั้งสิ้น

คณา อุตุนิรุ^๑จักกัทธิ^๒ราชา
 อัครโน^๓ ยสสัมมยัคคิ^๔ญ^๕ อัครโน^๖
 มทวชยสมัทธ^๗ญ^๘ โอลเณควา^๙
 โอลเณกณเณ^{๑๐}อช^{๑๑} อัครโน^{๑๒} ฟู^{๑๓}-
 พกตส^{๑๔}วิรัตทา^{๑๕} ะ เทวตาร^{๑๖}กชา-
 ณาเว^{๑๗} วา^{๑๘}กิ อัคร^{๑๙}ส ไส^{๒๐} เทวตานิ^{๒๑}
 มหา^{๒๒}ปฐา^{๒๓}สัถ^{๒๔}การ^{๒๕} กั^{๒๖}ควา^{๒๗} ธนา-
 ค^{๒๘}คาน^{๒๙} ฟู^{๓๐}ค^{๓๑}ฟู^{๓๒}ค^{๓๓}คาน^{๓๔} น^{๓๕}ค^{๓๖}-
 ฟู^{๓๗}ฟู^{๓๘}ค^{๓๙}คาน^{๔๐} ไส^{๔๑}ค^{๔๒}ค^{๔๓}ค^{๔๔}ค^{๔๕}ค^{๔๖}ค^{๔๗}ค^{๔๘}ค^{๔๙}ค^{๕๐}ค^{๕๑}ค^{๕๒}ค^{๕๓}ค^{๕๔}ค^{๕๕}ค^{๕๖}ค^{๕๗}ค^{๕๘}ค^{๕๙}ค^{๖๐}ค^{๖๑}ค^{๖๒}ค^{๖๓}ค^{๖๔}ค^{๖๕}ค^{๖๖}ค^{๖๗}ค^{๖๘}ค^{๖๙}ค^{๗๐}ค^{๗๑}ค^{๗๒}ค^{๗๓}ค^{๗๔}ค^{๗๕}ค^{๗๖}ค^{๗๗}ค^{๗๘}ค^{๗๙}ค^{๘๐}ค^{๘๑}ค^{๘๒}ค^{๘๓}ค^{๘๔}ค^{๘๕}ค^{๘๖}ค^{๘๗}ค^{๘๘}ค^{๘๙}ค^{๙๐}ค^{๙๑}ค^{๙๒}ค^{๙๓}ค^{๙๔}ค^{๙๕}ค^{๙๖}ค^{๙๗}ค^{๙๘}ค^{๙๙}ค^{๑๐๐}
 อัครโน^{๖๑} ก^{๖๒}ส^{๖๓}ส^{๖๔}ส^{๖๕}ส^{๖๖}ส^{๖๗}ส^{๖๘}ส^{๖๙}ส^{๗๐}ส^{๗๑}ส^{๗๒}ส^{๗๓}ส^{๗๔}ส^{๗๕}ส^{๗๖}ส^{๗๗}ส^{๗๘}ส^{๗๙}ส^{๘๐}ส^{๘๑}ส^{๘๒}ส^{๘๓}ส^{๘๔}ส^{๘๕}ส^{๘๖}ส^{๘๗}ส^{๘๘}ส^{๘๙}ส^{๙๐}ส^{๙๑}ส^{๙๒}ส^{๙๓}ส^{๙๔}ส^{๙๕}ส^{๙๖}ส^{๙๗}ส^{๙๘}ส^{๙๙}ส^{๑๐๐}
 ก^{๖๑}ควา^{๖๒} ส^{๖๓}า^{๖๔}า^{๖๕}า^{๖๖}า^{๖๗}า^{๖๘}า^{๖๙}า^{๗๐}า^{๗๑}า^{๗๒}า^{๗๓}า^{๗๔}า^{๗๕}า^{๗๖}า^{๗๗}า^{๗๘}า^{๗๙}า^{๘๐}า^{๘๑}า^{๘๒}า^{๘๓}า^{๘๔}า^{๘๕}า^{๘๖}า^{๘๗}า^{๘๘}า^{๘๙}า^{๙๐}า^{๙๑}า^{๙๒}า^{๙๓}า^{๙๔}า^{๙๕}า^{๙๖}า^{๙๗}า^{๙๘}า^{๙๙}า^{๑๐๐}
 เทว^{๖๑}ตานิ^{๖๒} ส^{๖๓}ัก^{๖๔}ก^{๖๕}ิ^{๖๖}กร^{๖๗}ณ^{๖๘}ค^{๖๙}ค^{๗๐}ค^{๗๑}ค^{๗๒}ค^{๗๓}ค^{๗๔}ค^{๗๕}ค^{๗๖}ค^{๗๗}ค^{๗๘}ค^{๗๙}ค^{๘๐}ค^{๘๑}ค^{๘๒}ค^{๘๓}ค^{๘๔}ค^{๘๕}ค^{๘๖}ค^{๘๗}ค^{๘๘}ค^{๘๙}ค^{๙๐}ค^{๙๑}ค^{๙๒}ค^{๙๓}ค^{๙๔}ค^{๙๕}ค^{๙๖}ค^{๙๗}ค^{๙๘}ค^{๙๙}ค^{๑๐๐}
 ส^{๖๑}วิ^{๖๒}ลี^{๖๓} อ^{๖๔}ญ^{๖๕}ช^{๖๖}ล^{๖๗} ก^{๖๘}ควา^{๖๙} เช^{๗๐}ว^{๗๑}มา^{๗๒}ท^{๗๓}.

ลำดับนั้นพระเจ้าอุตุนิรุจักกัทธิ^๑
 ราช ทรงพิราวดน^๒ราชอิศ^๓วิชัย^๔
 แล^๕สิ^๖วิ^๗ราช^๘สม^๙ยัค^{๑๐}ค^{๑๑}ค^{๑๒}ค^{๑๓}ค^{๑๔}ค^{๑๕}ค^{๑๖}ค^{๑๗}ค^{๑๘}ค^{๑๙}ค^{๒๐}ค^{๒๑}ค^{๒๒}ค^{๒๓}ค^{๒๔}ค^{๒๕}ค^{๒๖}ค^{๒๗}ค^{๒๘}ค^{๒๙}ค^{๓๐}ค^{๓๑}ค^{๓๒}ค^{๓๓}ค^{๓๔}ค^{๓๕}ค^{๓๖}ค^{๓๗}ค^{๓๘}ค^{๓๙}ค^{๔๐}ค^{๔๑}ค^{๔๒}ค^{๔๓}ค^{๔๔}ค^{๔๕}ค^{๔๖}ค^{๔๗}ค^{๔๘}ค^{๔๙}ค^{๕๐}ค^{๕๑}ค^{๕๒}ค^{๕๓}ค^{๕๔}ค^{๕๕}ค^{๕๖}ค^{๕๗}ค^{๕๘}ค^{๕๙}ค^{๖๐}ค^{๖๑}ค^{๖๒}ค^{๖๓}ค^{๖๔}ค^{๖๕}ค^{๖๖}ค^{๖๗}ค^{๖๘}ค^{๖๙}ค^{๗๐}ค^{๗๑}ค^{๗๒}ค^{๗๓}ค^{๗๔}ค^{๗๕}ค^{๗๖}ค^{๗๗}ค^{๗๘}ค^{๗๙}ค^{๘๐}ค^{๘๑}ค^{๘๒}ค^{๘๓}ค^{๘๔}ค^{๘๕}ค^{๘๖}ค^{๘๗}ค^{๘๘}ค^{๘๙}ค^{๙๐}ค^{๙๑}ค^{๙๒}ค^{๙๓}ค^{๙๔}ค^{๙๕}ค^{๙๖}ค^{๙๗}ค^{๙๘}ค^{๙๙}ค^{๑๐๐}
 ฤ^{๖๑}ก^{๖๒}ษ^{๖๓}ของ^{๖๔}พระ^{๖๕}องค์^{๖๖} ทรง^{๖๗}เห็น^{๖๘}ว่า^{๖๙}
 สำ^{๗๐}เ^{๗๑}ไร^{๗๒}ท^{๗๓}้วย^{๗๔}ความ^{๗๕}ส^{๗๖}รุ^{๗๗}จิ^{๗๘}ของ^{๗๙}พระ^{๘๐}องค์^{๘๑}
 ฤ^{๘๒}ก^{๘๓}ท^{๘๔}ร^{๘๕}ระ^{๘๖}ทำ^{๘๗}ไ^{๘๘}ว^{๘๙}ไ^{๙๐}ค^{๙๑}ย^{๙๒}ำ^{๙๓}ก^{๙๔}อน^{๙๕} แ^{๙๖}ล^{๙๗}
 สำ^{๙๘}เ^{๙๙}ไร^{๑๐๐}ท^{๑๐๑}้วย^{๑๐๒}อ^{๑๐๓}า^{๑๐๔}น^{๑๐๕}า^{๑๐๖}ภ^{๑๐๗}า^{๑๐๘}พ^{๑๐๙}ท^{๑๑๐}ย^{๑๑๑}ค^{๑๑๒}า^{๑๑๓}ว^{๑๑๔}ก^{๑๑๕}ั^{๑๑๖}ษ^{๑๑๗}
 ึง^{๑๑๘}ไ^{๑๑๙}ก^{๑๒๐}ั^{๑๒๑}ระ^{๑๒๒}ทำ^{๑๒๓}การ^{๑๒๔}อ^{๑๒๕}ฐ^{๑๒๖}า^{๑๒๗}ส^{๑๒๘}ัก^{๑๒๙}การ^{๑๓๐}ไ^{๑๓๑}หญ^{๑๓๒}
 แ^{๑๓๓}ก^{๑๓๔}เท^{๑๓๕}พ^{๑๓๖}ย^{๑๓๗}เ^{๑๓๘}้า^{๑๓๙}ท^{๑๔๐}ัง^{๑๔๑}ห^{๑๔๒}ล^{๑๔๓}า^{๑๔๔}ย^{๑๔๕}แล^{๑๔๖}ว^{๑๔๗} ึง^{๑๔๘}
 ะ^{๑๔๙}ทำ^{๑๕๐}การ^{๑๕๑}ส^{๑๕๒}ม^{๑๕๓}ภา^{๑๕๔}ว^{๑๕๕}ของ^{๑๕๖}พระ^{๑๕๗}องค์^{๑๕๘}
 ไ^{๑๕๙}ห^{๑๖๐}เ^{๑๖๑}เป็น^{๑๖๒}แ^{๑๖๓}ย^{๑๖๔}อง^{๑๖๕}ค^{๑๖๖}ณ^{๑๖๗}ต^{๑๖๘}ัง^{๑๖๙}ส^{๑๗๐}ัก^{๑๗๑}ชา^{๑๗๒}า^{๑๗๓}ว^{๑๗๔}า^{๑๗๕}น^{๑๗๖} เพ^{๑๗๗}อ^{๑๗๘}
 ะ^{๑๗๙}ะ^{๑๘๐}ทำ^{๑๘๑}ความ^{๑๘๒}ส^{๑๘๓}ว^{๑๘๔}ล^{๑๘๕}ค^{๑๘๖}ิม^{๑๘๗}ก^{๑๘๘}ณ^{๑๘๙}แ^{๑๙๐}ก^{๑๙๑}พระ^{๑๙๒}
 ราช^{๑๙๓}อ^{๑๙๔}ค^{๑๙๕}ร^{๑๙๖}แล^{๑๙๗}ห^{๑๙๘}ล^{๑๙๙}า^{๒๐๐}น^{๒๐๑}แ^{๒๐๒}ย^{๒๐๓}ณ^{๒๐๔}ล^{๒๐๕}อ^{๒๐๖} ึง^{๒๐๗}
 ะ^{๒๐๘}มี^{๒๐๙}มา^{๒๑๐}ใน^{๒๑๑}เ^{๒๑๒}น^{๒๑๓}า^{๒๑๔}ก^{๒๑๕}ค^{๒๑๖}ก^{๒๑๗}กาล^{๒๑๘} แ^{๒๑๙}ล^{๒๒๐}ว^{๒๒๑} ึง^{๒๒๒}
 ะ^{๒๒๓}ทำ^{๒๒๔}อ^{๒๒๕}ญ^{๒๒๖}ช^{๒๒๗}ล^{๒๒๘}ก^{๒๒๙}ร^{๒๓๐}ร^{๒๓๑}ม^{๒๓๒}แ^{๒๓๓}ก^{๒๓๔}เท^{๒๓๕}พ^{๒๓๖}ย^{๒๓๗}ค^{๒๓๘}า^{๒๓๙}ท^{๒๔๐}ัง^{๒๔๑}
 ห^{๒๔๒}ล^{๒๔๓}า^{๒๔๔}ย^{๒๔๕}ท^{๒๔๖}้วย^{๒๔๗}พระ^{๒๔๘}เ^{๒๔๙}เค^{๒๕๐}ย^{๒๕๑}ร^{๒๕๒}เ^{๒๕๓}ก^{๒๕๔}ล^{๒๕๕}า^{๒๕๖}ของ^{๒๕๗}พระ^{๒๕๘}
 องค์^{๒๕๙}เพ^{๒๖๐}อ^{๒๖๑}จะ^{๒๖๒}ไ^{๒๖๓}ห^{๒๖๔}เ^{๒๖๕}น^{๒๖๖}ค^{๒๖๗}ัก^{๒๖๘}ข^{๒๖๙}ั^{๒๗๐}ย^{๒๗๑}า^{๒๗๒}น^{๒๗๓} ึง^{๒๗๔}
 มี^{๒๗๕}พระ^{๒๗๖}ราช^{๒๗๗}โ^{๒๗๘}ง^{๒๗๙}การ^{๒๘๐}ค^{๒๘๑}ำ^{๒๘๒}ร^{๒๘๓}ส^{๒๘๔}อ^{๒๘๕}ย^{๒๘๖}ำ^{๒๘๗}น^{๒๘๘}ว^{๒๘๙}

โ^๑น^๒เ^๓โ^๔ โ^๕น^๖เ^๗โ^๘ เท^๙ว^{๑๐}ส^{๑๑}ัง^{๑๒}ฆ^{๑๓}า^{๑๔}
 ส^{๑๕}ุ^{๑๖}ณ^{๑๗}า^{๑๘}ด^{๑๙} ว^{๒๐}น^{๒๑}เ^{๒๒}ม^{๒๓}
 คุ^{๒๔}ม^{๒๕}เ^{๒๖}้า^{๒๗}ก^{๒๘}ั^{๒๙} ท^{๓๐}ิ^{๓๑}พ^{๓๒}เ^{๓๓}ไ^{๓๔}ส^{๓๕}เก^{๓๖}ห^{๓๗}ิ

จำ^๑แ^๒ก^๓เท^๔พ^๕ย^๖ค^๗ณ^๘า^๙น^{๑๐}ิ^{๑๑}ก^{๑๒}ร^{๑๓}เ^{๑๔}้า^{๑๕}เ^{๑๖}ไ^{๑๗}ว^{๑๘}เ^{๑๙}ญ^{๒๐}
 ท^{๒๑}ัง^{๒๒}ห^{๒๓}ล^{๒๔}า^{๒๕}ย^{๒๖} ข^{๒๗}อ^{๒๘}ง^{๒๙}ส^{๓๐}ัก^{๓๑}ข^{๓๒}ั^{๓๓}ย^{๓๔}ง^{๓๕}ส^{๓๖}น^{๓๗}ท^{๓๘}ร^{๓๙}พ^{๔๐}า^{๔๑}น^{๔๒}
 ข^{๔๓}อ^{๔๔}ง^{๔๕}เ^{๔๖}้า^{๔๗}ท^{๔๘}้วย^{๔๙}ท^{๕๐}ิ^{๕๑}พ^{๕๒}เ^{๕๓}ไ^{๕๔}ส^{๕๕}ท^{๕๖}ร^{๕๗} แ^{๕๘}ล^{๕๙}ว^{๖๐}

ทิพพิณนาณเท ขานันค
 ฟูเพ กิร อธิ วัณฐ
 มทาสิตี นิมนค
 มณยชิต รามเทวี
 ชานยชิตว สการว
 อภิเสก กิรชาน
 ปกฐิฐาเปก ราชิต
 สพิชชโรปนคดาบ
 ชินธาสิตฐิฐานค
 เอก สัก ยทิ อคค
 อธิ คุเมททิ วัณฐค
 โททิ วาชา ทัมโพชาน
 ยทิ เอก วิทค
 ค คุเมท สนิวาเรค
 ยทิสลาโว อมกโร
 ภวันตา ค วิชเสนค
 วินาเสนค น ชิวค
 มยทิ สัก อธิฐิฐาน
 นธ อธิฐิฐค การณ
 การณ ชินธาสิต
 ศัสมา อธิ สักธดาติ

รงไก่อปพรทรวาแจ้งประวัณฐค
 ทับทิพพิณนาณของเทพเจ้าทั้งหลาย
 ว่าทวิโสคคมา เมื่อเก็บพระวาช
 ธาณาเขตรณ พระญานเจ้าผู้ประ
 เสฐิฐทั้งหลายไก่อร้างสรวคแล้ว
 ไก่อเชิดเสคคพระนางเจ้ารามเทวี
 ชงเป็นพระอชิติกาของเจ้าพเจ้ามา
 กระทำการอภิเศกประคิมฐานไว้
 เพชประสงคจะให้เป็นพิชนเพาะปลูก
 ชนเนองมาค่วาชคระกล
 เปนที่สักการเคารพ ฉาวาคเป็น
 ที่ประคิมฐานพระบรมธาคของพระ
 พทเจ้าผู้ประคิมฐานให้พาช
 แพไป ไก่อมิชยแห่งทงเป็นการ
 รังแล้ว สดานทาคับคณกเป็นช
 ช้างเจ้าทั้งหลายไก่อร้างพิทคยวัค
 มาแล้ว ถ้าพระวาชของคทง
 องคไก่อมิพระเจ้าทัมโพชเป็นคั้นระ
 พมาเชยคเชยแล้ว ชอเทพ
 เจ้าทั้งหลายชงช่วยทัมปรัมพระ
 วาชาของคณนเสกคโคยคคค ฉา

พระราชารักษ์ ไถ่ของกัณฑ์ไม่พอเอื้อ
 พอ พง คำ ห้าม ของ เทพยเจ้า ทั้ง
 หลายนแล้ว ขอเทพยเจ้าผู้วิญ
 ญ์ทั้งหลายจงช่วยกำจัดพระราชารักษ์
 นั้นเสียให้พิพาศ อย่าให้ห่มพระ
 ชนม์ชีพเป็นอันใดเลย คำลั
 ทธิฐานของข้าพเจ้าจะไถ้อาครัย
 เทกในกัณฑ์อันก็ห้ามไว้ อาครัย
 เทกด้วยพระอาตของพระอินทร์เจ้า
 เพราะเหตุนั้นขอเทพยเจ้าทั้งหลาย
 จงช่วยอภิบาลบำรุงรักษา พระ
 ชนม์อาคันธโคกเกิด

ราชา สัพเพ เทวกาโย
 โสฬสยปลพรหมกาโย สาเรควา
 วิญญูยาเปตวา อัครโคโน วุคฺคณ—
 เยนเว สิลายัคเค ลิกขายเปตวา
 ราชี กาเรตฺวา ทาริกิ กัตฺวา
 หริยฺญูเชยฺยณคฺวสฺส ยัชฌิมทิก—
 สาภาเค สิลายัคคิ นิชาเปติ โส
 กโค ยัชฌูราย ราชสฺส อมฺภว—

พระเจ้าอุณฺณวิญญูจักรวิคฺวาชได้
 ญาณเทพยกาทั้งสน มีมหาพรหม
 ทั้งสิบหกชั้นเป็นคณให้ระลึกรู้แจ้ง
 แล้ว จึงให้กระทำการลงในแผ่น
 ศิลาตามถ้อยคำของพระองค์แล้ว
 ให้ฝังแผ่นศิลาจารึกไว้ในทิศภาคว
 ้างยัชฌิมทิกแห่งหริยฺญูเชยฺยณค
 ทั้งคณนั้น พระองค์ก็ได้เสวยราช

วลี คติยสัทธิธรรมปริยุฎเณ กาล—
มกาลิ.

สมมัตถ์เป็นสุขสืบมา พอกรบสมม
ยวิบุรณกันแล้ว ก็เสกัถสรวรรค

คโค เอลโก กมลราชานาม
วิสทวิสสานิ สัตตมาสาธิกานิ
ทริปุณเฑชยชรัชชี กาวะควา
กาลมกาลิ.

ถ้ากัษณมีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ากมล
ราช ไก่ครองราชสมมัตถ์ในทริปุณ
ชัชนครไค้บิสังขกัษเฐกัษณ ก็
เสกัถสรวรรค

ททาว ทริปุณเฑชยชรัชชี—
ลีโน ชนดา ชนกกัเมน พท
อทิวาคกไวคา ชุบิขชช.

ในกาลนั้น ประชุมชนชาวทริ
ปุณชัชนคร ก็เกิดเป็นอทิวาคก
ไวคาชกชโคชลัคช

พท มนัสสา กาลิ กัควา
วินัสสันติ.

มนษยทั้งหลายกระทำกาลกิ
ยาถึงซึ่งความพินาศเพิ่มขึ้นมาก

โส ชน ไวโค ชัสมี จะเร
ทุบิชนโน ทัสมีเชว จะเร วสันโค
ชนดา ชนกกัเมน มรณ ชัควา
ชนวเสเสควา ชันคมโส ยิ ทิณูจิ

ไวโคเกิดชกชในเรือนโคประชุม
ชนทอชในเรือนนั้น ถึงซึ่งความ
ตายไปโดยลัคชชชไม่เหลือ โดย
ทัสกัถของเกรองใช้สรอยสังโค

อัคริโย คัม คเหตุว่า โส คัม ไวกั
อัคริโย ใน บัควา ยาว จรัสส
อัคริโย อัคริโย

มิได้อยู่ในเรือนนั้น มิใช่ ไคมาชัย
ต้องเข้าแล้ว ผู้ที่จับต้องนั้นก็เกิด
เป็นโรคถึงความสำเิบทั้งครัวเรือน

โส ไรโค ยัสมิ จเร
เอกัสส ชนัสส อัคริโย ใน สัพ-
เพเต อโรคา คัม อัคริโย
จเรวิคค วิณนัควา ปลายันคา
มัญจนิกิ คัสมา หริยฺยชัย-
ชเนกา อัคริโย อัคริโย ชวิค
วิคชเนกา นิกชมิควา ปลาย-
ยิควา เอกิ สุมมิ นาม นกร
กัณควา คัม นิสสาช ชวิค กัชฺเชล

โรคนี้เกิดขึ้นแก่คนคนหนึ่ง
ในเรือนหนึ่งแล้ว คนทั้งนั้น
ไม่เห็นโรคก็ทั้งคนที่เป็น โรคนี้
เสีย แล้วทำลายฝ่าเรือนนั้นไป
ให้พ้น เพราะเหตุนี้ประชุมชน
ชาวพระนคร จึงพากันออกจาก
เรือนนั้นไปเพื่อจะรักษาชีวิตของ
คน ๆ ไปอาศัยพระนครแห่งหนึ่ง
ชื่อสุวรรณนครเลื่องชื่อก่อน

คทา หริยฺยชัยโย ปริทโน
นิชเนวา สุยฺยโย โทติ.

ในกาลนั้นพระนครหริยฺยชัย
ก็เป็นพระนครร้างว่างเปล่าไม่มี
มนุษย์อยู่อาศัย

ปุกามราชาบี มหาชนคาน
อภัพล คัสวา ทยาจิเคน
วิริโก อสนคฺควฺโย ไร สุมมิ-

ฝ่ายพระเจ้าปุกามราช ได้ทอด
พระเนตรเห็นประชุมชนหมู่ใหญ่
หมดกำลัง แล้วพระองค์กระเป็น

จอมเทววิงห์ ปรีเฉท ๑๒

๒๔๗

นกรั ๔/๔ ฐุควา เกล่ ปุ่คัก—
ทณั คณทาเปลิ.

สัน โคนฐุทอกพระฐุระเสยไมได้
ก้วยพระไทยกิกสงสาร ึงให้
ธำรงเมืองสุธรรมนคร ให้อยู่
อิภาของชนเหล่านี้้อยู่ครอของ
วิทยาข้อไป

เท ทวิญญ์เชยชมนตา ค
ทักข ๑๑/๑๑ ฐุควา คโต ปลายันตา
ทสวทินกรั คณคัว คคเณ
ชีวคิ กัปปะลิ.

ประชุมชนชาวพระนครทวิญญ์
ชัยเหล่านี้ ไม่สามารถให้
ความทุกขนั้นสงขระยโยได้ ก็
พากันหนีจากสุธรรมนคร ไป
อาศรัยเลี้ยงชีพค้อยู่ในพงษาวค
นกร

คทา ทสวทิวาชา ๑ ทวิ—
ญญ์เชยชมนตา ทิสวา กรณา—
ยัคคตา ๑๑/๑๑ ฐุควา ทวิพิคณ—
ทุลโลณมีพิลฉรวาติ ทคัว
อวักขาเปลิ.

ในกาลนั้นพระเจ้าทงษาวคิราช
ได้ทอดพระเนตรเห็นประชุมชนชาว
ทวิญญ์ชัยนครแล้ว ก็พระราช
ทานผ้าถุงผ้าห่มแลสิ่งของต่าง ๆ
มีเครื่องประภักเป็นคัน แลเข้า
เปลื้องเจ้าสารแลเครื่องขริโลกมี
รศเค็มแลรศเขี้ยว แลเข้าเรือน
ที่อยู่อาศรัยแล้วให้พิทักษ์รักษา

เพราะพระองค์เปรียบทั้งพระบิดาผู้
มีกรุณาแก่ชนเหล่านั้น

เด หริปัญเชชฌนาคว ๑
หังสวทินาคว ๑ ชัญญมัญญ
วิสาสิคฺวา ทฺควา ชัญญมัญญ
ยชา โทณฺทิ.

ชาวพระนครหริปัญชชกับชาว
พระนครทงฆวาก็ ก็เกิดพิศวง
กันเขยริก ไกรกันเป่นขมก

อุณฺณ ภาสาชฺช เถกสทิสเมว
วาทายัน น กิญฺจิ นานคฺคํ โทณฺทิ.

ถึงภาษารองคนทั้งสองพวก
นั้นก็พกเป่นภาษาเดียวกัน คำใด
คำหนึ่งซึ่งจะต่างกันไปบ้าง ก็มี
ไคมี

คัสมา เถ สัพเพ จิยฺย
วิสาสิคฺคินฺ.

เพราะภาษาคำพูดของคนทั้ง
สองพวกเป่นภาษาเดียวกันไม่แตก
ต่างกันนั้น คนทั้งหลายเหล่านั้น
จึงไค้กันเขยกันเร็วนัก

ฉญฺฐเม วิสเส ปวิปัญฺณเฆว
โส โรโค วุปฺสนิ.

พอครบหกขั้ววิษุณณ์แล้วโรค
นั้นก็ส่งขระจยไป

คัสมี วุปลสมเก โย ทวี—
 ปล่อยเชยชมนคร อากันคุดาโม
 โทคิ โส อากันคัว อิช ทวี—
 ปล่อยเชยเช วลี.

เมื่อไรคงจะระงับไปแล้ว ผู้ใด
 ปรารถนาจะมายังทวีปผู้ชยันนคร ผู้
 นั้นก็มาอยู่ในทวีปผู้ชยันนคร

โย ๑ ธนาลโย ๑ ธาลโย วา
 ชราจีณโด ปุคคัชคราหิ อวาท
 กัคัว วาโส คัคเคว วลี.

ผู้ใดที่ไม่มีอาโลยในทวีปผู้
 ชยันนครก็กั ทวีปยังมีอาโลยอยู่
 แค่งแก่ชราแล้ว ฤๅได้กระทำ
 อวาทมงคลด้วยบุตรและธิดาแล้ว
 ก็กั ผู้นั้นก็อยู่ในทองขาวคันทวน

เคน เข อีชา คันคัว คัคค
 วสันเก ญาคิกเคน ธนัสสรันคา
 อิมัทกั อียโยโก อียยิกา ๑
 มาคาศัก ๑ คัคค หังสวคินเคร
 วสันคัค เค ธนัสสรันคา อามาเส
 สัมปชเค ยักญั จาทัณยปวิ—
 โภชนียาทัน เคส อุกัสสัคค ค
 อุกเคน อโร วณันคิ เคส
 มาคาศักาทัน ญาคิกเคน ธนัส—

ด้วยเหตุนี้ชนทั้งหลายซึ่งมา
 อยู่ในทวีปผู้ชยันนครนี้แล้ว เมื่อ
 วรรฤกลงหมู่ญาคิวาคายา มารคา
 ยิกาของเขายู่ในทองขาวคันทวน
 คันทวน ครั้นถึงอุกัถชิตสมัชคาม
 สมัชคามแล้ว ชนทั้งหลายนั้น
 ก็ลยจากนั้นไปหาอาหารตามน้ำ
 ลงไปข้างใต้ อุกัไปให้แก่หมู่
 ญาคิกทั้งหลายเหล่านั้น เมื่อคนทั้ง

สวันเศส สุก สันฐาเรศ อสิก—
โกณฑา โรทันดา ปรีเทวนดา
สกลเท อากมสุ

หลายเหล่านั้ระฤกถึงหมู่ญาติมี
มารคาบิดาเป็นคณ ไม่อาจะสงข
ระยัความโศกไว้ได้ ก็ร้องไห้
คร่ำครวญมายังเรือนของตน

ยี่ ปรีเฉท เศล กคณมีมารวิ ท
ยวชิชิตกนา ปวคคก

จวักของถวักช่นทั้งหลาย
เหล่านั้ในโกศระตำแล้วในถาลกถน
ยังประพฤคิกนอยู่จนทุกวันนี้

มนัสเศส อากมเศส ทริ—
ปญฺเชชยนคร ปวีปญฺฉ อโหสิ

เมื่อนมุษย์ทั้งหลายมาอยู่กัน
แล้ว ทริปญฺเชชยนครก็บิวิรูณชน

ยี่สมา หังสวคินครชนคายี เบ
หิ ยี่ยา มนาป้า วิสสาสีกคดา
เต อากมเศส คัสมา ยี่ฉณ
โทคค

แท่วังแม้ประสมชนชาวหงษา
คินครทั้งหลายเหล่านั้เป็นทริ
โค่วเวิญโหเพราะความคุ้นเคยกัน
ชนทั้งหลายเหล่านั้ก็มายังทริปญฺ
เชชยนคร เพราะเหตุใด เพราะเหตุ
นั้น ทนงส์อชคทนายถามชาวควรว
ศุชทุกขถ่งกันแลกกันก็เกิดมชน

อิก สันธาย สังกาโท
สกกทนคัสส อสิโน ชญญา—
คณ วิณณโค อาท

พระสังคาทิกาทวียอศวียเหตุ
น เมื่อนะสรวเสริญชญญาคณ
ของพระสกกทนคณำ จึงได้กล่าว
เป็นพระคาถาไว้ดังนี้ ว่า

อโห ชกัลลภา ฌานี
 ชญวณัญญู อชกัลลภา
 เนว พยัคชิ ปญฺหยา
 ชกัลลภา โหติ เท คโย
 ยัสมา หิ สุกกทันโต โส
 สัพพัญญูชเชติโก
 โลเกชชัญญูชฌานนํ
 ชญวณัญญูชฌานนํ พุชฌิ โส
 ฌานเนน พุชฌาโนว
 ชคิตานากกํ วิท
 กโรนฺโต นกรํ เณ
 ญํ ชนคิ โส ชสิ
 เณจามนํ สักกชน
 สุวชา ทิสฺสเท วท
 เณจิสฺมํ นิลชังการ
 ทวาชานนํ โส วท
 เณจิสฺมํ นยฺยลํ ชญญ
 ปรํ สญญนํ โส วท
 ชิทํ ฌานเนน ยัสสันโต
 วาสุเทวีสส พยัคชโค
 เณ โส พยัคชโร ปุพเพ

ทั้งข้าพเจ้าขอสรวเลวิญ ฌาน
 ก็ทักขณคละระพังก็มีชื่อว่า ไม่อยาก
 ชญวณัญญูทั้งห้าประการก็ทักขณคละ
 ระพังก็ทักขณคละระพังก็มีชื่อว่า ไม่อยาก ชญวณ
 มีกำลังเป็นเครื่อง โคตรของชญ
 คละผู้มีปรีชาเล่า ก็มีชื่อว่าชญคละ
 ระพังก็ โทษ ไม่อยาก สภาพ
 ธรรมทั้งสามประการนั้น เป็น
 สภาพธรรมที่ชญคละระพังก็ทักข
 ยาก เพราะเหตุใด เหตุดังนี้
 พระสุกทณคญญู ท่านก็ไม่ได้
 ไม่ถึงพระสัพพัญญูญาณ ก็แต่
 ท่านก็ รู้ด้วย โลเกชฌานนํแยกประ
 การ แลชญวณทั้งห้าประการ
 ท่านรู้ชคิตกาลแลชฌานคคคคคคคค
 ญาณ ประการทั้งพระญาณของ
 พระพุทธเจ้า พระสุกทณคญญูนั้น
 เมื่อท่านสว้างพระนครนั้น ท่านก็
 ชุคพนแผ่นดินลงไป แลท่านก็
 กล่าวไว้ว่า รัตนเจ็ดประการมีใน
 ถิ่นดินจะปรากฏมีพระราชาทัก

มีลา ทิสสันติ โส ทิ
 มีญญา หิ เสฏฐา กุสลา วทนฺติ
 นกชคคราชาวิว การกาน
 สัสสิ วิญญาบิ สคฺญา อิมมา
 อันวาทิภา มีญญวโต ภวันคิ.

ด้านโพธิ์เขียวมีในกัณฐกษัตริย์หนึ่ง
 จะปรากฏมีพระราชาที่ชั่ว เจ้า
 เย็นอก ไม่มีผลดีในกัณฐกษัตริย์
 หนึ่งจะปรากฏเป็นเมืองร้าง เมื่อ
 ท่านเห็นเหตุนี้ด้วยญาณแล้วท่าน
 จึงได้พยากรณ์ไว้แก่พระวาสเทว
 ฤๅษี พยากรณ์นั้นได้มาแล้วใน
 กาลก่อนอย่างนี้ ภายหลังก็มี
 ปรากฏตามที่ท่านได้พยากรณ์ไว้
 แล้วนั้น แท้จริงทุกสิ่งได้ผล
 ทั้งหลายย่อมกล่าวว่ามีญาณประ
 เสริฐ ประการทั้งพระรัตนตรัยเป็น
 พระราชาของดาวฤกษ์ทั้งหลาย
 บัณฑิตย่อมกล่าวว่าประเสริฐกว่า
 คงคาทั้งหลายเหล่านั้น อัน
 ธรรมของสี่ปुरुษ คือ คือแลสสิ
 เป็นธรรมคิคาคนไป ย่อมเกิด
 มีแต่ผู้มีญาณทั่วประการณ

คโต ๑ เถโก อังกรกัณฐกั
 นาม ราชา ฌมฺยชฌามนคโค
 นิกชมิศวา ฐตฺรังคพลนิภาเบหิ

ถ้าเช่นนั้น มีพระราชาพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอังกร
 วัณฐิศาห์ เสด็จออกจากฌม

สุริโยเทหิ อากันตฺวา หวิปฺญุ-
เชยฺชนครํ ลภิตฺวา รัชชํ กาเรสิ
นวลวิจิตรํ ปวิปฺณฺณํ กาลํ
กิตฺวา ชดากมิมํ คโต.

นครด้วยสุริโยธารกรุงกัณณิกาย
ทั้งหลาย มาโคหวิปฺญุชยันนคร
ครอยครองสิริราชสมบัติ พอล้วน
เกล้าพระบรรณาก็เสด็จ สวรรคตไป
ตามขณการกรม

คโต ๑ เอโก ราชา สุเทโว
นาม หวิปฺญุเชยฺยํ กาเรศฺวา
เชกสฺวิจิตรํ เทวมาสาธิกญฺ
กาลมกาสิ.

ลำดับนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าสุเทว
ราช ไ้ครอยครองสิริราชสมบัติ
อยู่โดยหนึ่งกับสองเกือน ก็เสด็จ
สวรรคต

คโต เอโก ญะยฺยลราชา
นาม ทสฺวิสิ รัชชํ กาเรศฺวา
กาลมกาสิ.

ลำดับนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าไญยล
ราชครองราชสมบัติไว้สืบ ก็
เสด็จสวรรคต

คโต เอโก มหาราชา นาม
สุยฺยาลนครโต อากันตฺวา หวิ-
ปฺญุเชยฺยํ ลภิตฺวา กาเรสิ กติ-
ปาหิเจเนว กาลมกาสิ.

ลำดับนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ามทา
ราชมาจากสุยฺยาลนคร โคหวิ
ปฺญุชยันนคร ครอยครองสิริราช
สมบัติอยู่ประมาณสองสามวัน ก็
เสด็จสวรรคต

คโค เอโก เสถรวาชา นาม
ทสฺสึสฺสานิ รัชฺชิ กาเรทฺวา
กาลมกาสิ.

ถ้ากัณนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าเสถรวา
ครองราชสมบัติได้ สิบพรรษา ก็
เสกีสวรรคค

คโค เอโก ศาณฺฐวาช นาม
ทสฺสึสฺสานิ หริปฺญฺเชยฺยิ กาเรทฺวา
กาลมกาสิ.

ถ้ากัณนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าศาน
ราช ได้ครองราชสมบัติในหริ
ปัญชัยนครได้หกพรรษา ก็เสกีส
สวรรคค

คโค เอโก ชิลกิวาชา นาม
ทสฺสึสฺสานิ หริปฺญฺเชยฺยิ กาเรทฺวา
กาลมกาสิ.

ถ้ากัณนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าชิลกิ
ราช ครองราชสมบัติอยู่ในหริ
ปัญชัยนครได้สิบพรรษา ก็เสกีส
สวรรคค

คโค เอโก พนฺธรวาชา นาม
ทสฺสึสฺสานิ หริปฺญฺเชยฺยิ กา
เรทฺวา กาลมกาสิ.

ถ้ากัณนั้น มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าพนธ
ราช ครองราชสมบัติอยู่ในหริ
ปัญชัยนครได้สิบพรรษา ก็
เสกีสวรรคค

คโค อินทรวรราช นาม
กัศวิสส์ธานี หริปัญเชชัย รัชช
กาเวทวา กาลมกาสี

ถ้ากษัตริย์ มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอินทรว
ราช ทรงราชสมบัติอยู่ในทวี
ปัญชัยนครโกศลสามสิบพรรษา ก็
เสด็จสวรรคต

มหันตัสส พัลลัส นกัสมนัสสเด
ชาติคัศญไญ รัชชสัมมัตติกา วา
กัวิสส์สธานี ทวารัตติ เทว
มาลี ธนิทานิ ๑ ภวันติ นนา
ราชายี ราชปติยาญยาน
ฉนฺธิ รัชช สกถ กโรนโค
มหันตยสัทอินทรวรรณค
ภณิ คณิ ธนุวิฐิต ภวันติ

จึงแต่เป็นท้าวพระบุตรของพระ
เจ้ามหันตยศผู้มีพระกำลัง มาจน
ถึงยศสวราชสมบัติ ของพระเจ้า
ชาติคยราช เป็นยศสามร้อยแปดสิบ
สี่กษัตริย์สองเกือนไม่ยั้งไม่หย่อน มี
พระราชาครอบครองสิริราชสมบัติ
ทั้งสิ้นสืบต่อกันมา ครั้น
กันแต่พระเจ้ามหันตยศ จนถึง
พระเจ้าอินทรวราชเป็นที่สุด เป็น
บรมกษัตริย์นอกรีตสิบแปดพระ
องค์ทวยประการดังนี้

อิติ หริปัญเชชัยนทีเทโส
โพธิวิสิทา นาม มหาเดเวน
ลัภโค ทวารสโม ปริเฉท
นิฐุโร

หริปัญชัยนทีเทกทั้งนี้ พระมหา
เดรัจฉินนามว่า โพธิวิสิทัง
ไว้แล้ว

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๑๓

คทา เอโก อาทิตยราชา นาม
อุทัยชชีวา หริปัญเชษยรัชชี
กาเรสิ.

โส พย อัมหาก ภควโต อธิ
รัชชี กาเรสสัคคิ พยาคโต.

โส ๑ อาทิตยราชา นาม
อติสโร ๑ อติมหัพพะโล ยะ—
๑ ติณณัน ยุตถกามิ อโหสิ
เอกัสมิ ๑ กาเล ราชา พลกาเย
สรโยเช สัชชีวา ลโวนคร
กตณัตถาย กนัตวา.

ลัทธิโฆราชา ปรินัส มหัท—
พลนิภา ยิลลว ทิวว ยิตทา—
เปกัว วสิ.

ถ้าขยัน มีพระราชพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอาทิตย์
ราช ยังมิเกษนครองราชสมบัติ
อยู่ในหริปัญเชษย

แม้จึงพระเจ้าอาทิตย์ราชพระ
องค์นั้น สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคเจ้าของเราทั้งหลายได้พยา
กตไว้ว่า จักได้เป็นบรมม
หารัชมังครของราชสมบัติอยู่ในหริปัญ
เชษยนครน

พระเจ้าอาทิตย์ราชนั้นกล่าวหาญ
มีพระกำลังยิ่งใหญ่พอพระไทยแต่
ในการรบพุ่งแก่ข้าศึก ในกาล
ครั้งหนึ่ง พระองค์กระเทียมสร
โยอาพลนิภาแล้ว เสกไฟเพื่อ
พระประสงค์จะยุบถิธาพระนคร
ละไว้

ส่วนพระเจ้าละไว้ก็บอกพระ
นครเห็นพลนิภาห่มใหญ่ ของ
พระเจ้าอาทิตย์ราชแล้ว ก็ให้ยัก
ทวารพระนครเสีย

อาทิตยราชย์ นครสมัยเป
 ชนฉาวว นีวาสาเปควา เขกา—
 มีหิ ทุกั กัควา ลัพภปุรัส
 รัญญู สันตัก ปาเทสิ สเต
 ลัพภวาชา ม ชุณฺณิตกามา จิยั
 นิกัสมต โน เ ช ชุณฺณิกั สักโกติ
 เสกคคก เม เทตุ มา จิ ทุกัช—
 มีลคคก.

ฝ่ายพระเจ้าอาทิตย์ราช ก็ให้
 คัษณอชฏโกถพระนคร จึงแต่ง
 อำมาตย์ผู้หนึ่งให้เป็นราชทูตส่งไป
 ยังสำนักพระเจ้านครละโว้วว่า ถ้า
 พระเจ้านครละโว้วมีพระประสงค์จะ
 กระทำยุทธนาการกับเราก็จงชอก
 มาโดยเร็ว ถ้าไม่สามารถจะกระ
 ทำยุทธนาการกับเรา ก็จงให้
 เสวตวลิตร์แก่เราอย่าทำผิดเพี้ยน
 เนินเข้าให้ไ้ความลำบากเลย

ทูตสี่ส วณ สักวา ลัพโภ—
 ราชชา อาท เตน สักช น ภายามิ
 อัย จามพลปรักกมยัทธิ นาม
 นรคคก กั วิญญูติ ครหิกัพพิ
 ภเวยช ศัสมา เตน สักช ชิมม—
 ยัทธิ กรีสสามิ ศุเมห มหัพ—
 พเลติ พหิเนเร เอกิ เเทยิ
 กโรถ มช ชันโตนคเร เอกิ
 เเทยิ กรีสสามิ อโภยิ วิคการโค
 ๑ อพเพโค ๑ ชันณรสปชามิ

พระเจ้านครละโว้วก็รับได้สัภัย
 ดัษณอชฏราชทูตแล้วจึงดำรัสว่า
 การที่จะกระทำการยุทธนาการกับด้วย
 พระเจ้าอาทิตย์ราชนั้น เราหาได้
 ขบถจากลาถลัวฉมอไม่เลย ก็
 แต่ว่าการรบพุ่งกันด้วยเร็วชวแรง
 แลกำลังนั้นจะเป็นการมีประโยชน์
 ก็หาได้ การรบพุ่งกันที่ไม่
 ประโยชน์นั้น เป็นการมัวสูญ
 ชนทั้งหลายพึงที่เคียดชัง เพราะ

เอกรัษเณศวร วัคคัสกัษรชคเคน
 เอกรัคคัณทิว เอกรเวถ กวิธสาม
 โย ปรุหมคว นัญฐาเปควา โส
 ชโย ไทคิ โย ฐ ธา นัญฐา—
 เปควา โส ปรายโซ ไทคิ สห
 คเมท ชโย ภวถ มยิ ทุมัททา
 คคิยสวัณน ทาสกัมมกธา ภวธ—
 สาม สห มยิ ชโย ทคฺวา คหทคฺวา
 ฐมิทาถ ทาสกัมม กธาเทวาท คคิ—
 ยสวัณนเร เซเปควา มญฺญิธสสา—
 มาคิ เซว วัคฺวา สกามาจิ ทคฺ
 กคฺวา คคฺส ทเคน สัทธ เปเสส.

เทศน์นั้นเราทำด้วยทวนยาวการกับ
 ด้วยพระเจ้าธากิยราชานันแด่โดย
 อรรณ ทำนทั้งหลายจะกระทำ
 พระเจ้ายอชกัษนังด้วยกำลังพล
 หมูใหญ่ภายหลังออกพระนคร เรา
 ทำการกระทำพระเจ้ายอชกัษนังในภายหลัง
 ในพระนคร เราทั้งสองรักกับ
 พระเจ้าย ให้มีประมาณขนาดทั้ง
 ใหญ่ทั้งสูงสียหาวาเท้าชกัษนัง
 กัน ด้วยกัณนิกรวคคิเสกในกัน
 เกยวันเกยเวลาเกย ภูไทแล้ว
 ก่อนผู้เป็นผู้นั้น ผู้ ไทแล้ว
 ทคฺกัณนิกรเป็นผู้นั้น ถ้าท่านเป็น
 ผู้นั้นเราจะเป็นทวนกรรมกรของ
 ท่านสามย ถ้าเราเป็นผู้นั้นเราจะ
 จิตท่านกระทำให้เป็นทวนกรรมกร
 ของเราสามยแล้วเราจะปลอชโย
 ครันคาวสอข่างนแล้ว ก็แต่ง
 ข้ามาคยของพระองค์ให้ เป็นราช
 ทคฺ ส่งไปกับราชทคฺของพระเจ้า
 ธากิยราชานัน

ทุโก อาคันคัว คัสส วุฑ—
คณย์ อัครโน สามีคัสส วุญไญ
กเลสิ.

ราชทูตมาถึงแล้วก็ถวายทูต
พระเจ้าอาทิตย์ราชผู้เป็นเจ้าของคน

คัสสว่า อาทิตยราช อัคร—
คโน ชนคา พุทฺธวา ถิพฺภานี
อัครเทกวรา อัครคโน ชย ภาวส—
สคคิ มัญญูมาโน คัสสาชชี สัม—
ปญฺญิมคิว่า ทูต ปติเปเลสิ.

พระเจ้าอาทิตย์ราชครั้นได้ทรง
สภมัยกันนั้นแล้ว ก็สำคัญว่าประชุม
ชนของพระองค์มากกว่าประชุมชน
ของพระเจ้าละโว้ พระเจ้าละโว้จัก
แพ้แก่พระองค์ จึงรีบคำราชทูต
ว่าก็แล้ว ก็ส่งราชทูตให้กลับไ้

เท ทุโก อัญญมัญญู สัญ—
ญาเปคฺวา สจฺเจวีสกฺเทน เขก—
กาลสมี การามณฺธิ.

พลนิกายทั้งสองฝ่ายนั้น ได้
ความมั่นสัญญาแก่กันแล้ว ก็ลง
มือก่อสร้างพระแท่นๆ พระธรรมา
เคียวกันด้วยเสียงสังข์ แลเสียง
กลอง

เศสุ กบิรมาเนสุ อาทิตฺก—
ราชา มหาพลวคฺวา เทยสสั—
ชวรราสี อูเทคฺวา โพนฺคิ.

เมื่อพลนิกายทั้งสองฝ่ายกระ
ทำอัญญ์ พระเจ้าอาทิตย์ราช มี
กำลังใหญ่กว่า เทยของกรวกก็
สูงกว่า

ทัพโภราชา ปณ อัครโคโน
 เเค็ช นั ทิสวา ปรายชนเขน
 กัญฐเวทสาธาทวมกโย ชักโก—
 สาเปตวา คุวิเคน กัญฐเวท—
 ฆ่าสาทิ ทาวาเปตวา เสกวัตเลทิ
 เวธาเปตวา เเค็ชกัญฐวีย ทาเรตวา
 ธมวักคิกถสมเขยเว ธุกคทา—
 เปตวา ธนัญฐูทสัดชเรเค็ชยัสส
 อปวิ ปติญฐูเปตวา คัสส อโร
 รัตคัสสชเรเค็ชยัสส สกถ สก—
 จามคคิกเลเปเน ลิมปาเปลิ
 ธรณคคกมนกาเล ปณ มหาช—
 ยสัทเทเน อูโธสาเปตวา ชัมหาก
 วัณญูเเค็ช ปุเรทริ นิญฐูทคินคิ
 มหาอุกกัญฐูสัทเทเน คิกจัต
 อุกกัญฐูราเปตวา สัพพกัมมัญ—
 ชาติกัน ปญฺธิฉาทนปวิจจาวาน
 ชัยเปเนตวา เเคส ปากัญ ทส—
 เสตวา มหาชยเวรมุทิงคชณ
 ทาวสังฆมจรสวสัททวนคิ คุวีย—
 นิโธเสทิ อุลโลลลสัทท ชน—

ส่วนพระเจ้าละโว้ ทศกพระ
 เนตรเห็นพระเจ้ายี่ของพระองค์คำ
 กลักระแหะ จึงกำรัสเรียกให้
 ช่างผู้สร้างปราสาททำเทียมมก้วย
 ไม่ให้กระทำปราสาททำเทียมมก้วย
 ไม่ แล้วให้หุ้มก้วยผ้าขาวทำให้
 เหมยอนทั้งยศกพระเจ้ายี่ยศกชนคัง
 โวชน เเค็ช กรวคท ยิงไม้แล้วนั้น
 แคในเวลากลางคืน ให้ทำก้วย
 เครื่องทาสสมก้วยปูนถัยคินเห็นยว
 ให้ทั่วเเค็ช กรวค สกถณนายได้
 ปราสาททำเทียมก้วยไม้มี พอ
 เวลาอรุณธมมากให้โอโธคักก้อง
 ก้วยเสียงมหาชัยว่า พระเจ้ายี่
 ของพระราชาของราชทั้งหลาจะสำเร็จ
 ก่อนแล้ว ให้ให้ร้องจนสามลา
 ก้วยเสียงโห่อย่างใหญ่ ให้เลิก
 เป็คเครื่องยี่ค้องมีลำแพนเช่นคัน
 ออกหมกสนแล้ว ลำคองให้ปราถน
 แก่พลนิภาชของพระเจ้าอานทิยราช
 เหล่านั้น ให้ยังเกิดสำนึกของประทุ

อินโค มหาปถวิ ภาณินโค วิช
อโหสิ.

เสียงระลอกใหญ่เอิกเกริกกึกก้อง
ไปด้วยมหาพิชัยเกรวี่ แลตะโพน
ยัดเขาวัวสังข์ แลกลองยาวทั้ง
สนั่นลั่น เป็นประหนึ่งว่าแผ่นดินพิ
อินโคจะแตกทำลายไปฉนั้น

ศกธา รามัญญชนคา ฯ ทวี—
ปญฺเญชัยชนคา ฯ คํ ทุมโลก—
เกรวี่ สุควา อินโคนคร โอโธ—
เกษคา ภูผาสาท เสกมัตติ—
กละปน วิช ทิสวา อินโคนคร
เจกีย นัญจิกนิก สัญญาช กัม—
ปมามทยา ภิกขา ทศวา ปลายสุ.

ในกาลนั้นประชุมชนชาวรามัญ
แลประชุมชนชาวทวิปญฺชัยนคร
ครั้นได้ยินเสียงเอิกเกริกเป็นต้นว่า
กลัวกันนั้นแล้ว แลไปในภายใน
พระนครได้เห็นปราสาทมียศเป็น
ประหนึ่งว่าทศกัณฐ์พิฆเณศ กัม
โหรวาก ห้วน กลัวด้วย สำคัญว่า
พระเจ้าในภายในพระนครสำเร็จ
แล้วก็พากันหนีไป

เศส ปลายินเศส อาทิกค—
ราชา กัญจิ อุปายิ อภิสิวา เกหิ
สัทธ ปลายิ.

ครั้นเมื่อพลนิกายทั้งหลาย
เหล่านั้นกำลังหนีกันอยู่ พระเจ้า
อาทิกยราช ไม่ทรงเห็นอย่าช้าน
ไคแต่สักอย่างหนึ่งเลย ก็พลอย
หนีไปด้วยพลนิกายทั้งหลาย
เหล่านั้น

ธต ๑ สัทโฆราชา มหา—
 ชยเภา วาธาเปกัว ทวาว วิว—
 ราเปกัว มหันตสวโยเอติ ๑
 พลนิภาเอติ ๑ คัดลัคคันทาคิ
 คัชเชนคาเปกัว เทล ๑ บัรโค
 ธนราวาเปสิ.

รามัญญชนคยิ เท บัรโค
 ธนราวันเท ทิสวา อทวิยภคา
 ทควา หักคธัสสำน กวรัม—
 มอสิสัคติ โคมรภาณทวักดาลัง—
 การานิ ฉัทเทกัว ทุเจเน ทวิ—
 เคน ปลาชสุ.

ลพิภรณฺโณ ปุริสาธิ สัพ—
 พนค หักคธัสสำน รามัญญช—

ก็ในทันใดนั้น พระเจ้าละโว้
 จึงให้พิณฆานมหาพิชัยเภาขว้าง
 ให้เย็ดพระทวารออกไป ด้วย
 สวโยธาหมู่ใหญ่แลพลนิกายทั้ง
 หลาย แล้วก็กวักศวกสำคัญไป
 ด้วยพระสรเสียงว่า ท่านจงรีบ
 หนีไปเถิดท่านแล้ว ก็เสกขลุ่ย
 คึกคากไป ในเบื้องหลังพลนิกาย
 ทั้งหลายเหล่านั้น

ประชุมชนชาวรามัญทั้งหลาย
 ก็เห็นพลนิกายเหล่านั้นแล่นคึก
 คามมาในเบื้องหลัง ก็เกิดความ
 กลัวอย่างยิ่ง จึงทิ้งช้างทิ้งม้า
 แลกระโดดหายทอดโคตร แล
 ห่อสิ่งของที่คั่งปรวณมา แลฉ้
 นุ่งห่มแลควงประคองเสีย วิ่งหนี
 ไปแต่มีชื่อเสียง

ฝ่ายราชบุตรของพระเจ้าละโว้
 ก็รีบเข้าช้างม้าแลคนรามัญที่กำลัง

น่าน ถิ่นนครบ้าน คเหศวร ชัด—
คโน สามีก อนุภาเมส.

ลัทธิไกรราชา รามัญญชนาน
คเหศวร ทาสกัมมกรณ ถัดวา
ชดา เคน คัท วิณสสันติ ลชี—
ชิตพพันติ ตดา การาเปส.

อด ๑ วาชา ชันโคนคร
ชัคคโน เติช อภคเจติย วิช—
ยัตถาย การาชคคตา วิชย
ลภิตวาร ต วิชคภาส วิกาเรศว
ภินทาเปศว ชนวสส การาเปส.

พหิณครเจติยญ รามัญญ—
ชนเกทิ กต ชนิญวิเท รามัญ—
ญชนเก การาเรศว นิญฐาเปศว
ค รามัญญเจติย นาม ชกาลิ.

เห็นกเหนอยชยได้ทั้งสน แล้วก็
นำเข้าไปถวายเจ้านายของตน

พระเจ้าละโว้ ให้อภัยแก่
รามัญมากระทำเช่นทาสกรรมกร
แล้ว คนรามัญทั้งหลายเหล่านั้น
จะไม่พินาศเสียหาย และพระเจ้า
อชคัวยเทศอย่างไร พระองค์ก็
ให้กระทำเช่นนั้น

ครั้งนั้นพระเจ้าละโว้ ได้ไชย
ชนะเพราะความที่พระองค์ให้กระทำ
พระเจกียมิใช่เจกียแท้ ในภายใน
พระนคร เพื่อพระประสงค์แก่
ความชนะของพระองค์แล้ว ก็ให้
วิธทำลายเจกียที่ไม่แท้ขึ้นเสียใน
เวลากลางคืนมิให้เหลือเลย

ส่วนพระเจกียภายนอกพระนคร
ที่พวกคนรามัญกระทำไว้ พระ
องค์ก็ให้พวกรามัญกระทำส่วนที่
ยังไม่แล้วให้เป็นอันแล้วเสร็จสำเร็จ
ไปได้ กระทำพระเจกียนั้นให้
ชื่อว่ารามัญเจกีย

คํ สันธาย สังคาทโก ชัย—
ญาพล วัฒนธเนโก อาท,

พระสังคายนาจารย์หมายเอา
เทศน์ เมื่อพระธรรมเสด็จมาถึง
ชัยญาพลจึงไปกล่าวแก่พระศาสดาไว้
ดังนี้มีความว่า

พลา ชัยญาวิชา โทนคิ
ชัคคิยานิ บลลสัน
พาพล โภกพล
อัมมํ อธิปํ พล
ชัยญาพลชัย ชัยญาเท
พุทธา วาจิณคิ อุกกณ
ยัสส เตเต พลา สันคิ
ชัคคิโย โส วรคคโม
ยัมมิ อธิคคิ โส วาชา
คคิ ลัพภคิ กามกา
สัพเพ เกส พลาชัย
ชัยญาพลมนคคิ
ยตา ทิ โส ลัพภโรชา
รชชา พลคคิโก
ชัยญาพลพล กคิ
ชย ลัพภคิ สคคิโน
ทคคิรชชย สัมมชโน

กำลังของบรมกรรมคิวิชัยผู้มี
อิทธิเดชทั้งหลายมีชัยทำประการ
กำลังทำประการเหล่านี้ คือกำลัง
แฉกกำลังโลกทรพย์ กำลัง
อำนาจ กำลังอธิชัยกำลังชัยญา
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้คุม
สังคกว่าหมัดคิวกัฏฐกคิไว้ว่า
กำลังทำประการเหล่านี้ ของบรม
กรรมคิวิพระองค์ใดมีชัย บรม
กรรมคิวิพระองค์นั้นเป็นผู้คุมสูง
สคคิอย่างประเสริฐ บรมกรรมคิวิ
พระองค์นั้นจะมีพระราชประสงค์สิ่ง
ใดใด ก็ย่อมได้สิ่งนั้นนั้นตาม
พระราชประสงค์ ก็ขึ้นมากำลัง
ทั้งทำประการนั้น กำลังชัยญา
ไม่มีกำลังชนะซึ่งกว่า เหมชน
ทั้งพระเจ้าได้มีพระกำลังห้อย

รชทิ ปรม โสภโก
ขัญญาพล วิหิตก
ลัทธิโก โส ปราชโค
คัสมา วทามิ พลาน
ขัญญาพลมกัควันคิ.

กว่าถึงส่วน แต่ทรงกระทำ
พระกำลังทวยกำลังขัญญาได้
ไชยชนะแก่ศัตรู ส่วนพระเจ้า
อาทิตย์ราชมีกำลังสมบุรณยิ่งกว่า
พระเจ้าละโว้ถึงสัประการ แต่
ปราศจากกำลังขัญญาจึงได้ปรา
ไชยพ่ายแพ้พระเจ้าละโว้ เพราะ
เหตุนี้ ข้าพเจ้าพระสังคาศิกา
ราช จึงไต่ถามว่ากำลังขัญญาว่า
ยิ่งกว่ากำลังเหล่านั้น

คโค โส โสภโก ราช
อธินา วิชัยชดา
สกรฐู อสันคญฐา
สัคณิตัว สกั พล
สุรโยธส มีเจสุ
เสนมณคสุธาคเม
ราช อโว สัพเพส
ราชยุคคาทัน อิก
อัมโก คเมท สัสกัท
สุธาด มม วาสคิ

ถ้าเช่นนั้นพระเจ้าละโว้ ได้
รวบรวมพลนิกายของพระองค์ไว้
เพราะความที่พระองค์มีมานะอย่าง
ยิ่ง แลเพราะความที่พระองค์ได้
ไชยชนะ แลเพราะความที่พระ
องค์ไม่มีกันชยอยู่แต่ในพระราช
อาณาเขตรของพระองค์ จึงกำริ
แก่ชนทั้งปวง มีพระราชบุตร
เช่นกัน ในที่ประชุมสุริโยธา
ข้ามาคอยเสนามนครว่า บุกรท่านผู้

ปู่เพ โส รามัญไวยวชา
พลวันโต ยัสส์ลีมา
อาคันคัว นิคคห อัมมิต
โส รามัญหา ยวาชโต
หัตถ์ลีลลลลลล นัญฐา
คัมเมท โก คัม ปกีสส์ลลลล

คัสส์ ทัม วณ สุตวา
ราชปุคโต อิติ หริ
เทว คัมเมท มัม ปุคค
ภวันคัส จิ วุค
ปคีสส์ลลลลลลล
คัมเมทสาม คเทศ ทัม
วิควัน ราชปุคโต โส
รวณ ยัคโน นมิ
สัพพะเสนางคมาทช
อาคโต หริปุณญช
ยัควา ปุพพิสาภาเค
ชัชชาวารี นิลเสย
(อาคไปวรรคหนึ่ง)
ทุท เปเสตี ราชโน

เวณทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจง
สติให้กัปปภาสของเรา พระเจ้า
รามัญมีพระกำลังแลมียศมาชม
เหงเราก่อน ก็ปราศภัยภัยแพ้ไป
จากที่ ช้างนำพลนิกายกัปปภาส
นิยทช ท่านทั้งหลายใครจะคิด
คชชแทนพระเจ้ารามัญได้

พระราชบุตรของพระเจ้าละโว้
กรันไคสคัยพระราชโองการนั้น
แล้วจึงกราบทูลว่า ข้าแต่สมมุติ
เทวราชเจ้า พระราชบิดาทรงชื้อ
เลี้ยง ข้าพระบาทผู้เป็นพระราช
บุตรได้เจริญมานานแล้ว ก็เพื่อ
พระประสงค์จะให้ช่วยกัปปภาส
ราชศัตรู ข้าพระบาทจะไปอภัยพระ
เจ้ารามัญมาทูลเกล้าถวาย ครั้น
กราบทูลแล้วก็ถวายฉัตรคมพระบาท
พระราชบิดา พาเสนางคนิกร
ทั้งปวงมายังหริปุณญชยันคร กรัน
ถึงแล้วก็ให้ตั้งค่ายอยู่ในอำมรพา
ทิสภาค ส่งราชทูตไปแจ้งพระ

สเส ชุชฌิตกาโมลี
วิภังขมัตถุ จิขยั มมาคิ.

เจ้ารามัญว่า ถ้าพระเจ้ารามัญ
ปรารถนาจะกระทำบุญทณากการแก่
เรากิ่งงอกขึ้นมาโดยเร็ว

ทสัส ทิ วณั สุตวา
ทักทวชา วิชิตกโก
คเสนโค ปกิสัตถัน
สกลเสน อิท พรวี
โณโค ตมัทธ โย โก
ยสัสโต วิปริตก
กรงค มิคมาชาน
พชชชา ชวณคิ ชาทัก
เฮว หิ วาชยัคโค โส
อนชวณคิ โน อธิ
อิม โส โน สัมมา เทก
ยทชัตถิ กิวนัญญดาภิ.

พระเจ้าอาทิตย์ราชผู้ฉลาดคึก
คามชโยกัถราชศัตรู ครั้นได้
สัคยพระราชาของราชบุตรพระเจ้า
ละไว้แล้ว จึงท้าวสัคยเสนาของ
พระองค์ว่า บุกรท่านผู้เจริญทั้ง
หลาย แต่ยัณศาท่านทั้งหลายคน
ใดคนหนึ่ง ได้เห็นแน่ชัดมีความ
ฉิบแล้วๆ พระยาพชชชราช
ทั้งหลายจะแล่นไปเฝ้าขวณินเนชก
มีมารชา เหมือนอย่างพระราช
บุตรของพระเจ้าละไว้ แล่นคึก
คามเรามาจนถึงทณ พระราชบุตร
พระเจ้าละไว้ ให้ความชนะแก่เรา
โดยคิ ท่านทั้งหลายสำคัญว่า
จะกระทำบุญทณากการกันอย่างไร

ทสัส ทิ วณั สุตวา
สุโรชชา มหัทธผลา

สุโรชชาพลนิกายที่มีกำลังใหญ่
ทั้งหลาย ครั้นได้ฟังพระราช

ชุณฺณิ ชาทันติ มุณฺณิน
 ภูมิ ไผถันติ ปพฺวิ
 ชุณฺณิสสาม มยฺ สัพเพ
 มา ทวี ชุณฺณิ วัณฺณสุภา
 วาชชฺชโต อธิปฺปโร
 อริ มกฺกา ปวชติ
 กิ โส ชานิสฺสติ ชุทฺธิ
 กิเมก นาควิกา ลว
 ปพฺเพ มยฺ อิมมชฺชช
 กิทว อิมมสฺส คารว
 อิทานิ พลชฺชเณ
 ชิตฺวา ฌาณฺณม สัพพฉาติ.

คำรัสของพระเจ้าอาทิตย์ราชนั้น
 แล้ว เช่นพระภคังว่าพระยา
 พยัคฆราชได้เกี่ยวกันอยู่ในถ้ำมอ
 จึงทกลงทพนกรวยทลงว่า ข้าแต่
 พระองค์ผู้ประเสริฐในพระราชธา
 ณาเขตร ขอพระองค์อย่ารบเลย
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจะรบด้วย
 พระราชบุตรของพระเจ้าละโว้ยัง
 เกิดเล็กนัก นามมยงพิงชชช
 ปากจะรู้จักการรบพุงกันอย่างไร
 ถึงพอกแล้วชาวพระนครเหล่านั้น
 เล่า ก็รู้จักการรบพุงกันอย่าง
 ไร ครึ่งก่อนเราทั้งหลายได้กระ
 ทำกรรมชุทฺธิการรบพุงกันโดย
 ธรรมเคารพต่อธรรม เกี้ยว
 วนเราทั้งหลายจะชนะด้วยพลชุทฺธิ
 การรบพุงกันด้วยกำลัง จะฉก
 เสียให้หมดทั้งสิ้น

เสด็จณฺติ วณฺณ สุทฺธิ
 วาชา ทูทฺ อิติ พริว
 สฺพนสิ ทูทฺ เชเกส

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้สกับ
 ถ้อยคำของสรโยชาพลนิกายเหล่า
 นั้นแล้ว จึงคำรัสคำนั้นกับราช

วนัน สุวาทกขล
 อิมเม ตเมท ขุชณตสนนค
 ตเมท อเมท นลลลลลลล
 พลยทณ น กาเวสส
 อิมมยทณ กโรมทเส
 เอก์ ตเมทว ทฬาก
 เอก์ อิมเมท ขณามทเส
 วิตถาร คัมภีร ทณ
 ทวสส สมนม
 วิตถนทว ขณตสาม
 มลลลลลลล นนยปว
 ขณคคคคคคคค
 โก คณลโร ชโยติ โส
 ลลล วัทวาน โส ราชา
 ทลล เชน อเปสย.

ทุกว่า คุกรรททำนง^๑พ้งดชัยคำ
 เข็มพหลย^๒ของสวโรชาพลนิกาย
 เหล่าน^๓สี่ สวโรชาพลนิกาย
 เหล่าน^๔ระรณยกทำน พ้งพวกทำน
 พวกเรากัระพวกน^๕พินาศ เรากัไม่
 กระทำพลย^๖ชกรรพ้งกัณด้วย
 พลนิกาย เรากัหลายชงกระทำ
 ชรรณชกรรพ้งกัณโคชรรณ
 ทำนพ้งหลายชงชกสวระสระทง
 เรากัหลาย กัระชกสวระสระทง
 ทงส่วแคว้งส่วลลทงส่วขาวเปนสี่
 เหลษมจครส^๗เต้าเท้ากัณ เรากั
 พ้งหลายชกชกคชคทงกกลางคัณ
 กลางวัน ชกชกด้วยคัมมทชกไม่
 ชกคด้วยสังชน พชชระณชมาโคว^๘
 ชกค^๙กัณ^{๑๐}น^{๑๑}โคชชวาชระ พระเร้า
 ชกคชวาชระส^{๑๒}กัณ^{๑๓}แล้ว กัณคัง
 วาชคทง^{๑๔}ไปค้วยชทน^{๑๕}น

คันทวา เก ตพภวาชาน
วทส ตพภวาชาน

ราชทัณฑ์สองหมื่นมาลงแล้ว
ก็กราบทูลมณฑกแก่พระราชบุตร
พระเจ้าตะไวทุกประการ

ถังปากโต ขี้ สุกว่า ทัง
 เขว่ สมวจันคย
 ขหิมย ทุโรโต อากโต
 กิลมโนโต ยี โยธโน
 เตเต ทิ วาสวักขันตา
 ขุชณนคาย กยลังกา
 ขกัธ นาม ขโย โหติ
 ชักโคโน วา ปวัสส วา
 ขมมยักขิ ขุชณนสันโต
 สักคิ จ เม พหคควา
 อเม สักคก ฌนค
 ศุณนคโคเตทิ อากทา
 ขณนทา มุลสักคทิ
 ลวีสันนค ภาสคค
 อิก พาลา น ฌานนค
 มยิท ขโย นิลังสุโย
 จินเทคควา วาขุปักโต โส
 สาธคิ ปติสนค ทัง

ส่วนพระราชขนิษฐาพระเจ้าน้องนางเธอ
 โกลดชัยคำราชขลุ่ยทนต์ ทรงพระ
 คำนวณอย่างนั้นว่าเราไม่เคยโกลดชัย
 เทนเห็นเหมือนช้อยดี โยธาทั้งหลาย
 ก็ยังเห็นเหมือนช้อยดี แท้จริงชาว
 พระนครที่ปณิธิช้อยเหล่านี้ เป็นผู้
 วิชาชำนาญเรื่องท้องของนคร ถึง
 จะรบก็ควรจะเห็นเหมือนมกและมก
 ยาวจึง ชื่อว่าการรบพุ่งกันเข้าแล้ว
 ความชนะก็จะมกแก่คนข้างแก้ผู้ชนะ
 บาง เมื่อรบซึ่งรบรบยอกกันน้อย
 หอกของเรามีมากกว่า ชาวพระ
 นครเหล่านี้จะนำหอกของตนมา
 ด้วยมือเขื่อน เมื่อรบด้วยคำ
 หอกจะโค่นคอหอกที่ท้าวแล้ว คน
 พาลผู้ปณิธิช้อยก็จะไม่สู้ซึ่ง
 เทคน ความชนะก็จะมกแก่เราแน่
 ไม่ค่อยสงสัยเลย พระราชขนิษฐา
 พระเจ้าน้องนางเธอ ทรงพระคำนึงถึง
 แล้ว ก็รับคำราชขลุ่ยทนต์แล้วจึง

เท อุโภา กัศลัก กัศวา

มีเนศว สมิฐฐาน
 สัพโภาชาธิ ปาณี
 หริปัญเชษชัยฉิม
 เรกข์ ยามเกรวีสัก
 สัณญาเปณิก ขณิกิ เก
 สัพภาติ ชนคา สักติ
 มุเลทิ ขณคา อวิ
 หริปัญเชษชัยชนคา
 ทิวา ขณิกิ สักติ
 วัชย กุทราธ ขณิกิ
 ขณิกิ สัพพัชชัย
 ชณญมณญ ชัยชัยสันคา
 มีชัย ราชกัศคา สิม
 ชณคัศมเน กาเล
 มีชัย เกรว ฌาปยิ
 เกรวีสักเท ชนคา
 ขาวนคา ชัยชัยกัณ
 คทา สัพภวา วาโท
 ชัยคาโน สัพพัชณิก
 หริปัญเชษชัย วาโท

ชนทั้งสองฝ่ายกระทำกัศ
 กานักหมายกันแล้ว ก็เลือกหา
 กัศพนเวชยรายเสมอ พระยา
 ละโว้ได้ช้างป่ากัศเทก พระยา
 หริปัญชัยได้ช้างชัยฉิมทิศ ชน
 ทั้งสองฝ่ายพอได้สัตตญา เลี้ยง
 กลองสำหรับยามหนึ่งแล้วถึง
 มีชุกกันไป พวกชาวละโว้ชุก
 ด้วยค้ำมทองยังยืนช้อย แต่พวก
 หริปัญชัยชุกด้วยทองในเวลากลาง
 วัน ชุกด้วยทองในเวลากลางคืน
 จนตลอดรุ่ง ชนทั้งสองฝ่ายไม่
 แลเห็นกันแลกัน เพราะระลวง
 เกินเขตรแดนในท่ามกลางไป พอ
 เวลาอรุณชนมา เลี้ยงกลองใน
 กลางเมืองกันนฤกัณ พวกชนทั้ง
 หลายก็แล่นไปชุกด้วยเสียงกลอง
 ทั้งสองฝ่าย ในเวลาหนึ่งเสียงคน
 กล่าวกันว่า พวกชาวละโว้ชุกกัน
 พวกหริปัญชัยชุกกลองไปถึง
 แยกสียศอก ครั้งนั้นพระเจ้า

คัมภีโร จตุตถโค
 คทา อาทิกถวราชา น
 หริปัญเชยชนาคร
 อุกกุฏฐาเปสิ สักเทหิ
 มหันเคหิ ๑ เกวโ
 ชโยชโย มชันนิ
 สัพโฆราชา ปวชิโก
 หรด สักคุโน สัพเพ
 ทาสกัมเม กโรถ โนคิ.

คทาธิ ราชบุคโค ไส
 กัมโพชาชนาธิ ๑
 อัญญมัญญ โปโลเกนนิ
 นัตถุยาช ชยิ กวิ
 ปลาบิควา คุวิเคน
 สกวิญญู นกว คมู
 ทัคคิ อัสเส ชน ทันเ
 ฉกเทนคิ ชนเปกจิเค.

อด ราชวโร ทิคคราชนามโก
 วิชยัคโค ปมทิตมานโส

อาทิกถวราช จึงให้ชาวนครหริ
 ปญชัยพิณามัญชัยเกวให้ร้องถึง
 ประภาศกวัชเสียงอันคังว่า เรา
 ทั้งหลายก็ไชยชนะ พระยาละไว้
 ปวโรชยพ่ายแพ้แล้ว ท่านทั้ง
 หลายจึงจับพวกราชศัครุนากระทำ
 เปนทาสกรรมกรของเราให้หมด
 ทั้งสิ้น

เวลานั้นพระราชาบุตรพระเจ้า
 ละไว้กับคนชาวกัมโพชแลลูกกัน
 อยู่ไม่มีอภัยที่จะกระทำให้ชนะได้
 ก็พากันหนีหนีไปยังนครเขตรแดน
 ของตน ทั้งช้างทั้งม้าแลคนทั้ง
 เลือกล่าเสียบไม่เหลือขวแลเลข

ครั้งนั้นพระราชาผู้ประเสริฐ
 ทรงพระนามพระเจ้าอาทิกถวราชได้

สังคามวิจิตตักขิกโขนิโน
เสเน สมิทโง ชัยโคณราวิ.

ไชยชนะแล้ว ก็เริ่มวิ่งแข่ง
พระราชทูไทย จึงพร้อมกันด้วย
อำมาตย์เสด็จแล่นติดตามโขธา
เสนาทไ้ ผกหักเคยชนะข้าศึกสง
ครามแล้วไปข้างหลัง

อด ๑ สุระโยธา ตรีภคิศา
ชกภณศาทักตักดา ติพิโก—
ราชานัน ทัณธสุ ติจัทธติธส—
ทักติธสนเน ศทิส ติภักวา เทสุ
ภณศา ปติเนกศาทักตักวิญญู
ทิสเสสุ.

สุระโยธาทั้งหลายนั้น มีมอ
ลิสสิ่งของมีพระขรรค์แลธินา
เป็นคันเร่งรีบติดตามพระยาละไว้
ไป จับเอาม้าแลข้างกับทั้งคน
พระยาละไว้ทั้งเสียไ้แล้วก็กลับ
มาถวายธินาเทก็แก่พระเจ้าอา—
ทิกยราช

ราชายี กัมพะเช เก ทาส—
กัมมการ สัพพกัมเม ชยัญโช.

พระเจ้าอาทิกยราชก็ให้ชาวกัม
โพททั้งหลายนั้น เป็นทหารกริ
มไว้สำหรับประเภชการงานทั้งปวง

อิก สันธาย ไปภาณาวชิยา
วักนที ชุทธี นาม ชยปราชย์ น

พระไปภาณาวชิยาเจ้า หมายถึง
เขาเพี้ยนมากคำว่าไว้วา ชนชื่อว่า

เชกส์ส นีทากัล ไทติ กทากิ
ชัคโคโน ชบ่ กทากิ ปรากชินนิต
เกน คัม ทังสันโต ซากุ.

เกิดสงครามรุ่มร่ากันแล้ว การ
ชนะแพ้แพ้ก็ยังมีไม่มั่นคงฝ่ายเดียว
เป็นนิรันดร์ ข้างขวาก็ชนะข้าง
ขวาก็แพ้ทั้งนี้ เพราะเหตุนี้เมื่อ
ท่านจะสั่งการชนะแพ้ให้ จึง
กล่าวเป็นพระคาถาไว้มีความว่า

ยุทธิน นาม อิติ โลเก
 ชราชัย น สัททเท
 กทาธิ โส ชโย โทติ
 กทาธิ โส ปราชโค
 ยุทธินกาเลนิ โยโกจิ
 ปญฺญาพลุปลนิภติ
 ยุทธอุปายํ ปชฺฌุเสติ
 สเว ชชัยโย ชราชโคเก
 โย ॥ เม พลพาตเนกา
 น ॥ เม โโก สมกโร
 ชุเปกชมานิ ชุญฺเสติ
 สัพภติ โส ปราชโย
 สัพโภ ทิ ธาติโค วาชา
 ชญฺญุณญฺญุณุปายโส

โชน^๕เชื่อว่การกระทำสังกรรม^๕
 รมพุงกัน^๕ในโลกัน^๕ อย่ำเชษถอ^๕
 เสาความชเนแผลแพ^๕เป็นประมาณ^๕
 ยางควรว^๕แผ้น^๕เป็นผัษะ^๕ ยาง^๕
 ควรว^๕ชเนน^๕เป็นผั^๕ ในเวลา^๕
 การทำสังกรรมกัน^๕ ผาย^๕โก^๕ผาย^๕
 พง^๕ประกอบ^๕อย่ำ^๕รม^๕ณ^๕ณ^๕ณ^๕
 กาล^๕ช่วย^๕ย^๕ก^๕ทน^๕แล้ว^๕ ผาย^๕น^๕เก^๕
 โ^๕โ^๕ช^๕ช^๕ชา^๕ก^๕ ชน^๕ผาย^๕โ^๕
 ภา^๕ประมา^๕เสี่ย^๕ว่า^๕พ^๕พ^๕น^๕ของ^๕
 รม^๕มาก^๕ ใคร^๕ไม่^๕ทำ^๕เสม^๕เรา^๕ได้^๕
 แล้ว^๕ประก^๕บ^๕ แต่^๕การ^๕เพิก^๕เศ^๕เสี่ย^๕
 ผาย^๕น^๕ย^๕ม^๕ไ^๕แต่^๕ปร^๕า^๕โ^๕ช^๕พ^๕าย^๕แพ^๕
 เหม^๕อน^๕อย่าง^๕พระ^๕เจ้า^๕ละ^๕ไว้^๕กับ^๕พระ^๕

ชนิดีคัก คํ พาลรทก นาม วุ—
จันคิ.

ทอนคนพาลชุกเพื่อจะได้คอยค่อสู้
กัน คนทั้งหลายร้องเรียกทอน
ให้ชื่อว่า พาลรทกะ หัวน้าของ
คนพาล

ยัญ ทท ธาติคทวัญญา
ชณายคิ ทาว ทิวา สักคิมเลท
ชณายคคคค คํ ทิวทท นาม วุ—
จันคิ.

ธเนสระโศกพระเจ้าอาทิตย์ราช
ให้ชุกแล้ว มีความเป็นสระที่พระ
เจ้าอาทิตย์ราชให้ชุกด้วยทิวมหอก
ในเวลากลางวัน สระนั้นคนทั้ง
หลายร้องเรียกให้ชื่อว่า ทิวทท
สระชุกกลางวัน

เคย ขาวชชชคคนา ปากฎา
โทนคิ.

สระทั้งสองนั้นยังปรากฏอยู่จน
ครายเท่าทุกวันนี้

เฮว ทิ โส ราชวโร สุชโค
เมงคาน พินโซ อพยชชชคคค
สัมพทอเสฏฐเน สัพพยากโรนโค
อพยชคคโคโสโร กิยริลคช
สคชชชคคค วัคคเจคยัญ
สัพพสุ ลคช ทิคคควาชคค
ทเวรทท ทริยัญชลคช

แม้จริงพระเจ้าอาทิตย์ราชนั้น
สมเด็จพระสัมพุทธเจ้าได้ประเสริฐ
ไภพพยากรณ์ไว้ว่า จักบังเกิดขึ้น
เป็นพระราชเจ้าประเสริฐ เป็นผู้
ชนะด้วยก็ เป็นเจ้าพินธุของพวก
เมงคด้วยประการดังนี้ อถาวรบ
ผู้ชำระอุบัติความเกิดขึ้นในเรือน

โสภิตกัม สกาวรวิถกัม
 ขาวชัชชิตกนา อปาลกนา เท
 อาทิตกนาเป อภิวิถกนา
 ตโค อธิปวา วิถก ปาทิเท เข
 มชัมมิ ญาเค ปญฺญาญาชา เทคิ.

ไคถล่าวไว้ว่าหลักถานที่กำหนด
 ของผู้มีสาม กษี พระเจ้ายกขึ้น
 กรวณเสก และหลักถานที่
 กำหนดในที่ทั้งปวง ที่พระเจ้า
 อาทิตยราชกระทำแล้ว แลทั้งนี้
 สองแห่งเป็นหลักถานที่กำหนดใน
 หวิญญูชัยนคร เป็นที่ที่พระเจ้า
 อาทิตยราชกระทำไว้ทั้งสาม เพื่อ
 เป็นที่เสด็จประพาสเล่นของพระ
 องค์ สดงามเหล่านั้นหาได้ปรากฏ
 มาจนทุกวันนี้ไม่ จึงงามอยู่แต่
 ในแผ่นดินพระเจ้าอาทิตยราชเท่า
 นั้น วิถกสถานแห่งอื่นอีกนอก
 ไปจากนี้ ยังมีปรากฏด้วย
 ประการใด ข้าพเจ้าทั้งหลายจะให้
 รู้ ไปโดยลำดับด้วยประการนั้น

อติ หวิญญูชัยนิกเทโส
 ไปราณาวิภาณสาเรน โพธิ์—
 สีนานม มหาเถเรน ลังกโค
 เกระสโม ปริเฉทโท นิฐฐิโค.

หวิญญูชัยนิกเทคังนี้ พระ
 มหาเถรมีนามว่า โพธิ์วังนิก
 แดงไว้แล้วตามไปราณาวิภา
 ปริเฉทที่ ๑๓ จบแล้ว

ทามเทวีนษ์ ปรีเฉท ๑๔

เคนไซ ปน สมเยน ลัทธิ-
โกวราชา อักคโน ปุคคัสส พา-
ลควิรัส มหค พณิกายี สมา-
ทาย ปลาบันทัสส โทมนัสส-
บักโค เอก ปุควิยานามกั อมิต-
เท อักคอุยฺยฐานามากั ฮาท

ก็สมัยนั้น พระเจ้าละโว้ ให้
รวบรวมพณิกายหมู่ใหญ่ของพระ
ราชาบุตรพระองค์ซึ่งทักทายมาได้
แล้ว ก็เสียดพระโทษ จึงทำรัส
ถัยอำนาจข่มขืนหนึ่ง ชื่อว่าปุควิย
อำนาจข่ม ซึ่งได้ขู่ฆ่าพระองค์มา

คาค อมิตเท อหิ อคิวิย
ลัทธิปัตติโกมิตติ อัมหากั ปน
พณิกายา อากคิครวิญญู พล-
นิกายโค อคิเรกควา โพนคิ กิ
ลักขิณัสสสิ ทริปัญญะเชยยนคักกั
ถาคู ๑ อากคิครวาชี อัมหากั
วเส กาคุนทิ

ว่าบุตรพ่อปุควิยอำนาจข่ม เรา
อายนัก พณิกายของเรามากกว่า
พณิกายของพระเจ้าอากคิครราช
ทำเสกสามารถข่มขืนหิริปัญญะชนน
กระทำพระเจ้าอากคิครราชให้อยู่ใน
อำนาจเราได้หรือไม่

โส ฮาท ลักโกมิ เทวาคิ

ปุควิยอำนาจข่มทูลว่า ข้าแต่
สมมุติเทวราชเจ้า ข้าพระพุทธ
เจ้าสามารถ

เคนเท กิ ทวิ ลักขุ วิญญุกคิ

ถ้าครั้งนั้นท่านจะต้องประสงค
อะไรบ้าง

เทว นครนิวยอร์ก นาม หักฉี -
 ชีตส์สว โยธาพลนภาย ลักคโค -
 มรสักรสัททวนโค ฉามภคกร -
 พุทศเว มยาลักข วิภูคคิ ฮาท

ข้าแต่สมเด็จพระราชเจ้า ขอ
ว่ากรมจันทระนคร (คยานเมือง)
สมควรที่เจ้าพระพรหมเจ้าระไตรวิ
พระราชทานช้างม้าสุรโยธินพล
นิกายแลหอกขาวหอกดำ แล
เครื่องบริวารคนทนต์มเสยทั้ง
สิ้น ให้มากกว่าข้าศึก

ราชา สาริทธิ วัฑฒนา พลนิกาย
สันนิบาตคณา ทิสส สักการ
กัฒวา ราชาภักตภูมณัฒนั ทักวา
หริปัญเชยชนนริ ปุณากัณณน
ธานาเปสิ

พระเจ้าตะโปตีราชโอรสองค์โต
จึงให้ประสูติพลงนภพวชิรมัง
แล้ว ก็กระทำสักการะพระรา
ชานเศวตราชกุมารองค์หนึ่ง
ปรีชาเฉลียวฉลาด แล้วจึงไป
ให้ภรรยาซึ่งหญิงงามชื่อ

โสฬส พลนิกายะ คหเททวา
 อาคันคหวา คัรณิ ยัพพทานญเญ
 อธิกกมสิทวา ทริปัญเญชัยยะเจตท-
 คณิ ยัตถวา ยัตถวา นควารักร-
 กาเทวทานิ อานภาวเน สัพเพเต

ส่วนพี่ศรีธำมาศขบขัน ก็
ทำพลนิกายข้ามภเวสเล็กภเวส
ใหญ่ มาถึงเขตรแดนทวีป
ฉิมนคร พอลงแล้วพลนิกายทั้ง
ยี่งก็พากันหลงทาง ไม่เห็นไม่

มกัคมุฬหา หุควา หวิปญฺเขยย
 อยสสัควา ธชานัควา อุกฺคฺตรา—
 ภิรมฺหิ กัควา ฆพฺพคฺยาเทน กัน—
 ควา คิรสาวิณทิกเว สารเวท—
 ธนฺว ปาปฺเนสฺส คัคคิ สมนิยค—
 ทกาเลเขว มกัคมุฬหาทิ ญฺควา
 ปญฺญวคฺคิควา ปนาคนิควา เอก
 อุกกนทิก ฆคฺวา คัสสา ภิรม—
 ทิสภาเกน ธาคนิกามา ค
 โอคฺวิควา มุญฺสคฺคิณฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อูปวิมิตฺทณฺดา อิกกมนฺดา ชัง—
 เชนิ อธิ นามิ นิมุคฺคา หุควา

อด เน คเว คิฏฐินฺดา ธนฺดา
 ทิสฺวา โอสฺสกิด โอสฺสกิดาติ กั—
 ฉด คัฏฐิดาติ วท

เฮว วทกคฺคา คิ อุกกน—
 มาทิก ปวิคคิมาทิก นาม วท

รู้จักหวิปญฺชยนฺท วจฺยาบทน
 เฉาะคตทิกอุทฺทไปทามเขิงเขา
 หนึ่งสารเวทธนฺท โกลมน้ำ
 คิรสาวิณทิก ทัวยธานภาพของ
 เทพทาทิกษาพรณฺท พธัง
 ทนฺแล้วกรูสฺสทวาทอง วจ
 พากนกลฺยมาธิดถึงแม่น้ำน้อย
 แห่งหนึ่ง ปวดนาระมาทาทิกษา
 ภาทข้างภิรมทิกของแม่น้ำน้อย
 นั้น วจจามลงไปยังทนน ย่า
 เทยยชนสทนน ธนฺปฺลาทไปทัวย
 หลัวปล้อง ทิพาทินลงไป
 เพยงแมงข้าง เพยงซาข้าง เพยง
 สกอยข้าง

ทวิจณฺเหมคนทอนธยฺรมลง
 น้ำ ใคเห็นพลนิกายเท้านนแล้ว
 ยางพวกกล่าวว่าท่านทั้งหลายจง
 ดยชกถยงดยชกถย ยางพวก
 กล่าวว่าท่านทั้งหลายจงไป จงไป
 กัน

เพราะเหตุทกล่าวแล้วอย่างน
 คนจรง้องเรียกเหมยงนน้อยน ให้

จำนวนทวิวงษ์ ปริมาณ ๑๔

Index

คัมภีร์ ขาวชัยศักดิ์ทนา ป่ากฏี

ช่อว่า ปรีวิตคณาธิกา เหมองแปน
ทกตยมาทงน ถงเทมของนท
บ้งปรากฏอยนทกวันน

เทศน์ คัมภีร์กนิษฐา ปรัชญา—
ทิสภาภาวณิมจิ อากัณฐิกเทศ
พิณมทานาทริ ป่าปูลุส

คุณพล นิการเอี่ยม นั่ง
เขียนหนังสือแล้ว ก็ย้ายมาเฉพาะ
ทำขั้วฉนวนไฟฟ้ามาดองผงแม่พิมพ์
ฟุ้งฟุ้งวานนี้

ททา เต มุ^๑หิ^๒ทว^๓ ญ^๔ติ^๕
 ช^๖ณ^๗ณ^๘ม^๙ณ^{๑๐} วั^{๑๑}ส^{๑๒} ช^{๑๓}ม^{๑๔}โ^{๑๕}หิ^{๑๖}—
 ปร^{๑๗}ณ^{๑๘}เช^{๑๙}ย^{๒๐}ณ^{๒๑}ค^{๒๒} ฬ^{๒๓}ก^{๒๔}ณ^{๒๕}ชิ^{๒๖}ยา^{๒๗} ฆ^{๒๘}—
 ฉ^{๒๙}มิ^{๓๐}หิ^{๓๑}เส^{๓๒} ภิ^{๓๓}ญ^{๓๔}จิ^{๓๕} ฆ^{๓๖}มิ^{๓๗} ฬ^{๓๘}ก^{๓๙}ณ^{๔๐}ชิ^{๔๑}
 ช^{๔๒}ค^{๔๓}ก^{๔๔}ณ^{๔๕}ชิ^{๔๖}วา^{๔๗} ฆ^{๔๘}ส^{๔๙}ส^{๕๐}ส^{๕๑}ณ^{๕๒}ม^{๕๓} หิ^{๕๔}—
 ปร^{๕๕}ณ^{๕๖}เช^{๕๗}ย^{๕๘}ณ^{๕๙}ติ^{๖๐}

ในกาลนั้นพลนิกายเหล่านั้น
 วิถีทางสองทาง แล้วจึงเจรจา
 กันว่า พ่อเฮีย หรือปู่ชยันทร
 ทายของเขายี่สิบหมื่นบาท แห้งแม่น้ำ
 พังคนเขา เราทั้งสองชายฉมังเลย
 แม่น้ำพังคนก็ไป แล้วจึงจะแลเห็น
 หรือปู่ชยันทร

ถน เท สักเพ พิงค์ โอค—
วิควา ชานม วิชพันทิ

๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐

นทมิชฌเ สัมชัคคกาเลเยเว
 กัสเสกัสนิชิ ยุกโต อุกกวาเท
 อทิวาหิตักคา นิมคคา หุคฺวา
 มวันติ

พลึงกลางแม่น้ำ ยศของ
 คนคนหนึ่งก็แม่น้ำตาย เพราะ
 สายน้ำเขียวขงนิก

เท ญาคกา ชัญญมัญญ
 ชยัสสันคา โรทันทา ยุกโต เม
 อิมัสมิ มรณิ ยทา เม อิมัสมิ
 มรณิ กัณณกัณ

ญาติทั้งหลายไม่แลเห็นกันก็
 ระวังให้ ว่าบุตรของเรว่ายิศาของ
 เราพากันไปตายในแม่น้ำ

เคน ทิ ชัณณว ชัณณวท -
 โทติ วุจันติ ยาวิชชัคคนา
 นามา ปากฎา โทนติ

ด้วยเหตุนี้คนทั้งหลายจึงร้อง
 เวชท้วงกันว่า ชัณณวททะ
 ท้วงนาทเลกัณ ชัณณวท้วง
 นั้นยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

เท พิงค อคิกกมิทวา ยุกโต
 คันทวา เอก อุกกมาคิก
 คัมภีระวิ ยทวา อุกกนาเท สญ -
 ญาช โอควันทา คัสสาย คัม -
 ภีระกาย เท โอสสันติ มวันติ

พลึงกายทั้งหลายเหล่านั้น
 ล้วนเลยพิงกัน ไปข้างน้ำก็ชนถึง
 เหมอิงเอชนันตกอย่างขึงแห่งหนึ่ง
 สำคัญว่าคนก็พากันจามไป พล
 ึงกายเหล่านั้นก็ล้มลงตาย เพราะ
 เหมอิงเอชนันตก

จามเทววงษ์ ปรีเฉท ๑๔

๒๘๗

กัมภีร์นที กัมภีร์นที
มหาสัตว์ กโธนที กัมโพธิ์—
ภาสว วาเก พิงคาชวีรณที

พลนิกายทั้งหลาย ร้องด้วย
เสียงอันกังวาล เหมือนนัยนัย
เหมือนนัยนัยนัยนัยนัย ในคำ
พกของภาษาชาวกัมโพธิ์ว่าพิงคา
ชวีรณ

เคน คโค ปกที ค ภาคิก
ชวีรณที วาณที

ด้วยเหตุนี้ จำเดิมแต่กาล
นั้นมา คนทั้งหลายร้องเรียก
เหมือนนัยนัยว่า ชวีร กังน

ค อติกกมิตัวว ทัสสา
ชวีรณทีสาภาเคน กัมโพธิ์—
ทศวา ทักขณทีสาป คมส ปัน
ค อติกกมิตัวว ทัสสา ปวีติ—
ถิมาช เถถ ปะถัส สมนถ ทัสวา
ทักขณชวีรณ นีวาสน์

พลนิกายทั้งหลาย ครั้นล่วง
เลยเหมือนนัยนัยนี้ไปแล้ว จะไป
ข้างชวีรณทีคของเหมือนนัยนัย
ก็หลงไปเสียข้างทิศอุดรทิศ แล้ว
ล่วงเลยไปอีก จึงได้เห็นประเทศ
ที่ค้ำยลตึงข้างชวีรณทีคของ
เหมือนนัยนัย เป็นทมิฬปนเสว
ก็ตั้งคำชวาไศรยอยู่ในทมิฬ

ชวีรณว นาม กัมโพธิ์—
ภาสว จามณณที วาณที

คนทั้งหลายร้องเรียกชวา
นัย ด้วยภาษาชาวกัมโพธิ์ว่า
จามน ติงน

แทน ทวีปยุชเชยชนทนาย
จามมนันที วุจันที ยาวชัตตนา
ปากฎา

ด้วยเหตุนี้^๕ ถึงพวกคนชาว
ทวีปยุชชนนคร^๕ ก็ร้องเรียกกว่า
จามระ^๕ กันนี้^๕ ปวากฎาตามทุก
วัน^๕

เท คักถ วสันทาว นคร
ชาวัชชกเทวตานาภาเวน วิมพิทา
ทุกวา ทิสานทิส นชานันที เกส
ปาเชยอินนี^๕ จยิ คโค อุก-
กณฐิกโกโทมนัสสา ทุกวา คัญ-
ฐันที

พลนิกายเหล่านี้^๕ เมื่ออยู่ใน
ค่ายนี้^๕ ก็หลงไปไม่รู้วาทิกนอช
ทิกใหญ่^๕ ด้วยฐานะภาพของ
เทพยท้าวภักษาพระนคร^๕ ควันสัน
เสด็จอาหารลงแล้ว^๕ ก็เกิดความ
กระสรวลโศกเศร้าเสียใจอยู่ในที่นั้น^๕

คทา ชาทิกถวาชา คิ สาสัน
สุควา ชยเภา^๕ ทวารเปควา สก-
พลนิกาย สมเทควา นครโค
นิกจมิควา เทท^๕ สัตถิ^๕ ชยธเภา-
การ^๕ ทัสเสสิ

ในกาลนั้นพระเจ้าอาทิกยราช
ก็เสกษัตราชคค^๕เรือนนั้นแล้ว^๕ ก็ให้
พิณภูพิไชยเภา^๕ย่าวร้องให้ประชุม
พลนิกายของพระองค์^๕ เสด็จออก
จากพระนครแล้ว^๕ ลำคองพระ
อาการว่าพระท้าวทอนการ^๕ กับ
กัวยชนทั้งหลายเหล่านี้^๕

คณคักถ ทัสเสนโก ชาท

พระลัทธิการา^๕ราชย์^๕ เมื่อระ
ลำคองณความนี้^๕ จึงไต่กล่าว
เป็นพระศาถาไว้ดังนี้^๕

คโค ธาภิคราชายี

หริปัญชัยชยปากโฏ
 สุนิควา ยักริชามัท
 พลกวาท อธิวาคค
 คุญฐุหัญโร โยมนันติ
 ชยภเวร นทาศิ
 สโรยเช สมแพควา
 หักคธ อัสสา รดา ปกิ
 นครมัทธา ภินกัสมมา
 อิมโทราชาว สุนก
 มิกคณ ปวิสันโค
 อสสิโกว เกสโร
 ชัคควาน สมยิ ฐาน
 ทเว พาลชน คุเมท
 กิมคธาย อธิวาคค
 อภิการการเมธา
 มัทชุมเช วสิ กศา
 เกน คุเมท ปญญเชก
 โกว คุเมทาก ษฏฐุโกติ.

ลักขณัน พระเจ้าธากิยราช

เป็นพระราชาปรภาณในหริปัญชัย
 นคร ครันไคสคัยว่าปกริชามัท
 มาคยพาลณิกายมาในทามัน ก็
 ยินกัสมเวรชเนกิงพระราชหฤไทย
 ึงให้พินาณพิไชยภเวร ยินลัถลัน
 ให้ประชุมสุโรยราช้างม้าแลรณ
 คนเกนท้าวออกจากพระนคร ประ
 คุภังพระ อินทรว เทวราชอิน เสกษ
 เข้าไปไกลห่มุสสุ ฤาประคุภัง
 พระชาโคร สรราชสัท อิน ธงชา
 เข้าไปไกลผิงเนอณัน เสกษเข้า
 ไปดังทไกลแล้วทรงคำรัสอย่างนว่า
 คุกร คน พาล เหล่า วัย ทั้งหลาย
 ทำนทั้งหลาย มาในทามันจะค้องประ
 สงคัธะโร ทำนทั้งหลายมัยญญา
 ชั้วชาไมริักกการธะโร ไปแล้ว
 ยังธาชางในปากพระยามัทฐราช
 ฤาโครเป็นเจ้านายของท่านใช้ท่าน
 มาท้วยเหตุธะโร

ทกฯ ปุคฺคิวิมฺมํ โส
 มรณณากิขฺชฺชิต
 ยุกฺกธากวํ น ชานากิ
 ทกฺ ปาเหลสิ ภูมิมิ
 กิมนฺโพชากิ มมิ เทว
 ทกฺ ปาเหลสิ อิทฺธิมา
 อิทฺธิปาณิ น บัสนํ
 คุมฺพากิ ทาสมาทก
 อิทฺธิมิ อมฺโง วัณฺณ
 ปุคฺคิวิมฺมามิกิ ปากโฏ
 กิชาทกฺจกเร โยเส
 สัพพทรมมํ ปยุณฺณชฺชิตกิ.

ทกฺตสฺส วณฺณํ สกฺวา
 ทิกฺคฺวชา อิทฺธิ พรว
 เคนทฺธิ อภํ เทมิ
 คุมฺพากิ วสฺมาทก

ในกาลนั้น ปุคฺคิวิมฺมามิกิ
 นั้น อันมรณณากิขฺชฺชิต
 แล้ว ไม่รู้ทักว่ากระทำการ
 การใด จึงส่งทักไปกราบทูลพระ
 เจ้าธากิขฺชฺชิตว่า ข้าแต่
 สมมติเทวราชเจ้า ข้าพระพุทธ
 เจ้าทั้งหลายก็ขอชาวภูมิโพช พระ
 เจ้าจะได้มีผู้มาใช้มาให้เป็นทัก
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะใดเห็น
 อุตสาหในการกระทำทักอย่างใด
 อย่างหนึ่งก็ตามใด ข้าพระพุทธ
 เจ้าทั้งหลายมาเป็นข้าของพระองค์
 ส่วนข้าพระพุทธเจ้าเป็นข้ามาคย
 ของพระเจ้าจะได้ ปรากฏชื่อว่า
 ปุคฺคิวิมฺมามิกิ เป็นลักแลให้
 ราชบุตรทักกระทำราชกิจน้อยใหญ่
 ประกอบการงานทั้งปวง

พระเจ้าธากิขฺชฺชิต ครั้นได้
 สดับคำทักกราบทูลแล้วจึงทักว่า
 คำว่า ถ้ากระนั้นเราจะให้ทัก
 แก่ท่านทั้งหลายที่มาอยู่ให้ชานา

สปลัด วาน สักวา
สัทธาวี วิชานัก.

จะไ้⁺พึงคำสาขายล จะไ้⁺รู้⁺ประ
จักษ์ ว่าท่านทั้งหลาย เป็นคนซื่อ
สัตย์

กัมโพชา สาธุ วิชาน
อภิส สดุดชก
สัทธาวี คเหตุว่า ไส
อิท เกส ปณ พรว
อญชกมม อนิสว
มหาเมคค กโรมทเส.

ชาวกัมโพชทั้งหลายรับพระ
ราชัญญชาว่า สาธุ แล้วก็กระทำ
การ สาขาน แสวงหาความซื่อ สัตย์
ถวาย ส่วน ปุควัยอำมาตย์รับเอา
ความสัตย์แล้ว ถักถั่วค้ำ⁺แค้น
ชาวกัมโพชเหล่านั้นอีกว่า เรา
ทั้ง หลาย เง กระทบ ไม่ ทั่ว จิตร
อย่างใหญ่ ให้เป็นกรรมกุญา
หยอกล้ออย่างต่ำให้ปราช ากสาร
ประโยชน์

คทา ปุควัยมีใจ ไส
ขณณาการ สพาหน
นิขานกวัฒน สัพพันต์
คัสส อาทิกควาชิโน
วันทิกวา ท จมาเปคคว
นิสสิท อภย สช.

ครั้งนั้น ปุควัยอำมาตย์ ก็
ถวายบรรณาการถิยพาหนะทั้งสี่
แก่พระเจ้าอาทิกขราช แล้วถวาย
ยังคมให้พระเจ้าอาทิกขราช ให้
ไปรบพระราชาทานโกช แล้วก็
นั่งอยู่เป็นสุขไม่มีภัย

คทา ราชา ยโมทิกว
 ชยเกร์ นทาปย
 ชุกกัฏฐิกั การาเปสิ
 สักกัชชกั ชยีนกั.

ในกาลนั้น พระเจ้าอาทิตย์
 ราช ก็วันเวียงขึ้นถึงพระราช
 หฤไทย แล้วให้ยัญญากลงไชย
 เกร์ให้ร้องเอาไชยดัง ๘ ครั้ง

คโค ราชาว ธาติคโค
 จันเคนโค กัมพูเช พล
 สันตย์เปศวร ปดเคติ
 อาทาเรติ วัคคาทิต
 เนชยันติ เศว วสาเปเนติ
 ทริปัญญะชยชัยฉิม
 สกยสิ ปาณุกัต
 กาเวศวร เทติ กัมพูเช
 มหัทธเลติ ถักคทา
 มหัทธลา ทิ นามโส.

ลำดับนั้น พระเจ้าอาทิตย์ราช
 ทรงพระจินตนาการ อยู่จึงไปร
 เกลาให้เลี้ยงดูพวกพล ชาวกัม
 โพูชเหล่านั้น ให้ชิมหนาสำราญ
 ก้วยอาหารอันประณีต แล้วพระ
 ราชทานสิ่งของต่าง ๆ มีผ้าถุงห่ม
 เป็นกัน แล้วนำไปให้อยู่หลังเมืง
 ทริปัญญะไชยนคร กระทำให้ป
 ราชทานให้ชาวกัมพูช ชื่อว่า
 มหัทธละ เพราะพระองค์กระทำ
 ก้วยพลหมู่ใหญ่

คทา เขย ๑ กัมพูชา
 พยาริโรเกติ ยพิโค
 คิพโรเกติ มคเ

ส่วนพวกชาวกัมพูชเหล่านั้น
 ก็เกิดพยายิโรกเขยคเขยชน พ
 กันล้มตายก้วยโรคอันแรงร้ายอยู่

รักกันเเว นีนคเว
กเหวรา พท โทนค
น ๑ สักโกนคิ ทัยพร
เชกคมี จุททนคิ
ฉัททาณคิ เท ทินเทเน
ชนคา คิ ชิคคณคิ
เคน ชิคคณคิณคิ
ขาว สาสชนนา โทคิ
หวิญญูชัยชยคิเม.

เมือง ๆ ทุกคนทุกวัน จนมีซาก
ศพมากไม่อาจเผากันได้ ก็ทิ้ง
ลงในแม่น้ำน้อยแห่งหนึ่ง ทุกวัน
ทุกวัน คนทั้งหลายก็เกลียดคนมี
น้ำน้อยนั้น เพราะเหตุนี้ แม่น้ำ
น้อยนั้นได้มีชื่อว่า ชิคคณ คิ
มาจนทุกวันนี้ มีอยู่ข้างหลังเมือง
หวิญญูชัยนคร

ชาตคิควาชา ชัสโสสิ
คิ ชุคคิ ทชาลโก
กัมโพชนกคิ
อานคิควา คนชัยเก
คคค กัมเม วสาปสิ
เคน กัมโพชนกคิ.

พระเจ้าชาตคิควาชา ได้สละ
พระพุทฺธิเทคนั้นแล้ว ก็มีพระ
โศกเกิดความสงสารมาก จึงให้
หาพวกพลนิกายชาวกัมโพชน
ให้อยู่ในหมู่บ้านชื่อว่าคนชัยเก
คานในหวิญญูชัยนครนั้น เพราะ
เหตุนี้ หมู่บ้านนั้น จึงเป็นบ้าน
ชาวกัมโพชน

คโค อปรภาเค เท สัพพ
ชนคา ชิคคโน ชุคคทาเว อนคิ—

ภายหลังในสมัยนั้น พวก
คนทั้งปวงเหล่านั้น รักถึงบุตร

สวันตา ออกันเฒ่ากชว ไหมนที
 อาทิตยวิญญู จิตต์ อวราเชศว่า
 อัครโน วิสยณกรรมณมิกกั ยาสุ

แลภรรยาของคน ก็เกิดความรัก
 ทูลขอ^๕เกิด^๕วสันต^๕ จึงยังพระโทย
 ของพระเจ้าอาทิตย์วราชให้ทรงบิน
 ขึ้นแล้ว ก็ถวายทูลขอ^๕หนทาง^๕พระ
 กลัษไป^๕ยัง^๕บ้าน^๕แม่^๕ของ^๕ทูล^๕ขอ^๕คน

อาทิตย์วราช เกล็ด ขนาด—
 คุมณ สุตว่า การ^๕ญ^๕ญ^๕จิต^๕ค
 อธิษฐาน^๕เป^๕ศ^๕ว่า อาท โภ สเท
 คุเมท สกนศวิ กั้นศคามมา
 สัทธิภาเวณ สยถิ กัศว่า สย—
 โลกถิ ชีวถิ คมิตถิ

พระเจ้าอาทิตย์วราชได้^๕ศกัณ^๕ถาร
 ไป^๕อนา^๕ถา^๕ของ^๕ชาว^๕กัม^๕โพ^๕ษ^๕เหล^๕่า
 นั้นแล้ว ก็ยังเกิด^๕พระ^๕โทย^๕กร^๕ร^๕ณา
 จึง^๕ศ^๕ว^๕ว่า คุ^๕ม^๕ร^๕ทำ^๕น^๕ผู้^๕เร^๕วิ^๕ญ^๕ จั^๕
 ทำ^๕น^๕ทั้ง^๕หลาย^๕ย^๕ร^๕า^๕ด^๕น^๕า^๕จะ^๕ ไป^๕ย^๕่าน
 แม่^๕ของ^๕ของ^๕คน^๕ ก็^๕จึง^๕กระ^๕ทำ^๕การ^๕สา^๕
 ขาน^๕ค^๕า^๕ม^๕ความ^๕ขอ^๕ส^๕ัจ^๕ ทั^๕ม^๕ก^๕ัน^๕น^๕า^๕
 สย^๕ด^๕แล้ว^๕ก็^๕พา^๕กัน^๕ไป^๕เ^๕ล^๕ิก

เท สาธุจิ วิศว่า วาชา^๕
 วัน^๕ก^๕สุ

ชาว^๕กัม^๕โพ^๕ษ^๕เหล^๕่านั้น^๕รับ^๕พระ^๕
 วา^๕ช^๕อ^๕ญ^๕า^๕ว^๕ว่า สา^๕ธุ แล้ว^๕ก็^๕ถ^๕ว^๕าย
 ยัง^๕คัม^๕ถา^๕พระ^๕เจ้า^๕อาทิตย์^๕ว^๕ราช

อด วาชา มหาสวณเณส—
 วา^๕ว^๕ก^๕ อ^๕ท^๕เก^๕น^๕ ปุ^๕เร^๕ศ^๕ว่า อ^๕ค^๕ค^๕โน

ครั้ง^๕นั้น^๕พระ^๕เจ้า^๕อาทิตย์^๕ว^๕ราช^๕ ก็^๕
 ให้^๕ศ^๕ก^๕ัน^๕มา^๕เ^๕น^๕จัน^๕เท^๕อง^๕ใหญ่^๕ แล้ว^๕

อุทัยคนสี่ทิศคนญี่ โธวา—
 เป้ควา สัพเพ ทถามาวรเทวคา
 อินทพรหมยมชา สขิ กัควา
 สัพเพ เท กัมโพชา ปุคฺริย—
 มัจยมชา สยถิ การวเป้ควา
 ยิวาเปลาติ เปเสล

อด เท สัพเพ สยถิ กัควา
 ยิวาติ

อด วาชา เทลิ ทักขิชาทิน
 วัคคาลังการาน สัพพาวรณสิค
 อดังการวเป้ควา โภเชควา เป—
 เสล

เคย วาชา วัคคิควา สก—
 นครเมว คมัส

ลั้ง พระจรรก แก้ว แล ทอถ แก้ว
 ของพระองค์ เชิญเทพยดาทั้ง
 สันมิ เทพยดาในชั้นการาพรทั้ง
 ๖ แล พระอินทร์ พระพรหมเป็น
 ประธานให้เป็นสักขีพยาน แล้ว
 จึงให้ชาวกัมโพชทั้งสัน มิยุควิ
 ชามาคย์ เป็นประธานให้กระทำ
 สาขาสแล้ว ทำรสว่าท่านทั้ง
 หลายคนกั้นเด็กกั้น แล้วก็
 ไปรทให้ไป

ครั้งนั้นชาวกัมโพชทั้งปวง
 กระทำการสาขาสแล้วก็กั้น

ครั้งนั้นพระเจ้าอาทิตย์ราช ก็
 พระราชทานพาหนะมิช้างเป็นคัน
 แลม้านั่งห่มเครื่องประดับคอกแต่ง
 มีประการต่าง ๆ แก่ชาวกัมโพช
 เหล่านั้นให้ประดับคอกแต่ง แล้ว
 ให้ยวิ โภคโภชนาหารแล้วก็ส่งไป

ชาวกัมโพชเหล่านั้นด้วย
 มังคมลาพระอาทิตย์ราชแล้วก็
 ไปยังพระนครของตน

ปุกุวียมีใจไข้ บัควา ๗ ปน
ราชานัน วันทิกวา อากิครณญ โญ
สาสน์ มิคค์สันถวภาว กเดสิ

อด นั ราชา อาท นาทันค
เคน สักข มิคค์สันถวภาว กาค
เปเสมิ คั วิธสันคัก เปเสคว
กัสนา ครันทักเดนาคทาสิค

คั สักวา ปุกุวียมีใจ ไข้—
ปฏิกาโณ หุคัวา มุกุญโค อโหสิ

ราชานัน คั อธิยัยาขิ อชา—
นิคัวา อคิมานวเสน อักคโน

ส่วนปุกุวียอำมาคัย ครันถึง
แล้วจึงถวายบังคมพระเจ้าละโว้
แล้วก็กราบทูลข่าวสารแด่กษัตริย์
สันถวภาพของพระเจ้าอากิครณญราช
ถวาย

ครันนั้นพระเจ้าละโว้ จึงตรัส
กับปุกุวียอำมาคัยว่า เราไม่ได้
ใช้ท่านไปเพื่อจะให้กระทำการอัน
จะขัดกับพระเจ้าอากิครณญราช
เราใช้ท่านไปเพื่อจะให้ทำกับพระ
เจ้าอากิครณญราชเสีย เหตุไฉนท่าน
จึงไ้กลับมาเช่นนี้เล่า

ปุกุวียอำมาคัยครันได้ฟังพระ
ราชคำตรัสแล้วก็ทูลทูลปฏิกาณ
(ทูลทูลทูลทูลทูลทูลทูลทูลทูล)
เป็นผู้แก้ไขอยู่

ส่วนพระเจ้าละโว้ไม่ทรงทราบ
อธิบายนั้น ด้วยสามารถมีมานะจึง

มัททพลภาเวน อาทิกขราชานัน
วิธินันตัง ชารพิก

นักแลด้วยความที่พระองค์มีพล
มาก ยิ่งทรงพระปรีชาพระดำริ
พระเจ้าอัทติกขราชเสียใจจึงได้

ศโค ถารันตเรเขว เตโก
สิวิคคโค นาม ธมฺมเจปฺปโค
ธมฺมราชานัน ธมฺมเจปฺปโค โส ๑
อติตสสโคโร มามโก ๑ เขกทิ—
วสฺส ราชานัน ธมฺมเจปฺปโค วัณ—
นิกโก เขวมาท อทิ เทว คมฺมทาโก
มโนโร นิคคกั ธมฺมเจปฺปโค เขว
อทิเนต มโนโร นิคคกั ปาปุ—
ณิสฺสํสาณิ คมฺมเท พณฺณิกาเย สัส—
เซตฺวา มชา สักกั อาทิกขราชานัน
สัสสิว คเททฺวา คมฺมทาโก ปาเท
วัณทาเยสฺสํสาณิ โน ๓ สักกั—
สาณิ มํ ชิวทา วัโรโรเปถติ

ภายหลังในกาลนั้น มีบุตร
ชื่อนามกษัตริย์หนึ่งชื่อว่า สิวิคค โค
เป็นผู้อยู่ราชพระเจ้านะโวิ แล
สิวิคคชื่อนามกษัตริย์นั้น เป็นคนฉลาด
ยิ่งนักแลเป็นทนายของพระเจ้า
นะโวิด้วย วันหนึ่งจึงเข้าไปเฝ้า
พระเจ้านะโวิ ถวายบังคม แล
กราบทูลอย่างนั้นว่า ข้าแต่สมมุติ
เทวราชเจ้า ถ้าความปรารถนาของ
พระองค์ยังไม่สำเร็จถึงเพียงทั้ง
กระหม่อมแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า
จะให้ความปรารถนาของพระองค์
นั้นถึงเพียงทั้งกระหม่อม พระ
องค์ทรงพระเจริญผลนิภาชโยกย
ด้วยข้าพระบาท ฯ พระเจ้านะโวิ
อัทติกขราชจึงเป็น ให้มาถวาย
บังคมพระบาททั้งสองของ โคนี้

พระยาท ถ้ำเจ้าพระยาทไม่สามารถ
ผลของพระเศษพระคุณไท้ ของง
ปลงชีวิตเจ้าพระยาทเสีย

ราชา คัสส กณ สุควา อาท
ทาท อท ท วน สุควา อท—
วิยโสมนัสโส ซาโค หุควา
คัสส สักการ กัควา เสนา—
ปคิณฺฐานํ ปณฺธิเยสิ สกพลนิ—
ถาเขน สักคิควา เตน สักท
หวิปฺญฺเชยฺชนกเร กทณฺฑิณํ ปณ
เยเสสิ

โส รากาน วนฺทิตฺวา มหฺม—
เทหิ พลนิกายะหิ สักท สักเพ
ปณ สุโรเช กเทควา หวิปฺญ—
เชยฺช ธาคณฺฐนิ

สักเพ เท ปณ สุโรชา
อทวิยถุทฺธา หักณฺฐนฺธิ กัควา
โณณฺฐฺจาทันคิ มุจฺจน ธุทฺถ—

พระเจ้าละไว ไค้สคิมถ้อยคำ
ของสิวิคุทธำมาคย์แล้ว จึงทวิส
ว่า คุณพ้อสิวิคุท เราไค้พ้งถ้อย
คำของท่านก็เกิดโสมนัสขึ้นก็พระ
ไทยยิ่งนัก แล้วพระองค์ก็กระทำ
สักการะแก่สิวิคุทธำมาคย์ แล้ว
ทวิให้เ็นทเสนาทก็ แล้วพระองค์
ก็รวบรวมพลนิกายของพระองค์
ส่งไปกับทวิสิวิคุทธำมาคย์ เพื่อ
ให้ยุคลิธเอาหวิปฺญฺชยันครอิก

สิวิคุทธำมาคย์ ดววยยังคม
พระเจ้าละไวแล้ว ก็พาสุโรชา
ทวิพวงกับทวิพลนิกายทวิใหญ่มา
ยังหวิปฺญฺชยันคร

ส่วนสุโรชาทวิพวงก็ชิงโกรธ
กำหมักก็กริมฝปากเจ้าแล้วกระ
ทำเสียงให้ทวิปากกล้าวอยู่ว่า

วิสุทธิกั กัควา มขิ ษุณิษุณิ
 หวิษุณิเชษขิ คมิมีทา น ๑ สห
 คุคเคติ จแระ วสิคิ สมิมีทา
 อิทานิ คิ สมิคิควา สัพเพ นาคะเรติ
 เชกั คเคติควา อิมิหาคิ วิชฺฐ—
 โย ทาสิ กโรมาคิ วกนเค
 อากมิส อณักกเมเนวคินคิควา
 สุวิสันธุรณควิ ยักวา อารักขานิ
 เทวคานิ อานภาเวเน สัพเพ เค
 มัคควิมุฬิทา หคิควา ปรวาปร
 กนคิควา พิงคนคิควิ ยักวา

คคิณิ เชโอ เทษโย นาม
 คาโม โทคิ กัมโพชา เทษ—
 ยชเนค นาวโก กักวา นาวาหิ
 พิงคนคิ ทรนคิ

คโค ษุณิราช คิ นกรคิณิ
 นาม ษาคิ ษาวชิชคคิคา โทคิ

เราทั้งหลายไปทวิษุณิษุณิครบชย
 บชย ไมไคชยในเรือนกบคิวยชคร
 แลภรรษา ทนไคทวิษุณิษุณิคร
 แลว ระยคนจากชาวเมอชกชย
 มาลคิคนคิน ระกระทำไคเป็นทาช
 ของพระราชาของเราทั้งหลายแลว
 ก็พากันมา มาโคยลาคคิยคิณิ
 คิ สุวิสันธุรณคว พณิกายทั้ง
 ชยงนคิถลชทาง คิวยชานภาพ
 เทพชชาวคิย ถลชไปเลอชย
 คิณ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ พิงคนคิ

ในคิยลนคิณคิยไทยชยชาน
 ทน ชาวคิยโพชไคพวกคนไทย
 เปนนายเวอชามเม่นาคิพิงคนคิไป
 คิวยเวอ

จำเคิมคณัน ทนคิเกกชช
 ว่าครคิณิ ษาวชาม มาทชทุก
 วัน

คโคท กัมโพชา หริปัญญ—
 เชยชธวักชกาเทวคาหิ วิคหิโค
 หุควา อคิวิมพหิทา หุควา อ—
 ทัญหิทัณญ หริปัญญเชยชันติ น
 ชัญญาชัส หริปัญญเชยชโยก—
 ขรณิยา ชันนิมคคทิสสาภาคา—
 ภิมุช กัมภวา มนัสเสหิ นทิ—
 คปุริ ปวิสิทวา มนัสเส อตัส—
 สันตา ตณฺหิลาหาร สุริ คเว—
 สมานา ตทธาว ภูณฺชนตา สุริ
 ยวันตา มัททมัททา หุควา เกหิ
 คาปนตา เกหิ อุกกฏฐัสสัท
 กโรนตา กิฬันตา เกหิ อภิวิม—
 มมนา อเหตุ

คโค ชัญญาช คัมภว รัม—
 มนคัมภิ วิจันนิกิ สาสี ยา—
 วิชชิกคณา ปากฎา

คำฉันท์นี้ชาวกัมโพช ชัน
 เทพยคามุริกยาหริปัญญชยันนครเจ้า
 สิง แล้วก็พากันชิงทองไป ไม่
 ปรากฏเลยว่าเมืองนั้นๆเมืองนั้น
 หริปัญญชยันนคร ก็ย้ายหน้าเฉพาะ
 คตทิสสาภาคาเมืองชันนิมคคทิส
 ทิศ แห่งสระโยกขรณิเมืองหริ
 ปัญญชยันนครไป ก็เข้าไปยังบุรีที่
 มนุษย์ทั้งหลายทั้งเด็ก แล้วไม่
 เห็นมนุษย์ ก็เที่ยวแสวงหาเจ้า
 สาวธาทารสุวาได้ แล้วก็ขโมยโลก
 แลคมกนิสสุวามัวเมาไป ข้างพวก
 ก็ขโมยชิง ข้างพวกก็กระทำความเลว
 โห้ ข้างพวกก็เล่นรื่นเริงบันเทิงใจ

จำเดิมแต่กาลนั้นมาจนทั้ง
 หลายร้อยเวียงนครนั้นว่า รัมมนคร
 เมืองนั้นยังปรากฏอยู่มาจนทุก
 วัน

เอโกบี นีวักคัสสติ ปคิยชฌิตุ
อัสกโกณฑา

ไม่อาทลยหันนมาคัธรวเลขลักคน
ทนง

คโค ชัญฐาธ ลวนครวา-
สิโน ชนคา เอโกบี หริปัญ-
เชชฌปคิยชฌิตุ อัสกโกณฑา
คโค ชัญฐาธ ลพัณครวาสิโน
ชนคา หริปัญเชชฌ โอโลเกตุ
วา นามนาโทสิ คโค ชัญฐาธ
ลพัณครวา พลวชนคาบี กัญทิ
อุยายา ว่า น ชัสสันติ

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พวกคน
ที่อยู่ใพระนครละไว้ ลักคนหนึ่ง
ก็ไม่อาทลยคัธรวเมธงหริปัญชัย
ชื่อว่าระแลกเมธงหริปัญชัยยังไม่
มีแล้ว พระเจ้าละไว้จึงจะมีผู้คน
มีกำลังก็ไม่เห็นอุบายลักคนอย่าง
เกี้ยว

กัมโพชปราชญ์ นาม กัณฐา
นิฐฐิโก

กัมโพชปราชญ์กัณฐา เจนแล้ว

คโค ชัญฐาธ สา ปรี
หริปัญเชชฌโสภณิ
สัพพทกซ์ อคกัณค
สมิทธี สัพพดา กวี
ปฺรณิ อธณณปาเนทิ
นัจจเคเททิ รุณิ

จำเดิมแต่กาลนั้นมา หริปัญ
ชัยนครกัณฐาธ ลัวเสชฌ
สรวพทกซ์ กระทำให้สำเร็จได้
ทุกประการ ขวิษณณไปด้วยเจ้า
แล่น้ำ แลการพ้อนนัจจวิธัง
ปราชากกัณฐาธ สมณะพวาทมณ

สมณฯ พราหมณ์มา ร่าย
โหราพยา วิคคา อหุ
พยากรณ์ ชวักสุ
รวิญญู อาทิกัศราชีโน
อิโค ปรี มหาราชา
อัมหากั หริปัญเชยชัย
มทานคร สัช เชม
ภวิสสันติ นิสสัน
เทวกา ๑ มเหล็กขา
อภินันท์นที เต สัช
น วั อากมัสสันติ
นกร อภิรักชกนที

เกสยิ การณัสถ์ว่า
อาทิกัศราชา ปโมทโค
โสเธกัว ลังการาเปลิ
นกร เทวสาทิส
เทวปัญชี สมานศ์ว่า
ทิปัญปาหารายิ
ศกา มเหล็กขา เทว
กัณทิ ยัพพร ปรี
มาลวากูรี วุฑฺฒิ

แลโหราพฤตมาจารย์ทั้งหลาย ไก่
ทูลพยากรณ์ไว้แก่พระเจ้าอาทิตย์
ราชว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า เบื้อง
นำแต่ไป หริปัญชัยนกรของเว
ทั้งหลายจะเปี่ยมทานศรศุขเกษม
โคขไม่สงไสย เทพพยาผู้มี
ศักกาใหญ่ก็บังยินก็ ไม่ถนนัก
เทพพยาทั้งหลายนั้นจะมาอภิบาล
ข้าวงวัธยาพระนครให้เป็นสุข

พระเจ้าอาทิตย์ราชได้ศกัย
พยากรณ์ ของสมณะพราหมณ์
โหราพฤตมาจารย์เหล่านั้นแล้ว ก็
ยังเทยพระราชนุไทย ไชยทให้
ชำระศกมทั้งพระนคร ประกายเทพ
นคร ให้้นำเครื่องเทพบูชามา
พร้อมแล้ว ก็เชิญเชิญเทพพยา
ทวิษเฐรณ สักการะมีเทียนและอยู่
เป็นต้น ครั้นนั้นเทพพยาทมิศักกา

อภิปาเลณฺธิ อุตฺสหา
 อภิเวเนว โส วโรหิต
 มหา อุตฺคคไว สุตโต

ใหญ่ก็ขึ้นตาม ใต้ที่น้ออย่าง ทวาย
 ทำงอกขึ้นเต็มไปบนยอดเขา ก็
 อสาทอภิปาเลณฺธิ อุตฺสหา อุตฺมา
 ไม่ช้านานหน่ออย่างทวายนั้นก็ปว่า
 ถวายเจริญใหญ่สูงชัน

ททา เอโถ กุกฺกุกฺโก สุตโต
 มจฺจกสโล สุตโต สุตฺทราโม
 อุตฺปัท คัสส มทฺธมสฺม
 เทวานคค วัคคิ สุตฺ
 ทิवा วัคคิโก คิยามทฺธราโม
 สุตฺ ชเนนโค สุตฺโกทฺทิตฺตโม
 วโรหิต วาโส ชนทฺทิตฺตโม
 สเวเน ทาโส นิจฺจกค คัสส
 อภิ โส สวโรหิต ปฏฺเท
 ปฏฺธมมฺชเณ อวสานกาค
 ทิการว โส กุกฺกุกฺโก มจฺจ
 นาเทณคิ ลโวชนคเ สวาทิตฺ

ในกาลนั้น มีไก่ขาวจามตัว
 หนึ่ง เป็นไก่ฉลาดทำเสียง
 ไพเราะที่ มีเสียงเหมือนไก่เป็น
 ไก่ดำทองงาม เกิกมฺชเนนคค
 ไม่อย่างทวายนั้น เพชรรัตนาวุธ
 ให้ก็คามเขื่องอย่างของเทพยดา
 เป็นไก่ดำทองทั้งสามยามทั้งกลาง
 วันแลกลางคืน เป็นไก่ทำความ
 สุขให้ยังเกิดทำโลกทวีปย์ให้
 เจริญ ประชุมชนที่อยู่โน้น
 แคว้นก็ไม่มีมีความหวาดทวน วัน
 เจริญอยู่ด้วยเสียงของไก่อันนั้น
 นิจกาล ชิกประการหนึ่ง ไก่อัน
 ชนทั้งสามกาล คือ ในปฐมยาม
 มจฺจกสโล และยามเป็นอวสาน
 ทั้งแต่ขึ้นรอกมา มีเสียง ไพเราะที่

ย่อมยินดีให้พวกคนชาว เมือง
ละไว้เกรงอุททิพระราชาของคน

อด ไส ลวราช สุกวาม
สัทท วัณค ปวี ศัสส สักก
มีญญาโน ทาสกัมมคตณ
อาทิกักรัญญว อภิโก ฆ่าโค
๑ ลวราช อมัยคทอนเสนา
พราหมณาจารโหรา สันนิยาตา
มยิ ไสเค คิ กุกกุสัทท กิ
นิยคคณค ญีติ

อด เก ทิ อวทส^๕
มา ภาษถ รตสส
อิกิ กุกกุสัททิมย^๕
น ๑ อิมัทท ภาวีย^๕
อขิ สักโก กุกกุส^๕
วัณคัสส ทวิญญูเชย^๕
ยาวคา กุกกุ^๕ ไสย^๕

ครั้งเห็นพระเจ้าละไว้ ไก่สัทท
เสียงไก่ทวิประเสริฐอันอยู่ แล
ความของอาทของไถ่นั้น ก็เข้าพระ
โทยว่า พระเจ้าอาทิกยราชระทัย
เอาพระองค์ไปเป็นทาส กรรมกร
ไค้ ก็เกรงกลัวพระเจ้าอาทิกย
ราชซึ่งนัก ครั้นรุ่งขึ้นเช้าจึงให้
ประชุมทมิอำมาตย์ เสนาบดี
พราหมณโหราจารย์พร้อมกันแล้ว
จึงตรัสถามว่า เราได้ยินเสียงไก่อ
นั้นจะมีนิมิตอย่างไร

ในกาลนั้น ขุนทั้งหลายนั้น
จึงกราบทูลพระเจ้าละไว้ว่า ข้าแต่
พระองค์ผู้ประเสริฐในรต ของพระ
องค์อย่างกลวิธธ ถึงเสียงไถ่นั้น
ก็ไม่ใช่ที่หนัดพระโทยของพระ
องค์ เสียงไถ่นั้นวิธธามาเมืองทวิ
ญญชัม ไถนั้นเสียงยังขึ้นอยู่เนื่อง

วิสัยคติ สกท รุวิ
 อาทาศิ เมว สภา ปุริ
 มหาปุริ ภวิสัยคติ.

นิเวียงไท ทรียุณชัยนครนี้ลัก
 เปนเมืองใหญ่ ไม่มีความเกือก
 รันเลขที่เกี้ยวพียงนั้น

เฮว กเดลี ลวราชา ปะเวลี
 ลาภยธานี ฯ ออกคทา สักเลน
 วิทโธวีย ปกัมปมาทโทโย อโหสิ
 อิท ทรียุณชัยบวรจักรกฤ
 วรอุปัชฌาย์ จินตขมาโน วลี น
 สัณ ภูณชัย น สัณ นิสกท

คนทั้งหลายนั่นกรวยทูลอย่าง
 แล้ว พระเจ้าละไว้เป็นพระคทา
 ลูกศรเสียดแทงแล้ว เพราะพระ
 องค์กระทำแก่ลาภและศของผู้อื่น
 ไม่ได้ จึงเป็นผู้มีพระโทษหว่า
 ทวนไหว ทรงพระคำวิหคั
 หาอุบายฆ่าโกทวิภยพระนคร
 ทรียุณชัยนี้อยู่ จะเสวยพระกระยา
 ทหารก็ไม่มีสุข จะพระทัยอยู่
 ไม่เป็นสุข

อด สัพเพ เสนาปติยาติ—
 พราหมณาภิโหราชโย คัสส
 วิชัยการุ ทิสวา ราชา น ปุณิส

ชนทั้งปวงมีเสนาบดีพราหมณ์
 โหราชวชิรเป็นกัน ก็เห็นพระ
 อาการของพระเจ้าละไว้แปลก
 ประหลาด จึงกรวยทูลถามว่า

ถิ่น เทวียศทาพาโอ
กั วิคักโกสิ ภูปะติ
กั กัโส บัณชั ชาโคสิ
อัสสาโสสิ มหาราเทติ.

ข้าแต่สมมติเทวราชเจ้า โฉน
ทนอ พระโศกาพาอก็มีอยู่แต่
เล็กน้อย ข้าแต่พระองค์ผู้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ทรงพระ
ปรีวิติกออย่างไรๆ โฉนพระองค์
จึงได้ยังเกิดสุขชุกชุมเหลือออกไป
และพระชายพระอัสสาสะก็ใหญ่ๆ

น ๑ อาพาโรโก โหม
วิคักโก โหมนิ ปริสา
โก พราหมโณ วา เวโส วา
สุทโท จัณชาลชุกโส
มนัศวิชาช โสธา
ลักโกติ มาระกั คัณชาช
ทัสสามิธ วิชชี คัสส
มม อักคัสส การณกั.

พระเจ้าละโว้จึงตรัสตอบว่า
เราจะได้มีความเกษิไข ก็ทำ
มิได้ เราวิคกอยู่แต่ยวิสิช ใคร
จะเช่นชาติพราหมณักกั ชาติเวส
ถักกั ชาติสุทถักกั ชาติจันชาล
ถักกั ชาติชุกโสถักกั สามารถจะ
จำเผลตเกิดแล้ว กัวยมนทวัฎา
กัวยวิชา ฎากัวยโอสถอัมโค
เราจะให้ราชสมบัถิ ในพระนคร
ละโว้ให้แก่คนนั้น เพราะเหตุคน
นั้นเป็นผู้เกิดของเรา

อติสส วณ สุทวา ฆ่าป-
กัมนกรกุสโล ราชานั เณรมาท

ในกาลนั้น คนผู้ฉลาดกระทำให้
กรรมเป็นยาฬ ได้พึ่งพระวาท

เทว เศว สันแมชี มา จันคช
 เอก อโยบ บัสนามิ โส กุค-
 กุญ ทรียัญเชยชวักโก อัก-
 จานภาไวย นวอัยยาคิโค น
 สวคโร ๑ เนโส สัพพัตถ
 กุสโล อัมมัทถ นควรวักโก
 ชัน จิร อัยยาคิโค กุณโทสกุส-
 ลกโร ๑ ทัสสา มหาสักการ
 กัตวา อารามน กวิกวา อมิต-
 ทัสส กุคกุญ มาเรติ เปสัส-
 สามาติ

ขอพระเจ้าละโว้ แล้วจึงกราบทูล
 อย่างนั้นว่า ข้าแต่สมมติเทวราช
 เจ้า เมื่อเหตุอย่างนี้มีแล้ว ขอ
 พระองค์อย่าได้ทรงพระขริวิคก
 ไปเลย ข้าพระยาทเห็นอชยา
 อช้อย่างหนึ่ง ได้ที่รักษาพระนคร
 ทรียัญชนั้น ถึงจะมีอุทธอา
 นุภาพ ก็พเกิดชนใหม่ไม่เช่น
 แก่นสารเหลือเกินนัก แลก็จะไม่
 ฉลาดไปในสิ่งทั้งปวง ส่วน
 เทพยคาทริกษา พระนครของเว
 ไลอัยยิกยังเกิดชมนานแล้ว แล
 ฉลาดในคุณแลโทยวิเศษกว่า ข้า
 พระยาททั้งหลาย จะกระทำการ
 สักการะใหญ่แก่เทพยคานี้แล้ว
 จะเชิญไปให้จำใจ ของพระเจ้า
 อาทิตยวาซซึ่งเป็นข้าศึกเสีย

อดัสส ลมฺมุชัสส เสนา-
 ปกิตาโย ๑ ค สุนทรันติ วิควา
 กดา ทวิ

ครั้งนั้นชนทั้งหลาย มีพระเจ้า
 ละโว้แลลมฺมุจนทวิ เสนาภิกเป็น
 ปรมาณ จึงกล่าวแก่กมุชฺฉฉลาด

กระทำกรรมที่เป่ยาป็นนั้น คำ
ที่ท่านกล่าวเนกแล้ว ก็กระทำ
ตามด้อยคำ ของคนทอดลาภ
กระทำกรรมที่เป่ยาป็นนั้น

ถวนควรรักเทวทวีย์ ถว—
วิญญา สุคารเวณ ปุชิตักสา
มานิกกา ชวาวรนาเชว ค พลิ—
กัมมิ สักการ คเหตุวา ขริญญช
กาลสัมปตเคเชว ชักคาน อ—
ลักริกวา สกยวิวาราน สัญญ
ทศวา มหาภูมิพิถเวเสน พิง—
คนภินา โสเทณ ทริปัญเชยช
ชากัญฉิ ทริปัญเชยชนครสัม—
ปะเก สัมปตเคเชว พราหมณ—
เวส คเหตุวา ถวทวิจทมาทาย
ปณณณคคญ คเหตุวา คัจฉค
เสทกุกกญวสันคคาน โอโลก—
นัตถ ชันโณนคร ขวิสิควา ชัน—
ทรวดิช โอโลกทวา วิวค

ส่วนเทพยดา ที่รักษาศรีพระนคร
ละไว้ ชันพระเจ้าละไว้ชานมัตถ
เชอเชญ โดยความเคารพทวีย
คแล้ว ก็รับเอาเครื่องสักการะ
พลักรรมนั้นแล้วบริโภถ ครั้นถึง
กาลเวลาแล้ว ก็ประคัมภกแก่
ตน ให้สัญญาแก่ขวิวารของตน
แล้ว จำแลงแปลงเพศเป็นพระเจ้
ใหญ่ ภายังทริปัญชชนคร ตาม
กระแสแม่น้ำพิงคณท ควนถึงท
โกลทริปัญชชนครแล้ว ก็จำแลง
แปลงเพศเป็นพราหมณ ด้อยไม่
เท่ากันขวิจทวียไยไม่กินไป ก็
เข้าไปภายในพระนคร เพชระแล
ก้อยของโกลทว แล้วก็เทขบแล
คไปในระหว่างหนทาง

ข้าทนต์คึกคึกสมเอยเขว เส-
 ทกุกุกฏ มาลวรุกซ์เค นิสัน-
 โน ปสาเรศว้า ชัคคโน เทว
 บัถเข วัสสคถิ ชัยโนญคว้า
 มจรรสัคเทน วิ

อดัสส โส ลนกรวักโก
 พรวัทธโน ค สัทท สุควา อญ
 เสทกุกุกฏัสส สัททโกทิ ชญญาสิ

ทสัณ อเน กตทนต์จามา-
 ทาย คันควา มาลวรุกซ์ อมิ-
 รุชิตควา กุกุกฏ ไปเดควา ชิว-
 ทักขชึ ปาเปควา กฬาว รุก-
 จสัณยิ ฉัจฉาเคควา ลนกรว
 อคมาสิ

ชิต สันขาย โลกาน โหวา-
 ทวเสน ปรมีปราชเวทิ วุคคิ

พอไค ข้าทนต์คึกคึกสมเอยเวลา
 เทยงคัน ไคชาวซังชัชชียุณนชอก
 ไนข้างทวาช กักวางขกทั้งสธง
 ของคนปรยลงยังพันทอญ แล้ว
 ก็ช้นท้วยเสียงอันไพเราะ

ครั้งนั้นพราหมณ์เทร็กษัพพะ
 นครละไว ไคฟังเสียงโกนั้นแล้ว
 ก็รู้นำนันและเสียงโกชาวนั้น

ในขณะนั้น พราหมณ์ถัดอ
 ไม่เท่า ไช้ช้นยังคั่นไมายังทวาช
 แล้วถักโกนั้นให้ถ่งสนชวัก แล้ว
 ทั้งชาดศฟโกไว้ ยังทโกถักคั่นไ
 แล้วถักไยยังพระนครละไว

ปรมีปราชเวททั้งทลชชัง
 ไคชาไศรยเหตุนี้ ถ้าวไวท้วย
 สามารถจะตั้งสอนแก่โลกว่า

ทลลโ ปรีดาชัญญ
 หักฉั ชัสสา ๑ ซาเนชโย
 สมโณ พราหมณาชาโร
 ชิตเจ้าโค ชิตกัทธิสโน
 เสนามนคาคโย สุโร
 กุฬโห กุกกุฏโฏ วสีโต
 เขเต สมังคค นาม
 โลเก สุขยสุลลข
 เขเต ทลลพภเชกข
 ยัสสคคณูปยัสสคค
 คัสส คคณ สุข โภค
 อภิวาตคณค สัพพทา
 เขเต สมังคคเสฏฐ
 วกชคคคค น ยัสสเท
 ยทา ๑ มัคคคค นาค
 สุขโภคคคค คทา
 ยทาหิ กุกกุฏโฏ เสโค
 พริยัญเจยยวัณโณ
 ยเรเนว วิทโค โส
 โสคคิ เคส วิทายคคิ.

บุรุษที่เป็นอาชาณีย์ อาวุ
 ธรรมกต่าง ๆ ไกรวกเร็วก็
 ช้างแลม้าก็เป็นอาชาณียกั สมณ
 พราหมณาจารย์ ที่มีอาชาวมาร
 ยาคเป็นทประพุกิเวียรวิยก็
 บัณชิตคคณียัญญาเห็นเหตุการ
 ต่าง ๆ ก็ค เสนามนคคเป็นคณ
 ที่เป็นผู้กล่าวหาญกั โภคคค
 ออกลณวัณคค เกล้านเป็นของ
 หาไคคคคคค ของหายากเล้า
 น จคคคคคคคคคคคคคคคค
 ความสุขแลยศทั้งสองประการมา
 ในโลก สิ่งซึ่งเป็นมงคลทั้งหลาย
 เกล้านนเมคคคคคคคคคคคคคคคค
 ไคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 ยคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 สมคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 ในคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 พังวัณคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 เกล้านนไวคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค

เมื่อมงคลพิเภาศไปแล้ว ความ
ศุขแลโลกศมย์ก็เสื่อมไปเมื่อนั้น
ก็เมื่อใดก็ชาวทมิฬมาพระนคร
ทริปุฏฐิย์นั้น มีคนขึ้นมาฆ่าเสีย
แล้ว ความสวัสดิ์ของชาวทริปุฏฐิย์
ชัยเหล่านั้นก็สูญหายไป

คทา ทริปุฏฐิย์เซวราชย์ ศัสต
สรีรภัก กัศว่า ชาคู คเหทว่า
ศัสต มาลวรภักสมิเป ปกัญ—
ฐาเปทว่า ชารักช ปกัญฐาเปลิ

ครั้งนั้น พระราชาในพระนคร
ทริปุฏฐิย์ ก็กระทำสรีรภักของ
ไถ่นั้นเก็บอัญชิษาคประคิษฐานไว้
ในทึ่ใกล้ไม้ข้างทรายให้ตั้งการ
รักษาต่อไป

ถวรัทชโลยี้ พรัทมิณเ
ถวปรี ชัศวาว สุยนิมิต์เคน
รัญญิย์ ศัสต ปททาว ชา—
จิณิ

ส่วนพราหมณ์เสธซึ่งรักษา
พระนครไว้ กลับไปแจ้งพระ
นครไว้แล้วก็กราบทูลความที่
ไต่ประหารไถ่นั้นแก่พระเจ้าละไว้
ด้วยนิมิต์นั้น

ราชา ปพษณิควา ปาโค
สุยนิปาดเก พรัทมิณเ ชัคโก—
สาเปทว่า สักการ กัศว่า ปกัญ

พระเจ้าละไว้ศษเรทมิณเแก่เข้า
ก็ให้หาพราหมณ์ทำนายสุยนิมา
กระทำสักการะ แล้วครุสัดาม

ชด พราหมณ์พา อาทิส
มทราช ถูกอุกไก ฝน ปทโค
อชช เถโก อทกรักโส อชช—
ธนาภาโว หวิญญ์เชยยนกร
รักชโค ยาว คัสส ชวิคณ—
คราโย น ไทคิ ทาว หวิญญ์—
เชยยนกร สช ชเม สมิคช
มทานกร ภวิสสคิกิ

พราหมณ์ทั้งหลาย กราบทูลว่า
ข้าแต่มทราชเจ้า ไก่มีผู้ประหาร
แล้วก็วิ่งอยู่ แก่แล้วเข้านาน
หนึ่ง มีอุทธรณ์มาหาพริกษาหวิ
ญญ์เชยยนกรอยู่ อันตรายแก่ชีวิต
ยังไม่มี แก่แล้วเข้านานนั้น เพียงก็
พระนครหวิญญ์เชยยนกรเป็นพระนคร
ใหญ่คู่เกษม แสงภิกษาหาร
ได้โดยง่ายเพียงนั้น

ราชาเคสึนครรักพราหมณ์—
ณาม วณ สคิวิ อชภวิคท—
ทโย อโหสิ ปาโคว สคิ นทาค—
วา เทวปฐนคิถาย มทคิ ปฐา—
สคิการิ ปญญาเทควา อชคโคโน
นกรรักเทวทาน ปฐเชควา สว—
ทเรน ปฐเชควา เอมมาท

พระเจ้าละโว้ได้สยัคคำของ
พราหมณ์ผู้รักษาพระนครเหล่านั้น
แล้ว ก็มีพระไทยเค็มไปด้วยยศ
ทรงชำระล้างพระเค็มเบรเกล้าแต่
เข้าแล้วให้ตกแต่งเครื่องบูชาสัก
การะใหญ่ เพื่อบูชาเทพยดา
แล้วก็บูชาเทพยดาที่รักษาพระนคร
ของพระองค์ โดยเชอเพอแล้ว
จึงทูลอย่างนั้นว่า

เทวเทว สคณาเสฏโฐ

เทวเทโว มหิทธิโก

บมฺมยา ชีตถนํ กัมมํ

คณฺธยา เม นินฺนุญฺจกํ

กุกฺกุฏี หโค โหติ

เชโก ชาริกฺโขโก อหุ

ชลเสชฺชโย ปุริวิกกฺโข

ชีวกมคฺคํ วโร ปญฺญติ

วิญญู วรณํ สคฺวา นควา-

รคฺชกา พลิกมฺมสํกกาเรน คหิ-

กา ตํ วิชทิกํ น สักโกติ

สัพพนํ ปวิโรคํ กคฺวา สาม-

ณฺเรวสํ คเหตุวํ วิญญู ชี-

ตํคตฺสเสว กคฺฉามิ มหาวาชาติ

วิคฺวา หริยญฺเจชฺชบิ ปุณฺณคญฺฉิ

หริยญฺเจชฺชบิ สสฺส ชินฺโทนฺนเก

สัพพนํเทว วิวิคฺวา หริยญฺ-

เชชฺชวาทกฺชเทวคํ ชทิสฺวา นค-

จ้ามคํท่านผู้เป็นเทพยดาใน

หมู่เทพยดา ท่านเป็นผู้ประเสริฐ

กว่าหมู่ของคน ท่านเป็นเทพยดา

ในหมู่เทพยดา ท่านเป็นผู้มีฤทธิ์

ใหญ่ กรรมอันใดที่ข้าพเจ้า

ปรารถนา กรรมอันนั้นท่านใด

กระทำให้สำเร็จแก่ข้าพเจ้าแล้ว

ก็ท่านก็มาเสียแล้ว ยังมีอา

ริยฺสคนหนึ่งนอน อยู่ใ้้น้ำเป็นผู้

รักษาเมือง จำเป็นต้องปรารถนา

ชีวกอันนั้น

อารักขาทวักมาพระนคร กวั้น

ก็พึงพระวาทาของพระเจ้าละไว้

แลได้รับเครื่องสักการะสักกรรม

แล้ว ไม่อาจะละทิ้งเครื่องสัก

การะสักกรรมนั้นได้ ก็กระทำ

การขวิโรคนเสร์วิสันแล้ว จำ

แลเปลี่ยนแปลงเป็นสามแนว ปรากฏ

แก่พระเจ้าละไว้ ซึ่งทศกพระนคร

อยู่ กราบทูลว่า จ้ามคํมหาวา

เจ้า ข้าพเจ้าจะไม่ แล้วก็มีอาชริ

รโศ นึกขมิควา หทินคเส
สัพพะโยกัชรณิ สัพพนทีย โธ—
โลเกสิ วุคัชนยเนว ปรุฎิยาฐิยา
สลุบนามเทควิ ชัคควา

ปรุฎิยัชนครชิก เกยวไยในแม่น้ำ
ทั้งสิ้นภายในทวีปรุฎิยัชนคร ไม่
เห็นหมู่เทวคาทริกษาศรีปรุฎิยั
ชนคร จึงออกจากนครแลดูไยใน
สระโยกัชรณทังสิ้น แลในแม่น้ำ
ทั้งสิ้นภายในออกพระนคร ก็ย่นดู
ถึงฝั่งแม่น้ำ ชือ สลุบนท โยช
ถ้าภัยคามเนยทไค้กล่าวมาแล้ว

เคน โช ปัน สมเชน ทวิ—
ปรุฎิยัเชยชวักรโธ สลุบนทียา
เทฐุรา ชัคคโณ วิมานะ สก—
กริยาช สักช ปรุฎิวสสิ

สมชนั้น แลเสนทอนอนรักษา
ทวีปรุฎิยัชนคร อาไ้รบอยู่กั
ด้วยกริยาในวิมานของคนภายใน
แม่น้ำสลุบนท

โส ปัน สุวัณณวัณโณวีย
สัสสมันนาคโค โทคิ กริยา
ปันตัส วชฐวัณณวีย สัสสมัน—
ชนนา กคา

ส่วนเสอนนั้นมิสักรัสของคำ
เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ส่วน
ภรรยาไมสักรัสเงิน ก็เป็นผู้ถึง
พร้อมแล้วด้วยศีล

เค อุโภย ปัพพกัมมสัน—
นิจัยคา สห ปวีวเรททิ กิฬ—

แลเสนทั้งสองนั้นเสวยทิพสุข
อยู่ในวิมานของคนนั้นด้วยกัวยวิ

พุทธ ๓๓๓ อเนกนิค

วาร์ เพราะพระกรรมพิกนังสม
ไว้แล้ว

โส ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
อชเก ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
กรักโส ๓๓๓ ๓๓๓

๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
นควน ๓๓๓ คนทั้งหลายกล่าวว้า
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

พล วิกรม ไปรี่
ครุฑนาภินกัษม
โน เถ คัคคิ คมิตต์หันทิ.

กำลังขรรค์ ท่านออกมาโดยเร็ว
เถิด ถ้าไม่ออกมาเราจะไปเฝ้า
อยู่ของท่าน

คัสส วาน สุควา ทวี—
ปญฺญเชยฺยวักโก ค อภาชนโก
ทสิทโก อโหสิ โส คัสส ปญฺญ—
วาน ชนฺเณโก อาท

ฉันเสนาผู้รักษา พระนครทวี
ปญฺญชัย ไก่พังด้อยคำของสามเณร
นั้นแล้ว ก็หัวเราะเพราะไม่กลัว
สามเณรนั้น เมื่อจะโคกชอนแก่
สามเณรนั้น จึงกล่าวว่า

ทเว ชิกฺขณ อวักข
ลัญจิ ขากสิ ลวณ
โสโกลิณฑาทาเว
กุโธ เท วิกรม สียา
ควิ ทวโค ธาโค
มณฺเณ ทวี อูปโค ขว
สิเรน มัคคโก สโร
โธรยฺห ชุจฺฉณิกุ มมมก.

บุตรท่าน อวักขวิชัยนำ
เกลี้ยกล่อม ท่านกินสินบนของชาว
ละโว้แล้ว ยังเป็นคนโลภระมา
กินอาหาร ในพระนครทวีปญฺญ
ชัยนี้ ความสำเร็จประสงค์ของ
ท่านจะมีที่ไหน ท่านมาแต่ไกล
สำคัญว่า จะไปเป็นผู้รักษาอยู่
ยังขึ้นๆ ท่านเป็นคนกล้าทำเรา
ให้ขายใจจริงแล้ว ก็จงมา
รบกับเรา

คัสส วณ สุควา สาม-
เดโร ลวนควารักช อักคาน
อภินัมมิโก อคิวย ลุกโ
กัมปมาณสรีโร สหเสน อคิวย
ฐาเนน อุตเทน โอปปิ

สามเดระได้ฟังถ้อยคำของณ
เสนานแล้ว ก็ยิ่งโกรธหนัก
สรีรกายทวนไทรอยู่ จึงนฤมิตร
คนเป็นธำรงรักษาทระนคร โภค
ลงไปในน้ำโขงเร็ว จนล่วงเลย
ทันไป

คัสส ชณ ทริปัญชัย-
บารักชโส กุมภิโล หุควา
คุริเคนากันควา มหันเคน จคหิ
ทาเวหิ คัสส สรีโร เวมิชเณ
ทสิ

ในขณะนั้นณเมืองทริปัญชัย
ก็เป็นคนเข้ามาโดยเร็ว ก็ค้นหา
ตัวสามเดระนั้น ด้วยเข็ญ
ใหญ่ทั้งสี่เข็ญ

สามเดระสัส จัรวัญ สรี-
วัญ ทิวสุ บัสนัส นวิชัยควา
มวิควา โลหิตธาวา วิเลหิ อคิวย
บัชฌณนคิ

จักรแลสรีรของสามเดระ ก็
ทะลุไปทั้งสองข้างตาย โลหิต
ก็เป่นกัธธาวา ไหลพ่นออก
รากช่องแผล

คาเวทว สัพพทก โลหิต
ปาคุภวิควา ยาว พิงคนทียา
โสเคน ยาว ลวนครส คิฏฐ
ทิสสันคิ

ในขณะนั้น น้ำก็ปรากฏเป็น
เลือกไปทั้งนั้น ความกระแสน้ำ
ตั้งแต่แม่น้ำพิงคนทียา ปรากฏไป
จนถึงท่าเมืองละโว้

ถวราชย์ คิ สาสัน สักวา
พลนิภาเขติ สักว นิกัสมัตวา
สามเณรวิสัส ฐุเชตวา ฌาเปตวา
ชาคิ คเหตวา ชันโค นคว
นยิตวา เจคยมหาปฐาสักการ
ถักวา

พระเจ้าละไว ไททรงฟังข่าว
นั้น ก็เสด็จออกไปกับด้วยพล
นิภาชชสามเณรแล้ว ก็กระทำ
ฌาปนการ เกียธัญฐิชาคณาไปยัง
ภายนอกพระนคร กระทำเจกัย
ไวเป็นทฐุชาตักการะใหญ่

คโค ชัญฐิราช ก็มิโพชน—
ทายี คิ เทวทานฐุ ฐุเชนคิ
มานนคิ อยิ ชิมัททา นควา—
วิกขเทวคาคิ

จำเริญแต่กาลนั้นมาพวคน
ชาวทมิฬชกัษชานันถิธเทวฐุเป็น
ว่าเทวฐุเป็นเทวคาวักฉาพระ
นครของเราทั้งหลายน

คิ สันชาย อิมา คาลา ฌาสิ

พระสัคคาคิการบย์ ฌาโครบ
เทศนั้นจึงไคภาสิคพระคาลาไว
กัจน

วิพรกัชโส ถัพโก
ถัพภวัญญูณนัสสโย
ปุนยัปุน ฆโยเชนโค
มโค โส ปรจนาโก
ยโค โส มรณ ชักวา

พระทรงเมืองคิเสธชาวเมือง
ละไว เป็นผู้ประจำพระองค์พระ
เจ้าละไว พระเจ้าละไวไคไปยอย
ยัชชนคายไปแล้ว พระทรงเมือง
คิเสธนั้นเป็นผู้ฆ่าคนคิผู้ ฌนกาลโก

โสคติ ปรเว วิทาศติ
คโค ๑ ปรโค นาม
สัตตัญญู คณทัณค วัฏฏกัณค.

พระทรงเมืองได้ตั้งนั้นถึงความ
ตายแล้ว ความสวัสดิ์ในเมืองก็
สูญหายไป ก็แต่กาลใดเมื่อก่อน
ทั้งหลายถือเอาชื่อ โศกอย่างอื่น
ให้เป็นสัตตัญญูว่า วัฏฏกัณค ผู้รักษา
แวนแคว้นทั้งนี้

อิติ ทริปุตฺตฺยชัยนเทโส
มหาทวาริกานุสาเรน โพธิวิธินา
นาม มหาเจเรน ดังกโค ๑
คุททสโม ปริเฉทโท นิฏฐิติโค

ทริปุตฺตฺยชัยนเทโสทั้งนี้ พระ
มหาเจเรณผู้มีนามว่าโพธิวิธินได้
แต่งไว้แล้ว ตามคำมหาธาตุ

ปริเฉทที่ ๑๔ จบแล้ว

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท-๑๕

คทา ราชชา ลวณกรารักษ์—
เทวดา มโหทธิ สุทว่า ชยเมธี
นภาเปศวร มหาอุกฤษฏ์สถเทหิ
คึกขัตติ์ อุกฤษฏ์ฐาเปลิ.

บุษบิเวส มหันทิ บุษาสัก—
การิ ปุณฺธิยาเทควา สักการาน
บุษบิเวส นกกรารักษ์เทวพลกนิมณฺฐ
อภาสิ ยาว สักกเม ทิวเส
มหาอุสสเว กวราเปลิ.

นาคาปี่ ทัฬหุธิปทัฬหุฐา นิ—
ทัฬหา ทาณินทา อโศก บัณฺฑูราย
อัมมัททา ราชชา นานาการณินติ
อโศก ทาณิ อัมมัททา วัณฺณโณ
บัณฺฑิสักกั นาม นันตักติ อาทิส.

อโศก บัณฺฑูราย ลา ปุริ
หวิปฺปญฺเจยฺยสุจินิ

ในกาลนั้นพระเจ้าอาทิตย์ราช
ก็ทรงสัคขว่า เทพยกาผู้รักษ
พระนครละไว้จักแล้ว จึงให้ยรร
ภยาชัยเมธี โท โทรียงสามเสถด้วย
เสียงโทใหญ่

ครั้นรุ่งขึ้นเป็นวันใหม่ จึงให้
ศกแต่งเครื่องบูชาสักการะใหญ่
แล้วให้กระทำการบูชาแก่ผู้ควบคุม
แลกระทำการปลีกรรมแก่เทพยกาผู้
รักษาศระนคร ครั้นถึงวันที่ ๘
ก็ให้กระทำการโมโหระพใหญ่

ชาวพระนครก็พากันวันเวียงขึ้น
เท็งใจพร้อมว่าชัยร้องว่า จำเริญ
แต่ขึ้นไป พระราชณาเวททั้งหลาย
กระทำการต่าง ๆ แต่ไม่ขึ้นชื่อ
ว่าข้าศึกศัตรูของพระราชณาเวท
ทั้งหลายไม่มีแล้ว

แต่จึง จำเริญแต่กาลนั้นมา
เมืองหวิปฺปญฺเจยฺยนั้นก็มีสุข ถ้าเรา

สัมพัทธา สัพพโสถกัถิ

อเวรา ฯ อเวริกา.

โดยสวัสดิ์ทุกประการ ไม่เป็นเวร
แก่พระนครใด แต่ไม่มีพระนคร
ใดมาเป็นเวรด้วย

โกก ยี ราชชา ทิศาการาชนามโก
การะติ รัตนาวะระ นวกัมมิโก
คักกัณย เทโส ชินธาคูฏฐานโก
ธชานโต โส สกมคัคคิ ธาพพาค
กัณเฏวาน โส ราชวโร ธาพินเท
สุกเกณ ทาเกณ ฐัมมกกาโก
ธากาสกเลน โธยัคคิมาโน
สิริสัมม วัณฺณโย ปฐิยาญิ กุข
ราชา กัมมัทท มุขี วิววิ
อุทธี วิไลกิ มุกขปุรมก
ราชา อุณนัตติ อสุ สเรห
หัทธเกณ ปุณฺณช สกมกัณฺธิ
อติกัทโธว อชกัณทาโก
นัมมกุฏฐโก อธิยกุลภาว
วิระณชโก ทนกัมปมาโน
ปฐิณวโก คัคคโก สราชา
ปุนายิ ทาณนครปคิกกัมมิทวา

ในลำดับนั้น พระราชาทรงพระ
นามพระเจ้าธากิยราช ไปรบกให้
กระทำเรือนจำขึ้นแห่งใหม่ ๆ
พระเจ้าธากิยราชมีพระเสวิฐาน
เสด็จไปประทับเพ็ชรด้วยพระมัย
กษะของพระองค์ เพราะไม่ทรง
ทราบว่า ประเทศทั้งเรือนจำ
นั้น เป็นที่บังเกิดพระธาคของพระ
ชินสัทธา มีกาวตึงงอนธนาชาว
ทั้งไว้ได้พิทักษ์รักษา ถิ่นลงมา
โดยพนธอากาศ ทำคุณให้คดลงบน
พระเคียรของพระเจ้าธากิยราช
พอพระเจ้าธากิยราชอ้างพระโอรส
ทริสว่า นธะไวทั้งนั้นแล้ว ทอด
พระนครไปข้างบน คุณอันหนึ่งก็
คดลงมาแก่พระโอรส พระเจ้า
ธากิยราช ถิ่นมธของไม่ธาค

ฉัพพัชฌาณโม มุตตมัตถโน โส
กัณฐา ชาหิเน มชฺชณโก กาลเ
กาณากโก สีส วิญญู ปรโต
ราชายี ตักเคว ปญฺญินวโก
ตคิยวเรยฺย โกวติเชว
ราชายี กทฺธิโซ อมฺภี โส สมน
ปญฺญูชฺช ชฺเวเน เทหฺม กาทิ.

ทั้งน้ำพระเจษะออกเสีย แล้วก็เช็ก
พระโขนงรู้เช็กพระเคี้ยวของพระ
องค์ด้วยพระหัตถ์ ทรงพระพิโรธ
อย่างยิ่ง ประท้วงพระยาภ
คินทรนาคราช มีธนาทางคอง
ประหารด้วยฉันทเหล็ก อันหนัก
ทรงพระพิโรธจนพระกายสั่นเสด็จ
กลับจากที่นั้น พระเจ้าอาทิตย์
ราช มีพระประสงค์จะเสด็จกลับ
ไป ด้วยพระมิ่งคนเฝ้าของพระองค์
ในกาลอันอีก ก็เสด็จไปประทับ
ในเวลากลางวัน กาทิอินมาทิก
พระเคี้ยวพระเจ้าอาทิตย์ราช ฝ่าย
พระเจ้าอาทิตย์ราชก็เสด็จกลับเสีย
ในที่นั้น แม้ในวาระที่สามกาทิ
กระทำอยู่อย่างนั้น ส่วนพระเจ้า
อาทิตย์ราชทรงพระพิโรธ จึง
ตรัสสั่งอำมาตย์ทั้งเสนาให้ถือดา
ชนีก่อเหตุ ด้วยการกักโทษ
ชีวิตอยู่

คทา อมรีชา กุสลา สัชนันดา
อุเทษิต ปาสาทิชุตตา อัสสหา.

ในกาลนั้นอำมาตย์ผู้ฉลาด ก็
อุสาหะพระเครื่องมคัถกาทาทานไป
ด้วยเครื่องคัมภีร์เป็นต้น

อิโต ฯ เอโต ฯ นาวามา
รูกุสสุเวปเป ฯ คุมพคัถ
กาถิ อัสสสิคุ น สักโกณติ สัพเพ
นิวคคยันดา อมรีชา สเสนา
กาถิ อัสสสิคุ น สักโกณติ เทวาคิ.

ขึ้นจากทั้งปวงก็เล่นตีกความ
ไปข้างโน้นข้างนี้ข้างในโพรง
ไม้ข้าง ในพุ่มไม้ข้าง แลกลไม้
ข้าง ก็ไม่สามารถจะเห็นถาไถ
อำมาตย์พร้อมทั้งเสนา จึงพากัน
กลั้มมากรายทูลว่า ข้าแต่สมมุติ
เทวราชเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าไม่
สามารถจะเห็นถาไถ

เทสสิ คิ วณิ สัตวา ราชา
วิมัลลมาโน จินเทสิ อัมมณาย
ชัคโค วา เทโว วา มยิทิ ชิว
คณทราย อัสสสิทวา ปุพพนิมคคิ
ทัสสิโต ยทิ เม กุสสสัมภารา
ภวันเท มาวิมิ กิลมค อิมิ กาถิ
สัพพภคทิ เทวานัง นมัสสิมาโน
อชิฏฐาติ.

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้สัจคำ
ของสมเฒ่านั้น ก็เกิดพิศวงใน
พระไทยจึงทรงดำริท้าว ถ้ากระไร
ถาจะเป็นชัถหรือเป็นเทพยดา
จะเห็นอันตรายชีวิตะมิแก่เรา จึง
ไถส่ำแกงขรพนิมคให้ปรากฏแก่
เรา ถ้าหากกุสสัมภาราของเรามิ
อยู่ จอชัคคิกคักรอย่าไถทำเรา

ให้เห็นแก่เหน้อยเลย ขอรังไก่อ
นไก่อง่ายเด็ก ครั้นทรงพระราช
ดำรัสทรงแล้ว ถิ่นมัสการเทพ
พากันหลายทรงอธิฐาน

ตั้งมี ชเน กาโก เทวคา—
วิคหิโต พุทฺธา ธาตาสเนกน—
ควา อมิตะมิตฺตาเล โสคติ.

ในขณะนั้น เทพธิดากันขึ้น
กาลใจกา ให้อินมาโดยธากาศ
แล้วถึอินลงไป ในมณฑลประชุม
ของธามาตย์

ทำ ทิสฺวา อมิตฺตา ทำ คุวิเคน
คเหทฺวา วิญญู ทิสฺสสุ.

ธำธามาตย์ทั้งหลายได้เห็น
กานนั้นแล้ว ก็ยถาณั้นไปถวาย
พระเจ้าอาทิตย์ราชโดยเร็ว

ราชา ทำ ทิสฺสว อชฺชกโน
อชฺชกณิกานํ ลมิตฺวา ฯ คุญฺ—
จิตฺโต พุทฺธา ปสวริทฺตเด
สทิสฺสณิกํ ฐเปณโศวปี ชาติ—
ทลิตฺโต เณ มนเรศฺวาโม เชน—
มาท มหามิตฺเต อชฺ มํ นิธิ—
ปราช คุคฺคิ คคฺคิ โกลิ กโรติ

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้ทอด
พระเนตรเห็นกานนั้นแล้ว ก็ก็พระ
ไทยว่าไก่อจักของพระองค์แล้ว
เป็นประหนึ่งว่าชนชาติกตึกกชก
สน มีคนวางดวงเค็มไปด้วยทวิษ
พันคำลงลงในมือก็เหยียบชอกไว้
ณนั้น พระองค์มีพระราชประสงค์

อิทานาห์ ทโจว ลภีควา ค มา—
วิธัสาม กิ น มัญญุสสิ.

จะให้ชกกาเสีย จึงควรถ้อย่างนั้นว่า
คุณมหาอำมาตย์ กาคันนิกระทำ
เราผู้ไม่มีความคิด ให้เกิดโทษ
ถึงสองครั้งสามครั้ง เกยวันเรา
ไคโจวร้ายมาแล้ว จะฆ่ามันเสีย
ท่านจะสำคัญอย่างไรๆ

อลาหมัโจ เทวทวีกทิกโต
ทศควา ราชานี เอมมาท มา ค
เทว มาเรทติ สเจ ค มาเรควา
เอโก อันครวาโย คุณิหาก
นิสสโย ภวิธัสสิทติ สเจ มิ น
สัทททล พรวัทธินาชาเร ยัก—
โกสาเปควา ปุณณาคิ ฮา.

ครั้งนั้นเทพเจ้าเข้าคนให้อำ
มาตย์ จึงกราบทูลพระเจ้าอาทิตย์
ราชอย่างนั้นว่า ข้าแต่สมมุติเทว
ราชเจ้า พระองค์อย่าให้ชกกา
เสียเลย ถ้าฆ่ากาเสียแล้ว
อันครวายักก็แก่พระองค์สักอย่าง
หนึ่งโดยไม่ส่งโทษ ถ้าพระองค์
ไม่ทรงเชื่อข้าพระบาท ขอพระ
ราชทานโยธกเกล้าให้หาพวหม
ณารักษ์เข้ามาได้ตาม

คิ สุตควา ราชา ไทราจาร—
พรวัทธินาชาเร ยัก โกสาเปควา สัก—
การิ ถักควา ปุณ.

พระเจ้าอาทิตย์ราช ไคสัคย
ค่านั้นแล้ว จึงให้หาพวหม
ไทรารักษ์เข้ามา กระทำสักการะ
แล้วครดิตาม

คทา เนมิกัศภา พราหมณา
โหราชาวรา ๐ คัมภีร์ นกชัคคณู
กาลัญญู นิเมศก์ วิจาเรศว์ รา—
ชานัน เขมมาหส์ มาหินคณิกถ
มหาราช ชัชช ทิวเส มังกล—
นกชัคคณู กาลัญญู นิเมศก์—
คณู ๐ คัมภีร์ สกุญฺทร ๐ คัมภีร์
นิเมศก์ โสณิกถาว ๐ ชัชชชัคค
ยทาชัย มนุสส์ณาส์ ภาสคิ คทา
คัมภีร์ ปากฏยโส โหสิ ชิมส์
ยมาท ๐ คัมภีร์ สกุญฺทร ๐ กโร—
ถาคิ.

เศส คัมภีร์ สกุญฺทร ๐ ราชา
๐ คัมภีร์ ๐ คัมภีร์ ๐ คัมภีร์
๐ คัมภีร์ ๐ คัมภีร์ ๐ คัมภีร์

ในกาลนั้น พราหมณาโหร
ชาวราชาณูทำนายนิเมศก์ กิ
จารณาดุชเวลาณนิเมศก์นั้นแล้ว
จึงกราบทูลพระเจ้าอากิยราชอย่าง
นี้ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า ขอ
พระองค์อย่าไต่ทรงพระยวิคตเลย
ในวันนั้นประภคณูจะดุชเมฆมกล
ทั้งเวลาแลนิเมศก์ก็วิเศษยิ่งนัก
นิเมศก์จึงนํ้ากบึงเกิดความสวัสดี
แก่พระองค์ ถ้าควนพุกภายา
มณญ์โคเมธโค อิกวิชัยศกัระ
ยวากฏแก่พระองค์เมื่อนั้น ขอ
พระองค์กระทำกรวิกรหาให้คณู
กระทำความประมาทแก่กาคณู
เลย

พระเจ้าอากิยราช ไต่สกั
ณคณูของสมณะพราหมณ์เหล่า
นั้นแล้ว ก็มีพระทัยทราชนันไป
กัณยชค จึงท้าวสัว เราะรักษา
ให้กั แล้วจึงส่งสมณะพราหมณ์
เหล่านั้นไป

เทศ คคมัทเทสเยว วาชา
 สวณณกาเร ยักโกสาเยกว่า
 คัสส วสนนถาชา สวณณชัยชวี
 กาเรติ นิฏฐิตมัทเทสเยว กากิ
 คคก นินวสาเยกว่า สักกัเท
 โภชนาหาเรติ วักขาเยติ

คัสสิ วักกิกาเก ปฐมยาเม
 วาชา ปวราชยัตถังเก อตัง—
 กฏสิวิสัยเน นียชชิวา กกา
 กาโก มนุสสสาส ภาสัสสคิ
 วจนมาโน นิชชช

อต มัชฌิมยาเม อัททม—
 วักกิกสมเย เทวทา อากันควา
 สยันนิมิตแทน วาชา นี ยวักก
 สเท ทวี มหาราช อัท อภิเว
 ชาณิก อิศสิ มาคกัณคัสสา—
 ทวารก สักกัเทติ กากัส

พอสมณะพราหมณ์เหล่านั้น
 ไปแล้ว พระเจ้าอาทิตย์ราชก็
 ไปรคให้หาช่างทองมา แล้วให้
 กระทำกรงทองให้ถ้ายี่ ครั้นทำ
 กรงทองสำเร็จแล้ว ก็ให้ถ้ายี่
 ในกรงนั้น ให้เลี้ยงรักษากวีย
 โภชนาหาเรติ

ในคืนวันนั้นพอใกล้รุ่งยาม
 พระเจ้าอาทิตย์ราช ยรทมอยู่
 เห็นพระแท่นพิลิวไสยชยัคช
 อดองกฏอนพระยวราชยัตถังก ทรง
 คำนในพระทัยอยู่ว่า เมื่อไรกา
 ระพกภายามนุษย์ได้ แล้วยรทม
 หลบไป

ครั้นถึงมัชฌิมยามได้เวลา
 ครึ่งคืน เทพยาคาก็มาทูลพระเจ้า
 อาทิตย์ราชด้วยนิมิตว่า ถ้า
 พระองค์ประสงค์จะทรงทราบเหตุ
 นี้เร็ว ๆ ก็จงให้ทวารกทดลอง
 จากกรรมวารคาได้ ๘ วันนอนอยู่ที่

จามเทวีวงศ์ ปริเลท ๑๕

๑๒๕

ขัณฐะระณีย์ นิธิ์ชาเข็ควา ทิวเส ไกลกรรณาน ทารกระไคยีน
ทิวเส กากสัททัก สุธาภิ กาก— เลียงกาทุกวัน ๆ ก็ระริกกมา
ภาส ชานีสส์ติ. นากา

ยทา ๖ ทารโก ลาคคสิโค ถิ่นเอิกทวกรทิวแล้วจึงพวกร
ทวกรมายังนารกา ไทยวิโรคให้
ชายให้คัมถัญ แล้วจึงให้ทวกร
นชนในไท้ไกลกรรณากอีก

เท ธโรย วิเวเก ฐิตคทา เขาทั้งสองนั้นจักพกรักชอก
อัญญมัญญ ภาสิสสันติ อัญญ— เล่ากัน เพราะเขาอยู่ไนทังสิค
ญมัญญ ปรักขิสสันติ.

เฮว ภาเค ทกขิสสันติเร อิท เมอทำไคยอย่างลักสามมัย ท่าน
กากนิมิคคิ ชานีสส์ติ เฮว ก็ระริกนิมิตระของกาน เทพยกา
วิควา ๓๐ อินทรชาน. ันทรลอย่างนั้นแล้ว ก็อินทรชาน
หายไย

ขุน ทิวเส ราชชา อมัยเ ชาวันรุ่งขึ้นวันใหม่ พระเจ้าชา
ชาณาเข็ควา สักคทิวสญชาค— ทิคชราช ก็ยังกัมธามาตย์ให้พา
ทวกร ชาทวาเข็ควา นทาคเล เขาทวกรก็คลอไค ๑๖ วันมานชน

นิยัชชาเปศว้า ลักขณะปาดเก
พราหมณ์เฒ่ ชักโกธสาเปศว้า เกส
ชายุญฯ ชวนรูปลักขณะสัมปัทญ์
วิจาเรสิ.

อยู่ที่พระลานใหญ่ แล้วให้ทำ
พราหมณ์ทวยลักขณะมาพิจารณา
ในหมู่เก็กทั้งหลายนั้น เลือกรเขา
แต่เก็กที่มีชายุชนแลทสมุญรณไป
กัวยชวณะแลรูปแลลักขณะ

อด ลักขณะปาดกา พราหมณ์เฒ่า
ชิมะสุ เกส อยิ ทารโก ญัพพ—
กุสละสัมปัทญ์ชวณะสัมปัทญ์โน
วิญญูคักขัณโฏ ๖ ทิฆาชุกโกโร
๖ โทคัก วัทสุ.

ในกาลนั้น พราหมณ์ผู้ทำนาย
ลักขณะทั้งหลาย กรายทูลว่าใน
ทวารกเหล่านั้นนี้ ทวารกคนนั้นมี
มรณแล้วกัวยชวณะแลชวณะ อัน
ถึงพระอรหันต์แล้วกัวยชุกุสแต่ข้างก่อน
กัวย มีกำลังขัณณชัณฐิเทศแจ้ง
จักกัวย มีชายุชนกัวย

อด ราชา คุณะญูญลักข—
ณะสัมปัทญ์ทวารก กเถว้า อัก—
กโน สันติเก ชาติคเณ ไป—
สาเปศว้า คัสส มาคายัคณ ๖
ยสิ อทาสี คัสส ญาคิถลพณ—
ชวานญ์ วัคคาลังการาทัน ทา—
เปสิ อวเสสานิ ทารกานิ อคณ—
ชุกคานิ เกส มาคายัคณ อทาสี

ในกาลนั้น พระเจ้าอาทิตย์
ราช ก็ให้รื้อทวารกทวยมรณกัวย
คุณะญูญลักขณะนั้นไว้ ในสำนัก
ของพระองค์ จักหาพลึงนางเม
ให้เลียงรักษา แล้วยักพระราช
ทานยศแก่มารคาธิราชของทวารก
นั้น แล้วพระราชทานสิ่งของต่างๆ
มีผ้านุ่งห่มแลเครื่องประดับเป็นต้น

แก่พระกฤตที่เป็นญาติแลพวกพ้อง
เผ่าพันธุ์ ของทวารกนั้น แล้วพระ
ราชทานแก่มารดาบิดาของทวาร
กทั้งหลาย ที่ไม่เคยประกอบด้วย
คุณเทเลตชื่อนั้น

๑๓ เท ญาติกิดา คัม โภ—
เชคฺวา นทาเปคฺวา ถัญญู ฆ่า—
เชคฺวา นทาเปคฺวา ถลักรวิคฺวา
ถลักรวิคฺวาเน สยาเปคฺวา กา—
กสฺส ชัญญูชรมิเป นิชฺชา—
เปคฺวา เชว วุคฺคคเนน ทิวเส
ทิวเส น กคฺวา ขาว สคฺคค—
วิคฺวาเน สคฺคมาสาวิคฺวาเน สคฺค—
ทิวสานิ ฯ

โส ทวารโก สัพพทกภาส
ชานาคิ

ขี กาเกน วุคฺค ทวารโก คัม
วิคฺวา มนุสฺสภาส ภาสคฺค สคฺคโกภิ

ในกาลนั้น หม่อมญาติเหล่านั้น
ก็ให้ทวารกวิคฺวาเนให้ชานาให้
กัมมแล้วประคัมคคแก่ ให้ชอน
ในทิวเสชานาเนชลงถญ แล้ว
ให้วางไว้ในทิวเสชานาเน กะ
ทำทวารกนั้นทุกวัน ๆ โคขณนท
กล่าวแล้วชานาเน ชนดง ๗ ขี
๗ เกอน ๗ วัน

ทวารกนั้นรู้ภาษากาทังสน

ก่าโกทภาพแล้ว ทวารกก็
พูกคานนไก ชานพูกเป็นภามา
มนนยไก

กทา ธาภิรราช ทารก
 ยัก โกสาเยควา ธาห กุมาร ทวี
 ทากมาลี สิริ ชานาสี.

ขาม มหาราชาติ.

สาธ กุมาร เสนหิ ทวี กุมาร
 วิสสาธิกาว วักวา มม วาเนน ค
 ปุลาหิ ปฐุมทิวเส มยิ ธาณินเท
 กัณณเต เกณ ทาโก ม สีส
 กุณยณต ปาเคควา มม สีสญ
 มุชญ ปาเคควา ยักคามิ ปุ
 ทคิยมิย ทคิยมิย ม สีส ปท—
 ริควา นิลยิ กนุโซ มม ธนค—
 ราชิ ทิสวา นิวารณคณ กไวติ
 ธุทาหุ กิ เม โทส ทิสวา กไวติ
 คิ มุสาวาทิ ธกัควา สุธุ สิริ—
 ทาเวณ วักชาหิ ยั ยั ธิธลสิ ค ค
 ทว โมโนธ ปุเรสสามิกิ กุมาร
 ธนสาเสควา เปเสสิ.

ในกาลนั้น พระเจ้าธาทิทย
 ราช ก็ให้หาทหารมาแล้วครั้นว่า
 คุกรมกรท่านรู้ภาษาการเวงฤา

ข้าแค้นทหารเจ้า ข้าพระ
 พุทธเจ้าทวามเกล้าวิ่ง

คุกรมกรก็แล้ว ถ้ากระนั้น
 ท่านจงพูดแสดงความคันแค้น แล้ว
 จงถามท่านนั้นตามถ้อยคำของเรา
 ว่า ในวันแรกเมื่อเราไปขอพระเยี่ยง
 ทาทำอันคุกรให้ตกลงบนศีรษะเรา
 ทั่วเขตอะไร ทาทำอันคุกรให้
 ตกลงศีรษะแลปากเราแล้วก็ขึ้นไป
 ในวันที่ ๒ ที่ ๓ กามาอีกศีรษะเรา
 แล้วก็ไปซ่อนเสียอีก ทาเห็น
 อันความระมีแก่เราอย่างไรฤาแล
 จังได้กระทำการห้ามปราม ฤา
 ว่าทาเห็นโทษระมีแก่เราอย่างไร
 จังได้กระทำ ท่านอย่าได้กระทำ
 มุสาวาทเลบ จงบอกโดยความ
 เวียงทวยก็เด็ก ท่านจะปราดนาลัง

ไทโก เราละกระทำความปรารถนา
สิ่งนั้นเห็นให้ขริบรณแก่ท่าน พระ
องค์สั่งสอนกุมารแล้วก็ส่งกุมาร
ไป

กุมารโอรส สาธุ เทว เทว
วิจิตรามัค ราชา
วันทิกวา กากัสส
สันตัก คันทวา
วิญญู วนานสาเรน
กาณสาสา ยากั อาก.

ฝ่ายกุมารก็กราบทูลวิญญู
ราชธิดาว่า ข้าแต่สมมุติเทว
ราชเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าทูลกล่าว
อย่างนั้น ให้สำเร็จพระราชประสงค์
แล้วถวายบังคมลาไปยัง
สำนักของกา พุทกัณทกัวยภาษา
กาตามพระกระแสขั้วส่งพระเจ้า
ชาทิยราช

เอวมัสส วรณ สุทิวา กาก—
ภาสา ยากั อาก อาม สัมม คัสสิ
ทิวเส ทว ราชา นวณิจาเรน
โอทาวัสสส้าว นิจาเทกั อาก—
คันทวา คัสสิ ยน ฐาเน อัมทากั
พุทธัสส ภควโต สารีกรากุ—
อุปัชฌาย.

ฝ่ายกาได้ฟังคำของทวารกอย่าง
นั้นแล้วก็พุกกัวยภาษากว่า เธอ
บุตรสหายในวันนั้นพระราชของ
ท่าน เสด็จมาเพื่อจะกระทำพระสว
กิจในท้องจิณจาเรนสถานทีสร้าง
ใหม่ ก็ในทันนั้นจะเป็นกฤตย
เกิด พระสารีกรากุของพระผู้มี

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๑๔

พระภาคย์ พระพุทธเจ้าของเรา
ทั้งหลาย

ฐานิ ถณิ ชานิกพพน คิ.

ท้าวทรงงามกว่า อย่างไรท่าน
จึงรู้ว่าท่านเป็นทศุပ္ปัยคัยยังเกศพระ
สาววิธธากุของพระพุทธเจ้า

อัมพาทิ ภควา อรรฆมาภา—
เลเขว พาวาณเสนครโต อา—
คันคัว อธิ รุกัว วณเมงคบุค—
คานิ อาต โภณโค วณเมงค—
บุคคาลโย ขทา มยิ ปวินพิพพาน
มยิหิ ส้าววิธธากุโย ทคคค ทคคค
อุปัชชชิสันคิ คทา ๑ เอโก
อาทิกควราชา นาม อิมัสมิ ฐานิ
วิชัย กาเรตคคิ โส ๑ คุมพาทิ
กลวงโสโสคคิภาว วิธธคคิ คคค—
มิณฺฑิ กาเล เอโก มยิหิ ส้าว—
วิธธากุ เอคคค อุปัชชชิสันคคิ
วิคัว เวทาส อพภคคคคัว
พาวาณเสนิ อคคคคคิ คทา ๑
มยิหิ อปัชชโก เสคคคคิ สมิ—

บุตรทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคย์
ของเราทั้งหลาย ในกาลเมื่อพระ
องค์ยังทรงพระชนม์อยู่ได้เสก
มาจากพระนครพาวาณเสนิ เสก
ขึ้นนครโสธนีแก่พวกเมงคบุตรชาว
ชานินทน์ว่า บุตรเมงคบุตรชาวชานี
ผู้เจริญทั้งหลาย เมื่อใดเราปรินิ
พพานแล้ว สาววิธธากุของเรา
จักยังเกิดขึ้นในทณ กิเมอครณน
จะมีบรมภรรยาวิธธิตี พระองค์หนึ่ง
ทรงพระนามพระเจ้าอาทิตย์ราช จัก
ครองสิริราชสมบัติอยู่ในทณ พระ
เจ้าอาทิตย์ราช จักกระทำความ
สัตติค ให้ยังเกิดมีแก่วงศ์ตระกูล
ของท่านทั้งหลาย ก็ในกาลนั้น

มาสนัพทชัสส บัณโท อากันควา
สัพพันคั ชัสโสสิ โส อิกั ฐานั
วิกชนคณั มม ปกัฏฐาเยควา
ทิมวันคั อคมาสิ ทว ราชา อิกั
มัจจกัฏฐาฐานั น ชานีควา มุคั—
คกัวิสสอัสสิฐานั กวิสสกั คัสมา
ชทั ทว วิญญู เอว กโมมิ
สเส ทว ราชา น สัทททมิ มั
วิสัชชาเยควา มม ชยิชกั เสท—
กาถิ ชานนิสสามิ โสยิ อิกั ฐานั
วิคคาเรน ทว วิญญู กถิสสคั,

พระสาวกวิธรรคของเราองค์หนึ่ง
จักบังเกิดชนในชน ครั้นครั้นก็บัง
แล้ว ก็เหาะขึ้นไปบนอากาศเสก
ไปในพระนครพาราณสี ในกาล
นั้นกษัตริย์เป็นผู้ของเรา ไก่บิน
มาข้างหลังพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ก็พังก้านแทงสน แล้วผู้ของเรา
นั้นก็ตังเราไว้ให้รักษาตนแล้ว
ท่านก็ไปยังบ้านทิฆพาทนั พระราชา
ของท่านไม่ทรงทราบทันทว่าผู้
มงคล จึงไ้กระทำให้เป็นทมิ
สธาคด้วยมฤคผลกัฏฐ เพราะ
เหตุนี้เราจึงกระทำอย่างนี้แก่พระ
ราชาของท่าน ถ้าพระราชาของ
ท่านไม่เชื่อ ก็ให้ปล่อยเราไป
เราจะพาพาชาวซึ่งเป็นผู้ของเรา
มาผู้ของเราจักกรวยทอดทนแก่พระ
ราชาของท่านโดยพิศุขาว

คั สักวา กุมารโ อทั สาร
สนิม สัพพันคั ทว วาณั มม

กุมารไ้พังก้านแล้วจึงกล่าว
ว่า บุกรสหาย ก็แล้วเราจะกรวย

บุญใหญ่ ยั่วกัซัสสามัคคี วัคควา
บุญใหญ่ สักกั กัณทวา สัพ—
พนันท์ ทากัสส วาณ บุญใหญ่
กเถสิ.

กั สักวา วาชา อคิวย
โสมณัสโส ซาโค กั สารุติ
ยัญญุสณิกวา นานักครสาหาเวณ
ทากั สันคัยเปคควา สักกัสาสน
วันทิกวา กั วิสซัเชสิ.

โส กาโก ซากาเสณ คันทวา
หิมวันติ ปเทส ยัคควา อคคโน
อัยยักัสส สันคัก อูปัสกัมมิกวา
วันทิกวา นิสสิ.

สกถณัน วันทณ นาม กถ
ชานิกัพพ.

ยัคควา ๑ ปณ วุททมัสสสัมภิมุข
สกคคถณนัง โอนคักกัสส คาร—

ทูลตามถ้อยคำของท่านทั้งสาม
พระราชาของเรา แล้วก็ไปเฝ้า
พระเจ้าอาทิตย์ราชา กราบทูลตาม
คำทูลนั้นทุกประการ

พระเจ้าอาทิตย์ราชาได้ทรงฟัง
คำนั้นก็ยังรักโสมณัสเช่นอย่างยิ่ง
จึงรับคำทูลว่าสาธุ แล้วให้เลี้ยง
กุฎาคารด้วยอาหารมีรสเลิศต่าง ๆ
เพราะกาให้ข้าวของพระศาสดา
แล้วโปรดให้ปล่อยนกานั้นไป

กานั้นบินไปโดยอากาศก็ยั้งลุ
ถึงประเทศบ้านหิมพานต์ จึงเข้าไป
ใกล้กับผู้เป็นอยู่ของคน ไหว้แล้ว
ก็จ้อยอยู่

มีคำถามขึ้นมาว่า ซื่อว่าการ
ไถ่ของสกถนชาติทั้งหลายจะรู้กัน
ได้อย่างไร

มีคำตอบขึ้นมาว่า ก็และสกถน
ชาติทั้งหลายถึงกันเข้าแล้ว ก็

จามเทววงศ์ ปริเฉท ๑๕

๓๓๓

วราวิ ทัสเสศควา ยะเย เทว ยักเซ
ปสาเรควา สีส เมศควา สุร ภูมิย
กัควา มหคเคเชว ชุญฐิตควา
นิสสิท เหว กเค เกส สกุณาน
วันทน นามาติ.

แสดงความเคารพอภัยหน้าเฉพาะ
คณสกุณชาติที่เจริญกว่าตน แล
ทำางอยปากของคนทั้งตระกูล แล
น้อมศีรษะลงแล้วประสาธนยกทั้งสอง
เข้าแล้วน้อมศีรษะลงอีกกระทำอุระ
ประเทศเทนอพน แล้วยกขึ้นสัก
ครู่หนึ่งแล้วก็ยอชย เมอสกุณ
ชาติทำากันอย่างนั้นก็ชอว่า การ
ไหว้ของสกุณชาติทั้งหลายเหล่านี
นั้น

เสศกาโกช ชิตคโน นคทาว
ทิสวาน ชิตคมโน ทควา เทน
สัทธ ยญสิมไมทิ ปน จินชา—
คัสส อัมบชชชญฐาน ปวคค
ปานิโนโต ฮาท.

ส่วนกาขาวได้เห็นนคทาของ
ตนแล้วก็ทักใจ จึงกล่าวสัมิโมท
นียกถาถอด้วยถาผู้เป็นนคทาของ
ตนนั้น เมอกาขาวระถามข่าว
คราวลงท ที่ระยังเกิดพระธาตุ
ของพระชินสีห์เจ้าอีก จึงกล่าว
เป็นพระศาสดาว่า

จิวันโต โปคกา ชัสสามิ
สาธาโรโคสิ ฮาทโก

ศุกรหลานนชยชมิได้ได้เห็น
หลานนานแล้ว หลานชยชยายก็

จีนธาคุ^๕บ่^๕ยั้ง^๕จิส^๕ส^๕ติ
ฐาน^๕ เหม^๕ ธน^๕น^๕ก^๕ก^๕.

ไม่มีโรคโงษ^๕ใจ^๕เจ็ย^๕เข็ย^๕ค^๕บ^๕เขน^๕
คอก^๕ฉ^๕าง^๕มา^๕ไ^๕ที่^๕จัก^๕ยัง^๕เก^๕ค^๕
พระจีนธาคุ^๕ ยัง^๕เป็น^๕ที่^๕เกษ^๕ม^๕อ^๕ย^๕ไม่^๕
ยก^๕พร^๕อ^๕ง^๕ค^๕อก^๕ฉ^๕

อด น^๕ โป^๕ค^๕โก^๕ ฮา^๕ท.

เม^๕ธ^๕กา^๕ชา^๕ว^๕ไ^๕ด^๕า^๕ม^๕อ^๕ย^๕าง^๕น^๕เ^๕ล^๕ว^๕
กา^๕ไป^๕ค^๕ก^๕ง^๕กล^๕าว^๕ก^๕ย^๕กา^๕ชา^๕ว^๕ว^๕.

ธาม เทว^๕ สุ^๕ริ^๕ว^๕ ม^๕
ธ^๕ย^๕โก^๕ ย^๕ส^๕ส^๕ค^๕ ม^๕ยา
ธ^๕ิ^๕ทา^๕น^๕า^๕ม^๕ท^๕มา^๕ค^๕โก^๕
ธ^๕าค^๕ฐ^๕ฐ^๕า^๕น^๕ก^๕ ค^๕ว^๕ วั^๕ก^๕จ^๕ิ^๕ค^๕
ย^๕เ^๕ว^๕ ย^๕เ^๕ว^๕ด^๕า^๕ย^๕ ฐ^๕ เ^๕ม^๕เ^๕มา^๕
สุ^๕เ^๕น^๕ ท^๕ก^๕ชา^๕ ป^๕ว^๕ค^๕ค^๕น^๕ค^๕ ค^๕ด^๕า
ธ^๕ิ^๕ทา^๕น^๕ ก^๕ุ^๕ธ^๕า^๕ท^๕ิ^๕ย^๕ว^๕ ฐ^๕ ว^๕า^๕ชา^๕
ส^๕ท^๕พ^๕ส^๕ เ^๕ก^๕เ^๕ย^๕ ธ^๕ิ^๕ก^๕ธ^๕ วั^๕ก^๕ก^๕โม^๕ ไ^๕ส^๕
ธ^๕าค^๕ย^๕ย^๕ค^๕ค^๕ฐ^๕ฐ^๕า^๕น^๕ก^๕ ย^๕ย^๕ฐ^๕ฐ^๕เ^๕น^๕ไ^๕ค^๕
ชา^๕น^๕ค^๕ วั^๕ค^๕ค^๕ พ^๕ท^๕ย^๕พ^๕ย^๕าก^๕ว^๕น^๕ค^๕
เ^๕ล^๕เ^๕ส^๕น^๕ วั^๕ก^๕ชา^๕ม^๕ ส^๕ท^๕ท^๕ค^๕น^๕ไ^๕ค^๕
เ^๕ย^๕เ^๕ส^๕ส^๕ ไ^๕ส^๕ ม^๕ ธ^๕ย^๕ย^๕ก^๕ น^๕ย^๕ย^๕ค^๕ ค^๕.

พระเจ้า^๕ธ^๕า^๕ พระเจ้า^๕ย^๕เ^๕ว^๕ย^๕
ประ^๕ค^๕ก^๕ง^๕เท^๕พ^๕ย^๕ค^๕า^๕ ไม่^๕ไ^๕ค^๕เ^๕น^๕
ชา^๕พ^๕เจ^๕า^๕น^๕เ^๕ล^๕ว^๕ ชา^๕พ^๕เจ^๕า^๕ก^๕ไม่^๕
ไ^๕ค^๕เ^๕น^๕พระ^๕เจ^๕า^๕ย^๕เ^๕น^๕เ^๕ล^๕ว^๕ เก^๕ย^๕ว^๕
ชา^๕พ^๕เจ^๕า^๕มา^๕เพ^๕ธ^๕ระ^๕วั^๕ก^๕ชา^๕ท^๕ิ^๕ระ^๕ประ^๕
ค^๕ิ^๕ฐ^๕ฐ^๕า^๕น^๕พระ^๕จีน^๕ธ^๕า^๕ค^๕ของ^๕พระ^๕เจ^๕า^๕ย^๕
อ^๕น^๕ง^๕ค^๕ว^๕ร^๕ม^๕เก^๕ย^๕ม^๕เ^๕ล^๕ว^๕ไม่^๕เก^๕ย^๕ม^๕เค^๕ย^๕ม^๕
อ^๕ย^๕ใน^๕กา^๕ล^๕ก^๕อ^๕น^๕ๆ^๕อ^๕ย^๕าง^๕ไร^๕ ค^๕ว^๕ร^๕ม^๕
ท^๕ก^๕ซ^๕ก^๕ย^๕ค^๕ว^๕ร^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ซ^๕ก^๕เ^๕น^๕ไ^๕ย^๕อ^๕ย^๕าง^๕น^๕
ก^๕เก^๕ย^๕ว^๕น^๕พระ^๕ว^๕า^๕ชา^๕ท^๕า^๕ท^๕น^๕เ^๕ไ^๕ค^๕เ^๕ม^๕ไ^๕ย^๕
ก^๕ว^๕ย^๕ของ^๕ไม่^๕ส^๕ธ^๕า^๕ค^๕มี^๕ค^๕ุ^๕ร^๕เ^๕น^๕ค^๕น^๕ แ^๕ก^๕
พระ^๕ว^๕า^๕ชา^๕น^๕ มี^๕พระ^๕ร^๕ก^๕ชา^๕น^๕ภ^๕า^๕พ^๕เ^๕ล^๕ว^๕
ไ^๕ย^๕ใน^๕ประ^๕ร^๕ท^๕ค^๕ก^๕ย^๕ง^๕ แ^๕ล^๕ม^๕ฤ^๕ท^๕ธ^๕
มี^๕ค^๕ว^๕ร^๕ม^๕เพ^๕ย^๕ร^๕มา^๕ก^๕ พระ^๕ธ^๕ง^๕ค^๕มี^๕

จอมเทวีนัน ปรีเฉท ๑๕

๓๓๕

พระประสงค์ทรงทราบเรื่องท้าว
ยังเกิดขึ้นของพระธาตุท้าวพระทอง
เจ้าได้พยากรณ์ไว้ เพราะเหตุนี้
ข้าพเจ้าจึงได้ถวายทองคำด้วยเลศ
บายพระองค์ก็ทรงเชื่อ จึงโปรด
ใช้ให้ข้าพเจ้ามาเชิญพระตำหนักไป

ทศส วรณ สุทิวา เสกกาโก
ธาตุติ ปรุสธัตถ์วาท กากคณ
สันนิยาเตศวร วิจิณ มหันต—
กายชวตมพลปรักกมชวนสนม—
นาคเท ทิวาณค คเททิวา เอ—
เกกตัส อิตถัตถ์วาท โกฏฐิ ท—
สาเปศวร สยิ ปรนัสส ทณชา—
มชีณเก นิสสิทิวา ชัญญตค—
กากปรีวาเรหิ ธาธาเสนาคันทิวา

กาชาวกัณฐ์คำของกาเป็น
หลานถึรวัคคิแล้ว ก็ให้ผู้
กามาประชุมกัน เล็ดลสรวรคัย
ธากาที่มีร่างกายโตใหญ่แลถึถัง
ทณม ถังพร้อมไปด้วยเร็ววแรง
ถึถัง มีความเพียรแล้วองไวได้
สองกา ให้คายทศท่อนไม้ทณม
คงช้างละตัวแล้ว ส่วนกาชาวกั
เกาธอยู่แทนกลางท่อนไม้ทณม
โดยธากาศกัถึทวาทวิวาร ๕๐๐

ทศกาโกยี่ มัคคณายโก ทิวา
ปรุโต ธากัญญิ ทิมวันตโก
ธากันทิวา ชินธากุสส ธาวม—

ส่วนกาที่เป็นทศ ถึนำทางอิน
มาช้างหน้าอินมาจากป่าหิมพานต์
ถึทวิปรุญชอินครในวันท ๑ ด้วย

มณฑลเสน สักคเม ทิวเส
ทริปัญเชษยนคร สัมปายุณิ.

กำลังความมยคห่นวงเอาพระชินธาค
เป็นธารมณ

ทศกาโกช ปรุยมคร รัญโญ
สันติก ปรุสัควา คัสส อากค—
ภาว กุมภ รัญโญ อาโรหะเปสิ.

ส่วนกาที่แป้นทุกก็เข้าไปยังที่
เผ้าพระเจ้าอาทิตย์ยราชก่อนกว่ากา
ทั้งปวง จึงให้ท้าวถกถวายทุกความ
ที่กาชาวนั้นมาแจ้งแล้วแก่พระเจ้า
อาทิตย์ยราช

ที่ สักควา ราชชา อุกคคัททโก
ทศวา มหาคถ สัชชาเปศว
มหารเท อาสนเน ษัณฺณยาเปศว
เสศากาปมช กาก นิสิทาเปศว
นาคคักรสาหาเวติ สันติย์เปสิ.

พระเจ้าอาทิตย์ยราช ได้สัคยว่า
กาชาวนาแจ้งแล้วก็ท้าวไทย จึง
ให้ทักแถมเงินอันกว้างใหญ่ ให้
ลาภอาศนะเป็นท้าวโอรสใหญ่
จึงเชิญกามิกาชาวนาเป็นพระธาม ให้
ชัณแล้วก็เลี้ยงชกให้ อิมพนาสำราญ
ด้วยอาหารมรคชันเลิศต่าง ๆ

กตทิชาวนาเน ราชชา คัสส
อิมมี ไสศกาโม ทิปรุยาทิ—
นาณุปาสักการานิ คาหาเปศว
อาคณคควา ปรุเชศว อักคโน
รุจันเก อาสนเน นิสิทิ.

ครั้นกาทั้งหลายได้รับพระราช
ทานเลี้ยงสำเร็จเสร็จแล้ว พระเจ้า
อาทิตย์ยราช มีพระราชประสงค์จะ
สัคยธรรมของกาชาวนั้น จึงให้
ราชบุตรชายนกแก้วของสักการะชามา

ประการต่าง ๆ มีเทียบอยู่เป็นต้น
มาช้านานแล้ว ก็เสด็จประทับนั่งบน
ราชอาสน์ เป็นที่พอพระทัยของ
พระองค์

อด นั เสกราชกาโล เคน
สักขี ปกิสันธุรวี อกาสิ.

ในลำดับนั้น พระยาภาณุออก
ก็กระทำการปฏิสันถารกับด้วยพระเจ้า
อาทิตย์ราช.

สังกาทิโก ไสครสรวท กัตวา
กาตาพันธุเรวเสน คัม ทิสเสนโต
อาท.

พระสังกาทิกาทราชย์ เมื่อจะ
สำแดงแนบความนั้นด้วยสามารถ
ประพันธ์ให้ไปเป็นพระคาถา กระทำ
ให้เป็นถ้อยคำนำมาสวดแก่ไสคร
ปราชสวท จึงได้กล่าวไว้ดังนี้ว่า

ทโต ไส อาทิกโก ราช
กากราชมปากมิ
อุชชิตวาน ไส คัสส
นัสสิท วาจนาสเน
อด กาโกยิ คัม ทิสวา
ราชานันตี สการวิ

ในลำดับนั้น พระเจ้าอาทิตย์
ราช จึงเสด็จเข้าไปใกล้พระยา
ภาณุออก ทรงบูชาพระยาภาณุออก
แล้ว ก็เสด็จประทับนั่งในราช
อาสน์ที่พอพระทัย ลำดับนั้น
พระยาภาณุออก ก็เห็นพระเจ้าอา

เตน สักขิ ปญฺญันท์
 ปญฺญัตถิฐาริ ภาสถ
 กัจิ น เคน มหาราช
 อโรกษณเม อภิณฺฑนํ
 กัจิ น รัชช กาวเลสิ
 ทสสมเม อโกลยเย
 กัจิ น รัชฺฐู ฆ่าเลสิ
 สลักเช เคน อนามเย
 กัจิ นมิตฺตา อภานํคิ
 ฉาขาว ทักขิ นาชนาคิ.

อากิถวราชา อาท.

อักคิ น เม ภากราช
 อโรกษ เม อภิณฺฑนํ
 อโกลย รัชช กาวเลสิ

ทิศราชมีความเคารพในตน จึง
 ไต่ถามว่าปญฺญัตถิฐาริเป็นท่านใด
 เพลิดเพลินด้วย พระเจ้าอาทิตย์ราช
 นั้นว่า ข้าแต่มหาราชเจ้าพระองค์
 ประสงค์จากพระโรคาพาธ แลประสงค์
 จากความกังวลด้วยราชกรณียกิจ
 ครองครองของสิริราชสมบัติ มิให้
 กำเริบหักพังราชธรรมอยู่ อนึ่ง
 พระองค์ทรงอภิบาลบำรุงรักษาพระ
 ราชธาดาเชษฐของพระองค์ เป็น
 ที่มีภิกษุสวดมนต์สวดหาได้โดยง่าย
 ประสงค์จากทุกข์ภัยอยู่ อนึ่ง
 ข้าศึกศัตรู หมันี่จามเทวีไม่เกรง
 ขามต่อพระราชธาดา เป็นพระ
 คุกกังฉาวยกบุคคลเห็นด้วยตาม
 อยู่

พระเจ้าอาทิตย์ราช จึงตรัส
 ตอบว่า

คุกรพระยาภา เราหาได้มี
 โรคาพาธอันใดมาเอื่อยเขื่อยไม่
 แลกังวลสิ่งใดก็ไม่มีแก่เรา เรา

ทสธัมเม อโกยธ
อโยธี วัฐฐิ ปาเลมิ
สภิกเช เม ชนามเย
อโณมติศา อภายันติ
ฉาขาว ทักขิ นายนา
สวาคันเต วาชาก
อโด เก อทวาค
ปฺปฉามิ ค สวณาน
อเนชาช ปวรัคคมิ
ฉวันเต ทิร สัมพุทธ
ธากเต อธิ พยาภา
ชินธาคปฺปยัคค
สํ ัน อตถันติ วา

อด นั เสกวิชาดาโก สัก-
ขมิ้น เทเสนโต อาศ.

ได้ครอบครองสิริราชสมบัติมาได้
 ทำไว้ในกตพิริยธรรม เราได้
 ขนิษฐาบำรุงรักษาพระราชอาณา
 เขตของเรา เป็นพื้นสงวนหลัก
 ยาวนานได้โดยง่าย ไม่มีทุกข์ขัดยอก
 ไกลห่างมาบ้นเคียดเลย ชน
 ชาติสัตว์หมู่หมื่นยามิคร ชน
 เกรงขามต่อพระราชา เป็น
 ราชอาณาเขตคฤหาสน์ด้วย
 ไม่มี ทุรพระยาภา การมาของ
 ท้าวมั่นเป็นการณ์แล้ว ชน
 มาของท้าวมั่นได้ ไกลนักคฤหา
 ราชอาณาเขตนี้เรารู้จักเกิดใน
 ใต้ประเสริฐสูงเสียด ได้ยินว่าเมื่อ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระ
 ชนม์อยู่ ได้เสด็จมาพยากรณ์ว่า
 พระชินราชจะอุบัติขึ้นที่
 ณ คำว่านี้เป็นคำจริงตามคำ

ข้าพเจ้าขอถวายบังคม
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
และพระบรมวงศานุวงศ์
พร้อมทั้งข้าราชการและ
ประชาชนชาวไทย
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ขอเดชะ

อาม สิริ มหาราช
 อิติ วา อเนลิต
 บิสิมา หิ อภิสิมพัทโธ
 สัมพัทโธ กรณวโธโก
 พทวิสสิ อเปกขันโธ
 อิตกาน สุตการณ
 เวเนยชนเค สัพเพ
 โอลเณคิ ทินทิน
 เวเนยชา ยัตถ วสันติ
 ทเววชิ ๑ สันติเก
 คัตถ คณทวา ปโมเจ
 มิกกผลา นทาสี โส
 สัพพัทติเต ปโมเจว
 สกัญฐาน ปุณณมิ
 ปฐมพทโธ ยาว
 นิพพานว กโรติ โส
 เอกสิม สมมย พทโธ
 วสันโต อธิปัตเน
 มิกกาทวัน รมิเม
 พาวณณสิย สมิเป
 ยัสสิทวา เมกขปัตทาน
 วสันทาน ชโรทก
 กโธ โส อากโธ คัสสิ

ข้าแต่มหาราชเจ้า วาหน
 เปนวาหารังไม่เป็นวาหารัง แท้
 จึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ครุสรี
 พระอภิสิม โพธิญาณแล้ว พระ
 องค์มีพระกรุณาอันยิ่งใหญ ไม่
 มุ่งหมายแต่ความสุขส่วนพระองค์
 เพราะเหตุ ะให้ พระ องค์ เป็นสุข
 เหตุใด เหตุฉะนั้น พระองค์แล
 คเวในยศทั้งปวงทวัญๆ เวในย
 สักทั้งหลาย อยู่ในที่ใดไกล ก็
 ใกล้ก็ พระองค์ก็เสด็จไปใน
 ที่นั้นได้ประทานมรรคผลแก่พระ
 ปลกเปลื้องเวในยศทั่วไปให้พ้นไปจาก
 ทุกข์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
 เจ้านั้น พระองค์ปลกเปลื้อง
 สรรพสัตว์ทั้งปวงให้พ้นไปจากทุกข์
 แล้วก็เสด็จมายังทิศของพระองค์อีก
 พระองค์กระทำอย่างนี้ ทั้ง
 แต่แรก ครุสรีจนถึงเสด็จมายัง
 ปวินิพพาน ในสมัยครั้งหนึ่ง
 เมื่อพระพุทธองค์เสด็จอยู่ในป่าอิสิ
 ปกนเมฤคทายวัน เป็นที่รมณีย
 สถานใกล้พระนครพาวณณสี ทรง

คามะ บัณเฑาะฐ อภิก ไส
 สัพเพ เท ธนสาธิตว่า
 อากโข อธิ ติญฐิต
 วณเมงคา ธนา ราช
 อหิณราช อนุวคมิ
 ติญฐิต พุทรวโร ไส
 วณเมงคามมาท ๑
 ธนาคเท อธิ โภณโค
 มหาวิ ภวิสสติ
 ตเทโก อภิกโข นาม
 ราช ราช ติวิสสติ
 ไส ราช ติวิสสติ
 คุมพาท ญาทิวาน
 มยิ ปริณพพานมิต
 อาก มยิตี สิริวั
 เอโก เอคณปัยยธัสสติ
 เอค สุลลกิจวาธิน
 ไส ราช ติวิสสติ
 คุมพาท ญาทิสักท
 เอว วิทวาน สัมพทโ
 เวทาบ อภิกณิ ไส

เห็นบ้านชวโรหคามของพวกเมงค
 บุตรทั้งหลายอยู่กัน จึงได้เสก
 มาจากบ้านธิยคณเมงคอุทายวัน ทรง
 รัชชินจาชาคในบ้านชวโรหคามนั้น
 ทรงสั่งสอนพวกเมงคบุตรทั้งปวง
 เหล่านี้ แล้วเสกพระภคยขึ้น
 อยู่ในประเทศนั้น พวกเมงคบุตร
 ชาวบ้านธิยคณเมงคได้คำนึง
 มา พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐพระ
 องค์นั้น ได้ขึ้นครองแคว้น
 เมงคบุตรชาวบ้าน คุกรทำนผู้
 เจริญทั้งหลาย ในอนาคตกาล
 ประเทศนั้นจักเป็นพระนครใหญ่
 กาลนั้นจะมีพระราชพระองค์หนึ่ง
 ทรงพระนามพระ เจ้าอาทิตย์ราช
 ครอบครองสิริราชสมบัติ พระเจ้า
 อาทิตย์ราชนั้นจักกระทำตามถ้อย
 คำของท่านทั้งหลาย ครั้นเมื่อ
 เราผู้ตถาคตเสกขัตติยชนได้เข้าสู่พระ
 ปริณพพานแล้ว พระสรีระของ
 เราพระองค์นั้นจะยังเกิดขึ้นในที่

อหิมย์ วัชชิตู ฐานัน
 อิมิ นคัศวร ฐานัน
 มหาราชชา อชานันต์
 จัณฐาการุ ภาวปยิ
 ญชัชิตู มุคักกวิสิ
 กณันตวา อพินทมิชฌก
 เฮโสยิ คิ นีวาเรตุ
 กโรติ นิมิคคิ ทว
 มา คิ กุชฌิ มหาราช
 อคคิ กโรติ โส ทวาติ.

นี้ พระสรีระธาตุของเรานี้จักเป็น
 ของพระเจ้าอาทิตย์ราช พระเจ้า
 อาทิตยราชนั้น จักกระทำการส่ง
 เคารวะแก่ ญาติของ ท่านทั้งหลาย
 พระสัมพุทธเจ้าพระองค์ คริสต์อย่าง
 นี้แล้ว ก็เสด็จเพาะไปชนแควหา
 ส่วนเจ้าพระองค์ทั้งตั้งกำลือเป็นหลาน
 ไทวัชชิตานี้ พระมหาราชเจ้าไม่
 ทรงทราบ จึงให้กระทำความผิดเจตนา
 เพื่อกะทำการวิบัติไว้แต่ครั้งไปยัง
 ทำมกลางระบียง ส่วนเวลานั้น
 ไก่กระทำนมีครบแก่พระองค์เพื่อจะ
 ห้ามพระองค์ ขอพระมหาราช
 เจ้าอย่าได้ทรงพระพิโรธกานนั้นเลย
 กานนั้นจะกระทำประ โยชนแก่พระ
 องค์

เหวี ภากราชชา พุทธรณา—
 นสาเรน พุทธรณิลาภ วัณญ์โณ
 อิมิมิ เทเสสิ.

พระบาท แสงธรรมแก่
 พระเจ้าอาทิตย์ราช ด้วยพุทธรณิลา
 เป็นไปคามณัตถ์ของพระพุทธเจ้า
 อย่างนี้

จอมเทวีนัย ประเลห์ ๑๕

๓๔๓

ราชาธิเบศรภาวัญญู อัมมิ
สุทฺธา บัณฑิตวิทกโข นิกโข ทูทฺธา
โก อัมมิเท คเมเท อัมมิช ชเนน ค
วิจาเรทฺธา ทูมคฺคิเก ทูมคฺคิเก
นิทฺธาเรทฺธา สัมคฺคิเก สฺวาติเก
อาทฺริทฺธา คคฺคิ สฺวปฺปเรทฺธา
อัมมิเท อาณานิสิ

ส่วนพระเจ้าอาทิตย์ราช ไก่
สภยธรรมของพระยาภาณูโลก ก็
มีพระราชทูตไปทูลด้วยพระ
ยศอันสง่างามแล้ว จึงยังคัย
อำมาตย์ว่า ทูลถามมาคัยนี้เร็ว
ท่านทั้งหลายจงพิจารณาท่านใน
ขณะนั้นแล้ว จงตามเอาคนที่ชั่ว
ออกเสีย จงชนคนทั้งคนทวายทั้ง
มาได้ไว้ในท่านให้เต็มจง

เฮว เท อาณานิสิว่า ปณ
มทาปฺปาสกฺกการิ ทากราชิส
ปฺปเรทฺธา บัคคยิทคฺคิ สฺวิติ อัญ
ชติ ถิตฺวา คคฺคิ คุณ โถเมน
โค อาท

พระเจ้าอาทิตย์ราช มีคัยราช
อำมาตย์ทั้งหลายอย่างนั้นแล้ว ก็
บูชาพระยาภาณูโลกด้วยเครื่องบูชาสัก
การะอีก แล้วกระทำการอันชั่ว
ของเขามาพบพระคัยเรณู เมื่อนั้น
สมเด็จพระคณของพระยาภาณูโลก
นั้น จึงตรัสว่า

สุทฺธิไฟ ทวี - มหาราช
ทากราช ทินายโก
อัมมิมา ทวี บัคคิ สัมพุทธ
อัมมิมาทฺธิ มชฺช สฺวาติ

ทูลพระยาภาณูโลกเป็นใหญ่ ท่าน
เป็นผู้สมควรกันนัก ท่านเป็นผู้
มีอายุยืน ท่านได้เห็นพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า ไก่ทั้งพระธรรม

อาภัพโพธิธา มยิ สัพพะ
 พทอสูญญะ อธิษฐะเว
 อธิษฐสัณเฑ ๑ สัมพัท
 ยัสสัสส กิ ฌณคัม
 ยญฺยัสส มชโค อัมมิ
 สควา คิ เก สเทสิค
 มญฺญมาโน มยิ อัมมิ
 เทสิค พุทธสาวิณคิ.

แต่พระโอรสของพระพุทธเจ้าเน
 ข้าพเจ้าทั้งปวงเป็นผู้อาภัพ มาเกิด
 ในกาลสูญจากพระพุทธเจ้าเสีย
 แล้ว แลไม่ได้เห็นพระพุทธเจ้า
 ด้วย ได้เห็นอยู่แต่หมู่พระภิกษ
 สงฆ์อันชื่อนั้น อันธรรมิก
 ทถานพึงมาแต่พระโอรสของพระ
 พุทธเจ้าเน ธรรมนั้นท่านแสดง
 ค้แล้ว เหตุใด เหตุทั้งนั้น ข้า
 พเจ้าทั้งหลายล้าคัณธย ซึ่งธรรม
 ทถานแสดงแล้วนั้น ว่าเหมือนกัน
 ธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงแล้ว

อด น โฉโลก อาท.

ลำคัณธนี้ พระยาภาวึงกรวย
 ทูลว่า

วิจิ ชิวฑุ ทวี ราช
 รมุญฺย ปาเลค อัมมิศา
 พทเช อัมมิเม ๑ สัณเฑ ๑
 มา ปมาท กโรหิ ทวี
 ยัสสา ทิ ทวี มหาราช

ข้าแต่มหาราชาเจ้า ขอพระ
 องค์จงพระชนมายุ สันถาสนา
 เดิก ขอพระองค์จงรักษาพระราช
 อาณาจักรโดยธรรมเดิก ขอพระ
 พระองค์อย่ากระทำการชั่วประมาท

จามเทวียงษ์ ปรีเฉท ๑๕

๓๕๕

สัมพัทเณ พยากรวิ
ทสิมา หิ ทิว พทธราชัสส
วิภักติ ธนเปกขุติ

ในพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า
พระสงฆ์เจ้า จันทมหาราชเจ้า
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้พระยา
กพระองค์ไว้ เพราะเหตุใดเพราะ
เหตุนั้น นั่นและ ขอพระองค์จง
ช่วยพิทักษ์รักษาพระธาตุของพระ
พุทธเจ้าไว้ อย่าได้ตกพระธรร
มเสียบเลย

เฮว วิทวัน โส ทาโก
กาเกติ ปวีวโร
ยดา ธาโค ธดา คโคติ.

พระยาภา ไท้กรวยทูลพระเจ้า
อาทิตย์ราชด้วยประการทั้งนั้นแล้ว
อันภาที่เหล่ายแวงล้อมมาแล้วด้วย
ประการใด ก็แวงล้อมไปก็วยกา
ทั้งหล่ายด้วยประการนั้น

อาทิตย์คราชาธิ ธตวิย โสณ-
นัสสยัคโค.

พระเจ้าอาทิตย์ราช พระองค์
ถึงซึ่งความโสมนัสอย่างยิ่ง

ทาโก นาม สัพพัทวิธดา-
นาส ทิน กติ พทธลลย อันม
เทเสกั ธาณัสสัคคิ โรเทย.

มีคำโทษเข้ามาว่า อันภา
สัศวกัษณาดนทั้งนั้น อันชื่อว่าภา
เป็นสัศวกัษณ์ ราชวิจักนเสกธรรม
ด้วยพระพทธลลยอย่างไร

ชาม กาโก นาม สามัญ—
 ญกาโก หิโน วทติ เอโส ปน
 น สามัญญกาโก พุทธสาวก—
 กาโก นาม บัสนา พุทธสาวก
 กาโก สัมมาสัมพุทธเจ้า พาวา—
 ฌลยิ วสันเต เอโส พุทธูป—
 บัญฐากุ กโรติ อัมมัญญัสส
 สุตมาติ อิกกมนกาเล ฯ เอโส
 บัณฺฑาสมาโณวชิ พุทธัสส บัณฺฑโค
 ธนวาณิกวา บัณฺฑ พุทธวเน คัค
 ฌญัสสโสสิ อัมมัททา ปน ภควา
 อัมมัสส อชฌาสัยญ กัมม—
 ชวนญ ทิชาเยถ ญัตถวา มยิ
 ยวินิพพาเน ธรรณคเชตคชเณ
 สุกจยัสสคเชตคคสมยคเต เอโส
 มม วรนาณสาวัน สัพเพส
 อัมม กเถสสคค มยิทิ ธาตุ—
 ฐานญ วัคชัสสคคค ทัสมา
 เอโส สัมมาสัมพุทธัสส วิคค—
 กานภาเวน อัมม เทเสคค ส—
 มัคโค ไทคิ อัย ธาตุคควาชา

มีคำวิเศษชื่อว่า วจนอยู่ ชื่อว่า
 กาทเป็นภาษามัญ บัณฺฑิตยบม
 กล่าวว่าเป็นสัตว์คำชา ส่วนพระ
 ษากาณนั้น ไม่ใช่ภาษามัญ
 เป็นภาษากของพระพุทธเจ้า เมื่อ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอยู่ใน
 พระนครพาวาณลี กาพุทธสาวก
 นั้นได้กระทำพุทธอุปฐาก แลได้
 พังธรรมของพระพุทธเจ้านั้น กา
 พุทธสาวกนั้น ประคองพระภิกษุ
 องค์ใดองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นพระ
 สัมณะตามเสด็จมาข้างหลังของ
 พระพุทธเจ้า ในกาลที่พระองค์
 เสด็จไปไหน คำโกโกเป็นคำของ
 พระพุทธเจ้า กาพุทธสาวกก็ได้
 พังคำนั้นแล้ว ส่วนสมเด็จพระ
 มีพระภาคย์ของเราทั้งหลาย ทรง
 ทราบอชฌาตริยแลกรรมชวนของ
 กาน แลทรงทราบว่าท่านจะมี
 ชาติชุนนาน จึงทูลว่าเมื่อเรา
 ผู้คฤดาครักขณธิปวินิพพานแล้ว

ถากสัส มหันต์ ยู่ชาสัถการ
กัควา วัณทักควา อคิวัช สัทท—
ทักควา พุทธพชชากรณานภาเวนาทิ
วิธชีษนาทิ.

เชษฐพระอรหันตคณันถว ^๔ ๔
กรวาชเชษฐพระแม่แทพระสุกขวิยัสสภ
กาเอือกควันจักกถาลวธรรมแก่ชน
ทั้งปวง เป็นไปคามฉ้อยคำของ
เราจักรักษาทพระประทีปฐานพระ
ราชของรา เพราะเหตุใด เพราะ
เหตุนั้น กาเอือกนั้นเป็นผู้สามารถ
จะแสดงธรรม เป็นไปคามความ
วิถของพระสมเมาสัมพุทธเจ้า อีก
ประการหนึ่ง พระเจ้าธากิยราช
จักกระทำการบูชาสัถการะใหญ่แก่
กา จักนมัสการจักเชิดตามพุทธ
พชชากรณเป็นอย่งยิ่ง

เสกราชากาสัส ทิมวันต์
คคกานเลเยว ราชา ราชินเวส—
นโค โอศวิควา ค ฐาน สัทท—
เดน โสเชควา ทนัคคิกโก พท—
นกะเว นิหรวาเยควา สัมคัคคิก
ยุรวาเยควา อคัคคโค วนนคเว
เกทวาณิ นิหรวาเยควา คโค ทุ—

ในกาลเมื่อ พระยาคาเอือก
ไปสู่อาทิมนพาคันถว พระเจ้า
ธากิยราชก็เสด็จลงจากพระราช
นิเวศน์ ชำระทันให้หมาภคธาก
คัวยพระราชหัตถ์ของพระองค์แล้ว
จึงให้ขันเภากินน้ำชวอดกไปเสด็จภาย
นอกพระนคร ให้ขันเภากินน้ำก็มา

รโต นิหราเปลิ คัสส สมันคโค
 รุคคัสสพชามิยฺยมาณิ อวัญญู
 กาเรคฺวา รชฏสฺสวณฺณสทิลิ วา-
 ลลํ ทคฺคิยฺยมาณสทลํ ปุรา-
 เปคฺวา คโค พหิ อวัญญู ปก-
 มุยฺยปฺลสฺสกันณฺยฺยปฺลวักสิทสฺสวณฺณ-
 ชฏณฺณยฺยคคิ สมันคโค ยฺย-
 ยัญญา รุยาเปคฺวา คโค พหิ ฯ
 อวัญญู สฺสวณฺณชฏทียฺยปฺลกัน-
 ณณณสฺสวณฺณชฏยฺยคคยาลยฺย-
 คคิทคฺคิลิโครณฺยฺยปฺลจกฺกเค ยฺย-
 ยัญญารุยาเปลิ คโค พหิ ฯ
 รชฏฏากยฺยคคิ สมันคโค ยฺย-
 ยัญญา รุยาเปลิ.

เริ่มขายลงให้เต็มแล้ว ให้ร้อน
 เข้าเรือนในพระนครที่อยู่ของพระ
 องค์ ออกไปเสียให้ไกลห่าง
 จากที่นั้น แล้วให้กระทำการขวัญ
 ประมาณวาหนึ่ง โดยรอบที่นั้นทั้ง
 ลึกก็ ให้เต็มไปด้วยคัวยทรายเงิน
 ทรายทอง หนาประมาณศอก
 หนึ่งแล้ว ให้ตั้งเรียงเรียงโดย
 รอบคัวยระเียบยหมัถทองหม้อเงิน
 อันเต็มไปด้วยคัวยคอกประทุนชาติแล
 คอกขลุ่ย แลคอกไม้มีกลิ่นหอม
 อันยามแล้วในราชขวัญ แลภายนอก
 จากราชขวัญนั้นแล้ว ให้ตั้งเรียง
 เรียงเทียนทองเทียนเงินแลรูปแล
 รูปมีกลิ่นหอม แลระเียบยกระ
 ดางทำคัวยแผ่นทองแผ่นเงิน แล
 ผูกพันกล้วยไม้สาไถ้นิลปลายไม้
 ในราชขวัญ แลภายนอกราชขวัญ
 นั้นแล้ว ให้ตั้งเรียงเรียงโดย
 รอบ คัวยระเียบยของชาติแลอง
 ประมุก ในภายนอกราชขวัญนั้น

เซว ฝัฏฐาเทคฺวา สกถ—
นกระ เภวญฺยาวาเปคฺวา โภณโต
ชกถสฺม อมฺพาคํ วัณฺณญู
วังคมชฺเชว ภกฺวโต สํววิธราตุ
อุปัชฺชสฺสคิ ทิปฺปอญฺญมาลาทิกิ
คํ ปุชฺชํ ทิณฺณคํ คณฺโถทกฺกญฺเย ทํ
สิญฺญิตุํ ทิณฺณคํ.

ทํ สุตฺวา นกรวาสิโน ชนตา
ชทฺวิช ปมฺพทิกิศา ทิปฺปอญฺญ—
ปุชฺชกณฺโถทกฺกญฺเยปัชฺชมาลา—
ทามาทิกิศา คณฺโถทกฺกญฺเย—
อุทฺธลลยํ สกฺกสฺสากฺขญฺเยน พฺลน
คคฺค สมนํคณฺทวํ สิญฺญิตฺวา
ปุชฺชิตฺวา นมฺพทิกิศา สกฺกสฺสากฺขญฺเย—
เป็น นิสฺสํ.

พระเจ้าชกติกชราช ไพรกให้
ทกแก่ชางันแล้ว จึงให้ทกของ
ประภาศเทวไปเ็นพระนครทงสัน
ว่า ทกทํานมฺพญฺเยทงหลาย พระ
สํววิธราตุของพระมณฺเฑนพระภคย
เจ้า ไทชฺชิตฺยงเกกชมนํทามกลาง
สนาม ของพระราชาของเราทง
หลาย ในชกาลสมย ทําน
ทงหลายจึงไปบูชาพระสํววิธราตุ
ทวยเครืองสํกการบูชา นํเทชน
อุปลและนํชยชกอกไม้ของทอมฺเพน
ทณฺ แลางไปสํวสรงพระสํววิธราตุ
นํทวยนํทอม

ประชมชนชาวพระนคร ได้ฟัง
คำประภาศนํแล้ว นํจิตรวนเริง
เป็นชางันยง ก็ชยเครืองสํกการ
บูชานํเทชนอุปลชกอกไม้ ของ
ทอมฺแลจรวณ แลพวงชกอกไม้ แล
พวงมาโลยเป็นทณฺ ก็ชยชกอกไม้ไป
ทวยทมฺช เค็มไปทวยนํทอมมา
พริชมนกันเ็นสณฺทาทณฺ ทวยทําลง

สมควรแก่คน ๆ แล้วสระสระลง
ยชาดวาชอภิวาทแล้ว ก็พากัน
นั่งอยู่ตามสมควรแก่คน ๆ

อาทิตยราชย์ สิ้นหาควา
สัพพารณชฎินันท์โก คันธ
ทกภิกขุสัจฉนังการี กเหควา
ราชเทวีปมฺชโธโรคณปวิคฺโค
อาทิตยวาทา.

คโค เสนาปคทิตพรหมณ—
คทปคทา ราชานัน อณวคณฺฐ
ยคฺวา ราช ปณ วาชา สัจฉนังการี
สเณกคฺชยคฺวา สการเวณ อาค—
อณฺชยคฺชณฺ อภิสัจฉย.

คโค ราชเทวี ราชธิดา ราช
ค อภิสัจฉย.

ส่วนพระเจ้าอาทิตยราช ทรง
เสนาพระเคียวเกล้าแล้ว ก็ประ
คยด้วยอาภรณ์มีประการต่าง ๆ
ทรงจยพระเศวตวรณังการอื่น
เต็มไปด้วยน้ำหอม มีหมันงามสนม
มีพระราชเทวีเป็นประจักษ์แนวล้อม
เสกษมา

ส่วนเพกพพรหมณคทยก็ มี
เสนาภเป็นคัน ก็ตามเสกษพระ
เจ้าอาทิตยราชมาในภายหลัง ครั้น
ถึงแล้วพระเจ้าอาทิตยราชก็ทรงยก
พระเศวตวรณังการ ชนยนพระ
เคียวเกล้า แล้วสระสระเสนา
ททชยงเกศพระบรมอาคณฺโคช
เคารพ

ถ้าภยันั้น พระราชเทวีแลพระ
ราชธิดา ก็สระสระเสนาททชยง

ตโค สัพเพ เสนาปคาคโย
ชนกา รคส ทิสาส ปวิสิทวา
ชากันทวา ค อภิสัญญิตวา วันท-
ทวา โสลกส.

ลำดับนั้น ประชุมชนทั้งปวงมี
เสนายกเป็นต้น ก็เข้าไปใน ๔ ทิศ
สระสร้างสถานทำนบลงแล้วถวาย
นมสักการ แล้วก็พากันทยุคทยุคอยู่

อด วาชาชี ปุบผคณมา-
ลาทิก ทิ ปุชิตวา วันทิตวา สิริสิ
ธัญชลิมีปคัญญูปะทวา สการเวณ
พุทธคุณ ชารภิตวา ชินธากุ
ธาวาณิ กโรนโค อาท.

ลำดับนั้น พระเจ้าอาทิตย์ยราช
ก็บูชาสถานทำนบด้วยระฆังยศออก
ไม้ธองหอม ถวายนมสักการแล้ว
ก็ตั้งธัญชลิประนมพิศดเห็นอพระ
เคียบเกล้า ยวารถถึงพระพุทธรคุณ
ไทยเคารพ เมื่อจะกระทำถาถะเชื้อ
เชิญพระชินธากุเจ้า จึงทวีสัน
พระภาควาว่า

ภานเค สัพพัญญูสัมพุทธ
โลกานิ กรณณิก
บุพเพ กิร ธวันเคส
พาวณสิปวากมา
คัญญันโต อธิ ฐานัสสิ
เวชชากวิณ ญาคิเม
คณินทากิ สารีวิกิ ธากุ

ข้าแต่พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้า
ผู้เจริญ ผู้มีพระกรุณาอันยิ่งใหญ่
ในโลก ไต่บิณว่า เถมเมอพระองค์
ยังทรงพระชนม์อยู่ ไต่เสกมา
จากพระนครพาวณสิ ทรงประทัย
อันอยู่ในทณ ไต่ทรงพระยาภรณ์แก่
เจ้าพระองค์ผู้เป็นญาคิว่า พระสารี

ชยธรรมาสน์ เอกม. เมต
ชก. สก.มก. ชก.ม
วาท. คม.ห. อ.ป.ก.ท.
ม.ย.ท.ญ. ช.น.ท.ญ.
ป.ญ.ท.ว. จ. ท.ส.ส.ค. ท.

รัชชราชของพระองค์จักชดชยแก่
 ข้าพระพุทธองค์ ในสถานนั้น ถ้า
 สถานนั้นจะมีพระสาวกชดชย
 พระองค์ ชดชยแก่ข้าพระพุทธ
 องค์ของพระสาวกเจ้าจงสำแดง
 ฎิหารให้ประจักษ์แก่ข้าพระพุทธ
 องค์และประชุมชนทั้งหลายเถิด

[illegible]

ในขณะนั้น ความเมตตาของ
พระอภัยมณี พระธิดาอันประเสริฐ
มีประมาณเท่าปลีกล้วยอันใหญ่
อันเต็มไม้ด้วยแก้วของหอม แลเต็ม
ไปด้วยแก้วของขมอันเป็นทิพย์ พรั่ง
จนมาแล้ว พระอภัยมณีอันประ
เสริฐของพระมเหสีโสกราชก็เฝ้า
แสงสว่างด้วยรักกระเจิดกระเจิง
อันนักปิติการ วังเวงสุขด้วย
อานาฬพระธิดา สันถาลนาม
ประสมเช่นนางกลาย มีพระเจ้า
อาทิตย์ราชเป็นประธาน ก็นึก
ความเลื่อมใสมีใจยินดียิ่ง

จากทั่วทั้ง ประเทศ ๑๕

and

คุมโต เกรโต มทว.
 สำนัการสังเกรโตมทว.คท.

ตั้งขึ้น ก็ไปลงวัดถาวรณชน
พระเสวีย กระทำการบูชาพระชิน
ชาต ครั้นนั้นเสียงเชกเกริกกึก
ก้องใหญ่ ก็ประพุดเป็นไปใน
สถานนั้น ด้วยเสียงสาธุการ
แลเสียงสังฆเสียงกลองแลเสียง
ควายกคนทวี มีองค์ ประการ

เสวี่ ซากุยาฮิชิชิโร
 ฟูจิ ซากุยาฮิชิชิโร
 ซากุยาฮิชิชิโร
 ซากุยาฮิชิชิโร

นี่แหละแสดงกัวยพระธาตุยาปฏิ
หาร อย่างนี้ แดพระธาตุมงคลไป
ในแผ่นดินอีก
พระมหาเถรผู้มีนามว่า โท
รังสีโกตังโกลี

ប្រធានាធិបតី អង្គ ចម្បង

